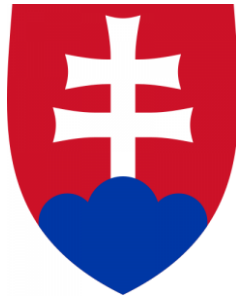


VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV



Správa o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2024

Národnej rade Slovenskej republiky
predkladá:

Róbert Dobrovodský
verejný ochranca práv

Bratislava marec 2025

Podľa § 23 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov verejný ochranca práv predkladá národnej rade každý rok v prvom štvrtroku správu o činnosti, v ktorej uvedie svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a jeho návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

V súlade s citovaným ustanovením predkladám Národnej rade Slovenskej republiky

Správu o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2024, v ktorej uvádzam poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy, návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

Obsah

Obsah	5
Použité skratky	11
Úvod	17
Právo na ochranu pred zlým zaobchádzaním	29
Zaobchádzanie s cudzincami	30
Zaobchádzanie s cudzincami a podmienky v miestach, kde boli obmedzení na osobnej slobode	30
Údajné neprimerané použitie donucovacích prostriedkov voči cudzincovi na Letisku Košice	31
Zaobchádzanie v Policajnom zbore	32
Policajti použili donucovacie prostriedky voči mužovi, ktorý sa odmietol identifikovať a následne o ich použití ani nespísali úradný záznam	32
Ponižujúce zaobchádzanie pri výkone bezpečnostných prehliadok	33
Zaobchádzanie vo väzenskom prostredí	34
Neoznámenie namietaného použitia fyzickej sily voči hluchonemému odsúdenému viedlo k porušeniu zákazu mučenia	34
Balans medzi spôsobom vykonávania dôkladných osobných prehliadok v ZVJS a dôstojnosťou človeka	36
Právo na osobnú slobodu	38
Obmedzenia na polícii	39
Neodôvodnené predvedenie na políciu	41
Na policajnej stanici strávil tri dni bez vychádzky	42
Bločky za nákupy na policajnej stanici – príklad dobrej praxe	43
Obmedzenia vo väzenskom prostredí	44
Izolácia v cele počas pandémie Covid-19	44
Možnosť vykonať uväznenie uložené v zahraničí na Slovensku	44
Nedostatočné zabezpečenie zdravotnej starostlivosti vo väzenskom systéme	45
Odsúdený nevedel prečo je v oddiele s bezpečnostným režimom	46
Neskoré overenie diagnózy klaustrofóbie vo väzenskom prostredí	47
Šanca na návrat	48
Práva občianskej spoločnosti	49
Právo na informácie	49
Možnosť vybavenia žiadosti o sprístupnenie informácií odkázaním žiadateľa na už zverejnené informácie	49
Nesprávny postup pri nesprístupnení informácie	50
Zavedenie kategórie limitovaných informácií – legislatívny proces a snaha o minimalizáciu obmedzenia základného práva na informácie	52

Ocenil som postup prezidenta Slovenskej republiky pri vetovaní novely zákona o slobode informácií.....	53
Volebné právo.....	54
Možnosť hlasovania vo voľbách do Európskeho parlamentu zo zahraničia	54
Sloboda myslenia a náboženského vyznania.....	56
Diskriminačné podmienky registrácie cirkví a náboženských spoločností	56
Prístup k náboženským službám vo väzniciach nie je rovnaký pre všetkých	57
Nepovolením modlitebných predmetov došlo k porušeniu práva odsúdeného slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru.....	58
Sloboda združovania a zhromažďovania	59
Lex atentát	59
Zákon o organizáciách s podporou zo zahraničia	60
Právo na súkromný a rodinný život.....	62
Ochrana súkromného a rodinného života.....	62
Obmedzovanie návštevnych hodín v domovoch sociálnych služieb	62
Odloženie podnetu týkajúceho sa zmeny poradia priezvisk pri uzavretí manželstva.....	63
Potrebné doklady pri uzavretí manželstva s cudzincom.....	64
Porušenie práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života pri zápise narodenia dieťaťa do osobitnej matriky	64
Odmietnutie sprístupnenia zdravotnej dokumentácie zosnulej matky	67
Hluk pri zásobovaní predajne potravín, rušenie nočného pokoja	67
Nelegálna prevádzka motokrosovej dráhy pri obci.....	69
Podmienky návštev detí odsúdených rodičov predstavujú porušenie pozitívneho záväzku vo vzťahu k právu na súkromný a rodinný život.....	71
Sprístupnenie údajov o zdravotnom stave odsúdeného neoprávneným osobám.....	71
Tranzície	72
Vlastnícke právo a iná právna ochrana.....	77
Pozemkové úpravy a verejný záujem na ich vykonaní.....	77
Rozpočítanie nákladov za dodané teplo - počet podaní narastal.....	79
Súlad ustanovenia § 96 ods. 4 zákona o energetike s čl. 20 ods. 4 Ústavy	80
Aktuálnosť znaleckého posudku v konaní o vyporiadaní záhradkovej osady	82
Sociálne zabezpečenie a zdravotná starostlivosť	84
Sociálna poisťovňa a agenda sociálneho poistenia.....	84
Minimálny dôchodok.....	86
Nezohľadnené obdobie pri výpočte dôchodku	87
Nedostatky preddavkovej výplaty dôchodku	88
Nesprávne určenie dátumu vzniku invalidity	88

Spätné zvýšenie invalidného dôchodku.....	89
Neustanovenie opatrovníka v konaní o invalidnom dôchodku.....	90
Podávateľ čakal rok na posúdenie zdravotného stavu posudkovým lekárom.....	91
Takmer štvorročné konanie o nároku na invalidný dôchodok.....	92
Nezabezpečenie výplaty starobného dôchodku po dobu siedmich mesiacov	93
Niekoľko rokov trvajúce konanie o vdoveckom dôchodku.....	94
Premlčanie práva predpísať poisťné.....	94
Platenie poisťného na sociálne poistenie pri čakaní na vydanie rozhodnutia o starobnom dôchodku	97
Úrady práce.....	98
Nevyhotovenie preukazov osobe s ŤZP	100
Nevyplatenie peňažného príspevku na osobnú asistenciu kvôli nedostatkom výkazu .	101
Nepriemeraná dĺžka rozhodovania úradu práce o peňažnom príspevku na opatrovanie	102
Vyše roka trvajúce rozhodovanie o peňažnom príspevku na opatrovanie.....	102
Posudzovanie odkázanosti dieťaťa s autizmom na opatrovanie	103
Odňatie príspevku na opatrovanie dieťaťa s autizmom.....	104
Manžel podávateľky podnetu sa peňažného príspevku nedožil	105
Niekoľko rokov trvajúce konanie o rodičovskom príspevku.....	106
Rodinné dávky pre matku dieťaťa, ktorého otec bol zamestnaný v Rakúsku	107
Posúdenie bydliska v konaní s cezhraničným prvkom	108
Sociálno-zdravotná starostlivosť	109
Odporúčania pozičného dokumentu	109
Hospitalizácia nemôže trvale nahradiť poskytnutie sociálnej služby	112
Bezodkladné poskytnutie sociálnej služby	112
Úskalia preukazovania odkázanosti na sociálnu službu.....	114
Právo na ochranu zdravia a na zdravotnú starostlivosť.....	114
Dostupnosť bezplatných zdravotných výkonov v stomatológii	115
Predchádzajúci súhlas zdravotnej poisťovne s úhradou zdravotnej starostlivosti poskytnutej v cudzine	117
Krizový stav paliatívnej starostlivosti	117
Nesúhlas s ukončením dočasnej pracovnej neschopnosti	119
Mechanizmus odškodnenia za sterilizácie vykonané v rozpore s právom.....	121
Nedostatky pri schvaľovaní úhrady lieku „na výnimku“ zdravotnými poisťovňami	123
Nájomné bývanie a nútené vystaňovanie	126
Podmienky pridelovania nájomných bytov v Bratislave	126

Vzdelávanie a ochrana detí	127
Prvá alternatívna správa verejného ochrancu práv adresovaná Výboru OSN pre práva dieťaťa.....	127
Segregácia rómskych detí vo vzdelávaní	129
Historicky druhé písomné podanie verejného ochrancu práv na ESLP	132
Reedukačné centrá	134
Odôvodnenie návrhu na umiestnenie dieťaťa do diagnostického centra.....	135
Právo maloletých pacientov na sprevádzajúcu osobu počas hospitalizácie	136
Projekt: Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti na Slovensku a práva detí so zdravotným znevýhodnením v Slovenskej republike.....	138
Povinná školská dochádzka pre deti so statusom cudzinca s dočasným útočiskom	141
Právo na súdnu a inú právnu ochranu	145
Právo na súdnu ochranu.....	145
Predloženie stanoviska Ústavnému súdu v konaní o súlade novely trestných kódexov s Ústavou	145
Zbytočné prietahy v súdnom konaní	147
Verejný ochranca práv pomohol predísť opakovanej nečinnosti v dedičskom konaní ..	148
Opakovane zistené zbytočné prietahy v exekučnom konaní	149
Aj samosprávny orgán môže pocítiť dôsledky zbytočných prietahov v súdnom konaní	151
Prietahy v súdnom konaní o správnej žalobe v sociálnych veciach	152
Vyporiadanie BSM od roku 1997 dodnes (až „za hrob“)	154
Opakované prerozdeľovanie spisov a prietahy v súdnom konaní.....	155
Zbytočné prietahy v správnom konaní	157
Súhlas na výrub drevín v chránenom území.....	157
Prietahy v rozhodovaní o odvolaní vo veci zákazu výsadby nepôvodných druhov drevín	157
Prietahy v konaní o povolenie výsadby nepôvodných druhov drevín.....	158
Nedostatočná komunikácia obce v stavebnom konaní	159
Zbytočné prietahy v stavebnom konaní.....	160
Zbytočné prietahy v konaní podľa zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov...	160
Oneskorené vydanie potvrdenia obcou - porušenie princípov dobrej verejnej správy ..	161
Priestupkové konania.....	162
Premostenie drobného vodného toku a uloženie pokuty.....	163
Porušenie zákonom ustanovenej povinnosti pri objasňovaní priestupku.....	164

Neodovzdaný dôchodok poštovou doručovateľkou, poškodená v priestupkovom konaní	166
Rastliny na hranici pozemku, spory medzi susedmi, priestupkové pokračovanie	167
Právo na inú právnu ochranu	169
Predbežná ochrana pri zásahu do pokojného stavu	169
Späťvzatie žiadosti o dodatočné stavebné povolenie prístavby	171
Nesprávny postup Ministerstva spravodlivosti - výkon trestu v domovskom štáte	172
Neoprávnené zrušenie súpisného čísla a výmaz nehnuteľnosti z katastra	173
Nemožnosť zrušenia trvalého pobytu	174
Nezákonnosť v konaní o pozemkových úpravách	175
Vyrubovanie poplatkov za komunálny odpad	177
Súlad všeobecne záväzného nariadenia obce so zákonom o miestnych daniach a miestnom poplatku	178
Nedodržanie zákonných lehôt v konaní o ochrane osobných údajov	179
Treba zabrániť predčasnemu vyhostovaniu	180
Ukladanie pokút príslušníkom rómskej menšiny z marginalizovaných rómskych komunít za porušenie protipandemických opatrení	181
Nezákonné vymáhanie úhrad za tzv. štátnu karanténu počas pandémie ochorenia COVID-19	182
Úrady verejného zdravotníctva by svoje vyhlášky mali prijímať v podrobnejšie upravenom procese	183
Právo na priaznivé životné prostredie	185
Prieskum dodržiavania práv v súvislosti s nadmerným hlukom z cestnej dopravy	186
Environmentálne záťaž na Slovensku – pokračovanie vlastnej iniciatívy	187
Sumárne vyhodnotenie porušení základných práv z doručených podnetov	190
Spolupráca so zahraničnými ľudskoprávnymi inštitúciami	191
Prijatie maltských sudcov	191
Stretnutie s právnym výborom Krajinského snemu Severného Porýnia a Vestfálska	191
Prijatie komisára Rady Európy pre ľudské práva	191
Prijatie delegácie z Kosova	191
Pracovná cesta do Berlína	192
Stretnutie s vedúcou Spolku slovenských žien Dôvera	192
Prijatie zástupkyne námestníka ministra pre demokraciu, ľudské práva a prácu Spojených štátov amerických	192
Účasť na Medzinárodnom fóre v Baku	192
20. výročie založenia tradície stretnutí ombudsmenov krajín V4	193
Medzinárodná konferencia v Skopje	193

Celosvetový summit ombudsmanov v Hongkongu	193
Online pracovné stretnutie so zástupkyňami FRONTEX.....	194
Konferencia v Budapešti.....	194
Stretnutia s veľvyslankyňami a veľvyslancami	195
Aktivity na podporu ľudských práv	196
Záštity	196
Odborné diskusie, osвета a ďalšie aktivity	197
Nezabúdame.....	199
Kancelária verejného ochrancu práv	201
Personálne a organizačné zabezpečenie Kancelárie	201
Finančné zabezpečenie a hospodárenie Kancelárie	203
Vývoj rozpočtu.....	203
Osobné výdavky (mzdové výdavky a poisťné).....	205
Prevádzkové výdavky (tovary a služby, transfery)	205
Prevádzka a bezpečnostné opatrenia Kancelárie	205
Opatrenia v oblasti ochrany osobných údajov Kancelárie	206
Riadenie rizík v Kancelárii	206
Vzťahy s verejnosťou	207
Komunikácia verejného ochrancu práv a Kancelárie	207
Mediálna politika a komunikácia verejného ochrancu práv a Kancelárie.....	207
Tlačové správy a vyhlásenia.....	207
Mediálne výstupy.....	208
Zverejňovanie aktualít a komunikácia na webovom sídle	208
Sociálne siete	209
Tlačové konferencie	209
Propagačné a informačné materiály	210
Spolupráca s inštitúciami v oblasti mediálnej politiky	210
Vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobode informácií.....	210

Použité skratky

antidiskriminačný zákon	- zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov
BSM	- bezpodielové spoluvlastníctvo manželov
Civilný sporový poriadok	- zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov
ČSSR	- Česko-slovenská socialistická republika
elektrizačný zákon	- zákon č. 79/1957 Zb. o výrobe, rozvođe a spotrebe elektriny (elektrizačný zákon) v znení neskorších predpisov
Európsky dohovor o ľudských právach	- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd
ESLP	- Európsky súd pre ľudské práva
Generálna prokuratúra	- Generálna prokuratúra Slovenskej republiky
geologický zákon	- zákon č. 569/2007 Z.z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení neskorších predpisov
Kancelária	- Kancelária verejného ochrancu práv
katastrálny zákon	- zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov
krajiny V4	- krajiny vyšehradskej skupiny
LGBTI	- lesby, gejovia, bisexuálni, transrodoví a intersexuálni ľudia
LGBTI+	- lesby, gejovia, bisexuálni, transrodoví, intersexuálni ľudia a ďalšie identity
ministerstvo financií	- Ministerstvo financií Slovenskej republiky
ministerstvo hospodárstva	- Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
ministerstvo kultúry	- Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
ministerstvo práce	- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
ministerstvo spravodlivosti	- Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
ministerstvo školstva	- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
ministerstvo vnútra	- Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
ministerstvo zdravotníctva	- Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
ministerstvo životného prostredia	- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
Najvyšší správny súd	- Najvyšší správny súd Slovenskej republiky
Najvyšší súd	- Najvyšší súd Slovenskej republiky
národná rada	- Národná rada Slovenskej republiky
Nemocnica pre obvinených a odsúdených	

Trenčín	- Nemocnica pre obvinených a odsúdených a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Trenčín
Občiansky zákonník	- zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov
OSN	- Organizácia spojených národov
SNP	- Slovenské národné povstanie
Sociálna poisťovňa	- Sociálna poisťovňa, a.s.
Správny poriadok	- zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov
Stavebný zákon	- zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov
školský zákon	- zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
TASR	- Tlačová agentúra Slovenskej republiky
TV	- televízia
ŤZP	- ťažké zdravotné postihnutie
UNHCR	- Úrad vysokého komisára pre utečencov (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNICEF	- Detský fond OSN / Detský fond Spojených národov
USA	- Spojené štáty americké
úrad práce	- úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
ústava	- Ústava Slovenskej republiky
Ústavný súd	- Ústavný súd Slovenskej republiky
vláda	- vláda Slovenskej republiky
volebný zákon	- zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
vyhláška o stanovení všeobecnej hodnoty majetku	- Vyhláška č. 492/2004 Z. z. Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o stanovení všeobecnej hodnoty majetku v znení neskorších predpisov
zákon o dohľade nad zdravotnou starostlivosťou	- zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o elektronických komunikáciách	- zákon č. 452/2021 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov
zákon o financovaní základných a stredných škôl	- zákon č. 597/2003 Z. z. zákon o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov
zákon o hlásení pobytu občanov Slovenskej	

republiky	- zákon č. 253/1998/ Z. z. o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvateľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
zákon o kybernetickej bezpečnosti	- zákon č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o matrikách	- zákon č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov
zákon o mene a priezvisku	- zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení neskorších predpisov
zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku	- zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov
zákon o nájme poľnohospodárskych pozemkov	- zákon č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o obecnom zriadení	- zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov
zákon o ochrane prírody a krajiny	- zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
zákon o ochrane utajovaných skutočností	- zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o ochrane verejného zdravia	- zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ŤZP	- zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o pobyte cudzincov	- zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o Policajnom zbore	- zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov
zákon o posudzovaní a kontrole hluku	- zákon č. 2/2005 Z. z. o posudzovaní a kontrole hluku vo vonkajšom prostredí a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov
zákon o pozemkových úpravách	- zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov

zákon o priestupkoch	- zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov
zákon o prokuratúre	- zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov
zákon o rodičovskom príspevku	- zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o rodine	- zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia	- zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov
zákon o slobode informácií	- zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov
zákon o slobode náboženskej viery	- zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov
zákon o sociálnom poistení	- zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov
zákon o sociálnych službách	- zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov
zákon o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru	- zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov
zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve	- zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o štátnom rozpočte na rok 2024	- zákon č. 534/2023 Z. z. o štátnom rozpočte na rok 2024
zákon o tepelnej energetike	- zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike v znení neskorších predpisov
zákon o úhrade liekov	- zákon č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe

	verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov
zákon o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii	- zákon č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov
zákon o verejnom ochrancovi práv	- zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov
zákon o vodách	- zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon)
zákon o výkone trestu odňatia slobody	- zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o zdravotnej starostlivosti	- zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
zákon o zhromažďovaní	- zákon č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní, uchovávaní a šírení informácií o životnom prostredí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ZSSR	- Zväz sovietskych socialistických republík
ZVJS	- Zbor väzenskej a justičnej stráže

Úvod

Tí, ktorí by sa vzdali základnej slobody, aby si kúpili trochu dočasnej bezpečnosti, si nezaslúžia ani slobodu, ani bezpečnosť.

Benjamin Franklin, 1706-1790

Those who would give up essential Liberty, to purchase a little temporary Safety, deserve neither Liberty nor Safety.

Funkcie verejného ochrancu práv som sa ujal zložením sľubu do rúk predsedu národnej rady 1. decembra 2022. Od prvého momentu ujatia sa funkcie som v praxi začal naplňovať ústavou zverenými právomocami, ktoré mi pri naplňovaní ľudských práv a slobôd umožňujú bezplatne, efektívne a neformálne pomôcť najmä tým slabým a zraniteľným. Potvrdilo sa mi moje presvedčenie, že verejný ochranca práv zohráva v demokratickom a právnom štáte nezastupiteľnú úlohu. Jeho poslaním je chrániť základné práva a slobody všetkých, bez rozdielu. Slovenská republika uznala dôležitosť funkcie verejného ochrancu práv aj tým, že mu priznala postavenie ústavného orgánu.

Nezávislosť verejného ochrancu práv garantovaná ústavou

V januári 2002 kreoval slovenský ústavodarca inštitút verejného ochrancu práv na úrovni sily ústavy. Na rozdiel od iných štátnych orgánov a ľudskoprávných ustanovizní, verejný ochranca práv neodvodzuje svoju autoritu od štátnej moci a jeho nezávislosť je garantovaná ústavnou silou. Jeho postavenie je založené na prirodzenom spojení s parlamentom a s verejnosťou. Určujúcim znakom existencie verejného ochrancu práv je jeho nezávislosť. Táto sa pretavuje do viacerých oblastí fungovania - od spôsobu kreovania, kompetencií a vzťahu k iným orgánom verejnej moci, až po otázky spojené s personálnym zabezpečením jeho činnosti.

Po uplynutí takmer polovice svojho funkčného obdobia som začal intenzívnejšie a naplno vnímať prezieravosť ústavodarcu, ktorý v roku 1992 zabezpečil deľbu moci v štáte a následne kreoval inštitút verejného ochrancu práv. Aj keď diskutujem s ombudsmenmi iných štátov a porovnávam ich ukotvenie, vidím, že Slovenská republika má ukotvenie verejného ochrancu práv na vysokej úrovni. Práve táto úroveň garantuje nezávislosť a otvára cestu k silnej ochrane ľudských práv.

Ombudsman v teréne a dôležitá deľba moci v štáte

Pri vykonávaní mojej kompetencie priamo v teréne vidím aké je dôležité bezpečné rozdelenie moci v štáte. Spája sa mi to s poznatkami z prvého semestra štúdia práva, keď nám na Právnickej fakulte v Trnave prednášala pani profesorka Alexandra Krsková dejiny európskeho a politického právneho myslenia. Pani profesorka Krsková popisuje vo svojej učebnici, ktorá prešla rukami tisícok právnikov, dianie v Európe na sklonku 17. storočia nasledovne: „*Absolutizmus sa úplne zdiskreditoval. Absolutistický štát mučivo pôsobil na ekonomický život, individuálnu psychológiu i mravy. Myslitelia tej doby chceli, aby sa*

Európa stala mysom vzdelanosti v oceáne barbarstva a despotizmu.¹ Preto teoretická právna a politická literatúra 18. storočia je obžalobou neobmedzenej autoritatívnej moci. Angličan John Lock prispel k západnému politickému mysleniu najmä tým, že postavil fungovanie štátnej moci na právny základ a upozornil na nevyhnutnosť jej rozdelenia medzi rôzne štátne orgány.² Asi o 50 rokov neskôr Francúz Charles Louis, barón de Montesquieu, v diele Duch zákona hovorí už o zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci. Montesquieu vyhlásil, že sudcovia sú ústami, ktoré vyslovujú slová zákona. Kým zákonodarná a exekutívna moc je politická, súdna moc je apolitická. Súdna moc je citadelou spravodlivosti a verejného pokoja. Montesquieu upozorňuje, že jediný orgán nemôže mať v rukách dve či dokonca všetky tri moci. Najvyššia, suveréna moc patrí parlamentu, no mocenský mechanizmus treba konštruovať tak, aby jeho jednotlivé kolieska a jednotlivé orgány boli v stave navzájom si oponovať. Každý z týchto orgánov musí dokázať vytvoriť prekážku realizácie vôle, s ktorou nesúhlasí.³ Vláda nemá mať žiadny vplyv ani na odvolanie sudcov.⁴

Večerné a neohlásené návštevy policajných staníc, väzníc, miest, kde sú zaistení cudzinci či návštevy psychiatrických oddelení sú metódy, s ktorými som, ako ombudsman v teréne, začal pracovať. Je nesmierne dôležité, aby ombudsman osobne vnímal dodržiavanie práv a slobôd. Nie od stola a len z písomností. Je dôležité, aby exekutíva na mieste poskytovala ombudsmanovi vysvetlenia, čo robí s človekom, ako sa ku nemu správa. Len tak možno vnímať to, čo sa v žiadnom protokole či v úradnom zázname neobjaví.

Nevedia ani deň ani hodinu

Svoju činnosť vykonávam tak, že polícia, či iné zložky moci v rámci exekutívy si nemôžu byť isté ani dňom ani hodinou, kedy a kde sa objavím. Nevedia, na čo sa zameriam. Nevedia, či sa s kolegami vrátíme.

Pokiaľ ide napríklad o ľudí v policajnej moci (t. j. v cele policajného zaistenia alebo v určenom priestore), tak tam prichádzam v momente, keď sa súdna moc ešte nezačala zaoberať osudom človeka. Ide o človeka, ktorý nemusí byť ani len obvinený, nehovoriac o jeho obžalobe. Som tam od momentu obmedzenia jeho osobnej slobody, až do času, keď človeka predvedú, aby o jeho slobode súdna moc (t. j. sudca pre prípravné konanie) ďalej rozhodla. Som pri ňom tých prvých 48 hodín, keď je v stiesnených priestoroch, mimo rodiny, v skromných pomeroch a niekedy, ako ukázalo moje pozorovanie, aj pri teplote 30,9°C.

Som pri človeku, keď je zavretý v malej cele, keď mu bezdôvodne odoberajú dioptrické okuliare, keď je časovo dezorientovaný lebo nemá prístup k hodinkám, keď nemôže telefonovať s rodinou, keď musí podstúpiť jednokrokovú a degradujúcu prehliadku tela (t. j. vyzliecť sa donaha), keď nemá prístup k dennému svetlu, alebo keď nemá naplnené ani len minimálne právo na jednu hodinovú vychádzku.

¹ Krsková, Alexandra: Kapitoly z dejín európskeho politického a právneho myslenia; PF UK Bratislava: Vydavateľstvo UK, 1997. – S. 164.

² Tamže. S. 166.

³ Tamže. S. 180.

⁴ Tamže. S. 183.

”Parlamentný ombudsman”

Vzťah verejného ochrancu práv a zákonodarného orgánu by som charakterizoval ako funkčne nezávislý, bez prvkov hierarchickej nadradenosti a podriadenosti, ale súčasne špecificky inštitucionálne prepojený. Verejný ochranca práv je volený a zodpovedá sa národnej rade, ale jeho činnosť je nezávislá. S ohľadom na postavenie verejného ochrancu práv v Slovenskej republike, ktorý má charakter tzv. parlamentného ombudsmana, som doplnil rozsah opatrení verejného ochrancu práv aj o **preventívny systém** upozornení národnej rady na prípady, ak by prijatie prerokúvaného legislatívneho návrhu mohlo spôsobiť konflikt právnej úpravy s ľudskoprávnymi štandardmi alebo so záväzkami Slovenskej republiky.

Poslancom a poslankyniam národnej rady som dal napríklad do pozornosti možnosť prijatia takých legislatívnych krokov, ktoré by boli určitou rehabilitáciou za nezákonné vymáhanie poplatkov za štátnu karanténu. Zákonodarný orgán som oslovil aj v súvislosti s prerokúvanou novelou zákona o sociálnych službách a s novým spôsobom poskytnutia sociálnej služby s finančnou podporou obce, tiež s novelou zákona o športe vo vzťahu k inštitútu talentovaného športovca. Podporil som aj rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky vetovať novelu zákona o slobodnom prístupe k informáciám, na ktorej negatívne dôsledky v súvislosti s právom na informácie, som rovnako upozorňoval.

Správa o činnosti predstavuje kritický zdroj poznania na expertíznej úrovni, ktorým verejný ochranca práv prispieva k prijímaniu efektívnejšej legislatívy s dopadmi na základné práva a slobody. Tým, že odhaľuje prípady nesprávneho výkonu verejnej moci, môžu jeho zistenia slúžiť aj ako podnet na posilnenie parlamentnej kontroly orgánov výkonnej moci.

Pozitívna reakcia parlamentu na správu o činnosti verejného ochrancu práv

Potom, ako sa nepodarilo zaradiť Správu o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2022 do programu pléna národnej rady som privítal, keď som mal v júni 2024 príležitosť osobne prezentovať svoje poznatky zo Správy o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2023. Následné hlasovanie, ktorým 5. novembra 2024 **vzalo 141 poslankýň a poslancov** národnej rady správu na vedomie, vnímam nielen ako potvrdenie dôležitosti inštitútu verejného ochrancu práv a rešpektovanie jeho úlohy pri ochrane základných práv a slobôd, ale aj ako ocenenie vecnej, odbornej a inštitucionálne obojstranne efektívnej spolupráce.

Verejný ochranca práv pri výkone svojej pôsobnosti komplexne analyzuje problémy v aplikačnej praxi, identifikuje aj legislatívne nedostatky a navrhuje zmeny, ktoré môžu pomôcť predchádzať systémovým porušeniam práv a slobôd. Upozorňuje však aj na prípadné rozpory medzi vnútroštátnou právnou úpravou a medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky. Má **priamy kontakt s obyvateľstvom** a jeho poznatky reflektujú reálne skúsenosti ľudí, čo poskytuje dôležitú spätnú väzbu o fungovaní štátu.

Pamätajme vždy na ľudskú dôstojnosť

Aj výkon mandátu v roku 2024 potvrdil moja tézu, že chudobu možno považovať za jednu z najväčších ľudskoprávnych lekcií našej spoločnosti. Ukazuje sa, že chudoba je príčinou a aj následkom porušovania ľudských práv. Čítanie a vybavovanie veľkého množstva podnetov v roku 2024 mi potvrdzuje to, čo som vyjadril už v inauguračnom príhovore

pri skladaní sľubu. Už vtedy som si bol plne vedomý toho, že svoje päťročné funkčné obdobie začínam v pohnutých spoločenských časoch. Pnutie v spoločnosti, prehlbujúca sa chudoba, pokles reálnych príjmov, znižovanie dostupnosti zdravotnej starostlivosti, či post-pandemické následky, to všetko podčiarklo **význam rešpektovania ľudskej dôstojnosti**. Aj preto bolo v roku 2024 zorganizovaných viacero aktivít k téme chudoby a sociálnych práv:

- **Stretnutia za okrúhlym stolom s konkrétnymi úspechmi**

V roku 2024 organizovala Kancelária tematicky zamerané stretnutia za okrúhlym stolom (k chudobe, k právam starších, k hospicovej a paliatívnej starostlivosti), parciálne stretnutia k ochrane práv pacientov, k menšinovým právam, definovali sme spoločné témy a riešenia aj v spolupráci s inými organizáciami, napr. s Generálnou prokuratúrou, Najvyšším kontrolným úradom Slovenskej republiky, alebo so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva.

- **Chudoba a sociálne práva**

V súvislosti s iniciovaním a podporou konštruktívnej spolupráce s orgánmi verejnej moci chcem osobitne vyzdvihnúť spoluprácu v oblasti sociálnych práv. V auguste 2024 som prezentoval výsledky svojej polročnej iniciatívy v oblasti ochrany sociálnych práv v Slovenskej republike, ktoré som, spolu s návrhmi opatrení, zhrnul v dokumente „Človek v chudobe a naplnenie jeho ľudských práv v systéme sociálno-zdravotnej starostlivosti“. Zistenia a závery tejto iniciatívy vychádzali z širšej diskusie relevantných subjektov i z klinických poznatkov verejného ochrancu práv.

- **Nárok na pomoc v hmotnej núdzi**

Aj bilaterálnou spoluprácou a zjednocovaním právnych názorov je možné vplývať na zlepšovanie právneho prostredia i na zvyšovanie právnej istoty. V tejto súvislosti som ocenil najmä výsledok rokovania s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorým došlo k zmene metodického usmernenia úradov práce v otázke rozhodovania o nároku na pomoc v hmotnej núdzi, ale aj k zmene pri spôsobe preukazovania hodnoty osobného motorového vozidla na účely posúdenia nároku na pomoc v hmotnej núdzi, či rozhodovania o nároku na príspevok na bývanie.

- **Sociálne bývanie**

Veľká skupina podnetov adresovaných verejnému ochrancovi práv smeruje pravidelne aj do oblasti výkonu samosprávy. Plošný preventívny efekt preto vidím v spolupráci s organizáciami, ktoré združujú a reprezentujú obce a mestá Slovenska. Účastníkom snemu Združenia miest a obcí Slovenska, ako aj prostredníctvom Únie miest Slovenska, som v roku 2024 tlmočil svoje zistenia a návrhy správnej praxe pre orgány samosprávy v otázkach súvisiacich s nájomným sociálnym bývaním a s postupom pri nútenom vystaňovaní.

Pozor na degradáciu ľudskej dôstojnosti zákonodarstvom

Práve ľudská dôstojnosť je úzko spätá so základnými právami a slobodami obyvateľov. Ak tieto práva nie sú v ťažkých a pohnutých časoch reálne napĺňané, hrozí degradácia samotnej ľudskej dôstojnosti.

Naša história, ale i skúsenosti z iných právnych kultúr nás učia, že v čase krízy sú, **ako prvé, vystavené skúškam základné práva a slobody**. Keďže hovorím o ľudskej dôstojnosti ako parlamentný ombudsman, dovoľte mi ešte **jednu aktuálnu spomienku**:

V marci minulého roka som mal tú česť sa ako verejný ochranca práv na vlakovej stanici v Poprade prihovoriť na pietnej spomienke pri príležitosti **prvého transportu Židov zo Slovenska**. Dňa 25. marca 1942 bolo z Popradu deportovaných 999 žien a dievčat do koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau. Väčšina z nich bola krátko po príchode zavraždená v plynových komorách. Tento transport bol len jedným z mnohých, ktoré prebiehali v rokoch 1942 a 1943. Transporty boli vykonané na **základe takzvaného deportačného zákona. Podčiarkujem - takzvaného zákona**. Prečo to podčiarkujem? Lebo právna norma, ktorá nemá **základ v zákone ľudskosti a v prirodzeno-právnom koncepte spravodlivosti**, nie je hodná, aby niesla označenie „zákon“. A to hovorím s plnou zodpovednosťou dlhoročného legislatívca ministerstva spravodlivosti, akademika a dnes už aj ako verejný ochranca práv.

Tézu, že neľudské zákony sú nehodné tohto označenia, priniesol v štvrtom storočí po Kristovi právny filozof Augustinus Aurelius známy aj ako svätý Augustín. Svätý Augustín stál na hranici medzi končiacim svetom antiky a začínajúcim svetom stredoveku hovoriac, citujem: *„že pozitívne právo si vytvárajú ľudia tým, že božské ustanovenie vo svojej duši pretlmočia do jazyka pravidiel. Toto právo sa nikdy nesmie dostať do rozporu s prirodzeným právom. Ak by sa tak stalo, stratilo by platnosť a vnútorne by nás nezaväzovalo.“* Asi o 1 500 rokov neskôr nemecký právnik Gustav Radbruch formuluje svoju známu Radbruchovu formulu: *„Ak nespravodlivosť pozitívneho práva dosiahne takú mieru, že právna istota zaručená pozitívnym právom už voči tejto nespravodlivosti nemá nijakú váhu, v takom prípade musí nespravodlivý zákon ustúpiť spravodlivosti“*.

História nás poučila, že od nenávisti a od predsudkov je už len **krok k prijatiu textu zákona utláčajúceho dôstojnosť človeka**.

Preto opätovne prosím, ctené poslankyne a ctení poslanci, **myslite na to, keď** budete rokovať o návrhoch zákonov, ktoré sa dotknú ľudských práv a dôstojnosti človeka. Lebo tie zákony doľahnú na ľudí na Slovensku, na Vašich blízkych, Vašu rodinu a nakoniec aj na Vás samotných. Vždy si, prosím, pri každom návrhu zákona spravte test ľudskosti. Zatvorte oči a predstavte si, ako by návrh zákona zasiahol Vaše mamy a Vašich otcov.

Vy ste zvrchovaná moc, Vy môžete prijímať opatrenia, ktoré zasahujú do dôstojnosti človeka, do jeho práv a slobôd.

Popri preskúmaní podnetov sa aj analyzujú trendy

Najväčšiu časť práce verejného ochrancu práv predstavuje **preskúmavanie podnetov** v individuálnych prípadoch. Verejný ochranca práv pri preskúmaní podnetov dôsledne stojí na strane ich podávateľov a v prípade zistenia porušenia práv alebo slobôd využíva všetky svoje funkcie – kontrolnú, ochrannú, zmierovaciu aj preventívnu. Nemenej dôležité je jeho konanie z vlastnej iniciatívy - činnosť spočívajúca **v analyzovaní trendov** ochrany práv a slobôd, identifikácii systémových nedostatkov a predkladaní návrhov na zlepšenie legislatívy a praxe verejnej správy.

Pre hodnotenie významu a efektívnosti inštitútu verejného ochrancu práv sú preto dôležité viaceré ukazovatele. Tieto postupne rozoberám v jednotlivých kapitolách správy o činnosti.

Stúpajúca dôvera obyvateľstva

Základom pre rozvíjanie spojenectva medzi verejným ochrancom práv a verejnosťou je **dôvera**. Dôvera obyvateľstva v nezávislosť, nestrannosť, odbornosť, objektívnosť či v profesionalitu verejného ochrancu práv a jeho tímu spolupracovníkov. Ako veľký záväzok som vnímal výsledky reprezentatívneho prieskumu verejnej mienky **Agentúry MVK z novembra 2023**. Tento mapoval názory dospeléj populácie na vybrané štátne kontrolno-regulačné inštitúcie na Slovensku, ktoré nebývajú zaraďované do bežných štatistických zisťovaní. V porovnaní s obdobným predchádzajúcim prieskumom z konca roku 2021 sa Kancelária výrazne posunula nielen v poznateľnosti, a to o 2,7 % na aktuálnych 78,4 %, ale najmä v dôveryhodnosti **o 8,7 % na terajších 53,5 %**.⁵ Po tom, čo bol rok 2022 - od skončenia funkčného obdobia Márie Patakyovej - poznačený osemmesačným obdobím bez obsadenej funkcie verejného ochrancu práv, vnímam tieto výsledky ako odraz môjho úsilia podporeného tímom Kancelárie.

Nárast počtu doručených podnetov

Konkrétnym prejavom dôvery obyvateľstva je podanie podnetu verejnému ochrancovi práv. V roku 2024 evidovala Kancelária **1 789 podaní**, z toho bolo **1 457 podnetov**. Medziročne došlo k **nárastu počtu doručených podnetov o 7,21 %**.

Zvýšená systémová a mediálna aktivita

S vysokou pravdepodobnosťou ide o dôsledok **zvýšenej systémovej a mediálnej aktivity** verejného ochrancu práv. Trend zvyšujúceho sa počtu doručených podaní je reálny aj do budúcnosti. Kancelária v snahe zvládnuť uvedenú situáciu realizuje viaceré optimalizačné procesy. Z doterajšieho vývoja je však zrejmé, že cesta k ďalšiemu rozvíjaniu dôležitých systémových aktivít bez negatívneho vplyvu na úroveň služieb poskytovaných verejnosti v súvislosti s vybavovaním individuálnych podnetov sa **bez posilnenia personálnych kapacít nebude dať realizovať**.

⁵ [Najvyššiu dôveryhodnosť na Slovensku má NKÚ a jeden úrad ľudia skoro nepoznali SITA: Najväčšiu dôveru u Slovákov má Najvyšší kontrolný úrad, ale najviac poznajú iný.](#)

Ani podnety, ktoré musia byť podľa zákona odložené, nezostávajú bez povšimnutia

Spoločnou snahou verejného ochrancu práv a Kancelárie je poskytnúť efektívnu pomoc tým, ktorých základné práva a slobody boli porušené, a to **profesionálne, nestranne, politicky a ideologicky neutrálne**. Aj keď nie je vždy v možnostiach verejného ochrancu práv naplniť očakávania podávateľa podnetu, aj v prípadoch, ktoré nepatria do pôsobnosti verejného ochrancu práv je dôležité ho usmerniť a informovať, na ktorý orgán sa môže obrátiť. Prípadne, verejný ochranca práv vyskúma fakty a zovšeobecni aktuálny právne škodlivý fenomén v spoločnosti, a to hoci aj v nepôsobnostnom prípade, a s cieľom zabrániť ďalším škodám či porušovaniu ľudských práv, dáva odporúčania príslušným aktérom či informuje obyvateľstvo o fenoméne a možných riešeniach.

Uvádzam aj krátke zhrnutie, čo v správe o činnosti prinášam:

V roku 2024 vybavila Kancelária **1 779 podaní**, z toho bolo **1 447 podnetov**. V **137 prípadoch som konštatoval porušenie základného práva alebo slobody**.

Súčinnosť orgánov verejnej moci pri vybavovaní podnetu môžem v prevažnej miere hodnotiť pozitívne. Nie je ojedinelé, že orgán verejnej moci svoj postup alebo plánované rozhodnutie zmení ešte v priebehu preskúmania podnetu verejným ochrancom práv. Takto došlo k náprave napríklad v podnetoch týkajúcich sa rozhodovania o administratívnom vyhostení oddelením cudzineckej polície Policajného zboru, či rozhodovania Sociálnej poisťovne v konaniach o dôchodkovej dávke. Niekedy orgán verejnej moci opraví svoje rozhodovanie aj v prípade, na ktorý verejný ochranca práv upozornil, aj keď sa v konečnom dôsledku podnet odložil. Tak, ako napr. vo veci nečinnosti mesta, týkajúcej sa vkladového konania do Katastra nehnuteľností, v dôsledku ktorej príslušný okresný úrad konanie zastavil. Na základe preskúmania podnetu verejným ochrancom práv mesto opätovne návrh na vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností podalo.

Ďalšiu oblasť činnosti verejného ochrancu práv tvorí vlastná iniciatíva. Konanie z vlastnej iniciatívy som inicioval napríklad v súvislosti s preskúmaním environmentálnych záťaží na území Slovenskej republiky, ochrany verejného zdravia pred ohrozením hlukom, či v súvislosti so zaobchádzaním s cudzincami dočasne umiestnenými vo výrobných hale vo Veľkom Krtíši a v zariadení Migračného úradu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v Opatovskej Novej Vsi a s ich životnými podmienkami, ale aj v oblasti ochrany verejného zdravia a hluku vo vonkajšom prostredí.

Pre zabezpečenie komplexnejšieho prístupu k ochrane základných práv a slobôd a súčasne pre spĺňanie ľudskoprávných štandardov som pristúpil k prehodnoteniu efektívnosti a významu individuálnych a systémových opatrení, ako aj ďalších podporných aktivít verejného ochrancu práv.

Inovatívne postupy

Spoločne s vedením Kancelárie sme zaviedli viacero inovatívnych postupov, ktoré som považoval za zásadné a prinášajúce zvýšenie efektu nápravy porušení základných práv a slobôd. Tieto sa podarilo v roku 2024 plne implementovať do činnosti Kancelárie a znamenali

aj určitú zmenu v charaktere činnosti odborných zamestnancov sekcie, ktorá zabezpečuje prípravu podkladov pre verejného ochrancu práv.

Intenzívna komunikácia s národnou radou

Cieľom týchto opatrení bolo najmä **zefektívnenie spolupráce s inými subjektmi, kladenie dôrazu na prijímanie systémových zmien a opatrení, ale aj podstatne výraznejšia aktivita vo vzťahu k národnej rade**. Verejný ochranca práv má pri presadzovaní opatrení a systémových zmien širokú mieru voľnosti v tom, aké nástroje zvolí. Jeho zákonné oprávnenia zahŕňajú prístup k spisom, môže si zabezpečovať nevyhnutnú dokumentáciu, klásť otázky orgánom verejnej moci, žiadať vysvetlenia a stanoviská.

Často menej formálna aktivita prináša viac

Pri svojej práci disponujem množstvom poznatkov z podnetov i z činnosti vo vzťahu k vlastnej iniciatíve. Mám kompetencie, ale aj nezávislosť a možnosti hľadať **menej formálne riešenia**. Toto všetko mi umožňuje abstrahovať, čo je skutočným problémom vo fungovaní orgánov verejnej moci a problém následne riešiť priamo so zainteresovanými subjektmi. A to nielen v jednotlivom prípade, ale aj na systémovej úrovni.

Kombinácia širokej miery kompetenčných oprávnení a súčasne absencia donucovacej moci takto vytvárajú najlepší predpoklad pre ciele participáciu a **dialóg s orgánmi verejnej moci**, zameraný na zlepšenie ich fungovania. Verejný ochranca práv by mal byť proaktívny v hľadaní príležitostí na spoluprácu. Môže iniciovať odborné stretnutia a diskusie na bilaterálnej i multilaterálnej úrovni, môže organizovať stretnutia za okrúhlym stolom zamerané na hľadanie optimálneho riešenia, poskytovať ľudskoprávnu expertízu. Tým, že pri svojej činnosti uplatňuje tzv. mäkké alebo nežné právo, stavia pri navrhovaní a presadzovaní opatrení na prirodzenej autorite, ale najmä na sile argumentácie. Pri správnom nastavení činnosti sa verejný ochranca práv stáva efektívnym **komunikačným kanálom** medzi zástupcami občianskej spoločnosti a verejnosťou na jednej strane a verejným sektorom na strane druhej.

Bez legislatívneho oddelenia, veľké legislatívne úspechy

Osobitnou kapitolou v oblasti systémových opatrení je aktivita verejného ochrancu práv pri prijímaní nových právnych predpisov. Aj napriek podhodnoteným personálnym kapacitám Kancelárie a neexistencii pozícií špecialistov na legislatívu som podporil väčšiu angažovanosť v **medzirezortných pripomienkových konaniach**. Upozornil som napríklad na viaceré problémové ustanovenia navrhovaných novelizácií **zákonov o sociálnych službách, o integrovanej posudkovej činnosti alebo o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby**. Inicioval som zmeny vo vzťahu k vládnomu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o pobyte cudzincov, či zákona o niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike (**tzv. lex atentát**) a svoje výhrady som uplatnil aj k návrhu **zákona o kritickej infraštruktúre**. Apelom na nevyhnutnosť prijatia dôstojného a spravodlivého mechanizmu, ale najmä na potrebu zabezpečenia rýchlej a účinnej nápravy podporujem formou súčinnosti aj zámer ministerstva spravodlivosti nanovo začať práce na právnej úprave **odškodnenia obetí sterilizácií** vykonaných v rozpore s právom.

Úspechy v Rade vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a rodovú rovnosť

Ako efektívny priestor pre diskusiu a súčasne ako cestu k novej náprave vnímam činnosť **Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a rodovú rovnosť** (pôvodne Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť). Prostredníctvom nej sa podarilo presadiť viaceré pozitívne zmeny, najmä vo vzťahu k rezortu zdravotníctva vo veci dodržiavania práv pacientov a poistencov v rozhodovacej činnosti Všeobecnej zdravotnej poisťovne o schválení/neschválení úhrady lieku, ale aj rezortu vnútra vo vzťahu k dodržiavaniu práv rodičov a detí na rešpektovanie súkromného a rodinného života v súvislosti so zápisom tvaru mena a priezviska pri vydávaní slovenského rodného listu.

Správa o činnosti za rok 2024, ktorú prinášam, nie je len formálnym dokumentom sumarizujúcim prácu verejného ochrancu práv a Kancelárie za uplynulé obdobie. Je to najdôležitejší výstup verejného ochrancu práv vo vzťahu k širokej odbornej i k laickej verejnosti. Správa nie je len výpočtom prijatých a vybavených podnetov, ale zároveň je aj dôležitým nástrojom **zúčtovateľnosti a hodnotenia efektívnosti výkonu ombudsmanskej funkcie a celkového systému ochrany základných práv a slobôd v Slovenskej republike**. Preto ju považujem za dôležitú.

49 systémových a 94 individuálnych opatrení

V súčasnosti Kancelária pracuje so **49 opatreniami, ktoré sú sledované na systémovej úrovni, s 94 individuálnymi opatreniami a s 23 kombinovanými opatreniami**. Väčšina opatrení sa dynamicky vyvíja a sú sledované v priebehu viacerých kalendárnych rokov.

Poznatky zo zahraničia

Výmena poznatkov, skúseností a dobrej praxe vo všeobecnosti, výrazným spôsobom prispieva k zlepšovaniu služieb poskytovaných verejnosti a platí to aj na úrovni ombudsmanských inštitúcií. Pri hľadaní najefektívnejšieho riešenia je preto mojou častou inšpiráciou už existujúca dobrá prax v iných krajinách.

Podporujem **výmenu skúseností a poznatkov so svojimi zahraničnými partnermi** a aj keď Kancelária v roku 2024 hospodárila s obmedzeným rozpočtom, snažili sme sa využiť všetky dostupné príležitosti aj na podporu a rozvíjanie medzinárodných vzťahov.

Takto sme v rámci **Summitu ombudsmanov krajín V4**, v roku 2024 napr. otvorili otázky možnosti ombudsmana pri ochrane tzv. druhogeneračných práv, osobitne pri posudzovaní súladu právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia, ale aj zabezpečenia práva na bývanie, ochrany základných práv a slobôd v prípade opätovného ohrozenia života a zdravia obyvateľstva pandémiou či riešením hluku v obciach a mestách. Ďalšími témami ombudsmanských stretnutí na medzinárodnej úrovni bola výmena praktických skúseností, ale aj výzvy do budúcnosti, najmä v oblasti ochrany životného prostredia. Za dôležité a prínosné stretnutia tiež považujem prijatie delegácie maltských sudcov, delegácie z Kosova, členov právneho výboru Krajinského snemu Severného Porýnia a Vestfálska, Komisarára Rady Európy pre ľudské práva pána Michael O'Flaherty, zástupkyne námestníka ministra pre demokraciu, ľudské práva a prácu Spojených štátov amerických pani Monicu Jacobsen, vedúcu Spolku slovenských žien Dôvera pani Janu Dudash, či online pracovné stretnutie

so zástupkyňami FRONTEX. Zúčastnil som sa tiež viacerých medzinárodných konferencií, ako napr. v Berlíne, Baku, Skopje, Hongkongu a Budapešti.

Poznatky verejných ochrancov práv a verejných ochrankýň práv v Slovenskej republike boli, aj doposiaľ sú, relevantnými podkladmi pre monitorovacie návštevy rôznych nadnárodných orgánov a pre zahraničné delegácie. Zásadnú zmenu som však priniesol v oblasti participácie Kancelárie na spracúvaní podkladov k **implementačným správam k ľudskoprávnym dohovorom** periodicky predkladaným za Slovenskú republiku. S ohľadom na charakter činnosti verejného ochrancu práv, osobitne na jeho nezávislosť, považujem za dôležité, aby poznatky verejného ochrancu práv, ktoré hodnotia stav dodržiavania medzinárodnoprávných záväzkov vo vzťahu k ochrane práv a slobôd, boli predkladané samostatne, a to vo forme **alternatívnych správ**.

Historicky prvá reakcia Výboru OSN pre práva dieťaťa

Takto som - po prvýkrát v histórii existencie verejného ochrancu práv na Slovensku - predložil v decembri 2024 svoju alternatívnu správu Výboru OSN pre práva dieťaťa, v ktorej som informoval o svojich praktických poznatkoch o dodržiavaní práv dieťaťa, získaných v rámci všeobecnej agendy ochrany základných práv a slobôd, ale aj v rámci tzv. národného preventívneho mechanizmu.

Ako veľmi efektívnu vnímam aj spoluprácu s diplomatickými zástupcami iných štátov, ktorí pôsobia v Slovenskej republike. Verejný ochranca práv poskytuje pomoc každému, aj cudzincom, ak ide o konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť slovenských orgánov verejnej moci. Spoločne so zástupcami zastupiteľských úradov na Slovensku vieme účinnejšie poskytovať pomoc a ochranu základných práv a slobôd občanom iných krajín, ktorí sa na území nášho štátu ocitli v stave núdze alebo potrebujú pomoc pri ochrane svojich práv a slobôd.

Poslednou oblasťou, ktorú som sa po nástupe do funkcie verejného ochrancu práv rozhodol posilniť, bola **mediálna prezentácia činnosti verejného ochrancu práv**.

Koncept medializácie, ktorý stojí na praktických poznatkoch verejného ochrancu práv, na zdieľaní právnych analýz a súčasne ponúkajúci vhodné opatrenia, má silný **preventívny, varovný i informačný účinok**. Transparentná komunikácia výsledkov činnosti pomáha vytvárať tlak smerujúci k prijímaniu potrebných opatrení.

Medializované témy, ktoré rezonovali v roku 2024, sa týkali napr. oblasti vlastníckych práv vlastníkov pozemkov, znižovania hodnôt hluku z ciest a diaľnic, dodržiavania práv detí v reedukačných centrách, či naplnenia ľudských práv pacienta v systéme sociálno-zdravotnej starostlivosti. Na preventívne a osvetové pôsobenie **pozitívne reagovala aj verejnosť**, čo potvrdzovali aj reakcie na upozornenia v súvislosti s oznamovacou povinnosťou poistenca o vzniku poistenia v inom štáte, či na neprimerané obmedzovanie návštevých hodín v domovoch sociálnych služieb.

Hlavným cieľom všetkých spomínaných aktivít je, aby široká verejnosť vnímala, že práva a slobody **nie sú len abstraktnými pojmami „na papieri“**, ale že sa každý s nimi stretáva vo svojom živote a musí si ich aj uplatňovať, chrániť a domáhať sa ich dodržiavania. Verejný

ochranca práv poskytuje svoju verejnú službu všetkým, bez rozdielu. Svojou činnosťou prispieva k náprave pochybenia v individuálnom prípade a návrhom legislatívnych opatrení pomáha hľadať aj systémové riešenia pri predchádzaní porušovania práv a slobôd.

Správa o činnosti verejného ochrancu práv však slúži širokej verejnosti aj tým, že poskytuje návod, ako si verejnosť môže svoje základné práva a slobody účinne uplatňovať a aké výsledky prináša ochrana práv a slobôd v praxi.

V uplynulom období sme sa, ako spoločnosť, stretli s viacerými výzvami, ktoré odrážali širšie spoločenské a legislatívne zmeny. Vo svojej správe o činnosti popisujem individuálne prípady porušovania práv, ale poukazujem aj na systémové nedostatky, ktoré si vyžadujú zásadné riešenia. Správa umožňuje identifikovať oblasti, v ktorých dochádza k opakovaným zlyhaniam orgánov verejnej moci a ponúka nástroje na ich riešenie.

Spätná väzba pre zákonodarnú a exekutívnu moc

Správa poskytuje spätnú väzbu pre zákonodarcov, exekutívu i pre odbornú verejnosť o tom, kde je potrebné posilniť právne záruky a mechanizmy ochrany základných práv a slobôd.

Som presvedčený, že otvorenosť, transparentnosť a verejná kontrola sú kľúčovými predpokladmi na zvyšovanie dôvery v inštitúcie ochrany práva, aj na ich neustále zlepšovanie. Súčasne verím, že poznatky verejného ochrancu práv, ako osobitného kontrolného mechanizmu, budú podnetom na odbornú diskusiu a impulzom pre rozhodujúcich aktérov pre prijímanie opatrení smerujúcich k zlepšeniu fungovania verejnej správy a k posilneniu ochrany základných práv a slobôd v Slovenskej republike.

Pozitívny, priamy a nepriamy vplyv aj na štátny rozpočet

Na záver je potrebné zdôrazniť, že všetky spomínané aktivity, či už ide o zabezpečenie nápravy v súvislosti s vybavovaním podnetu alebo v reakcii na vlastnú iniciatívu verejného ochrancu práv, rovnako aj osвета a výchova k ľudským právam, majú v konečnom dôsledku pozitívny - priamy alebo nepriamy - **vplyv aj na štátny rozpočet**. Úspora podstatne vyšších nákladov súvisiacich s trovami súdnych konaní, alebo so sankciami národných aj medzinárodných orgánov, má vysoký efekt. Pozitívne dosahy činnosti verejného ochrancu práv zdôrazňuje Kancelária aj v rámci všetkých svojich výstupov vo vzťahu k ministerstvu financií.

Nevyhnutnou podmienkou pre riadne plnenie úloh verejného ochrancu práv je však vytvorenie zodpovedajúcich podmienok pre jeho činnosť a **primeraný a nepodhodnotený rozpočet** na služby súvisiace s výkonom pôsobnosti tohto ústavného orgánu.

Róbert Dobrovodský
verejný ochranca práv

Právo na ochranu pred zlým zaobchádzaním

Právo na ochranu pred zlým zaobchádzaním, ako jeden z pilierov, na ktorých stoja moderné demokratické spoločnosti, v sebe zahŕňa viacero zákazov, ale aj záväzkov štátu k určitému druhu správania. Tak ústava, ako aj významné medzinárodné zmluvy o ľudských právach, garantujú každému ochranu pred mučením, neľudským a ponižujúcim zaobchádzaním a trestaním.

Špecifikom práva na ochranu pred zlým zaobchádzaním je jeho absolútna povaha, čo znamená, že ho nemožno obmedziť, ani doň zasiahnuť za žiadnych okolností a zo žiadneho dôvodu. Už od začiatku svojho mandátu som si silne uvedomoval význam tohto práva a zvýraznenú zraniteľnosť osôb obmedzených

na osobnej slobode, takpovediac v „rukách štátu.“ Rozhodol som sa preto aktívne pôsobiť pri ochrane tohto práva nielen prostredníctvom vybavovania podnetov podávateľov, ale aj mojimi častými neohlásenými návštevami miest, kde sa osoby obmedzené na osobnej slobode nachádzajú, alebo môžu nachádzať.

Ombudsman v teréne

Moja rola „ombudsmana v teréne“ má dvojsmerný účinok. Smerom dovnútra mi pomáha lepšie chápať situácie, v ktorých sa podávatelia podnetov nachádzajú, alebo môžu nachádzať, a smerom navonok mi umožňuje **počas mojej prítomnosti** v zariadeniach **šíriť osvetu** medzi zamestnancami zariadenia,⁶ ale aj medzi ľuďmi obmedzenými na osobnej slobode.

Tak, ako na seba preberá rôzne podoby zlé zaobchádzanie, tak sa rôznia aj zariadenia, v ktorých sa toto zakázané zaobchádzanie môže vyskytovať. Za svoju veľkú výhodu považujem, že zákonodarca sa rozhodol v rámci inštitútu ombudsmana skĺbiť ako **preventívnu, tak aj následnú ochranu** základných práv v podobe národného preventívneho mechanizmu a v podobe riešenia individuálnych podnetov. V uplynulom roku som sa preto snažil navštíviť, spolu s mojím tímom z Kancelárie, **širokú paletu štátnych inštitúcií**, v ktorých sú osoby obmedzené na osobnej slobode. Za zásadné považujem spomenúť systematické návštevy cieľ policajného zaistenia a určených priestorov,⁷ útvary policajného zaistenia

⁶ [Neohlásená návšteva určených priestorov na Okresnom riaditeľstve PZ SR v Trenčíne](#)
[Naším spoločným cieľom musí byť humanizácia postupov polície](#)
[Rokovanie s vedením rezortu vnútra.](#)

⁷ O svojich zisteniach som informoval aj na tlačovej konferencii dňa 30. októbra 2024: [Osoby zadržané na policajných oddeleniach čelia nedostatku vychádzok, vysokým teplotám alebo odoberaniu zdravotníckych pomôcok. Často sú držané celú noc na drevenej lavici, bez akéhokoľvek úkonu.](#)
[Výjazd v Martine: Video z NR SR: Video o prípade predvedenej mamičky.](#)

cudzincov,⁸ ako aj väzenské zariadenia.⁹ Tieto témy vzbudzovali veľký mediálny záujem v priebehu celého roka.¹⁰

Nasledujúci prehľad podnetov, ktoré som preskúmal v roku 2024, predstavuje **výber** zistení, ktoré z pohľadu charakteru zaobchádzania alebo systémového nastavenia považujem **za najzávažnejšie**. Do prehľadu vybraných podnetov som sa rozhodol zahrnúť aj tie, v ktorých som postup orgánu verejnej moci považoval za správny a hodný nasledovania v budúcnosti.

Zaobchádzanie s cudzincami

Zaobchádzanie s cudzincami a podmienky v miestach, kde boli obmedzení na osobnej slobode

Na základe podnetov a aj vlastnej iniciatívy som začal koncom leta 2023 preskúmať zaobchádzanie a podmienky cudzincov dočasne umiestnených vo výrobní hale vo Veľkom Krtíši, a následne aj v zariadení Migračného úradu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v Opatovskej Novej Vsi.

Počas skúmania podnetu som došiel k záveru, že do **dnešného dňa neexistuje právny** základ pre také postupy a taký typ zaobchádzania, aký štátne orgány vykonávali voči cudzincom, ktorí boli dočasne umiestňovaní vo Veľkom Krtíši a v Opatovskej Novej Vsi.¹¹

Zásah musí byť v súlade so zákonom

Podľa judikatúry ESLP je dôležité, aby bol každý zásah do práva na osobnú slobodu **uskutočnený v súlade so zákonom**.¹² Pri osobnej návšteve centier som zistil, že cudzincom sú bezdôvodne a bez náležitého právneho základu odoberané takmer všetky osobné veci, vrátane mobilných telefónov. Po dôkladnej analýze som prišiel k záveru, že neexistuje dostatočný právny základ nato, aby boli cudzinci obmedzení na osobnej slobode v takýchto provizórnych centrách. Vo svojom oznámení adresovanom ministerstvu vnútra som

⁸ O vykonaní monitoringu v jednom z útvarov policajného zaistenia pre cudzincov som informoval aj prostredníctvom tlačovej správy. [Monitoring v ÚPZC v Medveďove.](#)

⁹ [Neohlásená návšteva ÚVTOS v Levoči](#)

[Neohlásené návštevy v Žiline.](#)

¹⁰ [Prípacom zadržanej a umiestnenej matky do CPZ sa aktívne zaoberám](#)

[Rozhovor pre Ligu za ľudské práva](#)

[Vyjadrenie pre DenníkN v súvislosti so zaistením matky do CPZ](#)

[Chudoba a celý policajného zaistenia](#)

[Neohlásené návštevy Národného preventívneho mechanizmu na policajných oddeleniach v Bratislave](#)

[Stretnutie s riaditeľom Úradu hraničnej a cudzineckej polície](#)

[Otvorenie s Annou Vargovou.](#)

¹¹ O mojej aktivite informovali aj médiá, napríklad Rozhlas a televízia Slovenska: [Ombudsman sa obrátil na prokuratúru v súvislosti so zadržávaním migrantov vo Veľkom Krtíši.](#)

¹² Rozhodnutia ESLP vo veciach R. R. a ďalší v. Maďarská republika, sťažnosť č. 36037/17 a aj A. E. a ďalší v. Taliansko, spojená sťažnosť č. 18911/17.

Porušenie práv
cudzincov

konštatoval, že právna istota predstavuje stav, kedy je postup štátu dopredu jasne daný. Je tomu tak v prípade, ak nastane zákonom predvídaný stav, štát – pomocou štátnych orgánov – postupuje podľa zákonom predvídaného postupu.

Ministerstvo vnútra
záujem prejavilo, no
dodnes sa nič
neuskutočnilo

Keďže som prišiel k záveru, že takéto zaobchádzanie s cudzincami má nedostatok právneho základu, konštatoval som porušenie základného práva na osobnú slobodu a porušenie práva na ochranu pred neľudským a ponižujúcim zaobchádzaním.

Komunikácia s
Generálnou prokuratúrou
a ministerstvom
spravodlivosti

V reakcii na moje zistenia, ako aj v následnej komunikácii ministerstvo vnútra **vyjadrilo snahu napraviť** tieto legislatívne nedostatky. Do dnešného dňa však nepredložilo návrh právnej úpravy, ktorá by umožňovala štátnym orgánom postupovať v budúcnosti obdobne, ako tomu bolo v lete a na jeseň roku 2023.

Okrem toho som pri skúmaní jedného z podnetov narazil na potrebu zosúladenia zákona o verejnom ochrancovi práv so zákonom o prokuratúre, pretože zákon o prokuratúre v rámci dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody, nepočíta s „inými priestormi“,¹³ v ktorých je nezákonne držaná osoba.

Dodržiavaniu ľudských práv a slobôd cudzincov sa venujem aj v rámci činnosti národného preventívneho mechanizmu, pričom som svoje systematické návštevy zameril na Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov a Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce.¹⁴

Údajné neprimerané použitie donucovacích prostriedkov voči cudzincovi na Letisku Košice

Zo zahraničia sa na mňa s podnetom obrátil podávateľ – občan krajiny mimo Európskej únie, ktorý namietal postup príslušníkov Policajného zboru na Letisku Košice. Podávateľ v podnete uviedol, že päť príslušníkov Policajného zboru malo proti nemu použiť neprimerane donucovacie prostriedky, hodiť ho na zem, obmedziť ho v pohybe a kľačaním na tele podávateľa obmedzovať v dýchaní. Na použitie donucovacích prostriedkov - podľa obsahu podnetu - podávateľ nedal dôvod.

V záujme riadneho preskúmania podnetu som sa obrátil na Riaditeľstvo hraničnej a cudzineckej polície Prešov, ktoré mi

¹³ § 14 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv.

¹⁴ <https://vop.gov.sk/navstevy/>.

Podávateľ podnetu sa odmietol podrobiť kontrole. Správny postup polície

okrem stanoviska poskytlo aj kamerové záznamy zachytávajúce namietané okolnosti, vďaka ktorým bolo možné podnet jednoznačne posúdiť.

Po ich preskúmaní som došiel k záveru, že príslušníci Policajného zboru v tejto veci **postupovali správne**. Považujem za preukázané, že podávateľ odmietol absolvovať hraničnú kontrolu tým, že odmietol odpovedať na niektoré položené otázky. Preto ho príslušníci Policajného zboru požiadali, aby na krátky čas ustúpil bokom, kým situáciu nepríde vyriešiť ich nadriadený. Podávateľ však túto výzvu neuposlúchol a využil moment, kedy iní cestujúci po ukončení hraničnej kontroly prechádzali cez otvorené dvere za vybavovací box do priletovej haly a pokúsil sa opustiť letisko bez vykonania hraničnej kontroly.

Keďže podávateľ neuposlúchol nasledujúce výzvy aby od svojho konania upustil a aby sa vrátil sa späť na hraničnú kontrolu a kládol tiež i pasívny odpor, príslušníci Policajného zboru voči nemu použili donucovacie prostriedky, a to hmaty a chvaty. Následne si podávateľ sám ľahol na zem a policajti voči nemu **prestali zasahovať**.

Po riadnom zistení skutkového stavu a po právnom posúdení veci som došiel k záveru, že donucovacie prostriedky boli použité **zákonne, odôvodnene a primerane**. Preto som nekonštatoval, porušenie podávateľových základných práv a slobôd.

Zaobchádzanie v Policajnom zbore

Policajti použili donucovacie prostriedky voči mužovi, ktorý sa odmietol identifikovať a následne o ich použití ani nespísali úradný záznam

V roku 2024 sa na mňa obrátil podávateľ, ktorý namietal policajný zákrok. Tvrdil, že policajti voči nemu bezdôvodne a neoprávnene použili donucovacie prostriedky, a to len preto, že sa im odmietol identifikovať. K použitiu donucovacích prostriedkov došlo po tom, ako medzi podávateľom a ďalšou osobou došlo k sporu. Na miesto bola privolaná Mestská polícia mesta Trstená a následne i hliadka **Obvodného oddelenia Policajného zboru Tvrdošín**.

Podávateľ podnetu policajtom odmietol uviesť svoju totožnosť. Tvrdil, že žiadny právny predpis neporušil, a preto nie je povinný sa identifikovať. Po tom, ako sa podávateľ neidentifikoval ani

Nebyť nahrávky, nedalo by sa vyvrátiť tvrdenie policajtov

po opakovaných výzvach, policajti z Obvodného oddelenia Policajného zboru Tvrdošín voči podávateľovi použili donucovacie prostriedky.

Donucovacie prostriedky použité v rozpore so zákonom

Vďaka tomu, že podávateľ a ďalšia osoba z namietaných udalostí vyhotovili fotografie a videá, bolo možné spoľahlivo zistiť, čo sa skutočne stalo. Policajti totiž o použití donucovacích prostriedkov následne **nepísali žiadny úradný záznam**. Bez fotografií a videa by preto nebolo možné zistiť, k čomu v skutočnosti došlo, pretože v úradnom zázname z výjazdu policajti uviedli, že výjazd bol „bez realizácie“ a o použití donucovacích prostriedkov sa ani nezmienili.

Nespísaný úradný záznam

Po vyhodnotení všetkých dostupných podkladov som preto došiel k jednoznačnému záveru, že donucovacie prostriedky hmaty, chvaty a putá použili policajti **v rozpore so zákonom** o Policajnom zbore, **neodôvodnene a neprimerane**.

Preškolenie policajtov a vyvodenie disciplinárnej zodpovednosti

Navyše si nespĺnili povinnosť spísať o každom použití donucovacích prostriedkov úradný záznam. Konštatoval som preto, že policajti uvedeným postupom porušili podávateľove základné ľudské **právo na ochranu pred neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním**.

Obvodnému oddeleniu Policajného zboru Tvrdošín som preto navrhol preškoliť svojich príslušníkov o pravidlách a zásadách používania donucovacích prostriedkov a o povinnosti a dôležitosti detailného zaznamenávania akéhokoľvek použitia donucovacích prostriedkov. Ďalej som odporučil zabezpečiť, aby príslušníci Obvodného oddelenia Policajného zboru Tvrdošín používali donucovacie prostriedky **výlučne v nevyhnutných prípadoch** a v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi a tiež zabezpečiť, aby úradné záznamy príslušníkov obsahovali všetky zákonné náležitosti. Navrhol som aj vyvodiť voči dotknutým príslušníkom disciplinárnu zodpovednosť. Moje odporúčania sa pretavili i do uznesenia Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť z 10. decembra 2024.

Ponižujúce zaobchádzanie pri výkone bezpečnostných prehliadok

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal spôsob, akým sú na policajných oddeleniach vykonávané prehliadky podľa ustanovenia § 22 zákona o Policajnom zbore. Toto ustanovenie

Neregulovaný spôsob vykonávania prehliadky

oprávňuje príslušníka vykonať tzv. bezpečnostnú prehliadku osoby z dôvodu zaistenia bezpečnosti.

Preskúmaním podnetu som zistil, že spôsob vykonávania bezpečnostnej prehliadky nie je bližšie upravený **žiadnym interným predpisom**. V rámci monitoringov policajných oddelení som zistil, že prax vo vykonávaní bezpečnostných prehliadok bežne zahŕňa dôkladné prezretie tela osoby, pričom je vyzlečená **donaha (vrátane vykonania drepu), pričom okolnosti a postup jej vykonania sú na policajných oddeleniach nejednotné**.

Šetrná dvojkroková prehliadka

V rámci tohto podnetu som zdôraznil, že v prípadoch, kedy je z bezpečnostných dôvodov nevyhnutné vykonanie takejto prehliadky vyzlečením osoby donaha, je v záujme rešpektovania základných práv a slobôd prehlíadaných osôb, aby bol postup príslušníkov zjednotený a pristúpilo sa k šetrnejšej, dvojkrokovej prehliadke. Počas takejto prehliadky by si zaistená osoba najprv vyzliekla vrchný diel oblečenia, po prezretí hornej časti tela by si tento vrchný diel opäť obliekla a až následne by si vyzliekla spodný diel. Týmto spôsobom by sa minimalizovala potreba úplného vyzlečenia a zároveň by sa zachovala potrebná úroveň bezpečnosti.

Konštatoval som, že absencia právnej úpravy, nejednotné postupy policajných oddelení, ako aj spôsob akým sú vykonávané bezpečnostné prehliadky, dosahujú **intenzitu ponižujúceho zaobchádzania, čo je v rozpore s čl. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach**. Prezídium Policajného zboru som listom zo dňa 6. septembra 2024 odporučil prijať interný predpis, ktorý bližšie ustanoví okolnosti a presný spôsob vykonávania bezpečnostnej prehliadky tak, aby boli čo najviac rešpektované základné práva a slobody prehlíadaných osôb. Zavedenie šetrnejšej, dvojkrokovej prehliadky som odporúčal aj v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce, ktorý moje opatrenie prijal.

Zaobchádzanie vo väzenskom prostredí

Neoznámenie namietaného použitia fyzickej sily voči hluchonemému odsúdenému viedlo k porušeniu zákazu mučenia

Preskúmal som podnet, ktorý mi doručil **hluchonemý odsúdený** vo výkone trestu odňatia slobody. V podnete podávateľ uvádzal, že sa ešte v roku 2020 stal obeťou fyzického násillia zo strany príslušníkov ZVJS. Ústav na výkon trestu

	<p>odňatia slobody, v ktorom k napadnutiu podávateľa malo dôjsť, v odpovedi na moju žiadosť uviedol, že o uvedených okolnostiach nemá žiadne informácie, a teda nevie, že by podávateľ niekedy fyzické násilie voči sebe namietal.</p>
<p>Lekár zranenie zaznamenal</p>	<p>Z prieskumu podnetu vyplynulo, že podávateľ v deň, keď mal byť podľa svojich tvrdení napadnutý, bol prevezený na akútne ošetrovanie do Nemocnice pre obvinených a odsúdených Trenčín. Tam počas vyšetrenia v posunkoch lekárovi uviedol, že proti nemu bolo použité fyzické násilie. To lekár zapísal do podávateľovej zdravotnej dokumentácie.</p>
<p>Nemocnica si však nesplnila povinnosť</p>	<p>Do zdravotnej dokumentácie podávateľovi zároveň zaznamenal aj početné akútne zranenia na rôznych častiach tela. Všetky tieto skutočnosti však nemocnica neoznámila ústavu na výkon trestu odňatia slobody, v ktorom podávateľ trest odňatia slobody vykonával.</p>
<p>Porušenie záväzku riadne a efektívne prešetriť tvrdenia o násilí</p>	<p>Následkom neoznámene podávateľových tvrdení o fyzickom násilí dotknutému ústavu bolo, že sa nevytvorila možnosť a priestor na riadne prešetrenie podávateľovho tvrdenia. Zákaz mučenia alebo iného neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania podľa čl. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach pritom zahŕňa i pozitívny záväzok štátu riadne a efektívne prešetriť tvrdenia osoby, že bola obeťou fyzického násillia, mučenia alebo iného neľudského alebo ponižujúceho konania. K prešetreniu však v tomto prípade nikdy nedošlo.</p>
	<p>Konštatoval som preto, že Nemocnica pre obvinených a odsúdených Trenčín popísaným (ne)konaním porušila podávateľove základné ľudské právo podľa čl. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach, ktoré stanovuje zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania a trestania.</p>
<p>Navrhnuté preškolenie personálu</p>	<p>Nemocnici som preto navrhol, aby preškolila svojich lekárov a zabezpečila také mechanizmy, aby všetky obdobné tvrdenia obvinených alebo odsúdených osôb boli bez zbytočného odkladu oznámené orgánu príslušnému na ich prešetrenie. Odporučil som, aby nemocnica v tomto prípade oznámila príslušnému ústavu na výkon trestu odňatia slobody všetky relevantné okolnosti prípadu vzniku zranení podávateľa tak, aby ústav mohol okolnosti vzniku zranení riadne prešetriť.</p>
	<p>Pretože podávateľ podnetu je (podľa vlastného vyjadrenia) negramotný a hluchonemý, výsledky vybavenia podnetu mu boli zamestnanci Kancelárie osobne oznámiť v ústave na výkon</p>

trestu odňatia slobody za pomoci tlmočnice do/z posunkového jazyka.

Balans medzi spôsobom vykonávania dôkladných osobných prehliadok v ZVJS a dôstojnosťou človeka

Spôsob, akým sa vykonáva dôkladná osobná prehliadka u väznených osôb upravuje zákon, na ktorý nadväzuje interný predpis. Pri vykonávaní dôkladnej osobnej prehliadky sa obvinený alebo odsúdený **vyzlečie do spodnej bielizne**. Príslušník ZVJS pritom vykoná prehliadku nezahalených častí tela, vrátane vlasov, ústnej dutiny, podpazušia, dlaní a chodidiel. Po tom, ako sa obvinený alebo odsúdený na nevyhnutne potrebný čas vyzlečie donaha, vykoná príslušník ZVJS tiež vizuálnu prehliadku ostatku tela, vrátane genitálií a konečníka.

Dôkladná osobná prehliadka ako taká, je v poriadku

Som toho názoru, že samotný inštitút dôkladných osobných prehliadok nepredstavuje porušenie základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti. K porušeniu základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti však môže dôjsť, ak je dôkladná osobná prehliadka vykonaná neprimeraným spôsobom. Dôkladná osobná prehliadka, pri ktorej sa **väzni musia vyzliecť donaha, je veľmi invazívne** a potenciálne ponižujúce opatrenie. Preto by mala byť založená na individuálnom posúdení rizika. Počas dôkladnej osobnej prehliadky by mala byť vyvinutá všetka rozumná snaha, aby bol minimalizovaný pocit poníženia spojený s jej výkonom. Väznené osoby by mali mať možnosť vyzliecť si najskôr vrchnú časť oblečenia, po vykonaní prehliadky hornej časti tela sa obliecť, a až potom si vyzliecť spodnú časť oblečenia.

Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania Slovenskej republiky odporučil, aby sa dôkladné osobné prehliadky vyzlečením donaha vykonávali **iba po individuálnom posúdení rizika**.

Čiastočná zmena

Aj napriek tomu, že v oblasti dôkladných osobných prehliadok nastala od 1. júla 2023 čiastočná zmena - a to, že prehliadku tela môže príslušník ZVJS vykonať s využitím telesného skenera - čo oceňujem, naďalej zostáva nezmenený spôsob jej vykonania – vo vzťahu k vyzliekaniu sa. Väznená osoba sa musí vyzliecť úplne donaha. Preto v podnetoch, v ktorých väznené osoby namietajú spôsob vykonania dôkladnej osobnej prehliadky, **naďalej vykazujem porušenie ich základných práv**. Apelujem aj na legislatívnu zmenu a zavedenie

Budem apelovať na legislatívnu zmenu

tzv. dvojkrokovej metódy vykonávania dôkladnej osobnej prehliadky.

Súčasne som na spôsob vykonávania osobných prehliadok poukázal aj v mojej správe z monitoringu národného preventívneho mechanizmu v Útvare policajného zaistenia Sečovce. Ministerstvu vnútra som navrhol legislatívne **upraviť vykonávanie osobných** prehliadok v zariadeniach pre cudzincov. Taktiež som opätovne zdôraznil, že ak je vykonanie takejto prehliadky v konkrétnom prípade z bezpečnostných dôvodov nevyhnutné, mala by byť vykonávaná šetrnejšou, dvojkrokovou metódou. V prípade cudzineckých zariadení sa už podarilo tento môj návrh pretaviť do praxe a dôkladné osobné prehliadky sa vykonávajú šetrnejším spôsobom.¹⁵

¹⁵ Bližšie informácie uverejnené na webovej stránke [Správa z monitoringu v UPZ Sečovce](#), str. 16 – 17.

Právo na osobnú slobodu

Právo na ochranu pred zlým zaobchádzaním v kontexte mojej činnosti úzko súvisí aj s ochranou práva na osobnú slobodu. Vzhľadom na to, že pri tomto type prípadov preskúmavam faktický zásah do práv človeka, je mimoriadne významné, aby zasahujúce orgány vždy dôkladne zadokumentovali okolnosti a dôvody obmedzenia osobnej slobody. Zo záznamov sa musí dať hodnoverne rekonštruovať celý „príbeh“ človeka počas obmedzenia jeho osobnej slobody.

Popis obmedzenia osobnej slobody je často nedostatočný

Bohužiaľ, stále sa stretávam aj s prípadmi, kedy sú **dokumentácia a popis obmedzenia na osobnej slobode nedostatočné**. Preto sa, okrem preskúmania individuálnych podnetov, sústreďujem aj na zlepšovanie praxe štátnych orgánov na systematickej úrovni. K týmto snahám patria aj odporúčania, ktoré adresujem príslušným orgánom prostredníctvom uznesení Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a rodovú rovnosť (predtým Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť), či pokračovanie v dlhodobom úsilí verejných ochrancov práv o zavedenie telových kamier pre silové zložky štátu.¹⁶

Poučenia z prípadov sa pretavujú do systémových odporúčaní

Svoje aktivity sa pritom snažím vybalansovať tak, aby som dostatok pozornosti sústredil na riešenie individuálnych problémov, ale zároveň aby som mal priestor meniť nedostatky, ktoré identifikujem pri preskúmaní individuálnych podnetov, aj **na systémovej úrovni**.

Vysoká miera medializácie

Veľmi významným príspevkom mojej činnosti a činnosti Kancelárie je aj **vysoká miera medializácie** témy práva na ochranu pred zlým zaobchádzaním a práva na osobnú slobodu. Práve vysoká frekvencia mediálnych vystúpení prispieva k zvýšeniu povedomia obyvateľov o ich základných právach, ako aj o zákonných a ústavných hraniciach zásahov zo strany štátnej moci.¹⁷

Legislatívny proces a komunikácia s medzinárodnými komisiami

V rôznych fázach sa aktívne zapájam do legislatívneho procesu, kedy mi to môj mandát dovoľuje. O svojich zisteniach informujem aj medzinárodné hodnotiace komisie, ktoré navštevujú Slovenskú republiku v pravidelných intervaloch.

Veľkú skupinu podnetov, s ktorými sa na mňa obracajú ich podávatelia, tvoria podnety obvinených a odsúdených z väzenského prostredia. Rovnako, ako pri práve na ochranu

pred mučením alebo iným neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzania alebo trestaním, považujem svoju osobnú prítomnosť v týchto zariadeniach za kľúč k budovaniu korektnej spolupráce s príslušnými partnermi, ktorí majú v rukách vykonanie pozitívnej zmeny. Práve v systéme väzensťva som v minulom roku zaznamenal niekoľko systémových úspechov, ktoré, spolu s individuálnymi prípadmi z policajného, ale aj väzenského prostredia, približujem v nasledujúcej kapitole.

Obmedzenia na polícii

Polícia podávateľa podnetu po zaistení umiestnila do miestnosti pre predvedené osoby na **Obvodnom oddelení Policajného zboru Podunajské Biskupice**. Tam však začal mať zdravotné problémy. Preto mu policajti privolali rýchlu zdravotnú pomoc a za asistencie policajnej hliadky bol prevezený na ošetrovanie do nemocnice. Prípád vzbudil veľký mediálny záujem.¹⁸

Lekár po vyšetrení u podávateľa podnetu zistil zlomeniny v oblasti oboch päťových kostí a predpísal mu barly. Podávateľ však nebol schopný chôdze a nevedel sa udržať ani na barlách. Pri presune k služobnému autu ho preto policajti prenášali na rukách. Po vykonaní všetkých potrebných úkonov policajti eskortovali podávateľa podnetu do cely policajného zaistenia na Krajskom riaditeľstve Policajného zboru v Bratislave.

Odmietnutie prevzatia do cely policajného zaistenia

Tam ho však odmietli prijať i **napriek lekárske mu potvrdeniu**, podľa ktorého bol podávateľ schopný byť umiestnený do cely policajného zaistenia. Dôvodom neprijatia bola údajne podávateľova imobilita, čo však odmietli policajti Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave písomne potvrdiť. Z uvedeného dôvodu bol podávateľ opätovne eskortovaný na Obvodné oddelenie Policajného zboru v Podunajských

¹⁶ O podmienkach, v ktorých sú umiestňované osoby napríklad v policajných oddeleniach, som viackrát rokoval s čelnými predstaviteľmi ministerstva vnútra a Prezídia Policajného zboru. Podrobnosti napríklad v článkoch na webe: [Ďalší krok s cieľom zvyšovania úrovne ľudských práv na slovensku](#) alebo [Pracovné stretnutie s I. štátnou tajomníčkou rezortu vnútra](#) a [Naším spoločným cieľom musí byť humanizácia postupov polície](#). Mediálne pokrytie mojich aktivít v tejto oblasti: [Tlačová správa zo dňa 30. októbra 2024](#); [Tlačová správa zo dňa 27. februára 2024](#); [Tlačová správa zo dňa 31. januára 2024](#).

¹⁷ [Pozrime sa na to - môžu nás policajti mlátiť?](#); [Nechcem, aby tu opäť vládlo právo policajného obuška ako za bývalého režimu](#); [Debata: proti násilliu a za práva – ako budovať spravodlivú spoločnosť?](#); [Otvorene s Annou Vargovou](#); [S Braňom Závodským naživo](#); [Krajina sa musí vyvinuť z tragického policajného zásahu](#); [Policajná brutalita na Obvodnom oddelení PZ SR v Košiciach](#); [360tka video: Ombudsman Dobrovodský: Muža so zlomenými päťami držali na polícii tri dni a tri noci](#).

¹⁸ [Tlačová správa zo dňa 27. februára 2024](#).

[Polícia držala viac ako tri dni človeka so zlomenými päťami v nelegálnom vyhradenom priestore. Tam musel sedieť a ležať na kovovej lavici](#)
[Vyjadrenie pre Denník SME k článku: "Zadržaný s polámanými päťami strávil niekoľko nocí v kutici bez posteľe"](#).

	Biskupiciach a bol umiestnený do miestnosti pre predvedené osoby, kde strávil i predošlú noc.
Tri dni so zlomenými pätami na kovovej lavici	Podávateľ sa viac ako tri dni s oboma zlomenými pätami nachádzal v miestnosti pre predvedené osoby, kde musel sedieť alebo ležať na kovovej lavici. V miestnosti sa nedalo ani vetrať, kdeže v nej nebolo okno. Na toaletu podávateľa prenášali príslušníci polície na rukách, pretože tá sa nachádza na prízemí budovy.
Priestor bez opory v zákone	Navyše, umiestnenie podávateľa v takomto priestore nemalo už v tom čase ani oporu v zákone. Bolo preto úplne nevhodné zadržiavať ho tam dlhší čas, a to dokonca aj cez noc. Novelou zákona o Policajnom zbore bol ešte v roku 2022 tento priestor zákonne upravený a označený ako „určený priestor“.
Chýbajúca bližšia úprava určených priestorov	V súčasnosti však naďalej absentuje legislatívna úprava materiálno-technického vybavenia určených priestorov na policajných staniciach, podľa medzinárodných štandardov. Na jej prijatie som opakovane vyzval ministerstvo vnútra. ¹⁹ V tomto období už pracovná skupina na ministerstve vnútra pripravuje interný predpis, ktorý podrobne upraví aj materiálno-technické požiadavky na vybavenie určených priestorov.
Umiestnenie do cely policajného zaistenia by odvrátilo zásah do práva	Pri preskúmaní podnetu som sa zaoberal aj postupom príslušníkov polície vo vzťahu k základnému právu nebyť podrobený neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu. To súviselo najmä s podávateľovým vyjadrením, že sa cítil veľmi nepríjemne až ponižujúco, keď ho policajti prenášali na rukách. V prípade, ak by polícia postupovala v súlade so zákonom a umiestnila podávateľa do cely policajného zaistenia, ktorej režim i materiálne podmienky sú upravené interným predpisom (v každej cele sa nachádza posteľ i sociálne zariadenie), nemuselo k takej situácii dôjsť.
Konštatovanie porušenia práva	Po zohľadnení všetkých okolností som v prípade podávateľa dospel k záveru, že podmienky v priestore, v ktorom bol umiestnený, neboli vyhovujúce a zaobchádzanie s ním bolo ponižujúce. Konštatoval som preto porušenie práva na osobnú slobodu a práva nebyť podrobený neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu. ²⁰

¹⁹ List adresovaný ministerstvu vnútra odoslaný dňa 5. januára 2024, číslo záznamu: 208/2024, list adresovaný Prezídium Policajného zboru odoslaný dňa 30. mája 2024, číslo záznamu: 6929/2024, list adresovaný Prezídium Policajného zboru odoslaný dňa 6. septembra 2024, číslo záznamu: 12886/2024.

²⁰ [Tlačová správa zo dňa 27. februára 2024.](#)

Národný preventívny mechanizmus ponúka riešenia

Vzhľadom na neustále sa opakujúce podnety, ktorými podávateľia namietajú práve túto oblasť, ako aj vzhľadom na moju kompetenciu plnenia úloh národného preventívneho mechanizmu, som sa problému venoval systematicky, o čom svedčí aj moja **súhrnná správa zo systematických návštev ciel policajného zaistenia a určených priestorov**.²¹

Neodôvodnené predvedenie na políciu

Podávateľ sa sťažoval, že bol bez riadneho vysvetlenia predvedený na útvar Policajného zboru, kde dlhšie čakal na výsluch. Z môjho prieskumu vyplynulo, že išlo o **Obvodné oddelenie Policajného zboru Trnávka**, kde vyšetrovali trestný čin, ktorý sa mal stať v mieste pracoviska podávateľa.

Podmienky obmedzenia osobnej slobody

Ústava a Európsky dohovor o ľudských právach dovoľuje obmedziť osobnú slobodu jednotlivca **len pri splnení určených podmienok**, vrátane zákonnosti obmedzenia. Príslušníci Policajného zboru predviedli podávateľa na útvar v zmysle § 17 zákona o Policajnom zbore kvôli podaniu vysvetlenia. Z uvedeného ustanovenia je možné abstrahovať podmienky na zákonné predvedenie osoby.

Podmienky podania vysvetlenia

Policajt môže osobu predviesť, len ak vznikne potreba a zároveň povinnosť podať vysvetlenie. Ak je toto vysvetlenie nevyhnutné podať na útvare Policajného zboru, policajt musí osobu vyzvať aby sa na útvar dostavila, a to ihneď alebo v určenom čase. Predviesť ju môže iba v prípade, ak osoba výzve nevyhoví bez dostatočného ospravedlnenia, alebo bez závažných dôvodov.

Dokumenty nepreukázali splnenie podmienok predvedenia

Z príslušných **dokumentov však nevyplýva**, že by došlo k splneniu zákonných podmienok na predvedenie podávateľa s cieľom podať vysvetlenie. Polícia nevysvetlila prečo nemohol podávateľ podať vysvetlenie na mieste, prečo bolo nutné podať vysvetlenie ihneď, a taktiež nebolo uvedené, že by podávateľ podnetu odmietol splniť výzvu dostaviť sa na policajný útvar v stanovenom čase. Policajnému zboru som tiež vytkol, že výsluch podávateľa podnetu vykonali až po dlhšom čase po predvedení a nie bezodkladne, ako to vyžaduje zákon.

Nedostatočné odôvodnenie zákrokov

Navyše, samotné **odôvodnenia zákrokov** uvedené v policajných záznamoch boli nedostatočné. Pritom riadne odôvodnenie je taktiež jednou z podmienok, aby obmedzenie osobnej slobody bolo ústavne akceptovateľné. Preto som **konštatoval porušenie práva na osobnú slobodu**.

²¹ [Súhrnná správa zo systematických návštev ciel policajného zaistenia a určených priestorov \(2023-2024\)](#).

Odporúčania pre políciu

Obvodnému oddeleniu Policajného zboru Trnávka som odporučil, aby pri požadovaní vysvetlenia podľa § 17 zákona o Policajnom zbore policajti **postupovali v zákonnej postupnosti**, aby riadne odôvodnili a zaznamenali každý krok smerujúci k predvedeniu, a aby v danej veci vykonali preškolenie príslušníkov obvodného oddelenia.

Na policajnej stanici strávil tri dni bez vychádzky

Na konci roka 2023 sa na mňa obrátila matka zaistenej osoby, ktorá uviedla, že jej syn je umiestnený na obvodnom oddelení Policajného zboru v Malackách a pri zaistení ho mali policajti zbiť. Ešte v ten deň som, spolu s kolegom z Kancelárie, vycestoval za zaisteným mužom (neskôr podávateľom podnetu) do Malaciek. V čase môjho príchodu sa tam už ale nenachádzal. Kolegovia preto na ďalší deň vykonali s mužom pohovor v priestoroch cieľ policajného zaistenia Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave, kde sa - ako som medzičasom zistil - práve nachádzal.

Okrem rozhovoru so zaisteným podávateľom podnetu som si na preskúmanie podnetu zaobstaral aj písomné stanoviská a podklady k jeho zaisteniu, a tiež lekárske správy. Moji kolegovia z Kancelárie **vykonali aj obhliadku priestorov**, v ktorých sa nachádzali cely policajného zaistenia.

Tvrdenia o zbití sa nepotvrdili

Po preskúmaní všetkých okolností zaistenia podávateľa som konštatoval, že sa **nepodarilo preukázať jeho tvrdenia o zlom zaobchádzaní, resp. zbití**.

Počas rozhovoru s mojimi kolegami však podávateľ spomenul, že mu policajti neumožnili sa osprchovať sa, a ani fajčiť. Pri odchode z priestorov Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave preto právnici z Kancelárie upozornili na tieto skutočnosti službukonajúcich policajtov a tlmočili im požiadavky podávateľa na sprchovanie a vychádzku.

Vo svojom neskoršom stanovisku mi Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Bratislave napísalo, že podávateľovi ponúkli možnosť osprchovať sa, ktorú odmietol a že o vychádzku nepožiadaval.

Polícia neuvádzala pravdu

Tvrdenie, že by podávateľ nepožiadaval o vychádzku som **však vyvrátil, pretože o ňu požiadal prostredníctvom mojich kolegov**, ktorí o tejto skutočnosti v deň vykonania pohovoru spísali aj úradný záznam. Oponoval som, že skutočným dôvodom, pre ktorý nemohol ísť podávateľ na vychádzku bola nevhodnosť, resp. nepoužiteľnosť vychádzkového priestoru.

Odporúčanie ako zabezpečiť vychádzku

V čase návštevy mojich kolegov bol totiž zaplnený stavebným materiálom.

Keďže Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Bratislave v tom čase nemalo k dispozícii žiadny iný alternatívny priestor kde by bolo možné vychádzky realizovať, upozornil som ich, že tento postup bol v **rozpore s internými predpismi Policajného zboru**.²² Zároveň som vedeniu krajského riaditeľstva odporučil vypracovať plán, ako zabezpečiť práva zaistených osôb na hodinovú vychádzku v prípade, ak je vychádzkový priestor nedostupný.

Po dlhšej vzájomnej komunikácii sa krajské riaditeľstvo stotožnilo s mojimi odporúčaniami. Prisľúbilo tiež, že zabezpečí, aby do budúca už nedošlo k obmedzeniu alebo zabratiu priestoru určeného na vykonávanie hodinovej vychádzky, a aby mohla osoba obmedzená na osobnej slobode na čas dlhší ako 24 hodín, absolvovať vychádzku bez obmedzení.

Bločky za nákupy na policajnej stanici – príklad dobrej praxe

Podávateľ namietal spôsob, ako s ním polícia zaobchádzala počas umiestnenia v cele policajného zaistenia. Po preskúmaní podnetu som v postupe polície **nezistil žiadne porušenie podávateľových základných práv a slobôd**. Obvodné oddelenie Policajného zboru Žiar nad Hronom zaobchádzalo s podávateľom počas jeho umiestnenia v cele policajného zaistenia v súlade s interným predpisom ministerstva vnútra o celách policajného zaistenia. Podávateľ okrem zásahu do základných práv namietal aj nerealizovanie nákupov policajtami, keďže mal špeciálne stravovacie potreby.

Nákup stravy a iné okolnosti budú evidované

Preto som po vzájomnej komunikácii s políciou ocenil jej proaktívny prístup k prijatiu opatrení, ktoré jej budú nápomocné v budúcnosti lepšie ozrejmiť situácie, aké namietal i samotný podávateľ. Príslušníci polície prisľúbili, že **budú archivovať kópie všetkých dokladov preukazujúcich nákup stravy**, teda aj stravy z prostriedkov zadržanej osoby. Budú tiež spisovať úradný záznam, v ktorom bude zaznamenaná totožnosť osoby, ktorá priniesla zadržanej osobe veci osobnej potreby, ako aj čas ich prijatia. Podávateľ totiž tiež namietal, že mu neboli vydané niektoré veci, ktoré mu mala priniesť osoba z civilu.

²² Predovšetkým ustanovenie čl. 5 ods. 4 Nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o celách policajného zaistenia.

Obmedzenia vo väzenskom prostredí

Izolácia v cele počas pandémie Covid-19

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal dlhodobú izoláciu v cele uzavretého oddielu v **Ústave na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce** počas pandémie COVID-19.

Až mesiac umiestnený v cele uzavretého oddielu

Preskúmaním podnetu som zistil, že podávateľ bol samostatne umiestnený v cele uzavretého oddielu **takmer jeden mesiac**, pričom takéto jeho umiestnenie už nebolo od určitého momentu nevyhnutné. Aj napriek tomu v samostatnom umiestnení naďalej zotrval z kapacitných dôvodov.

Nedostatky pri vyhodnocovaní potreby umiestnenia

Ďalšími nedostatkami, ktoré som zistil, boli absencia vyhodnocovania potreby samostatného umiestnenia podávateľa v pravidelných intervaloch a neukončenie samostatného umiestnenia bezprostredne po tom, ako pominula jeho nevyhnutnosť a účelnosť. Z dostupných záznamov nevyplývalo akékoľvek vyhodnocovanie alternatívnych možností ubytovania. Preto som konštatoval, že samostatné umiestnenie podávateľa v uzavretom oddiele po dobu takmer jedného mesiaca **nesplňalo podmienky zákonnosti a primeranosti**, čím došlo k porušeniu práv podávateľa.

Nezákonnosť a neprimeranosť

Opatrenia akceptované

Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce som odporučil, aby v obdobných prípadoch v pravidelných intervaloch vyhodnocoval nevyhnutnosť samostatného umiestnenia odsúdeného, bezodkladne ukončil samostatné umiestnenie, ak pominie jeho nevyhnutnosť a účelnosť a pravidelne vyhodnocoval možné alternatívne riešenia k samostatnému umiestneniu odsúdeného. **Navrhnuté opatrenia ústav prijal.**

Možnosť vykonať uväznenie uložené v zahraničí na Slovensku

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý potreboval pomoc so žiadosťou o **vykonanie ochranného ústavného liečenia uloženého v Českej republike, doma na Slovensku**. Českí pracovníci ústavu uznali, že liečenie by lepšie prebehlo na Slovensku, kde má podávateľ sociálne a rodinné zázemie. O uznaní a výkone cudzích rozhodnutí spojených s uväznením rozhodujú súdy, a preto som sa vecou nemohol zaoberať a musel som ju odložiť.

Konzultácia s Európskou komisiou a s európskou ombudsmankou.

Ministerstvo spravodlivosti prijalo moju argumentáciu v legislatívnom procese

Rozšírenie prieskumu o oblasť špecializovanej zdravotnej starostlivosti

Počas predbežného preskúmania som však zistil, že do zákona o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii boli potenciálne nesprávne prebraté ustanovenia o dôvodoch odmietnutia uznania a výkonu cudzích rozhodnutí z Rámcového rozhodnutia Rady 2008/909/SVV z 27. novembra 2008 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na rozsudky v trestných veciach, ktorými sa ukladajú tresty odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúce pozbavenie osobnej slobody na účely ich výkonu v Európskej únii.

Zákon stanovil dôvody odmietnutia uznania a výkonu cudzích rozhodnutí **obligatórne**, no rámcové rozhodnutie ich stanovuje **ako fakultatívne**. Vo veci som sa obrátil aj na európsku ombudsmanku, aby prišlo ku korektnému výkladu rámcového rozhodnutia. Jej odpoveď, ktorá obsahovala aj vyjadrenie Európskej komisie, potvrdila moju interpretáciu vymedzenia odmietnutia dôvodov v Rámcovom rozhodnutí ako fakultatívnych.

V čase vybavovania podnetu prebiehalo medzirezortné pripomienkové konanie o novom zákone o justičnej spolupráci v trestných veciach, ktoré nanovo prebralo rámcové rozhodnutie. Spôsob vymedzenia dôvodov odmietnutia však bol navrhnutý rovnako, ako v pôvodnom zákone, teda obligatórne. Do medzirezortného pripomienkového konania som sa preto zapojil s pripomienkou, ktorú som podložil materiálmi získanými počas prieskumu podnetu. Ministerstvo spravodlivosti pripomienku prijalo a v novom znení by tak mali byť dôvody odmietnutia uznania cudzieho rozhodnutia **upravené fakultatívne**.

Nedostatočné zabezpečenie zdravotnej starostlivosti vo väzenskom systéme

Pri vybavovaní podnetov z väzenského prostredia sa opakovane stretávam s nedostatočným zabezpečením zdravotnej starostlivosti pre väznené osoby. V mojej správe o činnosti za rok 2023²³ som poukázal na viacero porušení základného práva na ochranu zdravia podľa čl. 40 ústavy v dôsledku nevykonania ochranných liečení väznených osôb.

Nad rámec ochranných liečení sa mi v roku 2024 rozšíril predmet prieskumu aj na poskytovanie najmä **špecializovanej zdravotnej starostlivosti pre väznené osoby**.

²³ Správa o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2023, str. 138 až 139, Prístup k zdravotnej starostlivosti v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody.

Zdravotná politika
vo väzenstve a národná
zdravotná politika

Potreba nadrezortného
riešenia

Podávateľia podnetov namietali, že už dlhodobo nemajú zabezpečený prístup k zdravotnej starostlivosti, najmä vo vzťahu k možnosti absolvovania špecializovaných vyšetrení mimo ústavov, pričom išlo o rôznorodé špecializované vyšetrenia. V prvom rade som narazil na problém súvisiaci s objednaním väznených osôb na vyšetrenie a v druhom rade na problém dĺžky čakacích lehôt.

Je mi známy stav zdravotníctva v Slovenskej republike a všeobecne dlhé čakacie lehoty na vyšetrenia u špecializovaných lekárov. Tento stav si plne uvedomujem, a preto som každý podnet posudzoval individuálne. Aj napriek tomu som vo viacerých prípadoch konštatoval nenaplnenie povinnosti štátu zabezpečiť väzneným osobám včasný prístup k vyšetreniu. V niektorých prípadoch nebol k dispozícii žiaden špecialista, ku ktorému by bolo možné pacienta objednať, prípadne čakacie lehoty na vyšetrenie **dosahovali takmer dva roky**.

Väzenské orgány majú povinnosť ochraňovať zdravie všetkých väzňov, ktorí sú pod ich dohľadom. Zdravotnícke služby vo väznici sa majú organizovať v úzkom spojení s verejným zdravotníctvom celej krajiny. Zdravotná politika vo väzenstve má byť **v súlade s národnou zdravotnou politikou a má byť s ňou integrovaná**. Zároveň z medzinárodných štandardov vyplýva, že väznené osoby majú právo na prístup k lekárskej starostlivosti za rovnakých podmienok, ako osoby mimo väzenského prostredia.²⁴

Po konštatovaní viacerých porušení práva na ochranu zdravia som zaslal príslušným orgánom návrhy opatrení na ich odstránenie. Po doručení ich odpovedí sa mi však potvrdilo, že je potrebné venovať sa danej oblasti na **systémovej úrovni**. Preto sa touto oblasťou **budem naďalej zaoberať**.

Odsúdený nevedel prečo je v oddiele s bezpečnostným režimom

Obrátil sa na mňa odsúdený, ktorý bol riaditeľom Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica-Kráľová **umiestnený do oddielu s bezpečnostným režimom**. Sťažoval sa, že nevie z akého dôvodu bol do tohto oddielu umiestnený.

Z príslušných dokumentov vyplynulo, že dôvody umiestnenia boli utajené v zmysle zákona o ochrane utajovaných

²⁴ Európske väzenské pravidlá, bod 39, bod 40.1, bod 40.2, Štandardné minimálne pravidlá pre zaobchádzanie s väznenými osobami Organizácie spojených národov (pravidlá Nelsona Mandelu), pravidlo 24.

	<p>skutočností. V samotnom rozhodnutí o umiestnení bolo uvedené len ustanovenie zákona o výkone trestu odňatia slobody, na základe ktorého prišlo k umiestneniu do oddielu s bezpečnostným režimom. Neobsahovalo však žiadne detaily, ktoré by podložili použitie daného ustanovenia.</p>
<p>Utajovať dôvody možno, ale ...</p>	<p>Uznal som, že zákon o výkone trestu odňatia slobody nekladie priamo povinnosť oboznámiť odsúdeného s rozhodnutím o umiestnení do takéhoto oddielu. Taktiež uznávam, že presné dôvody môžu byť utajené z legitímnych dôvodov. Avšak každý má právo na spravodlivé konanie a na inú právnu ochranu. Pre efektívne naplnenie týchto práv je však dôležitá aj reálna možnosť oboznámiť sa s dôvodmi rozhodnutia.</p>
<p>Porušenie ústavných práv</p>	<p>Preto som konštatoval porušenie práva na vyjadrenie sa ku všetkým dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy.</p>
<p>Odporúčania pre ústav</p>	<p>Ústavu na výkon trestu odňatia slobody som odporučil, aby odsúdených oboznamoval s dôvodmi umiestnenia do oddielu s bezpečnostným režimom, ideálne sprístupnením rozhodnutia. V prípade, ak sú dôvodom umiestnenia do takéhoto oddielu utajované skutočnosti, odporučil som, aby ústav oboznámil odsúdených aspoň s podstatou dôvodov umiestnenia do oddielu s bezpečnostným režimom.</p>
<p>Diskusia problému s prokuratúrou</p>	<p>O veci som diskutoval aj s prokurátormi v Krpáčove, kde som sa 12. novembra 2024 zúčastnil pracovného stretnutia prokurátorov - špecialistov pre netrestnú oblasť k aktuálnym problémom výkonu pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti. Prízvukoval som im, aby sa pri vykonávaní kontroly v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody sústredili aj na korektné odôvodnenia pri umiestňovaní odsúdených do oddielu s bezpečnostným režimom.</p>
	<p>Neskoré overenie diagnózy klaustrofóbie vo väzenskom prostredí</p>
	<p>S podnetom sa na mňa obrátil podávateľ, ktorý namietal umiestnenie do rozmerovo malej karanténnej miestnosti v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Prešov počas ochorenia COVID-19. Tvrdil, že trpí klaustrofóbiou, na čo upozornil príslušníkov ZVJS a žiadal o premiestnenie do väčšej miestnosti. Podávateľ tiež namietal nedostatočné riešenie jeho klaustrofóbie aj v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Dubnica nad Váhom, kde opakovane žiadal zdravotné stredisko o získanie potvrdenia svojej diagnózy.</p>

Možná diagnóza
klaustrofóbie
nepreverená včas

Preskúmaním podnetu som zistil, že podávateľ bol umiestnený v štandardných priestoroch na výkon karantény podľa príslušných predpisov ZVJS. Z dostupných dokumentov vyplýva, že príslušník ZVJS kontaktoval lekárku, ktorá premiestnenie neodporučila z dôvodu ochrany zdravia ostatných odsúdených.

Na základe informácií zo zdravotnej dokumentácie podávateľa som však konštatoval, že **časový úsek potrebný na overenie diagnózy klaustrofóbie nebol primeraný**. Zdravotné strediská v oboch ústavoch mohli a mali vyvinúť väčšie úsilie na promptné overenie a zabezpečenie potvrdenia diagnózy klaustrofóbie. Napriek tomu, že podávateľ predložil informácie o svojom zdravotnom stave, zdravotnícke zariadenia neprejavili dostatočnú aktivitu pri zabezpečení **dôveryhodného potvrdenia či vyvrátenia jeho diagnózy**.

Neporušenie práva.
Potreba minimalizácie
prieťahov

Na základe všetkých skutočností som dospel k záveru, že popisovaný postup nevedol k porušeniu základných práv podávateľa. Nemocnici pre obvinených a odsúdených Trenčín som však odporučil zabezpečiť poučenie zdravotníckych stredísk v ústavoch o potrebe **včasného overovania diagnóz súvisiacich s duševným zdravím**, aby sa v budúcnosti minimalizovalo riziko prieťahov v ich diagnostike a liečbe.

Šanca na návrat

Spolupodieľanie sa
na zlepšení podmienok
slovenského väzenia

Aj prostredníctvom účasti na rôznych projektoch sa snažím upozorňovať a apelovať na potrebu zmeny v určitých oblastiach, ako aj spolupodieľať sa na vytváraní nových metód a postupov. Tak je tomu i v oblasti väzenia, kde sa Kancelária prostredníctvom určenej zamestnankyne, ako členky výboru, podieľa na tvorbe národného projektu **Šanca na návrat II**.

Ide o projekt, ktorý sa zameriava na podporu odsúdených v nepriaznivej sociálnej situácii. Jeho hlavným cieľom je zníženie rizika sociálneho vylúčenia a zlepšenie predpokladov na aktívne začlenenie týchto osôb na trhu práce pomocou rôznych vzdelávacích programov, ktoré im pomôžu získať dôležité zručnosti potrebné pre návrat do normálneho života. Zameriavajú sa napríklad na rodinu, zamestnanie, závislosti, finančnú gramotnosť či na násilie v partnerských vzťahoch.

V rámci tohto projektu boli zriadené tzv. výstupné oddiely, v ktorých už počas výkonu trestu odňatia slobody majú odsúdení prístup k rôznym zdrojom informácií. V rámci vytvorenia špeciálnej aplikácie si vedú pred samotným prepustením nájsť prácu a ubytovanie, a vzniká tak prepojenie medzi svetom za mrežami a svetom, ktorý ich čaká po prepustení. V rámci

projektu by sa výrazne mala zlepšiť kontrola, organizovanie a výkon probačných programov, ktoré sú zamerané na prevýchovu páchatel'a. Som rád, že sa i touto cestou môžem **ja a zamestnanci Kancelárie podieľať na procese zlepšenia podmienok v slovenskom väzenstve.**

Práva občianskej spoločnosti

Aktívnu a angažovanú občiansku spoločnosť považujem za nenahraditeľnú zložku a komplementárny element k štátnemu aparátu. Práve angažovaná občianska spoločnosť dokáže suplovať štát v oblastiach, kam verejná moc z rôznych dôvodov nedosiahne. V uplynulom roku som s istou dávkou znepokojenia sledoval **snahy okliešťovať základné práva a slobody**, ktoré sú inherentnou súčasťou zdravo fungujúcej občianskej spoločnosti.

Tieto práva – najmä **právo na informácie, právo na slobodu myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery**, alebo aj **právo zhromažďovania a združovania** - sú často terčom obmedzení v prípade snáh štátu o zvýšenie bezpečnosti pred vonkajšími aj vnútornými hrozbami. Mojou snahou v uplynulom roku bolo ako na systémovej, tak aj na legislatívnej úrovni intervenovať a poukazovať na to, že ochrana bezpečnosti štátu je jedným z najdôležitejších legitímnych cieľov, avšak aj jeho dosahovanie musí rešpektovať podmienku primeranej rovnováhy medzi cieľom a obmedzeniami základných práv a slobôd, ktoré sú s dosahovaním cieľa spojené.

Aj naďalej preto **zostávam pozorný** v tom, aby postupnými krokmi, či už v individuálnych prípadoch, alebo na systémovej úrovni, nedochádzalo k okliešťovaniu práv, ktorých výkon je pre ďalšie efektívne fungovanie občianskej spoločnosti nevyhnutný.

Právo na informácie

Možnosť vybavenia žiadosti o sprístupnenie informácií odkázaním žiadateľa na už zverejnené informácie

Obrátila sa na mňa podávateľka, ktorá namietala spôsob, akým mesto Trebišov vybavilo jej žiadosť o sprístupnenie informácií týkajúcich sa spôsobu stanovenia výšky miestneho poplatku za komunálny odpad. V žiadosti podávateľka požadovala sprístupnenie konkrétnych údajov, ako je objem

Odkazovať
na zverejnenú informáciu
treba v súlade
so zákonom

zberných nádob, frekvencia vývozov odpadu, či celkový počet osôb užívajúcich zberné nádoby v konkrétnom stojisku.

Po preskúmaní podnetu som došiel k záveru, že pri vybavovaní žiadosti o sprístupnenie informácií mesto Trebišov porušilo podávateľkine základné právo na informácie. Mesto Trebišov totiž **požadované informácie neposkytlo priamo**. Namiesto toho podávateľku iba odkázalo na už skoršie rozhodnutie o vyrubení miestneho poplatku za komunálny odpad, v ktorom bol vyjadrený spôsob výpočtu výšky daného poplatku.

Zákon o slobode informácií umožňuje povinnej osobe vybaviť žiadosť o sprístupnenie informácií odkázaním žiadateľa na už zverejnenú informáciu bez povinnosti jej priameho sprístupnenia. Uvedený spôsob vybavenia žiadosti o sprístupnenie informácií je však možné využiť jedine pod podmienkou, že žiadanú informáciu **smie každý opakovane vyhľadávať a ziskávať**. Uvedená podmienka v preskúmanom prípade splnená nebola.

Mesto v odpovedi podávateľku odkázalo na rozhodnutie, ktoré bolo zaslané výlučne do jej vlastných rúk. Takéto rozhodnutie preto predstavuje individuálny správny akt a z toho dôvodu informácie v ňom uvedené **nemožno zaradiť medzi skupinu zverejnených informácií** podľa zákona o slobode informácií, na ktoré by mohlo mesto Trebišov podávateľku odkázať.

Vydané tzv. fiktívne
rozhodnutie

Z dôvodu viacerých formálnych i materiálnych nedostatkov som preto konštatoval, že mesto Trebišov nevydalo rozhodnutie o nesprístupnení informácií, a teda v zmysle zákona o slobode informácií došlo k vydaniu tzv. fiktívneho rozhodnutia, ktorým mesto Trebišov odmietlo informácie sprístupniť.

Porušenie práva
na informácie

Z uvedených dôvodov som dospel k záveru, že konaním mesta Trebišov došlo **k porušeniu podávateľkinho základného práva na informácie podľa čl. 26 ods. 1 ústavy**. Mestu Trebišov som navrhol preškoliť svojich zamestnancov v oblasti práva na prístup k informáciám, zabezpečiť aby všetky budúce rozhodnutia o žiadostiach o sprístupnenie informácií spĺňali požiadavky zákona o slobode informácií a odporučil som, aby žiadateľke riadne sprístupnilo požadované informácie.

Nesprávny postup pri nesprístupnení informácie

Obrátil sa na mňa podávateľ s podnetom, v ktorom namietal nesprístupnenie informácie zo strany mesta Komárno

	<p>a mestskej spoločnosti KOMVaK vo veci umiestnenia umeleckého diela na verejnosti.</p>
	<p>Podávateľ sa obrátil na mesto Komárno s viacerými podaniami. Mesto časť jeho podaní riadne vybavilo a časť žiadostí o informácie postúpilo mestskej spoločnosti KOMVaK. Mesto Komárno postupovalo vo všetkých podaniach správnym a zákonným postupom. Preto som vyhodnotil, že mesto Komárno neporušilo základné práva a slobody podávateľa.</p>
	<p>Mestská spoločnosť KOMVaK dostala vo veci viacero žiadostí, buď postúpených od mesta Komárno, alebo priamo od podávateľa. Mestská spoločnosť podávateľovi sprístupnila jednu z požadovaných faktúr a zároveň mu oznámila, že nemá k dispozícii faktúry od zhotoviteľov diela, ktoré taktiež požadoval. Umelecké dielo totiž dostali do daru a spoločnosť uhrádzala len jeho samotné osadenie.</p>
<p>Nárok na informácie je, tie však nemusia byť podľa predstáv žiadateľa</p>	<p>Čl. 26 ústavy zaručuje základné právo na prístup k informáciám. Nezaručuje však aby žiadateľ dostal informácie podľa svojich predstáv. Základným predpokladom na poskytnutie informácie je, aby povinná osoba informáciou disponovala. Z dostupných podkladov je zrejmé, že KOMVaK faktúry za nákup diela nemala, a ani nemohla mať k dispozícii. Preto som konštatoval, že KOMVaK neporušila podávateľovo právo na prístup k informáciám.</p>
<p>Rozhodnutie treba vydať a doručiť</p>	<p>Počas preskúmania podnetu som však zistil, že podávateľ o nesprístupnení informácie nedostal rozhodnutie. KOMVaK si v záznamoch zaznačila v spise plné sprístupnenie informácie, a to napriek tomu, že faktúry, ktoré podávateľ požadoval, mu z legitímnych dôvodov nesprístupnila. S riadnym rozhodnutím správneho orgánu sú späté rôzne významné právne účinky. Podávateľ mal preto právo dostať riadne rozhodnutie. KOMVaK mala postupovať v zmysle § 18 ods. 4 zákona o slobode informácií a podať odôvodnený podnet na vydanie rozhodnutia mestu Komárno.</p>
<p>Síce právo na informácie porušené nebolo, ale právo na inú právnu ochranu áno</p>	<p>Mesto by následne rozhodlo o nesprístupnení informácie. Keďže mestská spoločnosť takto nepostupovala, konštatoval som porušenie podávateľovho práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 2 ústavy. Mestskej spoločnosti som preto odporučil, aby v budúcnosti postupovala v súlade so zákonom o slobode informácií a v prípade čo i len čiastočného nesprístupnenia informácie podala podnet mestu Komárno na vydanie písomného rozhodnutia o nesprístupnení informácie, a aby o danom postupe preškolila príslušných</p>

zamestnancov. Mestská spoločnosť KOMVaK plne akceptovala moje odporúčanie a sľúbila vykonať preškolenie zamestnancov.

Zavedenie kategórie limitovaných informácií – legislatívny proces a snaha o minimalizáciu obmedzenia základného práva na informácie

V roku 2024 predložilo ministerstvo vnútra do legislatívneho procesu návrh zákona o kritickej infraštruktúre, ktorým sa zároveň menia a dopĺňajú aj ďalšie zákony. Jedným z týchto zákonov bol aj zákon o ochrane utajovaných skutočností, v ktorom sa zavádzala nová kategória limitovaných informácií, ktorých sprístupňovanie verejnosti je obmedzené, resp. vylúčené.

Zapojenie sa do legislatívneho procesu

Keďže som niektoré ustanovenia návrhu zákona považoval za neprimerane obmedzujúce základné právo na informácie, ministerstvu vnútra som adresoval **viaceré výhrady a návrhy na úpravu týchto ustanovení**.²⁵ V prvom rade som ministerstvo upozornil na nejednoznačnú definíciu limitovanej informácie tak, ako ju vymedzoval návrh zákona o kritickej infraštruktúre, v spojení s navrhovanou novelizáciou zákona o ochrane utajovaných skutočností.

Nejasne a neurčito vymedzené pojmy

Druhú, najpodstatnejšiu výhradu, som mal voči **príliš široko koncipovanému vymedzeniu limitovaných informácií** podľa navrhovaného znenia zákona o ochrane utajovaných skutočností. Medzi limitované informácie tak mali patriť napr. informácie o organizácii a činnosti orgánov verejnej moci, pokiaľ by ich zverejnenie mohlo narušiť činnosť alebo dôveryhodnosť orgánu verejnej moci. Prístup k informáciám mal byť obmedzený aj z dôvodu ich ochrany, vzhľadom na záujem štátu alebo na iný dôležitý verejný záujem.

Takto vymedzené definície obmedzenia základného práva na informácie som považoval za nesúladne s ústavou. V prvom rade som poukázal na skutočnosť, že akékoľvek obmedzovanie základných práv musí spĺňať podmienku legality. Toto kritérium obsahuje požiadavku, aby bolo obmedzenie základného práva **vymedzené jasne a určito**, a to z dôvodu zamedzenia príliš širokej interpretácie obmedzenia základného práva.

Porušenie princípu právnej istoty

Nejasné a príliš široké vymedzenie obmedzenia základného práva otvára priestor pre jeho účelové a bezbrehé obmedzovanie, a preto je **v rozpore s princípom právnej istoty a predvídateľnosti práva**. Z návrhu zákona nebolo

²⁵ Listami sp. zn. 3907/2024/KVOP z 15. júla 2024 a z 11. septembra 2024.

Takto nastavená ochrana záujmu štátu môže viesť k svojvôli

Ústava navrhované dôvody obmedzenia prístupu nepozná

Ministerstvo vnútra prepracovalo návrh zákona

Tendencie obmedzovať právo na informácie sú znepokojujúce

zrejmé aké informácie o organizácii a činnosti orgánov verejnej moci možno obmedzovať, pričom poznatky o orgánoch verejnej moci musia byť *a priori* verejné a verejnosťou kontrolovateľné.

Rovnako dôvod ochrany záujmu štátu alebo iného dôležitého záujmu bol vymedzený tak široko, že štátne orgány by na základe neho mohli obmedziť prístup k akýmkoľvek informáciám, a to celkom ľubovoľne.

Takéto dôvody obmedzenia prístupu k informáciám pritom nepredpokladá ani čl. 26 ods. 4 ústavy, ktorý vymedzuje presné dôvody, na základe ktorých je prípustné obmedziť prístup k informáciám.

Po niekoľkých konzultáciách nakoniec ministerstvo vnútra návrh zákona prepracovalo tak, že **spresnilo legálnu definíciu** limitovaných informácií, **odstránilo obmedzenie prístupu** k informáciám z vágneho dôvodu „záujmu štátu alebo iného dôležitého záujmu“ a precizovalo obmedzenie prístupu k informáciám týkajúcich sa organizácie a činnosti orgánov verejnej moci. Po zapracovaní mojich pripomienok národná rada zákon schválila ako zákon č. 367/2024 Z. z.

Napriek tomu, že moje pripomienky boli akceptované, považujem viaceré tendencie vedúce k obmedzovaniu prístupu k informáciám za **nebezpečný a negatívny trend**, ktorý znižuje úroveň demokracie a transparentnosti verejnej moci.

Ocenil som postup prezidenta Slovenskej republiky pri vetovaní novely zákona o slobode informácií

Ocenil som rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky zo dňa 26. novembra 2024 vetovať novelu zákona o slobode informácií.²⁶ Zákon o slobode informácií je nástrojom presadzovania princípu transparentnosti, ktorý je v právnom a demokratickom štáte jedným zo všeobecných princípov ovládajúcich činnosť orgánov verejnej moci, vrátane orgánov verejnej správy. Mediálny záujem o tému práva na informácie celkovo, bol veľký.²⁷

²⁶ Moje vyhlásenie je dostupné na webovej stránke Kancelárie: [Oceňujem rozhodnutie prezidenta vetovať novelu zákona o slobode informácií ako krok k zachovaniu vysokej úrovne ústavného práva na informácie.](#)

²⁷ [Z prvej ruky STVR.](#)

[Debata: proti násiliu a za práva – ako budovať spravodlivú spoločnosť?.](#)

[Mimovládne organizácie si nezaslúžia byť vystavené na pranier.](#)

[Podám návrh na posúdenie ústavnosti novely zákona o slobode informácií. Je to krok k zachovaniu vysokej úrovne prístupu obyvateľov k informáciám.](#)

[K článku denníka POSTOJ - Orgány verejnej správy vidia problémy inde / Infozákon potrebuje zmeny, no problém so „šikanóznymi“ žiadosťami je viac fantóm než realita.](#)

[Ministerstvu obrany sa nepodarilo nájsť analýzu vo veci darovania stíhačiek MIG – 29 Ukrajine. Preto prípad uzatváram. K tlačovej správe o nesprístupnení analýzy k darovaniu stíhačiek Mig-29.](#)

Na Slovensku sme mali do prijatia vetovanej novely zákon o slobode informácií, ktorý bol vzorom pre transparentnosť a otvorené vládnutie pre celý svet. **Bol rozsiahly a umožňoval obyvateľom jednoduchý a rýchly prístup** k informáciám. Mal priaznivý vplyv na dôveru občanov v demokratické inštitúcie a na ich ochotu podieľať sa na verejnom živote.

Žiaľ, novela zákona o slobode informácií takmer po 24 rokoch jeho existencie znižuje úroveň prístupu obyvateľov k informáciám. Otvára totiž orgánom verejnej moci v nejednoznačných prípadoch cestu spoplatňovať informácie, čo považujem za zásah do ústavného princípu právnej istoty.

Volebné právo

Možnosť hlasovania vo voľbách do Európskeho parlamentu zo zahraničia

V období pred voľbami do Európskeho parlamentu, ktoré sa konali dňa 8. júna 2024, sa na mňa obrátili viacerí občania, ktorí sa v deň konania volieb nachádzali v zahraničí. Týmto občanom, s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorí sa zdržujú v zahraničí len krátkodobo, zákon o podmienkach výkonu volebného práva neumožňuje hlasovať vo voľbách do Európskeho parlamentu poštou zo zahraničia.

Možnosť hlasovania občanov vo voľbách zo zahraničia nie je súčasť základného práva

Preskúmaním ich podnetov som dospel k záveru, že v súčasnosti nie je možné považovať možnosť hlasovania občanov vo voľbách zo zahraničia **za súčasť základného práva zúčastňovať sa na správe verejných vecí slobodnou voľbou svojich zástupcov, resp. všeobecnosti volebného práva podľa čl. 30 ods. 1 a 3 ústavy**. Takýto záver bol potvrdený aj judikatúrou ESLP, podľa ktorého síce je rozširovanie možnosti hlasovania aj zo zahraničia pozitívnym trendom v prevažnej väčšine členských štátov Rady Európy, no nejde o povinnosť štátov vyplývajúcu z Európskeho dohovoru o ľudských právach.²⁸

Zavedenie možnosti hlasovania zo zahraničia vo voľbách do Európskeho parlamentu aktuálne nevyžaduje ani právo Európskej únie. Akt o priamych a všeobecných voľbách poslancov Európskeho parlamentu síce umožňuje členským štátom zaviesť hlasovanie vo voľbách pre svojich občanov aj zo zahraničia, no neukladá im takúto povinnosť a úpravu volebných procesov prenecháva v značnej miere na jednotlivé

²⁸ Rozhodnutia ESLP vo veciach Hilbe proti Lichtenštajnsku, sťažnosť č. 31981/96; Hirst proti Spojenému kráľovstvu (č. 2), sťažnosť č. 74025/01; Sitaropoulos a Giakoumopoulos proti Grécku, sťažnosť č. 42202/07.

Voľba zo zahraničia by však znamenala pozitívnu zmenu

členské štáty.²⁹ Z uvedených dôvodov som nemohol dospieť k záveru, že možnosť hlasovania vo voľbách do Európskeho parlamentu výlučne na území Slovenskej republiky by porušovala základné práva a slobody týchto občanov.

Na druhej strane som však konštatoval, že umožniť realizáciu aktívneho volebného práva občanom zdržiavajúcim sa v čase konania volieb v zahraničí **je pozitívny trend**, ktorý vedie k väčšej inklúzii a občianskej participácii na verejnom a spoločenskom živote štátu. K zavedeniu možnosti hlasovať vo voľbách aj zo zahraničia vyzývajú svoje členské štáty tak orgány Rady Európy, ako aj Európskej únie. Aj posledná novelizácia **Aktu o voľbách poslancov Európskeho parlamentu**³⁰ explicitne vyzýva členské štáty umožniť hlasovať vo voľbách aj svojim občanom zdržiavajúcim sa v zahraničí.

V dnešnej dobe je pritom celkom bežné, že **množstvo slovenských občanov cestuje a zdržiava sa v zahraničí**. Slovenskí občania využívajúci jednu zo základných slobôd Európskej únie – slobodu pohybu – by mali mať možnosť ovplyvňovať zloženie Európskeho parlamentu. Aj na týchto občanov totiž výrazne dopadá legislatívna činnosť Európskeho parlamentu, a preto by mali mať možnosť ovplyvňovať politiky Európskej únie.

V parlamentných voľbách a v referende je to možné už dnes

Národnej rade preto dávam na zváženie možnosť **novelizácie volebného zákona** takým spôsobom, ktorý umožní slovenským občanom hlasovať vo voľbách do Európskeho parlamentu aj **poštou zo zahraničia**. Rovnaký systém už funguje vo voľbách do národnej rady a v celoštátnom referende. Aj vo voľbách do Európskeho parlamentu tvorí územie štátu jeden volebný obvod, pričom politické strany a hnutia v týchto voľbách kandidujú s jednotnou kandidátnou listinou pre celé územie Slovenskej republiky.

Zmena by neznamerala záťaž pre štát

Umožnenie hlasovania zo zahraničia aj vo voľbách do Európskeho parlamentu by preto pre štát **nepredstavovalo neprimeranú alebo nezvládnuteľnú technickú alebo organizačnú záťaž**. Zároveň by však došlo k výraznému zvýšeniu úrovne základných práv a slobôd a k zapojeniu širšieho okruhu občanov do ovplyvňovania verejného diania.

²⁹ Rovnaké závery vo vzťahu k určovaniu osôb, ktoré majú volebné právo vo voľbách do Európskeho parlamentu, potvrdil vo viacerých rozhodnutiach aj Súdny dvor Európskej únie, napr. v rozsudkoch veľkej komory vo veciach C-300/04 Eman a Sevinger proti College van burgemeester en wethouders van Den Haag zo dňa 12. septembra.2006, body 42. a 45 a C-650/13 Thierry Delvigne proti Commune de Lesparre-Médoc, Préfet de la Gironde zo dňa 6. októbra 2015.

³⁰ Akt o priamych a všeobecných voľbách poslancov Európskeho parlamentu pripojený k rozhodnutiu Rady 76/787/ESUO, EHS, Euratom z 20. septembra 1976.

Sloboda myslenia a náboženského vyznania

Diskriminačné podmienky registrácie cirkví a náboženských spoločností

Moja predchodkyňa podala návrh na zmenu právnej úpravy

V roku 2023 som v správe o činnosti národnú radu informoval o tom, že bývalá verejná ochrankyňa práv podala ministerstvu kultúry **podnet na zmenu zákona o slobode náboženskej viery**. Podľa platnej právnej úpravy je na registráciu novej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti potrebné predložiť čestné vyhlásenia najmenej 50 000 plnoletých členov, občanov Slovenskej republiky, s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky.³¹

Právna úprava je neprimeraná, diskriminačná a nie je nevyhnutná v demokratickej spoločnosti

Po právnej analýze platnej právnej úpravy verejná ochrankyňa práv konštatovala, že je **neprimeraná, diskriminačná a nie je nevyhnutná v demokratickej spoločnosti**. Hlavným dôvodom je, že bez splnenia podmienky predloženia čestných vyhlásení minimálne 50 000 občanov, nie je cirkev alebo náboženská spoločnosť spôsobilá nadobudnúť ani právnu subjektivitu. Tento stav spôsobuje, že cirkev alebo náboženská spoločnosť právne neexistuje, čo jej bráni napr. v nadobúdaní nehnuteľností alebo v ich užívaní, neumožňuje jej zamestnávať duchovných alebo zamestnancov a spôsobuje množstvo ďalších, praktických problémov.

Špekulatívnym registráciám sa dá brániť inak

Sprísnenie podmienok na registráciu cirkví, ku ktorému došlo v roku 2007 a následne v roku 2017, bolo v minulosti zdôvodňované najmä účelom zabrániť špekulatívnym registráciám cirkví s cieľom získať finančné príspevky. Takéto odôvodnenie nepovažovala verejná ochrankyňa práv za dostatočné, pretože špekulatívnym registráciám sa dá zabrániť aj iným spôsobom – predovšetkým správnym konaním o registrácii cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

Možný rozpor s náboženskou neutralitou

Vzhľadom na aktuálne demografické podmienky by súčasné podmienky registrácie splnilo len niekoľko najväčších cirkví, čo však porušuje **základné práva na slobodu náboženských prejavov, bohoslužieb a náboženských úkonov** podľa čl. 24 ods. 2 ústavy, ako aj cirkevnej samosprávy menších cirkví a náboženských spoločností podľa čl. 24 ods. 3 ústavy. Takýto stav navyše môže byť aj v **rozpore s náboženskou neutralitou** Slovenskej republiky, garantovanej v čl. 1 ods. 1 ústavy.

Moja predchodkyňa navrhovala dvojstupňovú registráciu

Potenciálnym riešením, ktoré verejná ochrankyňa práv uviedla ako príklad, bola **dvojstupňová registrácia**. Takýto model funguje napríklad v Českej republike, kde je na získanie právnej

List ministerke kultúry
a podnet na zmenu
právnej úpravy

subjektivity náboženskej organizácie potrebných len 300 podpisov a pre získanie ďalších, tzv. zvláštnych práv, je potrebné splniť dodatočné podmienky. Medzi zvláštne práva patrí napr. aj nárok na získanie príspevku zo štátneho rozpočtu.

Ministerstvo kultúry však ani po dva a pol roku nevypracovalo príslušnú novelu zákona o slobode náboženskej viery. Preto som v novembri 2024 opakovane adresoval súčasnej ministerke kultúry podnet na zmenu právnej úpravy, so žiadosťou o prípravu novej právnej úpravy, ktorou by došlo k uvedeniu aktuálnej právnej úpravy do súladu s ústavou.³²

K tejto téme som sa zúčastnil aj rokovania za okrúhlym stolom,³³ pričom o tému prejavili záujem aj poslanci národnej rady.³⁴ Ministerstvo kultúry na navrhovanú zmenu právnej úpravy reagovalo listom, ktorým môjmu podnetu na zmenu zákona nevyhovelo.³⁵

Prístup k náboženským službám vo väzniciach nie je rovnaký pre všetkých

Pri vzájomnom stretnutí ma zástupcovia neregistrovaných cirkví a náboženských spoločenstiev upozornili na problém dostupnosti náboženských a duchovných služieb vo väzniciach. Tento problém sa týka tých veriacich, ktorých náboženské spoločnosti alebo cirkvi nie sú na Slovensku registrované. V zmysle zákona totiž platí, že ZVJS spolupracuje pri poskytovaní náboženských a duchovných služieb **len s registrovanými cirkvami.**

Postup ZVJS je
v poriadku

Pri analýze tohto podnetu som dospel k záveru, že samotné pravidlo, podľa ktorého ZVJS spolupracuje iba s registrovanými cirkvami, plní legitímny účel a nepredstavuje samé o sebe problém. Problém však spôsobujú prísne podmienky pre registráciu nových cirkví na Slovensku.

Postupné sprísňovanie podmienok na registráciu cirkví nepochybne spôsobilo, že od roku **2007 nebola úspešne zaregistrovaná ani jediná cirkev** alebo náboženská spoločnosť. Som pevne presvedčený, že priaznivejší systém a právny rámec registrácie cirkví (napr. vo forme už spomínanej dvojstupňovej registrácie), by „spriechodnil“ registračný proces

³¹ Ustanovenia § 11 a § 12 písm. d) zákona slobode náboženskej viery.

³² K téme zmeny podmienok registrácie cirkví a náboženských spoločností som sa 27. augusta 2024 zúčastnil aj stretnutia za okrúhlym stolom organizovanom Starokatolíckmi v Bratislave.

³³ [Odborný okrúhly stôl zameraný na tému registrácie cirkví a náboženských spoločností na Slovensku.](#)

³⁴ [S poslankyňou a poslancom NR SR k témam náboženskej slobody a zákazu fyzických trestov na deťoch.](#)

³⁵ Listom č. MK-6427/2024-110/19377 zo dňa 2. decembra 2024.

Nedostatok prístupu k náboženským službám vo väzniciach pramení v právnej úprave registrácie cirkví

cirkví a naň nadväzujúce práva cirkví, vrátane možnosti poskytovať duchovné služby veriacim v podmienkach ústavov na výkon väzby a na výkon trestu odňatia slobody.

Organicky preto moje aktivity nadväzujú na návrhy, ktoré som adresoval ministerstvu kultúry pri preskúmaní iného podnetu, kde som analyzoval právu úpravu registrácie cirkví. Pri preskúmaní podnetu popisovaného v predchádzajúcom texte tejto kapitoly som totiž prišiel k záveru, že aktuálna právna úprava registrácie cirkví je v rozpore s **právom na slobodu náboženských prejavov, bohoslužieb a náboženských úkonov** podľa čl. 24 ods. 2 ústavy, ako aj cirkevnej samosprávy menších cirkví a náboženských spoločností podľa čl. 24 ods. 3 ústavy.

Nepovolením modlitebných predmetov došlo k porušeniu práva odsúdeného slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru

Na konci roku 2022 mi bol doručený podnet od podávateľa, ktorý namietal, že mu ústav na výkon trestu odňatia slobody nepovolil používať viaceré modlitebné predmety. Ústav na výkon trestu odňatia slobody evidoval žiadosť podávateľa o vydanie osobných vecí uložených v úschove ústavu do používania, a to **modlitebného koberca a drevených modlitebných korálok**. Táto žiadosť však nebola dostatočne zdôvodnená. Ústav preto vydanie vecí nepovolil

Porušenie práva odsúdeného

Po preskúmaní podnetu som konštatoval **porušenie práva odsúdeného, a to konkrétne práva slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru v zmysle čl. 24 ústavy, resp. čl. 9 Európskeho dohovoru o ľudských právach**.

V oznámení o výsledkoch vybavenia podnetu adresovanom ústavu na výkon trestu odňatia slobody som požiadal o prijatie opatrení smerujúcich k dôkladnému posudzovaniu žiadosti o povolenie používania náboženských predmetov do budúcnosti.

Náboženský alebo modlitebný charakter predmetu bol zjavný

V prípade, ak je zrejmé, že má požadovaný predmet náboženský alebo modlitebný charakter, malo by byť jeho používanie povolené aj bez zdôvodnenia takejto žiadosti. V prípade nepovolenia by mal ústav takýto postup dôkladne odôvodniť a oprieť ho o legitímny cieľ (opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu verejného poriadku, zdravia a mravnosti alebo práv a slobôd iných).

Neodôvodnenie žiadosti nemá smerovať automaticky k nepovoleniu používania predmetu

Samotné neodôvodnenie žiadosti, z ktorej zjavne vyplýva, že vyžiadané predmety sú náboženského charakteru, by nikdy nemalo byť dôvodom na nepovolenie ich používania.

Sloboda združovania a zhromažďovania

Lex atentát

Po neúspešnom a bezprecedentnom atentáte na premiéra Slovenskej republiky sa zákonodarný zbor rozhodol pristúpiť k novelizácii niektorých právnych predpisov s cieľom zvýšenia bezpečnosti na Slovensku. Pre balík týchto novelizujúcich právnych predpisov sa v spoločnosti **vžil pojem „Lex atentát“**. Téma vyvolala veľký mediálny záujem.³⁶

Bezpečnosť ústavných činiteľov je dôležitá

Plne som si uvedomoval spoločenský a bezpečnostný kontext, v ktorom bol tento zákon predkladaný. Mojou snahou ani cieľom preto nebolo zľahčovať okolnosti podmieňujúce prijatie navrhovanej právnej úpravy. Som však toho názoru, že bolo možné bezpečnosť ústavných činiteľov garantovať **aj pri zachovaní širokého priestoru pre uplatňovanie základných práv a slobôd**.

Konzultácie s podpredsedom vlády a list poslancom

Rozhodol som sa preto poslancom národnej rady adresovať svoje pripomienky k balíku Lex atentát.³⁷ Jednou z problematických oblastí, ktoré som identifikoval, bola novela zákona o zhromažďovaní, ktorá okrem iných úprav zužovala aj okruh miest, na ktorých sa zhromaždenie môže konať, resp. rozširovala možnosti obce zakázať zhromaždenia. Parlamentu som v liste ponúkol nemeckú či rakúsku úpravu, ako možný legislatívny vzor. V Nemecku a v Rakúsku pristupujú k zákonu, ktoré sa týkajú práva na zhromažďovanie, veľmi obozretne. Dbajú na to, aby exekutíva nedostala do rúk široké právomoci pri obmedzovaní ústavného práva na zhromažďovanie.

Judikatúra ESLP

Ako vyplýva aj z rozhodnutí ESLP, členské štáty musia prejaviť istú mieru tolerancie voči nepohodliu, ktoré so sebou pokojný výkon práva na zhromaždenie prirodzene prináša. Ani Európsky dohovor o ľudských právach pritom **nevylučuje**, aby právna úprava zakazovala konanie zhromaždení na určitých miestach. Takýto typ zákazu však musí byť vždy **zakotvený jasne a presne len na dosiahnutie sledovaného cieľa**.

³⁶ [Tlačová správa zo dňa 18. júna 2024](#)
[Debata: proti násiliu a za práva – ako budovať spravodlivú spoločnosť?](#)
[O ľudských právach a medzinárodnej spolupráci.](#)

³⁷ List sp. zn. 3731/2024/KVOP zo dňa 17. júna 2024.

Žiadal som záruky proti zneužitiu

Považujem za dôležité, aby návrh zákona obsahoval dostatočné záruky, ktoré zabránia extenzívnemu výkladu dôvodov na zákaz zhromaždení. Hrozba, pre ktorú sa má obmedziť právo zhromaždiť sa, musí byť **priama a reálna, nie len abstraktná a hypotetická**.

Do telekomunikačného tajomstva nesmie policajti zasiahnuť

Okrem toho som upozornil, že navrhovaná novela zákona o Policajnom zbore, ktorá zavádza nové oprávnenie policajta umožňujúce pri prešetrovaní priestupku požadovať údaje potrebné na zistenie a identifikáciu zdroja komunikácie, narúša telekomunikačné tajomstvo. V zmysle ústavy platí, že akýkoľvek zásah do súkromia musí byť vykonaný v súlade so zákonom. Zákon o elektronických komunikáciách pritom ustanovuje, že údaje tvoriace predmet telekomunikačného tajomstva (ako napr. meno, priezvisko či telefónne číslo osoby), môže podnik poskytnúť štátnemu orgánu len na základe písomnej žiadosti vyhotovenej na základe písomného súhlasu zákonného sudcu.

Z neplatenia pokút spraviť trestný čin je nevhodné z viacerých dôvodov

V závere svojho listu som tiež vyjadril presvedčenie, že z viacerých dôvodov je nevhodné, aby sa z neplatenia pokút stal trestný čin.

Oceňujem kooperatívnosť vlády a parlamentu

Oceňujem, že predkladateľ zákona a poslanci sa s mojimi pripomienkami v plnom rozsahu stotožnili a spoločným úsilím sa nám podarilo zachovať úroveň garancií základných práv a slobôd na Slovensku.

Zákon o organizáciách s podporou zo zahraničia

V uplynulom roku som analyzoval aj návrh zákona skupiny poslancov, ktorí mali v úmysle prijať novelu zákona o neziskových organizáciách. Deklarovali, že ich cieľom je zvýšiť transparentnosť financovania neziskových organizácií tým,

že budú povinne zverejňovať výročné správy so zoznamom darcov a v prípade splnenia zákonom stanovených podmienok budú označované za organizácie s podporou zo zahraničia.

Výhrady som komunikoval hneď v začiatkoch ústne

Svoje výhrady k ľudskoprávnym dopadom takejto novely som **oznámil osobne** aj jednému z predkladateľov návrhu zákona v júli 2024.

List parlamentu

V nadväznosti na osobné stretnutie som dňa 22. októbra 2024 adresoval list poslancom národnej rady, v ktorom som vyjadril svoj názor o možnom rozpore novely zákona o neziskových

Úprava lobingu.
Výhrady a pripomienky
k pozmeňujúcemu
návrhu

organizáciách s ústavou, s právom Európskej únie ako aj s judikatúrou ESĽP.³⁸

Po prvom čítaní predložil jeden z poslancov pozmeňujúci návrh novely zákona o mimovládnych organizáciách. Pozmeňujúci návrh **zmenil celú koncepciu zákona** tak, že upustil od označovania vybraných neziskových organizácií ako zahraničných agentov.

Zároveň však návrh zavádzal nový inštitút do právneho poriadku Slovenskej republiky – lobing. Zákon však upravuje a má za cieľ regulovať iba lobing neziskových organizácií. Vzhľadom na nejasnú právnu úpravu, možný konflikt s pokojným výkonom iných občianskych práv a slobôd, ako aj s ohľadom na moje pochybnosti o dodržaní princípu rovnosti, som poslancom národnej rady opätovne, **dňa 30. novembra 2024, zaslal svoje poznatky a výhrady k pozmeňujúcemu návrhu.**³⁹ Legislatívny vývoj v tejto oblasti budem aj naďalej sledovať.

³⁸ [Novela zákona o neziskových organizáciách spôsobí obmedzenie práva slobodne sa združovať a môže prispieť k atmosfére všeobecnej nedôvery voči neziskovým organizáciám](#)

³⁹ [Tlačová správa zo dňa 03. decembra 2024.](#)

Právo na súkromný a rodinný život

Ochrana súkromného a rodinného života

Právo na súkromný a rodinný život zaručuje každému jednotlivcovi možnosť rozhodovať o svojich osobných záležitostiach bez neprimeraného zásahu zo strany štátu. Ochrana týchto práv je neoddeliteľnou súčasťou fungovania demokratickej spoločnosti. Každý má právo na ochranu svojej intímnej a osobnej sféry, pričom zásahy do tejto sféry môžu mať vážne dôsledky na osobnú dôstojnosť a slobodu jednotlivca. Ústava a medzinárodné ľudskoprávne normy preto zaručujú ochranu pred neodôvodnenými zásahmi do súkromia a rodiny, pričom činnosť verejného ochrancu práv zohráva dôležitú úlohu pri identifikácii a náprave porušovania týchto práv zo strany orgánov štátu.

Obmedzovanie návštevých hodín v domovoch sociálnych služieb

I keď preskúvanie samotného konania domovov sociálnych služieb nespadá do kompetencie verejného ochrancu práv, v roku 2024 som sa zameral na návštevne hodiny v domovoch sociálnych služieb a ich obmedzovanie.⁴⁰ Na základe právnej analýzy som dospel k záveru, že neprimerané obmedzovanie návštevých hodín v domovoch sociálnych služieb môže byť v rozpore s právom prijímateľov sociálnej služby na slobodné určenie harmonogramu dňa a s právom na udržiavanie kontaktu s blízkymi.

Podľa zákona o sociálnych službách sú zariadenia sociálnych služieb povinné zabezpečiť ich klientom možnosť prijímať návštevy v primeranom čase a podľa ich preferencií. Zákon o sociálnych službách preto riaditeľom zariadení sociálnych služieb **nepriznáva právo svojvoľne obmedzovať styk klientov s ich návštevami.**

Kancelária vykonala analýzu domácich poriadkov náhodne vybraných zariadení sociálnych služieb. Tá ukázala, že i keď mnohé zariadenia umožňujú návštevy bez výrazných alebo bez takmer žiadnych obmedzení, časť z nich presne stanovuje návštevne hodiny. Obmedzenia návštev však musia byť opodstatnené a primerané. Ak aj dochádza k stanoveniu návštevých hodín, nesmie dochádzať k **svojvoľnému zasahovaniu do práv prijímateľov sociálnej služby.**

⁴⁰ [Tlačová správa zo dňa 11. septembra 2024.](#)

Zariadenia sociálnych služieb sú povinné dbať na to, aby ich vnútorné pravidlá zohľadňovali individuálne potreby klientov a rešpektovali ich práva na udržiavanie kontaktu s blízkymi.

V prípade podozrenia z porušovania zákona pri poskytovaní sociálnych služieb je možné obrátiť sa na Inšpekciu v sociálnych veciach, prípadne na samosprávny kraj.

Odloženie podnetu týkajúceho sa zmeny poradia priezvisk pri uzavretí manželstva

Obrátila sa na mňa podávateľka, ktorá namietala údajne diskriminačné ustanovenia zákona o mene a priezvisku v súvislosti s **novelou zákona o rodine účinnou od 1. januára 2023**. Táto novela umožňuje snúbencom pri uzavretí manželstva súhlasne vyhlásiť, že priezvisko jedného z nich bude ich spoločným priezviskom a zároveň si jeden z nich môže ponechať svoje doterajšie priezvisko, a to v ľubovoľnom poradí. Podávateľka považovala za diskriminačné, že táto možnosť nie je dostupná aj pre osoby, ktoré uzavreli manželstvo **pred touto novelou** a že zákon o mene a priezvisku neumožňuje zmenu poradia priezvisk pre ne.

Po preskúmaní podnetu som dospel k záveru, že právna úprava **neporušuje základné práva a slobody** garantované ústavou ani Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv. Pri posudzovaní predmetnej veci som zohľadnil aj judikatúru ESĽP,⁴¹ ktorý v podobných prípadoch konštatoval, že prechodné ustanovenia nových zákonov, ktoré nerozširujú nové možnosti retrospektívne, **sledujú legitímny cieľ ochrany právnej istoty a údajov v matrikách**.

Takéto ustanovenia **nie sú svojvoľné ani diskriminačné**, ale sú výsledkom snahy vyvážiť záujem jednotlivcov na zmene priezviska s potrebou zachovať stabilitu a nemennosť úradných záznamov.

Na základe uvedených skutočností som podnet odložil ako zjavne neopodstatnený, keďže nebol zistený zásah do základných práv podávateľky zo strany orgánov verejnej moci. Uvedomujem si však dôležitosť týchto otázok pre občanov a verím, že poskytnuté informácie pomôžu lepšie porozumieť platnej právnej úprave v oblasti mien a priezvisk.

⁴¹ Rozhodnutie ESĽP vo veci De Ram proti Francúzsku, č. 38275/10.

Potrebné doklady pri uzavretí manželstva s cudzincom

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal postup matričného úradu pri vybavovaní jeho žiadosti o uzavretie manželstva so svojou snúbenicou, občiankou krajiny mimo Európskej únie. Uvádza, že matričný úrad odmietol prijať ich žiadosť a stanoviť termín sobáša, hoci predložili všetky potrebné doklady.

Po preskúmaní podnetu som zistil, že **matričný úrad postupoval v súlade so zákonom**. Podľa zákona o matrikách musí cudzinec pri uzavretí manželstva na území Slovenskej republiky predložiť rodný list, doklad o štátnom občianstve, doklad o rodinnom stave a doklad o trvalom pobyte. Tieto doklady musia byť vydané príslušnými orgánmi domovskej krajiny cudzieho snúbenca, opatrené vyššou formou osvedčenia (tzv. Apostille) podľa medzinárodných dohovorov, konkrétne podľa Haagskeho dohovoru a musia byť preložené do slovenského jazyka úradným prekladateľom.

V tomto prípade **predložené doklady nespĺňali požadované náležitosti**. Osvedčenie - Apostille bolo udelené iba na podpis notára, ktorý overoval kópie dokumentov, nie však na samotné originálne verejné listiny vydané úradmi domovskej krajiny. Matričný úrad preto nemohol akceptovať predložené dokumenty a nemohol prijať žiadosť o uzavretie manželstva.

Pri plánovaní sobáša s cudzincom na území Slovenskej republiky je **dôležité zistiť si presný zoznam požadovaných dokladov na matričnom úrade**. Je potrebné uistiť sa, že všetky doklady sú originály vydané príslušnými úradmi domovskej krajiny snúbenca cudzieho štátu a overiť si, či je domovská krajina snúbenca signatárom Haagskeho dohovoru. Ak je, je nutné zabezpečiť, aby verejné listiny boli opatrené Apostille priamo na originálnych dokumentoch, a to príslušným orgánom na vydanie Apostille. Je potrebné taktiež zabezpečiť úradný preklad všetkých dokumentov do slovenského jazyka prostredníctvom úradného prekladateľa.

Porušenie práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života pri zápise narodenia dieťaťa do osobitnej matriky

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal postup osobitnej matriky pri vybavovaní žiadosti o zápis narodenia jeho dcéry do osobitnej matriky. Podávateľ je **slovenský občan, jeho dcéra sa narodila v Českej republike a matka dieťaťa je občiankou Ruskej federácie**. Rodičia v čase podania

podnetu neboli zosobášení, ale otcovstvo bolo určené súhlasným vyhlásením pred príslušným úradom v Českej republike.

Po narodení dieťaťa podávateľ podal žiadosť o zápis narodenia dcéry do osobitnej matriky prostredníctvom matričného úradu v mieste svojho trvalého pobytu. Osobitná matrika však žiadosť vrátila s tým, že je potrebné doložiť osvedčenie o štátnom občianstve dieťaťa, ktoré vydáva okresný úrad v sídle kraja. **Podmienila tak zápis narodenia dieťaťa do matriky predložením tohto osvedčenia.**

Osobitná matrika sa pri svojom postupe odvolávala na Zmluvu medzi ČSSR a ZSSR o zamedzení vzniku dvojakeho štátneho občianstva z roku 1981. Podľa tejto zmluvy, ak sa dieťa narodí mimo manželstva štátnej občianke jednej zo zmluvných strán a otcovstvo je určené štátnym občanom druhej zmluvnej strany, rodičia môžu **do troch mesiacov od určenia otcovstva zvoliť štátne občianstvo pre dieťa súhlasným vyhlásením**. Ak tak neurobia, dieťa **nadobudne občianstvo matky**. Podľa tejto medzinárodnej zmluvy majú rodičia podať toto vyhlásenie diplomatickej misii alebo konzulárnemu úradu tej zmluvnej strany, ktorej občianstvo pre dieťa zvolili.

Podávateľ však prejavil vôľu zvoliť pre dcéru slovenské občianstvo tým, že podal žiadosť o zápis narodenia do osobitnej matriky v stanovenej lehote. Osobitná matrika napriek tomu **žiadosť neakceptovala a vrátila ju s požiadavkou na doloženie osvedčenia o štátnom občianstve dieťaťa**.

Nesprávny postup matriky

Pri preskúmaní podnetu som zistil, že postup osobitnej matriky bol nesprávny a bol v rozpore s právnymi predpismi vyššej právnej sily. Zmluva z roku 1981 je zastaraná a je v rozpore s neskoršími medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky, najmä s Európskym dohovorom o občianstve, a tiež s právom Európskej únie. Na základe Európskeho dohovoru o občianstve musí zmluvný štát umožniť deťom, ktoré majú rôzne občianstva nadobudnuté automaticky pri narodení, aby si ich ponechali.

Nezohľadnené ustanovenia základných práv garantovaných Chartou základných práv Európskej únie

Navyše, postup osobitnej matriky **nezohľadnil základné práva garantované Chartou základných práv Európskej únie**, najmä právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, zásadu zákazu diskriminácie a povinnosť zohľadniť najlepší záujem dieťaťa.

Odmietnutie zápisu narodenia dieťaťa do matriky a jeho podmienenie doložením osvedčenia o štátnom občianstve predstavuje **prekážku v uplatňovaní práv dieťaťa ako občana**

	<p>Slovenskej republiky a Európskej únie, obmedzuje jeho právo na voľný pohyb a narúša rodinný život.</p>
<p>Súdny dvor Európskej únie dával návod</p>	<p>Súdny dvor Európskej únie vo svojej judikatúre zdôrazňuje,⁴² že vnútroštátne orgány musia pri uplatňovaní svojich právomocí rešpektovať právo Európskej únie a základné práva garantované Chartou základných práv Európskej únie.</p> <p>V uvedenom prípade sa Súdny dvor Európskej únie vyjadril aj k otázke, ako má členský štát postupovať v prípade, ak je takáto medzinárodná zmluva stále v platnosti a pre členský štát z nej vyplývajú záväzky voči tretiemu štátu.</p> <p>Poukázal na skutočnosť, že Zmluva o fungovaní Európskej únie zaväzuje členské štáty aby prijali všetky vhodné opatrenia na odstránenie nezlučiteľností medzi dohovorom uzavretým pred pristúpením členského štátu a Zmluvou o fungovaní Európskej únie.</p> <p>Na základe toho Súdny dvor Európskej únie konštatoval, že vnútroštátny súd (orgán) je povinný overiť, či možno prípadnú nezlučiteľnosť medzi právom Európskej únie a dvojstranným dohovorom (zmluvou) odstrániť výkladom tohto dohovoru v súlade s právom Európskej únie, a to v najväčšej možnej miere a v súlade s medzinárodným právom.</p> <p>Ak sa preukáže nemožnosť výkladu dohovoru uzatvoreného pred pristúpením členského štátu k Európskej únii v súlade s právom Európskej únie, nemožno vylúčiť povinnosť štátu vypovedať túto dohodu.</p>
<p>Porušenie práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podávateľa a jeho dcéry</p>	<p>Z uvedených dôvodov som dospel k záveru, že postup osobitnej matriky bol nesprávny a viedol k porušeniu práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podávateľa a jeho dcéry. Je potrebné, aby osobitná matrika vykonala zápis narodenia dieťaťa do matriky na základe prejavenej vôle rodiča a v súlade s platnými medzinárodnými záväzkami a v súlade s právom Európskej únie, čím sa zabezpečí ochrana základných práv a slobôd dieťaťa aj jeho rodičov.</p>
<p>Deti „bezdomovci“?</p>	<p>Aktuálne preskúmavam aj ďalší podobný podnet, v ktorom podávateľ uvádza, že podľa informácií z ruskej ambasády, Ruská federácia už neuplatňuje uvedenú bilaterálnu zmluvu a dieťa môže získať ruské občianstvo len za určitých</p>

⁴² Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci Budějovický Budvar, národní podnik a Rudolf Ammersin GmbH, C-216/01ods. 169, 170.

podmienok, ktoré v tomto prípade nie sú splnené. Za daných okolností deti v podobnej situácii môžu zostať bez štátneho občianstva, čo je v rozpore s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky a s princípmi ochrany ľudských práv.

Je nevyhnutné, aby štátne orgány postupovali v súlade s platnými právnymi predpismi a s medzinárodnými záväzkami a zabezpečili ochranu najlepšieho záujmu dieťaťa. Odmietnutie zápisu narodenia dieťaťa do osobitnej matriky a neposkytnutie štátneho občianstva Slovenskej republiky je v rozpore s týmito princípmi a spôsobuje vážne zásahy do práv rodiny.

Odmietnutie sprístupnenia zdravotnej dokumentácie zosnulej matky

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal postup Nitrianskeho samosprávneho kraja pri riešení jeho žiadosti o sprístupnenie zdravotnej dokumentácie jeho zosnulej matky. Uvádza, že všeobecný lekár zosnulej matky mu odmietol poskytnúť túto dokumentáciu.

Lekár nespĺnil svoju povinnosť

Podľa zákona o zdravotnej starostlivosti má priamy rodinný príslušník – dieťa pacienta – právo na prístup k zdravotnej dokumentácii. Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je povinný na základe písomného vyžiadania bezodkladne poskytnúť výpis zo zdravotnej dokumentácie.

Povinnosť štátu

Podľa judikatúry ESLP má **štát pozitívny záväzok zabezpečiť efektívne rešpektovanie práva na súkromný a rodinný život** podľa čl. 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv.⁴³

Nitriansky samosprávny kraj mal konať

Nitriansky samosprávny kraj, ako orgán príslušný na výkon dozoru nad poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, **mal v tejto veci aktívne konať a zabezpečiť ochranu práv podávateľa.** Napriek opakovaným žiadostiam však Nitriansky samosprávny kraj nevykonal účinné opatrenia voči lekárovi, čím došlo k zásahu do práva podávateľa na rešpektovanie súkromného a rodinného života.

Hluk pri zásobovaní predajne potravín, rušenie nočného pokoja

Preskúmaval som aj podnet, v ktorom podávateľ namietal nečinnosť mesta Trenčín vo veci rušenia nočného pokoja hlukom, ku ktorému malo opakovane dochádzať **počas**

⁴³ Rozhodnutie ESLP vo veci K.H. a iní proti Slovensku, ods. 46; rozhodnutie ESLP vo veci Guerra a ostatní proti Taliansku, ods. 60.

zásobovania pečivom obchodnej prevádzky potravín umiestnenej na prízemí bytového domu. Hluk bol spôsobovaný v čase od 04:00 hod. do 06:00 hod. prichádzajúcimi zásobovacími vozidlami pred bytový dom.

Mesto Trenčín som požiadal o stanovisko, podľa ktorého som mal za preukázané, že sa **mesto podnikmi podávateľa opakovane zaoberalo**, podávateľa informovalo o tom, že kompetencie mesta na úseku ochrany občanov pred obťažovaním hlukom sú obmedzené a podávateľa upozornilo na možnosť podať podnet na príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva.

Podnetmi podávateľa, ako aj na základe vlastnej činnosti, sa vecou zaoberala tiež Mestská polícia Trenčín, ktorá opakovane vykonala prešetrovanie na mieste, pričom zistila, že k rušeniu nočného pokoja zo strany zásobovacích vozidiel nedochádza. Zo správy z činnosti Mestskej polície Trenčín tiež vyplynulo, že majiteľ prevádzky mal spracovaný aj protokol o meraní imisií hluku, ktorým nebolo zistené prekročenie príslušných hodnôt.

Príslušnosť pri ochrane zdravia pred hlukom majú regionálne úrady verejného zdravotníctva

V súlade so zákonom o ochrane verejného zdravia sú orgánmi verejného zdravotníctva, ktoré zabezpečujú ochranu zdravia pred hlukom najmä príslušné **regionálne úrady verejného zdravotníctva**.

Obce neregulujú ochranu pred hlukom

Obce (v tomto zmysle aj mesto Trenčín) nie sú vo všeobecnosti orgánmi zabezpečujúcimi ochranu zdravia, ani univerzálnymi orgánmi štátnej správy starostlivosti o životné prostredie. Obce nie sú rovnako oprávnené všeobecne záväzným nariadením upravovať právne vzťahy, ktoré by ustanovovali opatrenia na ochranu pred hlukom.

Ak sa orgány nezaoberajú rušením nočného pokoja, zasa

Obce sú však pri plnení svojich úloh **povinné zaoberať sa aj rušením nočného pokoja**. Táto skutočnosť bola judikovaná aj rozhodnutím ESLP, ktorý v ňom⁴⁴ konštatoval, že ak sa príslušné verejné orgány (miestne orgány mesta) nezaoberajú rušením nočného pokoja, prispievajú k opakovanému porušovaniu pravidiel, ktoré sami stanovili, čím zasahujú do práva fyzickej osoby na rešpektovanie jej obydľia v rozpore s čl. 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach.

Neexistuje definícia nočného pokoja

Vo vzťahu k rušeniu nočného pokoja hlukom je ale potrebné uviesť, že v právnom poriadku Slovenskej republiky **neexistuje definícia nočného pokoja**. Referenčný časový interval pre noc

⁴⁴ Rozhodnutie ESLP vo veci Moreno Gómez proti Španielsku (č. 4143/02).

Zásobovanie nie je prevádzkovou činnosťou

(od 22:00 hod. do 06:00 hod.), ktorý určuje vyhláška ministerstva zdravotníctva, nie je určením časového intervalu nočného pokoja, **ide len o časový interval**, v rámci ktorého nesmie byť posudzovaná hodnota hluku vyššia ako prípustná hodnota hluku uvedená v prílohe vyhlášky.

Platná právna úprava tak žiadnym spôsobom nevymedzuje čas nočného pokoja, ani nezveruje orgánom územnej samosprávy oprávnenie určovať všeobecne záväzným nariadením čas nočného pokoja a s tým súvisiace povinnosti fyzických osôb a právnických osôb.

Všeobecne záväzné nariadenie, ktoré má mesto Trenčín prijaté, **určuje prevádzkový čas, počas ktorého sa vykonáva predaj tovaru alebo sú poskytované služby**. Zásobovanie prevádzky potravín pečivom však nie je prevádzkovou činnosťou. Z uvedeného dôvodu nebolo potrebné vykonať osobitnú kontrolu dodržiavania prevádzkového času mimo kontrol zásobovacích vozidiel Mestskou políciou Trenčín. Mesto Trenčín zároveň **nemá právo nariadiť prevádzkovateľovi potravín čas, kedy môže potraviny zásobovať**.

Preskúmaním namietaného postupu mesta Trenčín som dospel k záveru, že mesto sa v danej veci **v rámci svojich zákonných kompetencií** podnetmi podávateľa **dostatočne zaoberalo a nezistil som žiadne porušenie podávateľových základných práv a slobôd** garantovaných ústavou.

Nelegálna prevádzka motokrosovej dráhy pri obci

V roku 2023 sa na mňa obrátila podávateľka, ktorá ma upozornila na **neprimeraný hluk, prašnosť a zápach spôsobený prevádzkou motokrosovej dráhy** nachádzajúcej sa pri obci. Podávateľka vyjadrila vážne obavy z negatívneho dopadu na kvalitu života, a tiež z možného ohrozenia poľnohospodárskej pôdy a vodných zdrojov v okolí. V predmetnej veci sa viacerí vlastníci nehnuteľností obrátili na obec a očakávali jej aktívny prístup pri riešení vzniknutého problému.

Kancelária začala situáciu preskúmať a požiadala obec o stanovisko. Obec uviedla, že neeviduje žiadne písomné sťažnosti od miestnych obyvateľov alebo od vlastníkov dotknutých pozemkov. V záujme získania bližších informácií som požiadal o stanovisko Okresný úrad Myjava, odbor starostlivosti o životné prostredie. Okresný úrad ma informoval, že **nemá vedomosť** o tom, že by bola pre motokrosovú dráhu

podaná žiadosť o povolenie prevádzky, a rovnako nemá vedomosť ani o žiadnych úpravách terénu.

V septembri 2024 obec vo svojom druhom stanovisku, o ktoré som ju požiadal uviedla, že **vyzvala jazdcov na ukončenie prevádzky a konzultovala postup so Spoločným obecným úradom Myjava.**

Z právneho hľadiska **má podľa ústavy každý občan právo na ochranu súkromného a rodinného života, a tiež právo na ochranu životného prostredia** podľa čl. 19 ods. 2 ústavy. Ústavný súd k čl. 19 ods. 2 ústavy uviedol: „Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ ani „obydlie“ bližšie nedefinuje. Nakoľko základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách.“⁴⁵

V zmysle čl. 44 ústavy má každý právo na ochranu životného prostredia, ktoré zahŕňa právo na priaznivé životné prostredie, právo na informácie o životnom prostredí, ako aj stanovenie povinností štátu a iných subjektov (obcí) pri ochrane životného prostredia

V prípade motokrosovej dráhy **som konštatoval porušenie týchto základných práv a upozornil obec na jej povinnosť aktívne chrániť záujmy miestnych obyvateľov.** Napriek tomu, že obec vykonala určité kroky, odporučil som, aby pokračovala v monitorovaní lokality a prijala ďalšie opatrenia na ochranu zdravia občanov a na ochranu kvality životného prostredia.

Motokrosová dráha už neexistuje

Dňa 20. novembra 2024 podávateľka informovala Kanceláriu, že motokrosová dráha bola zoraná, čím došlo k ukončeniu jej nelegálnej prevádzky.

Mojím cieľom je chrániť základné práva a slobody občanov a som pripravený zakročiť, ak dôjde k ich porušeniu. Tento prípad je príkladom dosiahnutia pozitívneho výsledku, keď jednotlivci a miestne orgány spolupracujú na ochrane kvality života a životného prostredia.

⁴⁵ PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98.

Podmienky návštev detí odsúdených rodičov predstavujú porušenie pozitívneho záväzku vo vzťahu k právu na súkromný a rodinný život

Celkovo v troch podnetoch sa na mňa obrátili podávatelia, pretože počas návštev v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody príslušníci ZVJS **neumožnili maloletým deťom podávateľov podnetov vnieť do návštevnych miestností nápoje, jedlo a ďalšie veci určené pre potreby detí.**

Pozitívny záväzok pomáhať, udržiavať a rozvíjať kontakt s blízkou rodinou

Podľa ustálenej rozhodovacej praxe ESLP predstavuje čl. 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv nielen negatívny záväzok, že štát nebude zasahovať do súkromia jednotlivca, ale **aj pozitívny záväzok, aby štátne orgány umožnili, alebo v prípade potreby pomohli, udržiavať a rozvíjať kontakt s blízkou rodinou.**⁴⁶

Automatické odoberanie vecí pre deti

Pri skúmaní zásahu do práva na súkromie pomocou testu proporcionality som prišiel k záveru, že **automatické odoberanie** vecí určených pre maloleté deti počas návštev v ústave na výkon trestu odňatia slobody predstavuje príliš veľký zásah do základného práva vzhľadom k cieľu, ktorý sleduje. Z uvedeného dôvodu som konštatoval **porušenie práva na súkromný a rodinný život** podľa čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv.

Navyše, v dvoch z týchto podnetov som v súlade s čl. 20 Odporúčania Výboru ministrov Rady Európy CM/REC(2018)5 pre členské štáty týkajúce sa detí s uväznenými rodičmi skonštatoval porušenie práva na súkromie aj **z dôvodu absencie detského kútika v návštevnej miestnosti.**

Oceňujem reakciu ústavu

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou tento nedostatok promptne napravil.

V tejto oblasti ostávam aktívny a aj naďalej budem vyvíjať snahu voči ministerstvu spravodlivosti a Generálnemu riaditeľstvu ZVJS, aby sa návštevy detí vo väzniciach **realizovali vo vhodnom prostredí a spôsobom, ktorý nemá odradzujúci účinok pre odsúdeného a jeho rodinu.**

Sprístupnenie údajov o zdravotnom stave odsúdeného neoprávneným osobám

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal postup ústavu na výkon trestu odňatia slobody vo veci neposkytnutia

zdravotnej starostlivosti. Uvádzal, že aj napriek život ohrozujúcemu zdravotnému stavu mu príslušníci v ústave neposkytli pomoc a neprivolali rýchlu zdravotnú pomoc.

Preskúmaním dostupných listinných podkladov a prehľadu úkonov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti nebolo preukázané také pochybenie, ktorého dôsledkom by došlo k porušeniu podávateľovho práva na ochranu zdravia. Preto som v tejto časti konštatoval, že postupom Nemocnice pre obvinených a odsúdených Trenčín, a tiež postupom Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Trenčín nebolo preukázané porušenie práva na ochranu zdravia podľa čl. 40 ústavy.

Počas prieskumu podnetu som zistil, že ústavný lekár v stanovisku adresovanému ústavu na výkon trestu odňatia slobody sprístupnil údaje týkajúce sa zdravotného stavu podávateľa. Údaje o zdravotnom stave sú osobitnou kategóriou osobných údajov, ktorá podlieha vyššej ochrane a prísnejším pravidlám spracovania. Keďže došlo k ich neoprávnenému sprístupneniu, konštatoval som **porušenie podávateľovho práva na súkromie podľa čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 2 ústavy**.

Nemocnici pre obvinených a odsúdených Trenčín, a rovnako i Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Trenčín som odporučil, aby oboznámil príslušníkov ZVJS a ústavného lekára o vzniknutej situácii a poučil ich o správnom postupe tak, aby sa v budúcnosti predišlo porušeniu základných práv a slobôd väznených osôb. **Navrhnuté opatrenia ústav prijal.**

Tranzície

V problematike tranzícií na seba v roku 2023 pútala pozornosť najmä jej medicínska fáza, keď sa prijatím Štandardného postupu pre diagnostiku a komplexný manažment zdravotnej starostlivosti o dospelú osobu s transsexualizmom dňa 3. marca 2023 obnovila platnosť a účinnosť Odborného usmernenia Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky na zjednotenie postupov poskytovania zdravotnej starostlivosti ku zmene pohlavia pred vydaním lekárskeho posudku o zmene pohlavia osoby administratívne evidovaného v matrike. O téme práv ľudí v tranzícii sa vedie spoločenská debata⁴⁷ a verejný

⁴⁶ [cit. 2024-11-14] ESLP, *Príručka k rozhodnutiam o Európskom dohovore o ľudských právach, Ľudské práva a slobody väznených osôb* v znení od 31.08.2024, bod 74, dostupné online na https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_prisoners_rights_eng.

⁴⁷ [Otvorenie PRIDE MESIACA 2024](#)

[Nebáť sa byť iným](#)

[Medzinárodný deň boja proti homofóbie, bifóbie a transfóbie](#)

[Stretnutie s akademikmi skúmajúcimi postavenie transrodových osôb na Slovensku.](#)

Význam štandardizácie zdravotnej starostlivosti

ochranca práv sa do nej aj zapája. Média tiež o danú otázku prejavujú záujem.⁴⁸

Štandardizácia zdravotnej starostlivosti je dôležitá tým, ako sprehľadňuje vzájomné vzťahy všetkých dotknutých aktérov - poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti umožňuje jednoznačne zistiť, čo sa objektívne považuje za správne poskytnutú zdravotnú starostlivosť, zdravotnej poisťovni umožňuje jednoznačne definovať, na čo má pacient nárok, pacienta informuje o tom, čo má pri danej diagnóze od svojho poskytovateľa požadovať, a umožňuje tiež objektívny výkon dohľadu nad zdravotnou starostlivosťou Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Rozhodovanie o správnosti postupu pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti tak nezávisí od prípadného subjektívneho výkladu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. Odborné usmernenie dávalo predpoklad na to, aby sa v praxi záväzným spôsobom zjednotil postup poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti osobám v tranzícii a pri následnom vydávaní lekárskeho posudku o zmene pohlavia, špecifikovalo tiež zdravotníckych pracovníkov kompetentných vykonávať diagnostiku a liečbu, ktorá vydaniu lekárskeho posudku o zmene pohlavia predchádza, zavádzalo konkrétne záruky ochrany pre osoby v tranzícii v podobe informovaného súhlasu s individuálnymi diagnostickými a liečebnými postupmi a s medicínskymi a nemedicínskymi rizikami spojenými so zmenou pohlavia. Lekársky posudok o zmene pohlavia sa podľa usmernenia mal vydávať tak pre osoby, ktoré sa v rámci svojej tranzície rozhodli podstúpiť chirurgický výkon zmeny pohlavných orgánov alebo sekundárnych pohlavných znakov, ale tiež pre osoby, ktoré sa rozhodli pre tranzíciu hormonálnou cestou.

Predvídateľnosť a jednotnosť postupov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti

V zásade tak uvedené odborné usmernenie a štandardný postup po dlhej dobe právnej neistoty zabezpečili **vysokú mieru predvídateľnosti a jednotnosti postupov** pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti transrodovým osobám, a tým aj pri následnom právnom uznaní zmeny pohlavia transrodových osôb.

Zrušenie odborného usmernenia a zrušenie štandardného postupu

Zmena, ktorú som zaznamenal počas obdobia platnosti odborného usmernenia a štandardného postupu, bola zmarená následnými rozhodnutiami ministerstva zdravotníctva, ktoré najprv - s účinnosťou od 22. decembra 2023 pristúpilo

⁴⁸ [Verejný ochranca práv v diskusnej relácii Do kríža na tému transexuality/.](#)

Komunikácia s rezortom vnútra a zdravotníctva o tranzícii vo fáze medicínskej a vo fáze právnej

Z judikatúry ESLP

Povinnosť štátu nielen aktívne konať a zabezpečiť administratívnoprávne prostredie uznania zmeny pohlavia, ale súčasne tiež nevytvárať takémuto uznaniu prekážky

Nové medicínske poznatky a revidovaná verzia Medzinárodnej klasifikácie chorôb MKCH -11

Malá miera konkrétnosti právnej úpravy a postupy matričných úradov

k zrušeniu odborného usmernenia, a následne - s účinnosťou od 3. apríla 2024 pristúpilo aj k zrušeniu štandardného postupu.

Na tento vývoj som v oboch prípadoch reagoval oslovením nielen rezortu zdravotníctva ale aj rezortu vnútra. Bol som ubezpečený o zámere oboch rezortov **už v priebehu mesiaca máj 2024 pokračovať v rokovaní** smerujúcich k zabezpečeniu plynulého prechodu osoby v tranzícii z fázy medicínskej do fázy právnej.

Ochrana podľa čl. 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach v sebe zahŕňa nielen negatívne vyjadrenú povinnosť orgánov verejnej moci zdržať sa svojvoľných zásahov do súkromia jednotlivcov, ale obsahuje v sebe aj pozitívnu povinnosť štátu zaviesť účinné a dostupné postupy zaručujúce reálne dodržiavanie práv osôb, na ktoré ochrana podľa čl. 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach dopadá. Z judikatúry ESLP vyplýva, že *štáty sú povinné stanoviť jasny a predvídateľný postup právneho uznania rodovej identity umožňujúci zmenu pohlavia, teda mena alebo osobného digitálneho kódu v úradných dokumentoch, a to rýchlo, transparentne a prístupne.*⁴⁹ Právnu tranzíciu nestačí v právnom poriadku dovoľovať – je nutné **odstraňovať také bariéry**, ktoré prístup k nej v praxi sťažujú, príp. ju až úplne maria v dôsledku jej podmieňovania rôznymi dodatočnými požiadavkami.

Pozitívny záväzok štátu zostáva nenaplnený, ak prax a výklad súvisiacich zákonných ustanovení zaostáva za novými medicínskymi poznatkami týkajúcimi sa rodovej dysfórie (pozn. revidovaná verzia Medzinárodnej klasifikácie chorôb MKCH -11 preklasifikovala transsexualizmus na stav súvisiaci so sexuálnym zdravím) a zaostáva tiež za dôrazom na ľudskoprávne aspekty právneho uznania zmeny pohlavia transrodových osôb, ktoré požadujú rešpektovanie novej identity transrodovej osoby bez potreby podstúpiť chirurgický zákrok smerujúci k strate reprodukčných orgánov.

Malá miera konkrétnosti právnej úpravy vo vzťahu k formálnym a obsahovým náležitostiam lekárskeho posudku o zmene pohlavia sa tak po zrušení odborného usmernenia stala dôvodom rôznorodého a nepredvídateľného postupu najmä zo strany matričných úradov,⁵⁰ ktoré si náležitosti lekárskeho posudku o zmene pohlavia samé dotvárali, neberúc v niektorých prípadoch do úvahy základné ľudskoprávne

⁴⁹ Rozsudok ESLP vo veci X a Y v. Rumunsko zo dňa 19. januára 2021, bod 168.

⁵⁰ Osobitná matrika; Matričný úrad Bratislava – Staré mesto; Matričný úrad Poprad.

	štandardy, ku ktorým medzinárodné spoločenstvo v ostatných rokoch dospelo.
Svojevôľa a nečinnosť matrik	V priebehu roka 2024 som preto zameral svoju pozornosť na fázu právnej tranzície a jej podrobnejšiu analýzu. Dôvody vyplynuli aj z nového nápadu prípadov konkrétnych podávateľov dokumentujúcich svojevoľné určovanie obsahových náležitostí lekárskeho posudku zo strany matričných úradov, nečinnosť matričných úradov vo vzťahu k požiadavke na zápis zmeny údajov o pohlaví v matrike, či dokonca prax neprijímania žiadostí o zmenu zápisov v matrike.
	Svoje poznatky som v závere roka 2024 zhrnul do série na seba nadväzujúcich opatrení ⁵¹ a podnetov na zmenu právnej úpravy, ⁵² ktoré som začiatkom roka 2025 avizoval rezortu vnútra.
Nevykonanie zápisu zmeny pohlavia v matrike má dopady na rôzne oblasti života transrodových osôb	Nevykonanie zápisu zmeny pohlavia v matrike má vplyv na rôzne oblasti života transrodových osôb – aj tam, kde to právna úprava predpokladá (vydanie náhradného dokladu o absolvovaní štúdia na vysokej škole), im to v praxi nemusí byť umožnené, keďže podmienkou vydania náhradného dokladu je žiadosť a výpis z matriky alebo potvrdenie o vykonaní zápisu v matrike o zmene mena alebo o zmene priezviska, alebo iný doklad vydaný príslušným orgánom iného štátu preukazujúci zmenu mena alebo zmenu priezviska z dôvodu zmeny pohlavia.
Vydávanie náhradných dokladov po tranzícii	Otázka vydávania náhradných dokladov po tranzícii nie je v prípade základných a stredných škôl doposiaľ legislatívne upravená , a to aj napriek tomu, že vysoké školy túto možnosť už od roku 2018 majú. V tejto súvislosti som sa ministerstva školstva pýtal na nedávne rozhodnutie súdu, ktoré zaviazalo školu vydať žalobcovi nový doklad so zmenenými údajmi.
Stanovisko ministerstva školstva k vydávaniu náhradných dokladov po tranzícii a k záväznosti súdneho rozhodnutia	Ministerstvo školstva akceptovalo, že súd môže škole uložiť povinnosť vydať náhradný doklad, vo všeobecnosti však základné a stredné školy musia postupovať v zmysle aktuálnej legislatívy, ktorá zakazuje robiť zmeny v už vydaných vysvedčeniach. Pýtal som sa aj na dôvody prečo je táto otázka v prípade vysokých škôl explicitne upravená v zákone, no nie

⁵¹ Prijať usmernenie k postupu matričných úradov pri administratívnej zmene pohlavia; do usmernenia zahrnúť vzor lekárskeho posudku o zmene pohlavia a lekárskeho posudku o zmene pohlavia výslovne označiť za verejnú listinu; do usmernenia zahrnúť poučenie o zákaze podmieňovania administratívnej zmeny pohlavia chirurgickým zákrokom či sterilizáciou; v nadväznosti na prijatie usmernenia zabezpečiť odborné vzdelávacie podujatie, v rámci ktorého budú matrikári preukázateľne oboznámení s postupom pri zápise zmeny pohlavia v matrike; zahrnúť sledovanie plnenia usmernenia matričnými úradmi do priebežnej kontrolnej činnosti okresných úradov.

⁵² Podnet na zmenu ustanovenia § 26 zákona o matrikách a doplnenie povinnosti matričných úradov vykonať zmenu údajov bez zbytočného odkladu; iniciovať zmenu zákona č. 301/1995 Z. z. o rodnom čísle v znení neskorších predpisov vypustením ustanovenia § 8 ods. 2 písm. b) zákona pri zachovaní záväzku neznižovať už dosiahnuté štandardy ochrany základných práv.

Vládny návrh školského zákona

Legislatívne iniciatívy, ktoré mohli zasiahnuť do práv transrodových osôb

je tomu tak v prípade základných a stredných škôl. Ministerstvo školstva poukázalo na to, že v poslednom období bolo v legislatívnom procese hneď niekoľko návrhov⁵³ na doplnenie možnosti vydávania náhradných dokladov, parlamentom však neboli schválené.

Aj na jeseň som preto pozorne sledoval prebiehajúci legislatívny proces reformy právnych predpisov z oblasti školstva (tzv. nežnú revolúciu v školstve), ktorá v sebe zahŕňala aj **doplnenie možnosti vydávania náhradných dokladov.** Táto legislatívna snaha bola, žiaľ, zmarená vypustením novelizačného bodu poslaneckým pozmeňujúcim návrhom.

Okrem činnosti spojenej s riešením konkrétnych podnetov týkajúcich sa transrodových osôb som, vzhľadom na možné dopady na ochranu základných práv a slobôd väčšej skupiny osôb, venoval pozornosť aj možným systémovým presahom uvedenej témy. Sledoval som **poslanecké iniciatívy, ktoré mohli negatívne zasiahnuť do existujúcich garancií práv** transrodových osôb (napr. parlamentná tlač 44, 8. volebné obdobie), pričom v závislosti od pokročilosti legislatívneho procesu som bol pripravený - tak ako v minulosti - aktívne sa k nim vyjadrovať.⁵⁴ Práva transrodových osôb som ozvučoval v rámci Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny⁵⁵ v rámci štruktúry Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť na zasadnutiach Výboru pre práva LGBTI osôb, na rôznych podujatiach venovaných LGBTI+ ľuďom,⁵⁶ poskytnutím stanovísk a vyjadrení pre médiá,⁵⁷ či na osobných stretnutiach (napr. na stretnutí s rodičmi transrodových detí). Pozorne som tiež sledoval vyjadrenia iných ľudskoprávných autorít (napr. komisára Rady Európy pre ľudské práva, ktorý sa tejto téme venoval v aktualizovanom dokumente „Ľudské práva a rodová identita a rodové vyjadrenie“), vývoj

⁵³ Legislatívne procesy č. LP/2020/562, LP/2021/105 a vládny návrh zákona o financovaní základných a stredných škôl, ktorý síce bol parlamentom schválený a neskôr publikovaný pod číslom 290/2024, ale pozmeňovacím návrhom bol bod týkajúci sa náhradných dokladov vypustený.

⁵⁴ List poslancom národnej rady k parlamentnej tlači č. 1486, 8. volebné obdobie.

⁵⁵ Zasadnutie Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny dňa 22. apríla 2024, bod programu „Zrušenie medicínskych štandardov pre transrodových ľudí“.

⁵⁶ [Nebát sa byť iným](#)

[Otvorenie PRIDE MESIACA 2024](#)

[Nezabudneme](#)

[Ombudsman pre všetkých bez rozdielu](#)

[Medzinárodný deň boja proti homofóbii, bifóbii a transfóbii](#)

[Priятие Francúzskeho veľvyslanca pre LGBT+ ľudí.](#)

⁵⁷ [Odpoveď pre Denník N](#)

[Odpoveď pre Denník Štandard](#)

[Rozhovor pre Denník N](#)

[Odpovede pre Denník Štandard k článku "Zamedzili kroky ministerky Dolinkovej liberalizácii úradných zmien pohlavia? Odborníci tvrdia, že skôr nie".](#)

národných prístupov (osobitne sebaidentifikačný model prijatý v Nemecku, ktorý depatologizuje transrodovosť jej oddelením od medicínskych súvislostí a posilňuje autonómiu transrodových osôb uznaním práva na rodové sebaurčenie), vývoj judikatúry ústavných súdov v európskom priestore i vyvíjajúcu sa judikatúru ESLP v Štrasburgu (napr. v prípade WW proti Poľsku z júla 2024, v prípade Savinovskikh a ďalší proti Rusku z júla 2024) či judikatúru Súdneho dvora Európskej únie (napr. stanovisko Generálneho advokáta k prípadu Deldits, C-247/23 z októbra 2024).

Vlastnícke právo a iná právna ochrana

Vlastnícke právo predstavuje jeden zo základných pilierov právneho poriadku, ktorý zaručuje jednotlivcom možnosť spravovať, využívať a disponovať so svojím majetkom podľa vlastného uváženia. Jeho ochrana je nevyhnutná pre stabilitu spoločnosti a jednotlivca. Zároveň je však nutné, aby toto právo nezasahovalo do práv iných osôb a bolo vykonávané v medziach zákona. Ústavné a medzinárodné normy poskytujú ochranu pred nelegálnym zásahom do vlastníctva, pričom činnosť verejného ochrancu práv môže pomôcť pri riešení prípadov, v ktorých je tento základný právny záujem ohrozený zo strany orgánov štátu.

Pozemkové úpravy a verejný záujem na ich vykonaní

V rámci svojej činnosti som zaznamenal viacero podnetov, v ktorých podávatelia **v konaní o pozemkových úpravách namietali zásah do svojich vlastníckych práv**. Väčšinou namietali, že správny orgán ich námietkam nevyhovel, prípadne nesúhlasili s novým umiestnením pozemku. Často trvali na tom, aby ich pozemok bol z konania vylúčený, prípadne ostal umiestnený na rovnakom mieste aj po pozemkových úpravách.

Čo sú pozemkové úpravy?

Pri pozemkových úpravách ide o zákonom upravený proces, ktorého uskutočnenie môže byť **vo verejnom záujme nariadené rozhodnutím okresného úradu, z jeho iniciatívy (ex offa)**, a to aj bez návrhu účastníkov konania. Vlastníci sú účastníkmi konania o pozemkových úpravách, pričom zákon im v záujme ochrany ich vlastníckeho práva priznáva množstvo procesných oprávnení (napr. právo byť informovaný o priebehu pozemkových úprav, právo podávať námietky) a obsahuje ustanovenia, ktoré vlastníkom pozemkov zabezpečujú právo na primerané vyrovnanie za ich pozemky (teda zákonom stanovené podmienky na poskytnutie nového primeraného pozemku, alebo na primerané vyrovnanie v peniazoch).

Zásahy do vlastníctva vo verejnom záujme sú prípustné

Ústava na jednej strane chápe vlastnícke právo ako základné a absolútne právo vlastníka, no zároveň nepripúšťa jeho zneužitie na ujmu iných alebo v rozpore so všeobecnými záujmami chránenými zákonom (čl. 20 ods. 3 ústavy) a **pripúšťa zásahy vo verejnom záujme** na základe zákona (čl. 20 ods. 4 ústavy).

Verejný záujem podľa zákona o pozemkových úpravách

ESLP konštatoval, že pojem verejný záujem je nevyhnutne rozsiahly, a preto je prirodzené, že štát má pomerne široký priestor na voľnú úvahu. Obdobný prístup možno vidieť aj v judikatúre Ústavného súdu, ktorý všeobecne akceptoval, že konkrétny obsah verejného záujmu môže byť vymedzený v konkrétnom zákone na okruh spoločenských vzťahov, ktoré sú v zákone spravované. Ústavný súd uviedol, že „pojem verejného záujmu je právne vymedziteľný len vo vzťahu ku konkrétnemu základnému právu alebo slobode.“⁵⁸

Zákon o pozemkových úpravách definuje, že **verejným záujmom pri pozemkových úpravách je racionálne usporiadanie pozemkového vlastníctva v určitom území s prihliadnutím na ďalšie podmienky, a tiež že verejným záujmom pri pozemkových úpravách je aj zníženie rozdrobenosti pozemkového vlastníctva, čo má veľký význam pre posilnenie právnej istoty a právneho postavenia účastníkov.**

Odstránenie neprehľadnosti vo vlastníckych a užívacích vzťahoch

Pozemkové úpravy predstavujú určitú konštrukciu nových vlastníckych vzťahov, pri ktorej dochádza ku komplexnému riešeniu regulovanému právnym predpisom a je vo verejnom záujme, aby bola odstránená neprehľadnosť vo vlastníckych a užívacích vzťahoch. Ako vyplýva aj z judikatúry Najvyššieho súdu „pozemkové úpravy nie je možné stotožniť s pojmom vyvlastnenia. V podstate sa jedná o hromadnú dobrovoľnú zmenu vlastníckych práv dotknutých pozemkov. Každý vlastník nehnuteľnosti vstupujúci do pozemkovej úpravy musí akceptovať novo nastolený stav, ak bol dosiahnutý správnym procesným postupom a ak boli súčasne dodržané zákonom stanovené podmienky, obmedzenia a regulatívy. Nesúhlas s vecným usporiadaním nehnuteľnosti v schválenom projekte pozemkových úprav, ktorý bol v danom prípade schválený vlastníckmi nadpolovičnej výmery pôdy dotknutej navrhovanou komplexnou pozemkovou úpravou, nemôže viesť k záveru o porušení zákonných požiadaviek vyplývajúcich zo zákona o pozemkových úpravách.“⁵⁹ Preto, pokiaľ je konanie správneho orgánu v súlade so zákonom, **nekonštatujem porušenie**

Akceptácia nového stavu

⁵⁸ Nález Ústavného súdu, č. PL. ÚS 33/95.

⁵⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu, spis. zn. 2Sžr/71/2014.

základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

Rozpočítanie nákladov za dodané teplo - počet podaní narastal

V uplynulom roku mi boli doručené viaceré podnety týkajúce sa vyhlášky ministerstva hospodárstva, ktorou sa ustanovuje teplota teplej vody na odbernom mieste a pravidlá rozpočítavania nákladov na množstvo tepla dodaného v teplej vode, nákladov na množstvo tepla dodaného na vykurovanie, nákladov na množstvo dodaného tepla alebo množstva tepla vyrobeného v decentralizovanom zdroji tepla a ekonomicky oprávnených nákladov na teplo vyrobené v decentralizovanom zdroji tepla.

Vo verejnosti značne rezonovala problematika rozpočítania nákladov na teplo a teplú vodu. Mnohí obyvatelia **namietali spôsob rozpočítavania**, ktorý sa v niektorých prípadoch javil byť nevýhodný pre obyvateľov s individuálnym vykurovaním, keďže títo spotrebúvajú menej tepla, no na základe stanovených pravidiel musia prispievať na náklady aj za ostatných.

Podnety bral verejný ochranca práv vážne

Svoju pôsobnosť môžem, ako verejný ochranca práv, vykonávať len v oblasti verejnej správy. Čiže nemôžem preskúmať napr. postup správcu bytového domu, či správnosť rozúčtovania nákladov na teplo. Namietaná právna úprava vyhlášky sa týka nového spôsobu rozúčtovania nákladov na vykurovanie, nadväzuje na zákon o tepelnej energetike, ktorý hovorí o dodávateľovi a o konečnom spotrebiteľovi, o vzájomných právach a povinnostiach vyplývajúcich zo zmluvných vzťahov - to všetko spadá do oblasti súkromného práva. Navyše si uvedené námietky vyžadujú **odborné posúdenie, čo nie je z mojej strany možné (napr. posúdenie prestupov tepla)**. Štúdia, ktorá tieto fyzikálne javy opisuje, bola aj podkladom vyhlášky. Avšak vzhľadom na citlivosť problematiky a vzhľadom na skutočnosť, že v danej veci sa na mňa obrátili viacerí obyvatelia, vyžiadal som si **predloženie písomného stanoviska** ministerstva hospodárstva a následne som **postúpil podnety podávateľov**, ktorí namietali zákonnosť danej vyhlášky, Generálnej prokuratúre.

Ministerstvo hospodárstva uvádzalo, že vyhláška reflektuje odborné stanoviská

Ministerstvo hospodárstva vo svojom vyjadrení uviedlo, že vyhláška bola vypracovaná v spolupráci s renomovanými odborníkmi z tejto oblasti, ktorí boli členmi pracovnej skupiny v jej prípravnej fáze (zástupcovia Slovenskej inovačnej

a energetickej agentúry, Slovenskej obchodnej inšpekcie, Úradu pre reguláciu sieťových odvetví, Asociácie rozpočítavateľov tepla a vody Slovensko, Združenia pre lepšiu správu bytových domov, Slovenského zväzu bytových družstiev, Združenia správcov a užívateľov nehnuteľností).

Po zavedení vyhlášky do praxe prebiehala intenzívna komunikácia aj s občanmi a spoločnosťami, ktoré sa na ministerstvo hospodárstva obrátili s podnetmi týkajúcimi sa jej aplikácie. Následne prebiehala pravidelná diskusia s členmi pracovnej skupiny o výsledkoch prvého vyúčtovania, ktoré prebiehalo na základe novej vyhlášky a analyzovali sa možnosti pre jej prípadné úpravy.

Výsledkom týchto rokovaní je novela vyhlášky, ktorej cieľom je posilniť možnosti vlastníkov bytov a nebytových priestorov rozhodovať pri zohľadňovaní rozsahu ekonomicky oprávnených nákladov pre decentralizované zdroje tepla v súvislosti s výkonom správy. Zároveň sa ňou upravuje spresnenie ustanovenia o prerozdelení nákladov na vykurovanie pre byty a nebytové priestory s individuálnou prípravou tepla v bytových domoch so zvýhodnenou, ale aj s nevýhodnou polohou. **Vyhláška č. 337/2024 Z. z. Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky z 21. novembra 2024, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 503/2022 Z. z. nadobudla účinnosť od 15. decembra 2024.**

Mediálny záujem o tému

O tejto problematike som informoval aj verejnosť tlačovou správou zo dňa 13. decembra 2024.⁶⁰

Súlad ustanovenia § 96 ods. 4 zákona o energetike s čl. 20 ods. 4 Ústavy

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal, že zákonmi o energetike, účinnými od roku 1989, je spôsobená diskriminácia vlastníkov pozemkov, na ktorých sú energetické stavby postavené, a ktorí sú povinný platiť daň z nehnuteľnosti a starať sa o pozemok tak, aby nebola ohrozená bezpečnosť a zdravie občanov. Spravodlivé by podľa neho bolo, aby povinnosti, ktoré majú vlastníci pozemkov, mal v rozsahu ochranného pásma elektrických rozvodov ich prevádzkovateľ, a súčasne mal aj povinnosť vlastníkom pozemkov poskytnúť primeranú finančnú náhradu. Uviedol, že z titulu zákonného vecného bremena na pozemku je jeho všeobecná hodnota menšia ako je obvyklá, nie je možné v ochrannom pásme

⁶⁰ [Tlačová správa zo dňa 13. decembra 2024.](#)

elektrorozvodov realizovať výstavbu a pozemok sa stáva nepredajným.

Podľa ustanovenia § 96 ods. 4 zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov oprávnenia k cudzím nehnuteľnostiam, ako aj obmedzenia ich užívania, ktoré vznikli pred účinnosťou tohto zákona, zostávajú nedotknuté, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pre posúdenie v podnete namietaného súladu znenia § 96 ods. 4 zákona o energetike s ústavou bolo potrebné vychádzať zo skoršieho uznesenia Ústavného súdu,⁶¹ predmetom ktorého bolo konanie o súlade § 69 ods. 10 zákona č. 656/2004 Z. z. o energetike a o zmene niektorých zákonov s čl. 20 ods. 4 ústavy. Ako uviedol Ústavný súd z obsahu § 69 ods. 10 zákona o energetike vyplýva iba to, že oprávnenia k cudzím nehnuteľnostiam, ako aj obmedzenia ich užívania, ktoré vznikli pred účinnosťou tohto zákona, ostávajú nedotknuté. Toto ustanovenie samo osebe **nezakladá nárok na náhradu pri obmedzení vlastníkov nehnuteľností za výkon oprávnení energetických podnikov** (resp. ďalších subjektov oprávnených z vecného bremena), ktoré im vznikli pred účinnosťou zákona o energetike, **ale iba deklaruje zachovanie status quo ante v obmedzení užívacieho práva vlastníkov** dotknutých nehnuteľností.

Ústavný súd z argumentácie navrhovateľa v tejto veci vyvodil, že tento za rozpor ustanovenia § 69 ods. 10 zákona o energetike s čl. 20 ods. 4 ústavy považuje práve zachovanie právneho stavu obsiahnutého v § 22 ods. 2 elektrizačného zákona, t. j. de facto namieta skutočnosť, že zákonodarca „neobnovil“ zaniknuté nároky na primeranú jednorazovú náhradu za obmedzenie užívacieho práva vlastníkov pozemkov. Ak by zákonodarca k takémuto riešeniu pristúpil, podľa názoru Ústavného súdu by to znamenalo jeho retroaktívny zásah a svojou podstatou by predstavoval (nový) reštitučný titul. Retroaktívne pôsobenie zákona v prospech fyzických osôb a právnických osôb, ktoré pre nich zakladá reštitučné nároky, je síce možné, a za určitých historicko-politických okolností aj vhodné, ale **zákonodarca „reštitučný“ prístup k právnej úprave danej otázky nezvolil**. Nevyužitie takéhoto prístupu alebo jeho využitie, ale nie v rozsahu predstáv dotknutých subjektov, nezakladá - podľa názoru Ústavného súdu - príčinnú súvislosť s namietanou protiústavnosťou právnej úpravy. Uvedený návrh na začatie konania tak Ústavný súd zamietol.

⁶¹ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, č. PL. ÚS 28/05-6.

Pri posúdení danej veci som zohľadnil aj rozhodnutie Najvyššieho súdu,⁶² ktoré uvádza, že pri nedostatku inej právnej úpravy by právo na náhradu za vzniknuté zákonné vecné bremená bolo možné odvodiť aj zo všeobecne uznávaných právnych princípov, ako z príkazov na ochranu základných práv a slobôd, teda aj zo základného práva vlastníť a užívať majetok. Pokiaľ špeciálne predpisy, na základe ktorých vznikli zákonné vecné bremená, otázku náhrad a s tým spojené obmedzenie vlastníckeho práva upravujú, treba podmienky vzniku a zániku práva na náhradu, ako aj formu a spôsob náhrady posudzovať podľa v nich obsiahnutej hmotnoprávnej úpravy. Pri aplikácii tejto úpravy treba rešpektovať **zásadu zákazu pravej retroaktivity, z ktorej vyplýva, že vznik právnych vzťahov a nároky z nich vzniknuté pred účinnosťou novej právnej úpravy sa zásadne posudzujú podľa právnej úpravy platnej v dobe ich vzniku.** V preskúmvanej veci to potom znamená, že ak došlo k vzniku vecného bremena za účinnosti elektrizačného zákona, nárok na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva bolo **potrebné posudzovať podľa tohto zákona.** Pretože tento zákon umožňoval priznanie takejto náhrady len ako jednorazovej, **neprichádzalo do úvahy jej priznanie ako opakujúceho sa plnenia za konkrétne vymedzené obdobie.**

Vychádzajúc z predmetných ústavnoprávných záverov som po preskúmaní predmetného podnetu konštatoval, že som **nezistil porušenie základných práv a slobôd a návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov pred Ústavným súdom som nepodal.**

Aktuálnosť znaleckého posudku v konaní o vyporiadaní záhradkovej osady

Obrátil sa na mňa podávateľ vo veci relevantnosti znaleckého posudku v konaní o vyporiadaní záhradkovej osady. Znalecký posudok - podľa podávateľa - vzhľadom na dobu od jeho vypracovania, už nezohľadňuje súčasné trhové ceny. Podávateľ v konaní podal námietky a aj odvolanie proti rozhodnutiu o schválení úvodných podkladov v záhradkovej osade, no neúspešne.

Výška náhrady za pozemok v zriadenej záhradkovej osade sa určí podľa vyhlášky o stanovení všeobecnej hodnoty majetku, t.j. na základe znaleckého posudku. Vyhláška stanovuje pravidlá a metodiku na určenie všeobecnej hodnoty majetku, čo je hodnota určená na základe odborného posudku znalca

⁶² Rozhodnutie Najvyššieho súdu, spis. zn. 4 Cdo 89/2008.

Orgán mohol spraviť viac

podľa stanovených pravidiel, vzorcov a postupov. Všeobecná hodnota majetku (podľa vyhlášky) je definovaná ako odhad ceny, za ktorú by sa majetok mohol predať na trhu v danom čase a na danom mieste, ale s prihliadnutím na určité špecifiká a kritériá, ktoré **nemusia úplne zohľadňovať aktuálne trhové podmienky a dynamiku trhu.**

Rozhodnutie správnych orgánov musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci. Správne orgány sú povinné postupovať v konaní v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania.

Ak účastník konania namieta znalecký posudok, môže správny orgán vypočúť znalca na ústnom pojednávaní, alebo požiadať znalca o písomné vyjadrenie k námietkam. Správny orgán musí zohľadniť závažnosť námietok a posúdiť, či je prítomnosť znalca potrebná na zabezpečenie spravodlivého konania. Správny orgán môže tiež **nariadiť vypracovanie doplňujúceho alebo revízneho znaleckého posudku.**

V tomto prípade správny orgán námietku podávateľa odmietol s tým, že platnosť znaleckého posudku pre konanie podľa zákona nie je časovo ohraničená. Súčasne mu bola ponúknutá možnosť vyhotoviť si vlastný znalecký posudok. Znalecký posudok vyhotovený podľa vyhlášky o stanovení všeobecnej hodnoty majetku síce nemá presne určenú zákonnú lehotu platnosti, ale platnosť znaleckého posudku závisí od jeho účelu a okolností, za ktorých bol vypracovaný, ako aj od toho, či sa významne nezmenili podmienky, na základe ktorých bola stanovená hodnota majetku. Je pritom potrebné prihliadnuť aj na skutočnosť, aby sa za prevod vlastníckeho práva k pozemkom poskytovala náhrada, ktorej výška bude v primeranom vzťahu k trhovej cene majetku ku dňu prevodu. Keďže správny orgán neposudzuje odbornú správnosť znaleckého posudku, mal si zabezpečiť vyjadrenie znalca alebo ho vypočúť na ústnom pojednávaní. Z predloženého stanoviska a zo spisového materiálu však vyplynulo, že správny orgán ani jednu z týchto možností nevyužil s odôvodnením neobmedzenej platnosti znaleckého posudku.

Preskúmaním podnetu som zistil, že správny orgán sa námietkou v konaní ohľadom ocenenia pozemku **nezaoberal v dostatočnej miere.**

Rozhodnutia boli už právoplatné

Vzhľadom na to, že v konaní došlo k vydaniu **právoplatného** rozhodnutia o schválení úvodných podkladov projektu pozemkových úprav na vysporiadanie vlastníctva k pozemkom v záhradkovej osade, rozhodol som sa **postúpiť** ho **na preskúmanie Krajskej prokuratúry v Trenčíne.**

Sociálne zabezpečenie a zdravotná starostlivosť

Sociálna poisťovňa a agenda sociálneho poistenia

V oblasti sociálneho zabezpečenia tradične dominovali podnety smerujúce proti **Sociálnej poisťovni**, ktorá vykonáva sociálne poistenie a rozhoduje o širokom spektre dávok, akými sú dôchodky, nemocenské dávky, úrazové dávky, dávky v nezamestnanosti a dávky garančného poistenia. Rozhoduje tiež o vzniku a zániku sociálneho poistenia, či o predpísaní poistného alebo penále. Z pohľadu doručených podnetov boli aj v roku 2024 najpočetnejšie tie, ktoré sa týkali **dôchodkových dávok**.

Okrem podnetov, v ktorých podávatelia namietali **neprimeranú dĺžku konania**, som zaznamenal aj podnety týkajúce sa samotného rozhodovania o nárokoch na dôchodkové dávky. V roku 2024 som celkovo konštatoval porušenie základného práva, resp. aj viacerých základných práv kumulatívne, zo strany Sociálnej poisťovne **v 30 podnetoch**. Išlo o základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (16 prípadov), základné právo na inú právnu ochranu (12 prípadov), základné právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu a pri strate žiteľa (šesť prípadov) a v dvoch prípadoch som konštatoval aj porušenie vlastníckeho práva. **V drvivej väčšine išlo o konania vo veci dôchodkových dávok**.

Prietahy sa opakujú už od prvého roka môjho mandátu

Už v prvom roku výkonu môjho mandátu som zaregistroval viacero prípadov, v ktorých som musel konštatovať porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Ako problematické som identifikoval najmä **konania o invalidných dôchodkoch a konania so zahraničným prvkom**, čo mi potvrdil aj generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne na našom prvom spoločnom stretnutí v júni roku 2023, na ktorom ma informoval aj o opatreniach prijatých na elimináciu tohto negatívneho javu.

Trend prietahov bol stúpajúci

Avšak ani po uplynutí niekoľkých mesiacov som nezaznamenal v tomto ohľade klesajúci trend, skôr naopak. Preto som sa aj v roku 2024 obrátil na generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne so žiadosťou o osobné stretnutie. Zaujímalo ma predovšetkým, aké **konkrétne opatrenia z avizovaných** Sociálna poisťovňa prijala, či prijaté opatrenia dosiahli svoj účel, a teda aké konkrétne pokroky Sociálna poisťovňa zaznamenala v dôsledku prijatia týchto opatrení.

Uistenie vedenia Sociálnej poisťovne	<p>Zástupcovia Sociálnej poisťovne ma uistili, že moje zistenia vnímajú veľmi sebareflexívne. Zhodne s mojimi zisteniami považujú za problematické najmä konania o dôchodkových dávkach so zahraničným prvkom, ktorých výskyt má z hľadiska demografického vývoja neustále stúpajúcu tendenciu. Preto prijali viaceré opatrenia - počnúc navýšením zamestnancov o cca 25 %, skvalitnením ich odbornej prípravy, cez zmeny na úrovni riadenia, či organizačné zmeny spočívajúce vo vytvorení nového likvidačného oddelenia v zahraničnej agende, ktoré má na starosti oznámenie rozhodnutia žiadateľovi a výplatu dôchodku.</p>
Opatrenia zo strany Sociálnej poisťovne	
Invalidné dôchodky	<p>K problematickým patria aj konania o invalidných dôchodkoch. Zaznamenané nedostatky sa týkajú nielen dĺžky konaní, ale aj posudzovania invalidity. I naďalej sa objavujú prípady, v ktorých som zistil nesprávne určený dátum vzniku invalidity alebo nedostatočne odôvodnené závery posudzovania, ktoré vyvolávali pochybnosti o jeho správnosti. Tiež som zaznamenal viaceré prípady veľmi dlhého čakania na samotné spisanie žiadosti o invalidný dôchodok a o posúdenie zdravotného stavu.</p>
Elektronizácia zdravotnej karty a nedostatok posudkových lekárov	<p>Zástupcovia Sociálnej poisťovne vidia zefektívnenie posudkovej činnosti najmä v elektronizácii zdravotnej karty, a tým v prístupe ku kompletnej zdravotnej dokumentácii na jednom mieste, bez nutnosti zaťažovania žiadateľov o dôchodok. Za dlhodobý problém i naďalej považujú nedostatok posudkových lekárov a nízky záujem o tento medicínsky odbor. K zefektívneniu posudzovania by chceli prispieť zvýšením počtu nezdravotníckych pracovníkov, ktorí by mali posudkových lekárov odbremeniť najmä od administratívnej a inej nemedicínskej práce.</p>
	<p>Keďže z mojej činnosti sa i naďalej javia ako najproblémovjšie z hľadiska dĺžky konania predovšetkým podnety vo veci invalidných dôchodkov, koncom roka som sa opätovne, tentoraz listom, obrátil na generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne a žiadal som ho o viaceré informácie týkajúce sa posudkovej činnosti.</p>
	<p>Dlhodobo evidujem problémy Sociálnej poisťovne týkajúce sa posudkovej činnosti. Ide o poddimenzovaný personálny stav, nedostatočné obsadenie pracovných pozícií posudkových lekárov, zvyšujúci sa vek posudkových lekárov, a taktiež nárast agendy v dôsledku demografických a zdravotných zmien v spoločnosti. V našej doterajšej komunikácii Sociálna poisťovňa uvádzala, že sa snažila zabezpečiť zvýšenie kapacity posudkových lekárov rôznymi spôsobmi</p>

(prostredníctvom inzerátov, v rámci spolupráce so zdravotníckymi zariadeniami, získavaním informácií z úradov práce, alebo finančnými motiváciami za poskytnutie odporúčania). Avšak vzhľadom na špecifickosť uvedených problémov ma Sociálna poisťovňa v stanovisku oboznámila, že plánuje realizovať - okrem získavania nových lekárov - **aj iné opatrenia** ako:

- vytvorenie miest pre odborných nelekárskych zdravotníckych pracovníkov;
- začlenenie odborných referentov útvarov lekárskej posudkovej činnosti jej pobočiek do organizačnej štruktúry ústredia;
- navrhnutie legislatívnej zmeny, ktorou by sa dosiahlo, že posudkoví lekári by mohli posudzovať zdravotný stav aj v neprítomnosti žiadateľa;
- zrušenie miestnej príslušnosti posudkových lekárov;
- digitalizáciu spisovej dokumentácie.

Minimálny dôchodok

Jedným z **prípadov so šťastným koncom** bol prípad podávateľa – poberateľa starobného dôchodku, ktorý namietal, že mu Sociálna poisťovňa nezvyšuje jeho dôchodok do výšky minimálneho dôchodku.

Minimálny dôchodok
a jeho povaha

Minimálny dôchodok sa do slovenského právneho poriadku pridala v roku 2015. Na minimálny dôchodok sa však nezvyšoval starobný dôchodok každému jeho poberateľovi, ale len takému, ktorý získal 30 rokov tzv. kvalifikovaného obdobia dôchodkového poistenia. Do kvalifikovaného obdobia dôchodkového poistenia spadali len tie kalendárne roky, v ktorých osoba v danom kalendárnom roku dosiahla určitú zákonom stanovenú hranicu priemernej mzdy.

V roku 2015 Sociálna poisťovňa posúdila podávateľovi nárok na zvýšenie dôchodku na sumu minimálneho dôchodku. V tom čase však nezískal potrebných 30 rokov kvalifikovaného obdobia dôchodkového poistenia.

Legislatívna zmena
v prospech nároku
podávateľa

Od 1. januára do 31. decembra 2020 bola z právneho poriadku vypustená podmienka dosiahnutia určitej hranice priemernej mzdy. To vo výsledku znamenalo, že sa podávateľovi zvýšil počet rokov kvalifikovaného obdobia dôchodkového poistenia, avšak k 1. januáru 2020, keď Sociálna poisťovňa opätovne posúdila jeho nárok na zvýšenie dôchodku na minimálny dôchodok, získal podávateľ „len“ 29 rokov a 61 dní kvalifikovaného obdobia dôchodkového poistenia.

Opomenutie doby poistenia

Sociálna poisťovňa však **úplne opomenula**, že podávateľ bol počas celého kalendárneho roku 2020 dôchodkovo poistený, a tak v priebehu tohto roka, keď platila miernejšia právna úprava definície kvalifikovaného obdobia dôchodkového poistenia, získal potrebných 30 rokov tohto obdobia.

Zákonná povinnosť zvýšiť sumu

V zmysle zákona o sociálnom poistení je Sociálna poisťovňa **sama povinná zvýšiť sumu dôchodku na sumu minimálneho dôchodku**, ak sú na to splnené zákonné podmienky. O toto zvýšenie poberateľ dôchodku nežiada. Tieto skutočnosti je pritom Sociálna poisťovňa povinná sledovať aj v priebehu kalendárneho roka, nielen k 1. januáru, ako to spravila v prípade podávateľa.

Doplatok viac ako 10 000,- eur

Sociálna poisťovňa si svoje pochybenie uvedomila a **ešte v priebehu vybavovania podnetu** podávateľovi zvýšila jeho starobný dôchodok na minimálny dôchodok. Keďže pri opätovnom sprísnení podmienok nároku na minimálny dôchodok od roku 2021 prijal zákonodarca prechodné ustanovenie, ktorým zachoval nároky na minimálny dôchodok vzniknuté v roku 2020, podávateľovi je aj naďalej vyplácaný minimálny dôchodok, hoci je už opätovne v účinnosti prísnejšia právna úprava. Doplatok v súvislosti so zvýšením podávateľovho dôchodku na sumu minimálneho dôchodku tak **predstavoval viac ako 10 000,- eur**.⁶³

Nezohľadnené obdobie pri výpočte dôchodku

V posudzovanom prípade išlo o podávateľku, ktorá od roku 2003 poberala starobný dôchodok. Uviedla, že rokoch 1978 až 1981 jej bol vyplácaný invalidný dôchodok, pričom pre nárok na starobný dôchodok jej bolo započítané len obdobie poberania invalidného dôchodku od novembra 1978 do apríla 1979, čo negatívne ovplyvnilo jeho výšku. Sociálna poisťovňa to odôvodňovala tým, že podávateľka nepreukázala, dokedy jej bol invalidný dôchodok vyplácaný, napr. rozhodnutím o jeho odňatí. Týmto rozhodnutím podávateľka už nedisponovala.

Sociálnej poisťovni však predložila rozhodnutie vtedajšieho Úradu dôchodkového zabezpečenia z novembra 1978, ktorým je bol invalidný dôchodok priznaný, a rozhodnutie z marca 1979, ktorým jej bol od apríla 1979 dôchodok zvýšený. Hoci bolo vysoko pravdepodobné, že invalidný dôchodok musel byť podávateľke vyplácaný aj po apríli 1979, Sociálna poisťovňa ďalšie obdobie jeho poberania **nezohľadnila a nevykonala ani žiadne dokazovanie na zistenie skutočného stavu veci**.

⁶³ [Doplatenie 10 tisíc EUR na minimálnom dôchodku - aj takto sme pomohli.](#)

<p>Porušenie práva na inú právnu ochranu</p>	<p>V posudzovanom prípade som konštatoval porušenie podávateľkinho základného práva na inú právnu ochranu.</p>
<p>Sociálna poisťovňa nakoniec zohľadnila obdobie</p>	<p>Sociálna poisťovňa ma informovala, že dodatočne vyhodnotila všetky listiny predložené podávateľkou, pričom po ich posúdení bolo podávateľke zhodnotené namietané obdobie poberania invalidného dôchodku pre nárok na starobný dôchodok a na určenie jeho sumy.</p>
<p>Nerešpektovanie predpisov Európskej únie</p>	<p>Nedostatky preddavkovej výplaty dôchodku</p> <p>Ešte začiatkom roka 2024 sa na mňa obrátil podávateľ namietajúci zbytočné prieskumy v konaní o jeho starobnom dôchodku, o ktorý požiadal v júni 2023. Z dôvodu potreby zisťovania ďalších skutočností bol dôchodok podávateľa od augusta 2023 vyplácaný preddavkovo, v sume 155,- eur.</p> <p>Pri určení sumy a dátumu začiatku preddavkovej výplaty dôchodku však Sociálna poisťovňa nepostupovala v súlade s koordinačnými nariadeniami Európskej únie a právnymi predpismi Slovenskej republiky. Keďže podávateľ spĺňal podmienky nároku na starobný dôchodok už od júna 2021, Sociálna poisťovňa mu mala dôchodok preddavkovo vyplatiť aj za toto obdobie.</p>
<p>Suma preddavku bola nižšia: namiesto 397,- eur len 155,- eur</p>	<p>Zároveň, výška preddavkovo vyplácaného dôchodku nezodpovedala sume, na ktorú mal podávateľ podľa dovtedy zistených skutočností, nárok. Sociálna poisťovňa si svoju chybu priznala a zriadila preddavkovú výplatu dôchodku v zákonnej sume 397,- eur mesačne, pričom ju vyplatila aj za predchádzajúce obdobie.</p>
<p>Porušenie základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe</p>	<p>Keďže podávateľovi bola počas ôsmich mesiacov vyplácaná preddavková výplata dôchodku nesprávne, konštatoval som porušenie podávateľovho základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe.</p>
<p>Nesprávne a oneskorené posúdenie</p>	<p>Nesprávne určenie dátumu vzniku invalidity</p> <p>Sociálna poisťovňa sa dopustila porušenia základného práva na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu a zároveň aj základného práva na súdnu a inú právnu ochranu v prípade konania a rozhodovania o invalidnom dôchodku. V tomto prípade som vyhodnotil, že Sociálna poisťovňa nedostatočne posúdila zdravotný stav žiadateľky a rozhodla s výrazným oneskorením. Podávateľka podnetu žiadala o dôchodok už v októbri 2022. Dôvodom bol jej pretrvávajúci</p>

	<p>nepriaznivý zdravotný stav, kvôli ktorému musela už v roku 2018 prerušiť a neskôr aj ukončiť štúdium na konzervatóriu. Sociálna poisťovňa však jej žiadosť zamietla z dôvodu nesplnenia podmienky potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia. Podávateľka v podnete namietala, že od nej - vzhľadom na jej nepriaznivý zdravotný stav trvajúci od obdobia strednej školy - nie je objektívne možné žiadať preukázanie rozhodujúceho obdobia dôchodkového poistenia.</p>
<p>Opakované vyžadovanie už predložených lekárskeho nálezov</p>	<p>Zároveň namietala zdĺhavé posudzovanie jej zdravotného stavu, v rámci ktorého si Sociálna poisťovňa (hoci mala k dispozícii výsledky z psychiatrického vyšetrenia z októbra 2022) vo februári 2023 vyžiadala správu z psychologického vyšetrenia a ešte navyše si v júni 2023 vyžiadala ďalšiu správu z psychiatrického vyšetrenia, podľa ktorého nakoniec určila dátum vzniku invalidity.</p>
<p>Uznanie nedostatkov. Oveľa skoršie stanovenie dátumu vzniku invalidity.</p>	<p>Sociálna poisťovňa v nadväznosti na moju žiadosť uznala, že dátum vzniku invalidity podávateľky nebol stanovený správne. Zdravotný stav podávateľky preto opätovne posúdila a stanovila nový - oveľa skorší dátum vzniku invalidity. V kontexte tejto skutočnosti Sociálna poisťovňa podávateľke mohla priznať invalidný dôchodok, aj keď nezískala žiadne obdobie dôchodkového poistenia (tzv. invalidný dôchodok „z mladosti“).</p>
<p>Spätné vyplatenie dôchodku vo výške 10 000,- eur</p>	<p>Zároveň spätne vyplatila sumu dôchodkových dávok za predchádzajúce obdobie v sume dosahujúcej 10 000,- eur a zriadila pravidelnú mesačnú výplatu dôchodkovej dávky.</p>
	<p>Spätné zvýšenie invalidného dôchodku</p> <p>Obrátila sa na mňa aj podávateľka, ktorá od roku 1998 poberala invalidný dôchodok vypočítaný podľa vtedy platného a účinného zákona o sociálnom zabezpečení. Keď v roku 2020 absolvovala kontrolnú lekársku prehliadku, Sociálna poisťovňa jej vypočítala invalidný dôchodok aj podľa zákona o sociálnom poistení, ktorý nadobudol účinnosť v roku 2004. Nový výpočet bol pre podávateľku výhodnejší, mesačná suma jej dôchodku bola vyššia zhruba o 300,- eur. Tento vyšší dôchodok jej Sociálna poisťovňa priznala od februára 2020.</p> <p>Podávateľka sa však domáhala, aby jej vyšší invalidný dôchodok bol priznaný už od 1. januára 2004, kedy nový zákon o sociálnom poistení nadobudol účinnosť. Sociálna poisťovňa síce priznala podávateľke vyšší dôchodok aj za skoršie obdobie, ale „len“ za obdobie od apríla 2018. Takýto postup Sociálna poisťovňa odôvodňovala tým, že dôchodok môže priznať spätne</p>

	<p>najviac tri roky odo dňa uplatnenia nároku, pričom - podľa Sociálnej poisťovne - podávateľka svoj nárok uplatnila prvýkrát v apríli 2021.</p>
<p>Čiastočne opodstatnený podnet</p>	<p>Podávateľke som nemohol dať za pravdu v celom rozsahu. Vyplatenie vyššieho dôchodku už od 1. januára 2004 zákon o sociálnom poistení neumožňuje. Rovnako som však nesúhlasil s priznaním vyššieho invalidného dôchodku „len“ od apríla 2018. Predpokladom priznania vyššieho invalidného dôchodku je posúdenie zdravotného stavu podľa zákona o sociálnom poistení a následný vznik invalidity podľa tohto zákona.</p>
<p>K posúdeniu zdravotného stavu došlo už vo februári 2020</p>	<p>K tomuto posúdeniu došlo v podávateľkinom prípade prvýkrát vo februári 2020, na kontrolnej lekárskej prehliadke, na ktorej posudkový lekár určil nesprávny dátum vzniku invalidity. Už v tomto čase mal posudkový lekár stanoviť dátum vzniku invalidity podľa zákona o sociálnom poistení od 1. januára 2004 a Sociálna poisťovňa mala priznať invalidný dôchodok tri roky spätne od vykonania kontrolnej lekárskej prehliadky, teda od februára 2017.</p>
<p>Porušenie práv podávateľky</p>	<p>Vzhľadom na tieto nedostatky som Sociálnej poisťovni vykázal porušenie podávateľkinho základného práva na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení so základným právom na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 ústavy.</p>
<p>Sociálna poisťovňa mi vyhovela</p>	<p>Sociálna poisťovňa sa s týmito mojimi závermi stotožnila a podávateľke nakoniec priznala dôchodok vypočítaný podľa zákona o sociálnom poistení už od februára 2017.</p>

Neustanovenie opatrovníka v konaní o invalidnom dôchodku

V tomto prípade mala Sociálna poisťovňa na základe rozhodnutia odvolacieho súdu opätovne rozhodnúť o invalidnom dôchodku podávateľa podnetu, vrátane opätovného posúdenia jeho zdravotného stavu. Podávateľ bol poberateľom invalidného dôchodku od roku 2011 **z dôvodu psychickej poruchy**.

Podávateľ namietal zbytočné prieťahy v konaní o jeho invalidnom dôchodku, ako aj neustanovenie opatrovníka podľa zákona o sociálnom poistení.

Viaceré kratšie priedahy spôsobili až osemmesačné konanie

Hoci je pravdou, že prípad bol skutkovo zložitejší, čo bolo dané najmä obsiahlou zdravotnou dokumentáciou podávateľa podnetu, v konaní sa vyskytli **viaceré časové úseky kratšieho rozsahu**, v ktorých Sociálna poisťovňa nevykonala po určité obdobie žiadny úkon. I keď sa tieto mohli javiť ako nevýznamné, v ich súhrne prispeli k celkovej dĺžke konania v trvaní **viac ako osem mesiacov**.

Sociálna poisťovňa mala ustanoviť opatrovníka

Sociálna poisťovňa argumentovala, že zdĺhavosť konania bola spôsobená nedostatočnou spoluprácou podávateľa. Na tento argument som však nemohol prihliadnuť, pretože Sociálna poisťovňa mala v konaní možnosť **ustanoviť podávateľovi opatrovníka**. Podľa zákona o sociálnom poistení, vecne príslušná organizačná zložka Sociálnej poisťovne ustanoví účastníkovi konania opatrovníka, ak je to potrebné na obhajovanie jeho práv, alebo ak nemá zákonného zástupcu. Napriek podávateľovej žiadosti o ustanovenie opatrovníka, a napriek znalosti o jeho zdravotnom stave, mu opatrovník ustanovený nebol. Sociálna poisťovňa navyše disponovala od príslušného mestského úradu informáciou, že **okresný súd vedie konanie o podávateľovej spôsobilosti na právne úkony**. Aj táto skutočnosť naznačovala, že podávateľ nie je schopný samostatne obhajovať svoje práva.

Porušenie práva a upozornenie na povinnosť ustanoviť opatrovníka

V podávateľovom prípade som skonštatoval porušenie jeho základného práva na **prerokovanie vecí bez zbytočných priedahov**. Zároveň som Sociálnu poisťovňu upozornil na porušenie zákonnej povinnosti týkajúcej sa ustanovenia opatrovníka.

Podávateľ čakal rok na posúdenie zdravotného stavu posudkovým lekárom

Podávateľ podnetu - poberateľ invalidného dôchodku, namietal zbytočné priedahy spôsobené Sociálnou poisťovňou v odvolacom konaní o jeho žiadosti o zvýšenie invalidného dôchodku.

V roku 2023 podávateľ žiadal Sociálnu poisťovňu o opätovné posúdenie zdravotného stavu a o zvýšenie invalidného dôchodku. Sociálna poisťovňa vydala rozhodnutie o zvýšení invalidného dôchodku. S uvedeným rozhodnutím podávateľ nesúhlasil a v septembri 2023 podal voči nemu odvolanie. Sociálna poisťovňa v druhostupňovom konaní **najprv predĺžila lehotu na vydanie rozhodnutia a následne rozhodnutím prerušila konanie** s odôvodnením, že posudkový lekár

Sociálnej poisťovne, ústredie, neposúdil podávateľov zdravotný stav z dôvodu nadmerného zaťaženia posudkových lekárov.

Zdravotný stav podávateľa bol nakoniec posúdený až v septembri 2024, teda **po roku od podania odvolania**. Výsledkom opätovného posúdenia bolo zvýšenie miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a spätné upravenie výšky dôchodku o takmer dvojnásobok pôvodne vyplácanej sumy.

V tejto súvislosti musím opätovne konštatovať, že **nedostatočné personálne obsadenie**, kapacitné možnosti Sociálnej poisťovne a pod. nie sú dostatočným argumentom na zbavenie sa zodpovednosti konajúceho orgánu za vzniknuté prietahy a tieto skutočnosti nesmú byť na ujmu osoby. Ústavný súd už v podobných súvislostiach viackrát vyslovil, že nedostatočné personálne obsadenie konajúceho orgánu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť konanie, by mohlo dočasne ospravedlniť vzniknuté prietahy, avšak len v tom prípade, ak sa na ten účel prijali včas adekvátne opatrenia.

Zbytočné prietahy **trvajúce rok** som preto vyhodnotil ako porušenie základného práva podávateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Aj keď bol invalidný dôchodok podávateľovi spätne upravený, jeho prípad ilustruje pretrvávajúce problémy s personálnym obsadením pracovných pozícií v rámci lekárskej posudkovej činnosti, ktoré zasahujú do práv žiadateľov na včasné rozhodovanie o ich nárokoch. Uvedený stav pozorujem dlhodobo, čo som aj avizoval na viacerých stretnutiach so Sociálnou poisťovňou. Sociálna poisťovňa oznámila prijímanie opatrení na zlepšenie situácie, ktoré však zatiaľ nepriniesli viditeľné zlepšenie.

Takmer štvorročné konanie o nároku na invalidný dôchodok

Takmer štyri roky do vydania rozhodnutia

Podávateľka podnetu podala žiadosť o priznanie invalidného dôchodku v roku 2019. V roku 2023 Sociálna poisťovňa stále nerozhodla o jej o nároku. Podávateľka medzitým dosiahla dôchodkový vek a podala žiadosť o starobný dôchodok. V konaní o podávateľkinej žiadosti o invalidný dôchodok vydala Sociálna poisťovňa prvostupňové rozhodnutie až **po takmer štyroch rokoch**. Konanie o podávateľkinej žiadosti o starobný dôchodok zase trvalo **viac ako osem mesiacov**.

Ani právna ani faktická zložitost' veci	V obidvoch konaniach som identifikoval zjavné obdobia nečinnosti Sociálnej poisťovne, ktoré mali podstatný vplyv na celkovú dĺžku konania, pričom plynulost' konaní nebola ovplyvnená právnou ani faktickou zložitost'ou veci . Obidve konania boli zároveň poznačené niekoľkými pochybeniami zamestnancov, ktoré taktiež významne ovplyvnili ich dĺžku.
Rok nepridelený spis zamestnancovi Sociálnej poisťovne	Išlo napríklad o nepridelenie spisu na spracovanie odbornému zamestnancovi v konaní o nároku na invalidný dôchodok, čo vyústilo do takmer ročnej nečinnosti Sociálnej poisťovne vo veci. Taktiež bol zistený nesprávny prvotný výpočet sumy dôchodku, na základe čoho bolo potrebné vrátiť spis na opravu .
Spis pridelený až po 60-dňovej lehote	V konaní o nároku na starobný dôchodok bol spis pridelený odbornému zamestnancovi až po 60-dňovej zákonnej lehote na rozhodnutie, pričom prvým úkonom v konaní bolo predĺženie lehoty o 60 dní, napriek tomu, že prípad nebolo možné vyhodnotiť ako mimoriadne zložitý.
Porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov	Aj keď Sociálna poisťovňa vyplácala podávateľke invalidný dôchodok preddavkovo, čo znamená, že lehota na vydanie rozhodnutia neplynula, konštatoval som, že obidve konania o podávateľkiných nárokoch boli poznačené zbytočnými priet'ahmi , ktorých vznik mohla Sociálna poisťovňa ovplyvniť a ktoré výrazne zasiahli do podávateľkinho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.
Dôchodok priznaný, no nevyplatený	<p>V ďalšom preskúmanom podnete Sociálna poisťovňa priznala podávateľovi podnetu starobný dôchodok v júli 2023, avšak nezabezpečila jeho výplatu. Podávateľ sa v januári 2024 preto na mňa obrátil so žiadosťou o pomoc.</p> <p>Zo zisteného skutkového stavu vyplynulo, že Sociálna poisťovňa najprv nemohla zabezpečiť výplatu starobného dôchodku z dôvodu nezrovnalostí v údajoch potrebných na poukazovanie dôchodku na účet v banke. Avšak od vydania rozhodnutia o priznaní starobného dôchodku v júli 2023 bola Sociálna poisťovňa vo veci tri mesiace nečinná. Následne Sociálna poisťovňa v októbri 2023 požiadala podávateľa o oznámenie správneho čísla účtu, čo podávateľ ešte v ten mesiac vykonal.</p>
Výplata až po intervencii verejného ochrancu práv	Napriek tomu však Sociálna poisťovňa vyplatenie splatných súm starobného dôchodku zabezpečila až v januári 2024

Porušenie práva
podávateľa na primerané
hmotné zabezpečenie
v starobe

a pravidelnú výplatu dôchodku zabezpečila **po mojej intervencii** od februára 2024 **s odôvodnením, že došlo k individuálnemu pochybeniu zamestnanca. Vo výsledku tak podávateľ po priznaní starobného dôchodku takmer sedem mesiacov nedostával dôchodkovú dávku.**

Postup Sociálnej poisťovne bol neprimerane zdĺhavý, čo malo vplyv na životnú úroveň a aj na zabezpečenie základných životných potrieb podávateľa podnetu. Preto som v danom prípade konštatoval **porušenie jeho práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe** podľa čl. 39. ods. 1 ústavy.

Niekoľko rokov trvajúce konanie o vdoveckom dôchodku

Obrátil sa na mňa aj podávateľ, ktorý namietal zbytočné prietahy Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o jeho žiadosti o vdovecký dôchodok. Jeho situácia bola špecifická tým, že Sociálna poisťovňa v čase podania podnetu rozhodovala o jeho žiadosti už ôsmy rok. Podávateľ požiadal o priznanie vdoveckého dôchodku v roku 2016.

Dvakrát vrátené
rozhodnutie súdom

Sociálna poisťovňa síce vo veci rozhodla, no jej rozhodnutia boli pre ich nezákonnosť **súdmi dvakrát vrátené** Sociálnej poisťovni na nové konanie a rozhodnutie. Podávateľ namietal, že Sociálna poisťovňa od neho opakovane vyžaduje dokumenty a preukázanie skutočností, ktoré v priebehu konania predložil, príp. ktoré by mala Sociálna poisťovňa zaobstarať z vlastnej činnosti.

Porušenie základného
práva na prerokovanie
veci bez zbytočných
prietahov

Hoci posledné konanie príslušnej organizačnej zložky Sociálnej poisťovne po vrátení veci súdom len o pár dní presiahlo 60-dňovú lehotu na rozhodnutie, musel som vziať do úvahy skutočnosť, že rozhodovanie o podávateľovom nároku na vdovecký dôchodok trvalo **od podania žiadosti takmer osem rokov**. Z tohto dôvodu som konštatoval porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Premičanie práva predpísať poisťné

Vymáhanie poisťného
po 16 rokoch

V ďalšom podnete, v ktorom som napokon vykázal porušenie základných práv a slobôd, podávateľ podnetu namietal, že Sociálna poisťovňa začala vymáhať poisťné na sociálne poistenie po **vyše 16 rokoch** od jeho splatnosti. Podávateľ pritom poukazoval na to, že tento jeho dlh je už premičaný a Sociálna poisťovňa nie je oprávnená poisťné vymáhať.

V máji 2023 predpísané poistné za obdobie rokov 2005 a 2007

V priebehu vybavovania podnetu som zistil, že podávateľovi Sociálna poisťovňa rozhodnutím v máji 2023 predpísala poistné ešte za obdobie rokov 2005 a 2007. Podávateľ si však toto rozhodnutie o predpísaní poistného ani počas úložnej doby **neprevzal**, v dôsledku čoho nastala fikcia dourčenia a nastala aj právoplatnosť rozhodnutia. O tom, že Sociálna poisťovňa mu predpísala poistné, sa podávateľ podnetu dozvedel **až z upovedomenia** o začatí konania vo veci vymáhania pohľadávky. Hoci na toto upovedomenie podávateľ reagoval listom, ktorým namietal premlčanie jeho dlhu, Sociálna poisťovňa na túto námietku neprihliadala.

Oprávnenosť predpísať poistné po takom dlhom čase?

So Sociálnou poisťovňou som sa stotožnil v tom, že oprávnenosť predpisovania poistného na sociálne poistenie nie je predmetom konaní vo veciach vymáhania pohľadávok. Podstatná je však **otázka oprávnenosti Sociálnej poisťovne predpísať poistné po takom dlhom čase.**

Podľa zákona o sociálnom poistení sa právo predpísať poistné premlčí za desať rokov odo dňa jeho splatnosti. Sociálna poisťovňa toto ustanovenie vykladá tak, že na premlčanie môže prihliadať jedine na námietku účastníka konania. Ten ju však musí podať v konaní o predpísaní poistného, ktoré však Sociálna poisťovňa začína z úradnej povinnosti, a teda jediná možnosť, kedy účastník konania túto námietku môže vzniesť, je v odvolaní proti rozhodnutiu o predpísaní poistného, ktoré musí účastník konania podať v relatívne krátkej 15-dňovej lehote. S takýmto výkladom predmetného ustanovenia zákona o sociálnom poistení však nesúhlasím.

Premlčanie vedie k zániku práva. Keď právo zanikne, tak sa nesmie vymáhať.

Aj z dôvodu asymetrického vzťahu medzi orgánom verejnej moci a účastníkom konania by vo verejnom práve mal **inštitút premlčania predstavovať zánik práva (preklúziu)**, ktorej následkom by bolo, že Sociálna poisťovňa by na premlčanie mala prihliadať z úradnej povinnosti, a teda po uplynutí desiatich rokov od splatnosti poistného by ani len nemohla toto poistné predpísať. K takémuto záveru sa napokon nie raz **priklonili aj sudy v rôznych konaniach.**⁶⁴ Z tohto dôvodu som v tomto podnete vykázal Sociálnej poisťovni **porušenie podávateľovho základného práva na inú súdnu ochranu** podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení so základným **právom vlastníť majetok** podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, keďže **namietaným rozhodnutím bola podávateľovi uložená povinnosť plniť peňažný záväzok, čím sa zasiahlo aj do jeho majetkovej sféry.** Súčasne som Sociálnej poisťovni

⁶⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 25. januára 2018, sp. zn. 7Sžso 28/2016, alebo rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 7. decembra 2010, sp. zn. 3Szd 1/2010.

Aktuálna judikatúra
Najvyššieho správneho
súdu

navrhol, aby napr. v súčinnosti s príslušným prokurátorom prijala opatrenia smerujúce k zrušeniu rozhodnutia o predpísaní poistného a v ďalšom konaní toto konanie zastavila práve z dôvodu premlčania.

Sociálna poisťovňa ma v nadväznosti na zaslané oznámenie o výsledkoch vybavenia podnetu informovala o tom, že otázkou povahy premlčania vo verejnom práve sa práve z dôvodu rozdielnej rozhodovacej praxe súdov zaoberal aj **veľký senát Najvyššieho správneho súdu**, ktorý rozsudkom⁶⁵ napokon určil, že premlčanie v zmysle zákona o sociálnom poistení **nemá účinky preklúzie, ale orgán verejnej moci (teda Sociálna poisťovňa) sa ním má zaoberať len na základe námietky účastníka konania, teda dlžníka, ktorému bolo predpísané poistné.**

Tento záver veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu, samozrejme, rešpektujem. Preto som po oboznámení sa s týmto rozsudkom **upustil od svojho návrhu opatrení**. Napriek tomu si však dovoľujem uviesť, že otázkou premlčania sa chcem aj naďalej zaoberať. Samozrejme, moje ďalšie kroky nebudú smerovať k prelamovaniu rozhodovacej praxe súdov, k čomu napokon nemám ani oprávnenie.

Apel na parlament
vykonám

Mám však záujem v roku 2025 apelovať na ministerstvo práce či na poslancov národnej rady v snahe zmeniť normatívny text v samotných relevantných právnych predpisoch s cieľom spresnenia a posilnenia právneho postavenia účastníka konania. Zastávam totiž názor, že v tejto otázke okrem asymetrickej vzťahu medzi orgánom verejnej moci a účastníkom konania – na rozdiel od rovnocennosti právneho postavenia účastníkov súkromnoprávných vzťahov – treba brať na zreteľ aj **niektoré ďalšie špecifiká**. V správnom konaní, kam rozhodovanie o predpísaní poistného patrí, nie je orgán verejnej moci pasívnym činiteľom pri zhromažďovaní relevantných informácií a skutočností potrebných pre rozhodnutie vo veci, ale naopak, s ohľadom na tzv. inkvizičnú zásadu, musí sám aktívne vyhľadávať všetky informácie nevyhnutné pre úplné a presné zistenie skutočného stavu veci, vrátane zistenia, či neuplynula premlčacia doba na predpísanie poistného.

Sociálna poisťovňa má
výhodu v porovnaní
s poistencom

Súčasne je potrebné uviesť, že Sociálna poisťovňa so **svojím profesionálnym aparátom má už teraz k dispozícii 10-ročnú premlčaciu dobu**, ktorá je z hľadiska svojej dĺžky nadštandardná v porovnaní s bežnou trojročnou premlčacou dobou podľa Občianskeho zákonníka.

⁶⁵ Rozsudok veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu zo dňa 27. septembra 2023, sp. zn. 1SVs/5/2022.

To, že ide o komplikovanú otázku napokon dosvedčuje aj fakt, že ani samotný rozsudok veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu nebol prijatý jednomyseľne a dvaja zo siedmich sudcov veľkého senátu podali k tomuto rozsudku **odlišné stanovisko**. V ňom prezentovali názor, že premlčanie by malo predstavovať vo verejnom práve zánik nároku, pričom tento ich záver bol postavený na obdobných argumentoch, ktoré som prezentoval aj ja v rámci oznámenia o výsledkoch vybavenia podnetu. K rovnakému záveru týkajúcemu sa premlčania vo verejnom práve sa navyše - podľa odôvodnenia rozsudku veľkého senátu - priklonil aj **generálny prokurátor Slovenskej republiky**, na ktorého sa veľký senát Najvyššieho správneho súdu v tomto konaní obrátil so žiadosťou o stanovisko.

Platenie poistného na sociálne poistenie pri čakaní na vydanie rozhodnutia o starobnom dôchodku

V priebehu kalendárneho roka 2024 sa na mňa obrátilo niekoľko podávateľov – pracujúcich seniorov, ktorí zhodne namietali právnu úpravu v zákone o sociálnom poistení týkajúcu sa povinnosti platiť poistné v období **od vzniku nároku na starobný dôchodok až po jeho priznanie rozhodnutím Sociálnej poisťovne**.

Poberatelia starobných dôchodkov – v prípade, ak sú naďalej zamestnaní alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť – neplatia poistné na invalidné poistenie, ani poistné na poistenie v nezamestnanosti. To znamená, že ich odvodová povinnosť do Sociálnej poisťovne je nižšia v porovnaní s ostatnými poistencami. Dôležité je však uviesť, že tieto dva druhy poistného poistenci neplatia **až odo dňa vydania rozhodnutia o priznaní starobného dôchodku**. Negatívny dôsledok takéhoto ustanovenia sa prejavuje najmä v prípadoch, ak poistenec o starobný dôchodok požiada spätne, alebo je mu starobný dôchodok v dôsledku prietahov priznaný až po niekoľkých mesiacoch od spísania žiadosti.

Právna úprava je v poriadku

Vzhľadom na širokú mieru voľnej úvahy štátu v tom, akým spôsobom bude financovať svoj sociálny systém a koho zaťaží verejnoprávnou povinnosťou platby, som pri právnej analýze predmetných podnetov dospel k záveru, **že takáto právna úprava neohrozuje základné práva a slobody**. S ohľadom na počet takýchto podnetov som sa obrátil na ministra práce, sociálnych vecí a rodiny listom, v ktorom som ho upozornil na narastajúce množstvo podnetov, ktoré mi v tejto veci podávatelia zaslali, ako aj na možné negatívne dôsledky takejto právnej úpravy.

Úrady práce

Druhú najväčšiu skupinu orgánov verejnej moci, zo strany ktorých som zistil porušenie základného práva, predstavujú úrady práce, resp. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ako ich odvolací orgán. Preto som sa hneď začiatkom roka 2024 stretol s vedením Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, aby som operatívne poukázal na niektoré problémy, s ktorými som sa v preskúmaných podnetoch stretol.⁶⁶

18 porušení

V roku 2024 som vo vzťahu k úradom práce a k Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny konštatoval porušenie základného práva **celkovo v 18 podnetoch**. Z uvedeného počtu sa 12 týkalo konaní o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ŤZP, resp. vyhotovenia preukazu osoby s ŤZP, či parkovacieho preukazu. V štyroch podnetoch išlo o rodinné dávky a dva podnety sa týkali sociálnoprávnej ochrany dieťaťa.

Deväť porušení

V deviatich prípadoch som zistil **porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov**, ktoré som zaznamenal predovšetkým v konaniach vo veciach kompenzácií dôsledkov ŤZP. Najčastejšie uvádzaným dôvodom neprimerane dlhej doby rozhodovania zo strany úradov práce bol nedostatok posudkových lekárov.

Preto som požiadal Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny o vyhodnotenie vývoja personálnej obsadenosti pracovnej pozície posudkového lekára v pôsobnosti úradov práce v posledných rokoch a o vyhodnotenie aktuálneho stavu a o informácie o celkovom počte nevybavených žiadostí, ktorým už uplynula zákonná lehota na vybavenie vecí na jednotlivých úradoch. Z poskytnutých údajov som zistil, že v čase vyhodnocovania mnou požadovaných údajov väčšia časť úradov práce nemala čakajúce žiadosti, v ktorých už uplynula lehota na rozhodnutie.

Avšak na **16 úradoch práce čakalo na vybavenie vyše 3 000 žiadostí po lehote**, z nich sa viac než polovica týkala dvoch úradov práce – v Bratislave a v Trnave. Aj z mojich poznatkov z podnetov ide o úrady, kde sa s prietahmi v konaní stretávam opakovane. Z tých úradov práce, v ktorých čakalo na rozhodnutie po lehote viac než 100 žiadostí bola väčšina taká, kde neboli plne obsadené pracovné miesta posudkových lekárov, čo má nepochybne negatívny vplyv na dĺžku konania.

Väčšina prietáhov sa týkala príspevkov na kompenzáciu ŤZP

V októbri 2024 predložilo ministerstvo práce do medzirezortného pripomienkového konania návrh zákona

Nádej na zlepšenie po prijatí nového zákona

o integrovanej posudkovej činnosti, ktorého cieľom je odstrániť nejednotnosť v posudzovaní zdravotného postihnutia a dlhodobých potrieb starostlivosti, zefektívniť a zrýchliť proces posudzovania tým, že jeden posudok bude slúžiť na viaceré účely.

Pripomienky v legislatívnom procese

Vzhľadom na moje zistenia z preskúmaných podnetov som k návrhu zákona vzniesol niekoľko zásadných pripomienok, z ktorých boli niektoré v rozporovom konaní aj akceptované. Medzi nimi návrh:

- na zjednotenie dotazníka na hodnotenie potreby dohľadu pri určovaní odkázanosti na pomoc inej osoby pre osoby staršie ako 15 rokov a osoby mladšie ako 15 rokov tak, aby sa aj pri osobách mladších ako 15 rokov uvádzalo, či je/nie je osoba schopná vykonávať činnosť samostatne alebo je schopná ju vykonávať len s dohľadom;
- aby sa skutočnosť, že osoba je schopná vykonávať činnosť v rámci základnej životnej potreby iba s dohľadom, vykladala na účely určenia stupňa odkázanosti tak, že nie je schopná túto činnosť vykonávať;
- aby sa možnosť dodatočného zisťovania zdravotného stavu fyzickej osoby v prípade, ak nie je možné vykonať lekársku posudkovú činnosť z dôvodu pochybností o správnosti, o objektívnosti alebo o úplnosti podkladov odborných lekárskeho nálezov žiadateľa o integrovaný posudok zmenila na povinnosť;
- aby bolo pri posudzovaní odkázanosti neplnoletej osoby na pomoc možné zohľadniť, že v prípade neplnoletých osôb s ŤZP môže byť miera a intenzita pomoci poskytovanej rodičom v rámci svojej bežnej rodičovskej starostlivosti v porovnaní s inými osobami bez zdravotného postihnutia vyššia.

Oceňujem integráciu posudkovej činnosti

Ako som uviedol aj v liste adresovanom ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny, pripravovanú reformu posudkovej činnosti, ako verejný ochranca práv, vítam. Aplikačná prax ukázala potrebu zjednotenia posudkovej činnosti na účely peňažných príspevkov na kompenzáciu ŤZP, sociálnych služieb a sociálnych podnikov, preto som rád, že tento návrh doposiaľ **fragmentovanú posudkovú činnosť integruje do jedného konania**.

Oceňujem dôraz na funkčný dôsledok zdravotného postihnutia

Rovnako pozitívne hodnotím, že v zmysle navrhovanej právnej úpravy sa bude **klásť dôraz na funkčný dôsledok**

⁶⁶ [O sociálnych právach s vedením Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.](#)

zdravotného postihnutia miesto samotnej medicínskej diagnózy.

Na druhej strane vnímam aj určité riziká reformy spočívajúce najmä v náraste agendy úradov práce v oblasti posudkovej činnosti, a tiež v skutočnosti, že posudzovanie odkázanosti bolo vyčlenené do samostatného konania. Tieto faktory potenciálne môžu aj negatívne ovplyvniť dĺžku konaní. Preto vítam informáciu o navýšení počtu posudkových lekárov, ako aj o navýšení počtu sociálnych pracovníkov v súvislosti s pripravovanou reformou posudkovej činnosti.⁶⁷ Zostáva veriť, že sa podarí tento cieľ aj realizovať, keďže z mnou získaných informácií vyplýva, že je len malý záujem lekárov o výkon posudkovej činnosti. Zákonodarca na tento problém reagoval znížením kvalifikačných predpokladov na výkon profesie posudkového lekára, čo by malo rozšíriť okruh potenciálnych uchádzačov o tento post. Verím, že nové kvalifikačné predpoklady nepovedú ku zníženiu kvality posudkovej činnosti.

Nevyhotovenie preukazov osobe s ŤZP

Preukaz sa vystaviť má

V uplynulom roku som sa zaoberal aj prípadom dieťaťa s ŤZP, ktorého matka okrem iného namietala, že mu Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky vyše **sedem mesiacov nevyhotovil** preukaz osoby s ŤZP a parkovací preukaz.

Úrad práce argumentoval tým, že hoci podávateľka podnetu od právoplatnosti rozhodnutí o preukazoch úrad práce viackrát osobne navštívila, nepožiadala o vyhotovenie preukazu, resp. preukazov. Úrad práce som upozornil na to, že zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ŤZP nehovorí o možnosti úradu práce vyhotoviť preukaz, **ale o povinnosti vyhotoviť ho**, pokiaľ z rozhodnutia vyplýva, že ide o osobu s ŤZP, resp. o osobu, ktorá spĺňa podmienky na vyhotovenie parkovacieho preukazu.

Úrad práce mal vyzvať žiadateľku na súčinnosť a pomôcť jej pri podaní žiadosti o vyhotovenie preukazu

Preto má vykonať potrebné kroky na to, aby mohol byť preukaz vyhotovený, napríklad žiadateľa poučiť o tom, **akú súčinnosť je potrebné poskytnúť, aby mohol byť preukaz vyhotovený**, prípadne ho vyzvať, aby sa na úrad osobne dostavil alebo mu predložil potrebné fotografie.

⁶⁷ Návrh zákona o integrovanej posudkovej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, parlamentná tlač 620, 9. volebné obdobie, analýza vplyvov na rozpočet verejnej správy, na zamestnanosť vo verejnej správe a na financovanie návrhu, str. 4 a 9, počíta s navýšením počtu posudkových lekárov o 100 a sociálnych pracovníkov o 140.

Úrad práce zmenil
náležitosti poučenia pre
žiadateľov

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky ma v reakcii na zistené nedostatky informoval, že doplnil poučenie pre žiadateľov o informáciu o potrebnej súčinnosti z ich strany a upozornil zamestnancov, aby aj v odôvodnení rozhodnutí uvádzali poučenie o tom, že na vyhotovenie preukazu bude **potrebný podpis a fotografia žiadateľov, spolu s uvedením špecifických požiadaviek na rozmer fotografie.**

Nevyplatenie peňažného príspevku na osobnú asistenciu kvôli nedostatkom výkazu

Venoval som sa aj otázke vyplácania peňažného príspevku na osobnú asistenciu v prípade, že osoba predloží výkaz o odpracovaných hodinách osobnej asistencie, ktorý je neúplný alebo má nedostatky. Podávateľka podnetu namietala, že jej manželovi prestal Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava vyplácať peňažný príspevok na osobnú asistenciu, hoci s manželom naďalej každý mesiac predkladali výkazy o počte odpracovaných hodín.

Z predložených podkladov som zistil, že poberateľ príspevku mal najprv uzavretú zmluvu o výkone osobnej asistencie s jedným asistentom, ale neskôr uzavrel zmluvu s inou osobnou asistentkou. Túto zmluvu však Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava predložil až oneskorene. Na výkaze odpracovaných hodín tak bol uvedený podpis inej osobnej asistentky, než asistenta uvedeného v zmluve, ktorú mal v tom čase úrad práce k dispozícii. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava preto peňažný príspevok nevyplatil, keďže poberateľ príspevku za daný mesiac nespĺnil podmienky pre jeho výplatu.

Bolo potrebné uviesť
dôvody nevyplatenia

Za problematické som považoval to, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava preukázateľne neinformoval poberateľa príspevku o tom, že **mu peňažný príspevok nevyplatí a nepoučil ho o dôvodoch jeho nevyplatenia.** Poberateľ príspevku tak aj naďalej predkladal výkazy s podobnými nedostatkami, čo viedlo k tomu, že mu peňažný príspevok nebol vyplácaný vyše pol roka.

Potreba aktívnejšej
komunikácie

Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava som preto odporučil, aby v budúcnosti **aktívnejšie komunikoval s poberateľmi príspevku** na osobnú asistenciu, transparentne ich informoval o dôvodoch nevyplatenia príspevku a poučil ich, ako odstrániť prípadné nedostatky predložených podkladov.

Neprimeraná dĺžka rozhodovania úradu práce o peňažnom príspevku na opatrovanie

	<p>V posudzovanom prípade podávateľka podnetu namietala neprimeranú dĺžku rozhodovania úradu práce o peňažnom príspevku na opatrovanie jej maloletého syna. Podávateľka podala žiadosť o priznanie peňažného príspevku na opatrovanie na príslušný úrad práce v auguste 2023.⁶⁸</p>
Komplexný posudok až po pol roku	<p>Vo veci peňažných príspevkov na opatrovanie je podkladom na vydanie rozhodnutia úradu práce komplexný posudok. Na jeho vyhotovenie je úrad práce viazaný zákonnou lehotou 60 dní od začatia konania. V podávateľkinom prípade úrad práce vypracoval komplexný posudok až vo februári 2024, teda takmer pol roka od podania žiadosti o poskytnutie peňažného príspevku na opatrovanie.</p>
Rozhodnutie až po troch mesiacoch od vypracovania komplexného posudku	<p>K samotnému vydaniu rozhodnutia pristúpil úrad práce až po troch mesiacoch od vypracovania komplexného posudku, pričom zákonná lehota na jeho vydanie je 30 dní.</p>
	<p>Konanie, ktoré v rámci zákonom stanovených lehôt nemá presiahnuť 90 dní (eventuálne pri predĺžení lehoty maximálne 120 dní) tak trvalo takmer deväť mesiacov. Konajúci úrad práce okrem nedostatočného personálneho obsadenia úradu neuviedol ďalšie okolnosti, ktoré by odôvodňovali, prečo konanie v podávateľkinej veci niekoľkonásobne presiahlo zákonné lehoty na vydanie rozhodnutia.</p>
Celková dĺžka konania o peňažnom príspevku na opatrovanie dosiahla takmer deväť mesiacov	<p>Z uvedeného dôvodu som v danej veci konštatoval porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy.</p>
	<h3>Vyššie roka trvajúce rozhodovanie o peňažnom príspevku na opatrovanie</h3>
	<p>V období roka 2024 som sa stretol aj s ďalšími prípadmi výrazných prieťahov v konaní úradov práce. Podávateľka, ktorá sa na mňa obrátila, žiadala Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Komárno o peňažný príspevok na opatrovanie jej syna ešte v októbri 2022. Od podania žiadosti do vydania rozhodnutia prešlo takmer 15 mesiacov.</p>
Posudok namiesto do 30 dní až po 14 mesiacoch	<p>Lekársky posudok, na ktorého vydanie stanovuje zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ŤZP lehotu 30 dní, bol vydaný po vyše 14 mesiacoch od podania žiadosti. Podľa</p>

Oceňujem snahu úradu práce hľadať lekárov

stanoviska úradu práce bol dôvodom nedostatok posudkových lekárov.

Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Komárno vo svojom stanovisku detailne popísal konkrétne kroky, ktoré v snahe vyriešenia situácie vykonal (ponuky zaslané lekárom z okolitých aj vzdialenejších okresov, spolupráca s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, oslovenie zdravotníckych zariadení), **čo som aj ocenil.**

Napriek tomu som, vzhľadom na celkovú dĺžku konania, musel konštatovať porušenie základného práva podávateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

Posudzovanie odkázanosti dieťaťa s autizmom na opatrovanie

Obrátila sa na mňa podávateľka podnetu starajúca sa o syna s autizmom, ktorá žiadala Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica o peňažný príspevok na jeho opatrovanie. Žiadosť podala ešte v roku 2021, ale prvostupňový aj druhostupňový orgán jej žiadosť zamietli. Preto sa obrátila na súd, ktorý rozhodnutia oboch orgánov zrušil a vec vrátil Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica na ďalšie konanie.

Súdom zrušené rozhodnutie úradu práce

Súd rozhodnutiam úradu práce vytkol, že z hodnotenia odkázanosti posudzovaného dieťaťa nebolo zrejmé, pri ktorých konkrétnych úkonoch potrebuje syn podávateľky pomoc.

Podávateľka vo svojom podnete namietala, že po vydaní nového rozhodnutia jej síce Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica príspevok na opatrovanie priznal, **avšak nie od dňa podania žiadosti, ale až od marca 2023.** Dôvodom bola skutočnosť, že zhoršenie zdravotného stavu bolo dokumentované v lekárskom náleze z psychologického vyšetrenia z marca 2023.

Nevyhodnotená potreba pomoci pre syna pri konkrétnych úkonoch

Po preskúmaní podnetu som dospel k záveru, že úrad práce nedostatočne odôvodnil svoje rozhodnutie, konkrétne **nevyhodnotil potrebu pomoci pre syna podávateľky pri konkrétnych úkonoch** a obmedzil sa len na hodnotenie potreby pomoci **v oblasti dohľadu**. To síce viedlo k záveru o odkázanosti na opatrovanie a k priznaniu príspevku, no podľa

⁶⁸ [Matka čakala na príspevok na opatrovanie takmer 9 mesiacov. Dúfam, že reforma posudkovej činnosti prinesie zlepšenie situácie.](#)

	<p>môjho názoru bol tento postup v rozpore s tým, k čomu súd úrad práce vo svojom rozsudku zaviazal.</p>
<p>Úrad práce sa nezameral na stav syna v čase podania žiadosti</p>	<p>Problematickou bola aj skutočnosť, že sa úrad práce nevysporiadal s otázkou, aký bol stav odkázanosti syna podávateľky v čase podania žiadosti.</p>
<p>Úrad práce nevyhovel, tak som sa obrátil na prokuratúru</p>	<p>Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Banská Bystrica som požiadal, aby odstránil nedostatky rozhodnutia o príspevku na opatrovanie, mojej žiadosti však nevyhovel. Preto som sa obrátil na prokuratúru so žiadosťou o preskúmanie vydaného rozhodnutia.</p>
	<p>Odňatie príspevku na opatrovanie dieťaťa s autizmom</p>
	<p>Preskúmal som aj podnet podávateľky, ktorej Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné odňal príspevok na opatrovanie syna s autizmom. V uvedenom prípade úrad práce pôvodne v roku 2020 priznal podávateľke príspevok na opatrovanie, pretože podávateľkin syn mal stanovený VI., teda najvyšší možný stupeň odkázanosti na pomoc inej osoby, keďže pri potrebe dohľadu dosahoval nula bodov podľa prílohy č. 3 zákona o sociálnych službách. Príspevok na opatrovanie je priznaný iba osobám, ktoré dosahujú stupeň odkázanosti na pomoc inej osoby V alebo VI. Zároveň v prípade, že pri úkonoch dohľadu osoba dosiahne nula bodov z desať, jej stupeň odkázanosti je vždy VI.</p>
<p>Odňatie príspevku po opätovnom posúdení zdravotného stavu</p>	<p>V roku 2022 otec dieťaťa žiadal o preverenie oprávnenosti poskytovania príspevku. Úrad práce preto opätovne posúdil zdravotný stav syna a znížil jeho stupeň odkázanosti na II., s prideleným počtom piatich bodov z desiatich pri potrebe dohľadu. Následne rozhodol o odňatí príspevku na opatrovanie. Podávateľka sa voči rozhodnutiu odvolala. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, ako odvolací orgán, posúdilo odkázanosť podávateľkinho syna s rovnakým záverom, že dieťa dosahuje stupeň odkázanosti II, pričom však došlo k zvýšeniu potreby dohľadu na desať bodov s odôvodnením, že dohľad nie je potrebný.</p>
<p>Nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia</p>	<p>V rozhodnutiach sa úrad práce aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny obmedzili len na informáciu o počte bodov dosiahnutých pri konkrétnych činnostiach. Neuviedli však, pri ktorých konkrétnych úkonoch posudzovaný potrebuje pomoc, ani neodôvodnili prečo sa hodnotenie oproti pôvodnému posúdeniu zmenilo. S ohľadom na skutočnosť, že bol peňažný príspevok na opatrovanie podávateľke v roku 2020 priznaný preto, že jej synovi bol stanovený stupeň odkázanosti VI,</p>

Ústredie práce,
sociálnych vecí a rodiny
s mojimi závermi
nesúhlasilo, požiadal
som preto o súčinnosť
prokuratúru

Úrad práce konal
formalisticky, hoci vedel
o stave odkázaného
manžela

pretože pri potrebe dohľadu dosahoval nula bodov, mali sa, úrad práce, a rovnako aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, podľa môjho názoru, **podrobne venovať zdôvodneniu zvýšeného bodového hodnotenia pri potrebe dohľadu**, ktoré bolo dôvodom odňatia príspevku na opatrovanie. Pre podávateľku, ani pre laického čitateľa neponúkali rozhodnutia zrozumiteľné vysvetlenie, či a pri akých činnostiach posudzovaný potrebuje nepretržitý dohľad. Tieto nedostatky **mali významný vplyv na presvedčivosť a zrozumiteľnosť obidvoch rozhodnutí.**

Preto som v tomto prípade konšatoval porušenie základného práva na súdnu a inú právu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočívajúce v **nenaplnení požiadavky na náležité odôvodnenie rozhodnutia.** Z toho dôvodu som Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny požiadal, aby iniciovalo preskúmanie zákonnosti ním vydaného druhostupňového rozhodnutia prokuratúrou. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, žiaľ, nesúhlasilo s mojím záverom o porušení práva podávateľky, preto som aj v tejto veci požiadal o súčinnosť prokuratúru, konkrétne o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia ústredia.

Manžel podávateľky podnetu sa peňažného príspevku nedožil

Nepriaznivou personálnou situáciou na oddelení posudkových činností odôvodňoval Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava svoju nečinnosť v prípade manžela podávateľky podnetu, o žiadosti ktorého **úrad práce dlhodobo (deväť mesiacov)** nekonal. Keďže jeho zdravotný stav v čase podania žiadosti neodôvodňoval uchádzanie sa o peňažný príspevok na opatrovanie, žiadosť smerovala k priznaniu peňažného príspevku na osobnú asistenciu. V priebehu nasledujúcich mesiacov však došlo k zásadnej zmene zdravotného stavu.

Poľutovaniahodnou skutočnosťou je, že úrad práce napriek vedomosti o zmene stupňa odkázanosti manžela podávateľky konal **rýdzo formálne a bez prihliadnutia na individuálnu situáciu.** Vyzval žiadateľa na to, aby sa osobne dostavil na pohovor „ktorý je potrebný k vydaniu komplexného posudku“ a k vybaveniu jeho žiadosti. Aj keď úrad práce vedel o imobilite manžela podávateľky, ako miesto osobného stretnutia určil miestnosť na treťom poschodí vo svojom sídle.

Manžel podávateľky napokon **zomrel skôr, než úrad práce** o jeho žiadosti o peňažný príspevok na osobnú asistenciu **rozhodol.**

Deväťmesačná
nečinnosť a porušenie
základného práva

Žiadal som o audit stavu
vybavenosti žiadostí
a o okamžitú nápravu pri
zistených nečinnostiach
úradu práce

Až nadriadený orgán
akceptoval moje
odporúčania

Úrad práce sa nedokázal
ani len ospravedlniť
vdove

Popísané zistenia ma viedli k záveru, že úrad práce svojou dlhodobou, minimálne deväť mesiacov trvajúcou nečinnosťou porušil **základné právo manžela podávateľky podnetu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.**

V záujme nápravy a predchádzania takejto situácii v budúcnosti som úrad vyzval na interný audit stavu vybavenia jednotlivých žiadostí a na okamžitú nápravu v prípade zistenej neodôvodnenej nečinnosti pri ich vybavovaní.

V prípade uloženia opatrení na nápravu sa skôr výnimočne stretávam s tým, že prvostupňový orgán si mnou navrhované opatrenia čo i len v časti neosvojí. Postup Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, ktorý navrhované opatrenia označil za „bezpredmetné a neúčinné“ takým celkom jednoznačne bol. Nápravu som preto vyžadoval od nadriadeného orgánu, ktorý pristúpil k vykonaniu **požadovaného interného auditu, a tiež k navýšeniu počtu pracovníkov daného oddelenia.** Podľa vyjadrenia nadriadeného orgánu tým došlo k postupnému znižovaniu počtu nevybavených žiadostí a zároveň k riešeniu prichádzajúcich žiadostí v zákonomnom termíne.

Keďže dôsledky porušenia základného práva nebolo možné dostupnými právnymi nástrojmi napraviť, považoval som za nutné využiť nástroje neprávne, ktoré by aspoň čiastočne zmiernili ujmu pociťovanú zo stany pozostalých. Úrad práce som preto vyzval na zaslanie listu podávateľke podnetu, v ktorom by prijal zodpovednosť za zistené porušenie základného práva jej zosnulého manžela a **ospravedlnil sa za pochybenie, ktorého sa v konaní o jeho žiadosti dopustil.** Na uvedenú požiadavku úrad práce nereagoval a nereflektoval na ňu ani nadriadený orgán, ktorý slová ospravedlnenia pripojil len k odpovedi na moju výzvu. Zmysel takto adresovaného ospravedlnenia sa míňa účinku a naznačuje, že uznanie ujmy pociťovanej na strane dotknutých osôb (tu pozostalej manželky) a prijatie zodpovednosti hoc i len v neformálnej rovine, zostáva pre správne orgány výzvou.

Niekoľko rokov trvajúce konanie o rodičovskom príspevku

Závažné porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov som identifikoval vo vzťahu k rozhodovaniu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky o rodičovskom príspevku. Riadne poberanie

Rodičovský spor
o rodičovský príspevok

rodičovského príspevku bolo poznačené sporom rodičov týkajúcim sa osobnej starostlivosti a toho, ktorý z rodičov bude rodičovský príspevok poberať. Spor trval od konca roku 2021 a konečné rozhodnutie o osobnej starostlivosti nebolo vydané, pričom najprv bola dočasne priznaná matke, neskôr otcovi a obaja rodičia v určitom štádiu konania dočasnú úpravu osobnej starostlivosti nerešpektovali.

Zároveň bolo zrejmé, že k dohode rodičov o tom, kto bude poberať rodičovský príspevok (tak, ako to predpokladá zákon o rodičovskom príspevku) v blízkom čase nedôjde. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny na základe odvolania vrátilo vec na nové konanie a rozhodnutie s požiadavkou, aby úrad práce uviedol, kto zabezpečoval riadnu starostlivosť o dieťa za jednotlivé mesiace od decembra 2021. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky v kontexte silného rodičovského konfliktu nedokázal požiadavku Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny naplniť, čo spôsobilo, že obaja rodičia boli bez pomoci štátu v podobe rodičovského príspevku **od deviatich mesiacov veku dieťaťa do dovŕšenia jeho troch rokov, kedy zanikol nárok na poberanie rodičovského príspevku.**

Úrad práce nezakročil
v prospech záujmu
dieťaťa. Dieťa zostalo
bez štátnej dávky.

Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky som v oznámení o porušení základného práva zdôraznil, že nepriznanie rodičovského príspevku ani jednému z rodičov od decembra 2021 je v **zjavnom rozpore s najlepším záujmom dieťaťa**, keďže tento príspevok má slúžiť na zabezpečenie starostlivosti o maloletého.

Úrad práce rozhodol
po intervencii verejného
ochrancu práv

Situáciu maloletého dieťaťa ešte umocňovala skutočnosť, že ani jeden z rodičov v sledovanom období nemal pravidelný príjem zo zárobkovej činnosti. Úradu práce som v oznámení o porušení základných práv navrhol bezodkladne vo veci rozhodnúť, k čomu Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nové Zámky na základe tohto oznámenia pristúpil.

Rodinné dávky pre matku dieťaťa, ktorého otec bol zamestnaný v Rakúsku

S podnetom sa na mňa obrátila aj mamička, ktorá namietala prieskumy Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza v konaní o prídavku na dieťa a o rodičovskom príspevku. Dôležitým aspektom tohto prípadu bola skutočnosť, že otec dieťaťa pracoval prerušovane v Rakúsku, ktoré bolo preto počas tohto obdobia **primárne príslušné na výplatu rodinných dávok.**

Nečinný slovenský úrad vo vzťahu k rakúskemu orgánu. Výsledok: dieťa takmer dva roky bez peňazí

Úrad práce prijal mnou navrhnuté opatrenia

Úrad práce nedostatočne zistil skutkový stav

Bydlisko na účely koordinácie prípadov sociálneho zabezpečenia s cezhraničným prvkom

Úlohou Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza bolo zistiť, či a za aké obdobie boli na rozhodovanie príslušné rakúske orgány a prípadne postúpiť žiadosť podávateľky podnetu príslušnej rakúskej inštitúcii, to však neurobil. Zároveň aktívne nezisťoval informácie o stave konania o rodinných dávkach v Rakúsku. Podávateľka tak čakala na výplatu prídavku na dieťa vyše **jeden rok a na výplatu rodičovského príspevku takmer dva roky**. Preto som dospel k záveru, že nečinnosťou úradu práce došlo k porušeniu základného práva podávateľky na inú právnu ochranu.

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza som požiadal, aby kontaktoval príslušnú inštitúciu s cieľom zistiť, v akom stave je konanie v Rakúsku a v prípade, ak rakúske orgány ešte nerozhodli, aby následne aspoň raz za tri mesiace zisťoval stav konania. Úrad práce **ma obratom informoval, že mnou navrhnuté opatrenia prijal**.

Posúdenie bydliska v konaní s cezhraničným prvkom

Cezhraničný prvok bol prítomný aj v prípade podávateľky podnetu, ktorým namietala odňatie rodičovského príspevku. Ten jej Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza prestal vyplácať z dôvodu presunu bydliska podávateľky a jej dieťaťa do Chorvátska. Podávateľka namietala, že po celý čas sa zdržiavala na území Slovenska, čo preukazovala tým, že jej bol pridelený nájomný byt, v slovenskom meste je prihlásená k plateniu poplatku za komunálny odpad a s dieťaťom pravidelne absolvuje u všeobecného lekára na Slovensku preventívne prehliadky a očkovanie.

Pri vybavovaní podnetu som dospel k záveru, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza a ani Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny sa v odvolacom konaní dostatočne nevyrovnali s námietkami a s argumentáciou podávateľky, v dôsledku čoho je možné dôvodne pochybovať, či určenie podávateľkinho bydliska a bydliska jej dieťaťa zo strany orgánov verejnej moci vychádzalo **z dostatočne zisteného skutkového stavu**.

Na účely koordinácie sociálneho zabezpečenia (teda prípadov sociálneho zabezpečenia s cezhraničným prvkom) sa totiž za pojem bydlisko nepovažuje administratívne bydlisko známe u nás ako trvalý pobyt, **ale faktické miesto, kde sa osoba zdržiava**. Na určenie bydliska pritom musia orgány verejnej moci vziať do úvahy viaceré objektívne skutočnosti, ako sú napríklad rodinné väzby, stabilita bytovej situácie, výkon nezárobkovej činnosti a pod. Vzhľadom na podávateľkine

Ústredie práce,
sociálnych vecí a rodiny
mojim požiadavkám
nevyhovelo, preto som
sa obrátil na prokuratúru

Rozsah úhrady
zdravotnej starostlivosti
u ľudí s dlhom

argumenty bolo teda úlohou Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prievidza, resp. Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci dokazovania overiť jej tvrdenia a vyhodnotiť, či táto argumentácia môže mať vplyv na určenie bydliska.

Keďže k tomu v prvostupňovom a ani v druhostupňovom konaní nedošlo, vykázal som Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny porušenie podávateľkinho **základného práva na inú súdnu ochranu** podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Súčasne som Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny požiadal, aby prijalo potrebné opatrenia, ktoré budú viesť k zrušeniu rozhodnutia o odňatí rodičovského príspevku a aby v ďalšom konaní presne a úplne zistilo skutočný stav vecí. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny na môj návrh opatrení nezareagovalo kladne, preto som následne požiadal o súčinnosť príslušnú prokuratúru s cieľom, aby zvažila uplatnenie prostriedkov dozoru prokurátora.

Sociálno-zdravotná starostlivosť

Od nástupu do funkcie je mojím zámerom dôslednejšie nahliadať na ochranu základných práv a slobôd cez tému chudoby. **Chudobu považujem za najväčšiu ľudskoprávnu výzvu dnešnej doby, príčinu aj následok porušovania ľudských práv.**⁶⁹ Preto sa aj mnohé moje aktivity v roku 2024 niesli v duchu tejto myšlienky.⁷⁰ Už vo výročnej správe za rok 2023 som informoval, že som začiatkom roku 2024 zorganizoval pracovné stretnutie za okrúhlym stolom⁷¹ s názvom „Človek v chudobe a naplnenie jeho ľudských práv v systéme sociálno-zdravotnej starostlivosti“. Výsledkom tohto a ďalšieho nadväzujúceho pracovného stretnutia bol môj **rovnomený pozičný dokument**,⁷² ktorého cieľom bolo identifikovať závažné nedostatky systému sociálno-zdravotnej starostlivosti vedúce k tomu, že človek prepadne jeho záchytnou sieťou, a tiež definovať odporúčania na elimináciu takýchto prípadov.⁷³

Odporúčania pozičného dokumentu

Prvý z nedostatkov systému, ktoré som v pozičnom dokumente popísal, sa týka rozsahu **úhrady zdravotnej starostlivosti u ľudí s dlhom na verejnom zdravotnom poistení**. Viacerí

⁶⁹ [Vyjadrenie pre Rádio Slovensko.](#)

⁷⁰ [Chudoba - téma, o ktorej sa \(ne\)hovorí.](#)

⁷¹ [II. Okrúhly stôl k téme chudoby a ľudí bez domova. Stretnutie za okrúhlym stolom k téme chudoby a ľudí bez domova.](#)

⁷² [Chudobu už štát nemôže ignorovať.](#)

⁷³ [Chudoba znemožňuje ľuďom prístup k mnohým základným právam a dostáva ich do bezvýchodiskovej situácie. Problémy týchto ľudí už štát viac nemôže odkladať.](#)

na verejnom zdravotnom poistení

účasníci stretnutia poukazovali na nedostupnosť zdravotnej starostlivosti pre ľudí, ktorí majú dlh na zdravotnom poistení, obzvlášť pre osoby bez domova. Z verejného zdravotného poistenia sa dlžníkom na zdravotnom poistení uhrádza iba neodkladná zdravotná starostlivosť, zdravotná starostlivosť v súvislosti s tehotenstvom, očkovanie s cieľom prevencie infekčných ochorení, liečba infekčných ochorení a liečba chronických ochorení. Navyše, pojem chronické ochorenie je v praxi poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti vykladaný rôzne, čo spôsobuje aplikačné problémy.

V kontexte zistených skutočností som navrhol ministerstvu zdravotníctva, aby sa touto **problematikou opätovne začalo zaoberať** a podrobilo ju komplexnej odbornej analýze. Vyjadril som presvedčenie, že pri venovaní sa tejto problematike je potrebné predovšetkým získať a spracovať potrebné dáta a až na tomto základe následne dôkladne prehodnotiť súčasný právny stav týkajúci sa rozsahu úhrady zdravotnej starostlivosti z verejného zdravotného poistenia u osôb s dlhom na zdravotnom poistení, s cieľom nastavenia optimálnej rovnováhy na strane štátu, poisťovní ale aj poistencov, ako nositeľov základných práv a slobôd.

Odstránenie aplikačných problémov pri výklade pojmu „chronické ochorenie“

Ďalej som ministerstvu zdravotníctva navrhol, aby urýchlene vykonalo všetky potrebné kroky vedúce k čo najskoršiemu vydaniu potrebného vykonávacieho predpisu/usmernenia (inej legislatívne úpravy), ktorý pomôže odstrániť aplikačné problémy pri výklade pojmu „chronické ochorenie“ v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti dlžníkom.

Adekvátne starostlivosť v domácom prostredí

Komplikácie stále v praxi spôsobuje aj **ukončenie hospitalizácie osoby**, ktorá nemá zabezpečené podmienky na adekvátne starostlivosť v domácom prostredí. Z mojich zistení pri preskúvaní podnetov, ako aj z vyjadrení viacerých účastníkov stretnutia vyplynulo, že spolupráca medzi poskytovateľmi zdravotnej a sociálnej starostlivosti má výrazné nedostatky, ktoré vplyvajú na **plynulý a včasný prechod osoby do následnej starostlivosti**.

V tejto súvislosti som odporúčal ministerstvu zdravotníctva poučiť poskytovateľov ústavnej zdravotnej starostlivosti o povinnostiach vyplývajúcich zo štandardného postupu upravujúceho manažment včasného zabezpečenia následnej a dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti.

Manažment bezodkladného poskytnutia sociálnej služby

Zároveň som navrhol ministerstvu práce vytvoriť pre subjekty zodpovedné za poskytovanie a zabezpečovanie sociálnych služieb usmernenie k manažmentu bezodkladného poskytnutia

sociálnej služby, zahŕňajúce manažment osoby, ktorá má byť prepustená z ústavnej zdravotnej starostlivosti a nemá zabezpečené adekvátne podmienky v prirodzenom rodinnom prostredí. V záujme ochrany života, zdravia a dôstojnosti dotknutých osôb som taktiež obom rezortom odporučil zahájiť spoluprácu s cieľom zavedenia systému informovania obce podľa pobytu dotknutej osoby o jej nepriaznivej životnej situácii zistenej poskytovateľom v rámci poskytovania zdravotnej starostlivosti.

Zarážajúce bolo pre mňa aj zistenie, že v právnej úprave sociálnych služieb krízovej intervencie (napr. nízkoprahové denné centrum, nocľaháreň, útulok, integračné centrum) **nebola do júna 2024 upravená možnosť poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti**. Po diskusii na pracovnom stretnutí k tejto téme však ministerstvo práce v súčinnosti s ministerstvom zdravotníctva predložili do legislatívneho procesu pozmeňujúci návrh upravujúci možnosť poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti v jednom z druhov sociálnej služby krízovej intervencie, a to v útulku. Vzhľadom na očakávania Národnej koncepcie prevencie a ukončovania bezdomovstva a s prihliadnutím na moje zistenia zastávam názor, že okrem útulkov existuje odôvodnená potreba poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti aj v ostatných druhoch sociálnych služieb krízovej intervencie. V snahe o dôslednejšie napĺňanie základného práva na ochranu zdravia som preto navrhol zahájenie spolupráce oboch dotknutých ministerstiev s cieľom vytvorenia takého modelu ošetrovateľskej starostlivosti v sociálnych službách krízovej intervencie, ktorý bude garantovať jej dostupnosť aj v ostatných druhoch sociálnych služieb krízovej intervencie, ako aj jej riadne financovanie z verejného zdravotného poistenia.

V pozičnom dokumente som upozornil aj na nedostatočne individuálne a nízkoprahovo orientované poskytovanie sociálnych služieb na Slovensku, ktoré sa javí čoraz potrebnejšie.

Pri formulovaní pozičného dokumentu som okrem **skúseností účastníkov pracovného stretnutia** vzal do úvahy **aj moje zistenia z preskúmaných podnetov**. Tieto podnety sú neraz typickým obrazom toho, ako práve chudoba znemožňuje ľuďom prístup k mnohým základným právam a dostáva ich do bezvýchodiskovej situácie.

Hospitalizácia nemôže trvale nahradiť poskytnutie sociálnej služby

Niekoľko rokov bez poskytovania sociálnej služby

V jednom z preskúvaných podnetov som konštatoval zlyhanie samosprávneho kraja pri napínaní pozitívneho záväzku uskutočniť kroky k plnej **realizácii práva na poskytnutie sociálnej služby**.

Prešovský samosprávny kraj v danom prípade, napriek svojmu rozhodnutiu o odkázanosti žiadateľa na sociálnu službu v špecializovanom zariadení, tomuto žiadateľovi **niekoľko rokov nezabezpečil** poskytovanie sociálnej služby v takomto zariadení. V popisovanom prípade som zároveň zistil, že samosprávny kraj neskôr rezignoval na zabezpečenie akejkoľvek vhodnej sociálnej služby pre tohto žiadateľa, v dôsledku čoho nebol v tomto období naplnený ani minimálny obsah tohto práva. Prešovský samosprávny kraj **trval na nemožnosti umiestniť** žiadateľa v zariadení sociálnych služieb a odkazoval ho na ústavnú zdravotnú starostlivosť.

Nemocnica nenahrádza sociálnu starostlivosť

V tomto prípade som zdôraznil, že hospitalizácia v ústavnom zdravotnom zariadení nepredstavuje trvalý spôsob starostlivosti o fyzickú osobu. Pokiaľ ošetrojúci odborný lekár vyhodnotí, že zdravotný stav psychiatrického pacienta nie je potrebné dlhšie riešiť hospitalizáciou a prepustí ho, je rozumné očakávať, že v tomto čase nastúpi systém sociálnej starostlivosti.

Bezodkladné poskytnutie sociálnej služby

Človek bez domova zostal v zime pred zariadením

K porušeniu základných práv môže dôjsť aj v situácii, keď osoba potrebuje pomoc pri zabezpečovaní základných životných potrieb prostredníctvom sociálnej služby a tejto pomoci sa jej bezodkladne nedostane. V minulom roku som porušenie základného práva na ochranu zdravia a základného práva na primeranú životnú úroveň z tohto dôvodu identifikoval v prípade **človeka bez domova**, ktorý mal tragický koniec. Namietaná nečinnosť mesta Šaľa, ako mesta pobytu dotknutej osoby, mala v zmysle podnetu predchádzať úmrtiu tejto osoby.

Po zistení stavu vecí som považoval za preukázané, že dotknutá osoba si v období kedy bola prvýkrát prepustená z nemocnice do domácej liečby, nebola schopná vlastnou činnosťou zabezpečiť základné životné potreby. Navyše mala zníženú pohybovú schopnosť, bola prepustená z nemocnice v zimnom období a nebola známa žiadna blízka osoba, ktorá by jej mohla zabezpečiť potrebnú starostlivosť. Vzhľadom na zdravotný stav dotknutej osoby a ostatné okolnosti prípadu bolo jednoznačné,

Mesto má zodpovednosť, aj keď poverí výkonom služby iný subjekt
Život a zdravie boli ohrozené
Stav potreby bezodkladného poskytnutia služby

že jej život a zdravie boli v sledovanom období vážne ohrozené pobytom vo vonkajšom prostredí. Všetky tieto okolnosti naplňali stav odôvodnenej potreby **bezodkladného poskytnutia sociálnej služby**.

Mesto začalo krízovú situáciu človeka bez domova riešiť už v deň jeho prepustenia z nemocnice tým, že oslovilo ním zriadeného poskytovateľa sociálnych služieb. Keď však tento poskytovateľ sociálnu službu odmietol poskytnúť a osobu do zariadenia krízovej intervencie neprijal, ponechalo svojho obyvateľa v zimnom období vonku, pred zariadením.

V tomto prípade som posudzoval predovšetkým včasnosť naplnenia povinností obce (resp. dlhodobosť ich nenaplnenia) zabezpečiť vhodnú sociálnu službu. Zákon o sociálnych službách konkrétne nedefinuje lehotu, v ktorej má byť zabezpečené poskytnutie sociálnej služby oprávnenému žiadateľovi (bližšie nešpecifikuje pojem bezodkladne). Som presvedčený, že pri posudzovaní otázky včasnosti poskytnutia sociálnej služby je potrebné prihliadať na konkrétne okolnosti každého prípadu. Domnievam sa však, že ak sú dané podmienky pre bezodkladné zabezpečenie poskytnutia, resp. pre bezodkladné poskytnutie sociálnej služby (§ 8 ods. 8 zákona o sociálnych službách) je túto povinnosť potrebné splniť v priebehu niekoľkých hodín, maximálne dní. Inak by nečinnosť obce mohla viesť k zhoršeniu zdravia, ba až k ohrozeniu života dotknutej osoby (jednoznačne aj k zásahu do ľudskej dôstojnosti).

Mestu som v oznámení o porušení základných práv dotknutej osoby zdôraznil jeho **zodpovednosť za zabezpečenie poskytnutia sociálnej služby**, ktorá je splnená až reálnym začatím poskytovania sociálnej služby, príp. odpadnutím potreby sociálnu službu poskytnúť. S cieľom predchádzať vzniku obdobnej situácie v budúcnosti som mestu navrhol vytvorenie interného predpisu, ktorý bude pracovníkom mesta slúžiť ako podrobný návod na reálne zabezpečenie bezodkladného poskytnutia sociálnej služby podľa § 8 ods. 8 zákona o sociálnych službách a navrhol som **zaviesť systém kontroly plnenia úloh delegovaných** na právnické osoby zriadené mestom.

Pozitívne hodnotím, že mesto Šaľa prijalo moje oznámenie s porozumením a následne sa na mňa obrátilo s požiadavkou na špecifikáciu vhodných opatrení, ktorými by, ako zodpovedný subjekt v rámci zabezpečovania poskytovania sociálnych služieb, mohlo do budúcnosti eliminovať prípadné neposkytnutie sociálnej služby osobe v krízovej situácii.

Úskalia preukazovania odkázanosti na sociálnu službu

V ďalšom prípade sa na mňa obrátil podávateľ, ktorý namietal, že Mestská časť Bratislava – Petržalka ho v rámci posudzovania odkázanosti na sociálnu službu zaradila do II. stupňa odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby a vyhodnotila, že sa nepovažuje za fyzickú osobu odkázanú na sociálnu službu v zariadení pre seniorov. Poukazoval na to, že už v roku 2013 bol v rámci posudzovania odkázanosti na sociálnu službu zaradený do VI. stupňa odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby a odkázaný na tento druh sociálnej služby. Namietal, že jeho zdravotný stav a sociálne pomery sa od toho obdobia **zásadne nezlepšili - prišiel o ubytovanie, je bez potrebnej pomoci zo strany rodiny a zároveň nie je schopný zabezpečiť si náležitú lekársku dokumentáciu, pretože väčšina lekárov - špecialistov, na ktorých sa obrátil, vyžaduje poplatky za vyšetrenie, ktoré nedokáže uhradiť**. Podotýkam, že v danom čase bol podávateľ **vo veku presahujúcom 70 rokov**.

Pri posudzovaní odkázanosti na sociálnu službu je povinnosťou správneho orgánu zistiť presne a úplne skutočný stav veci bez odôvodnených pochybností, obstarat' si potrebné podklady pre rozhodnutie a v rámci neho vychádzať zo spoľahlivo zisteného skutkového stavu. V tomto prípade som nemal za preukázané, že **mestská časť takýmto spôsobom konala**, najmä že prihliadla aj na predchádzajúcu spisovú dokumentáciu a na aktuálnu situáciu žiadateľa. Preto som konštatoval, že v tomto prípade došlo k porušeniu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu a mestskej časti som navrhol, aby v uvedenej veci rozhodla opätovne, na podklade nového sociálneho a lekárskeho posudku. Vyjadril som očakávanie, že nové rozhodnutie bude náležite odôvodnené. Mestská časť začala s realizáciou mojich odporúčaní.

Právo na ochranu zdravia a na zdravotnú starostlivosť

Oblasť zdravotnej starostlivosti je z hľadiska pôsobnosti verejného ochrancu práv značne limitovaná. Jednak sú v nej zahrnuté základné práva patriace zväčša do oblasti tzv. druhogeneračných práv, pri ktorých sa uplatňuje široká miera voľnej úvahy štátu pri stanovovaní ich obsahu, a jednak sa neraz realizuje poskytovaním služieb na základe zmluvy, resp. subjektami súkromného práva, čo je oblasť, v ktorej verejný ochrana práv už nevykonáva svoju pôsobnosť.

Napriek tomu nemôžem ignorovať tú skutočnosť, že štát musí **garantovať aspoň minimálny obsah sociálnych práv a práva na zdravotnú starostlivosť**, že pri ich realizácii (aj keď ju často posúva do súkromnej sféry) nastavuje pravidlá, určuje minimálne štandardy, udeľuje povolenia, zabezpečuje kontrolu a predovšetkým zodpovedá za ich dostupnosť čo najširšiemu okruhu adresátov, vrátane tých, u ktorých je prístup k týmto právam z nejakého dôvodu sťažený.

Dostupnosť bezplatných zdravotných výkonov v stomatológii

Vo výročnej správe za rok 2023⁷⁴ som verejnosť informoval o výsledkoch preskúmania podnetu týkajúceho sa dostupnosti zdravotných výkonov v stomatológii plne uhrádzaných zo zdravotného poistenia. Problematika bola vo veľkej miere aj medializovaná a vzbudila záujem obyvateľov Slovenska.⁷⁵ Prípád sa týkal podávateľky, ktorá sa dlhodobo neúspešne snažila o prístup k ošetrovaniu zubného kazu v základnom bezplatnom prevedení. Bezplatné ošetrovanie zubného kazu v základnom prevedení je pritom zakotvené v slovenskej legislatíve. Podmienkou je, že pacient v predchádzajúcom roku absolvoval zubnú preventívnu prehliadku.

Sledovanie stavu napĺňania základných práv na ochranu zdravia a bezplatnú starostlivosť na základe verejného zdravotného poistenia

Za svoju úlohu z pozície verejného ochrancu práv považujem aj sledovanie stavu napĺňania základných práv, v tomto prípade základných práv na ochranu zdravia a bezplatnú zdravotnú starostlivosť na základe verejného zdravotného poistenia. Preto som v roku 2024 pokračoval v **systemovom prieskume uvedenej problematiky** tým, že som sa na reálnu dostupnosť stomatologickej zdravotnej starostlivosti na Slovensku a na aplikáciu dotknutej právnej úpravy pýtal ministerstva zdravotníctva.

V tlačovej správe som zhrnul výsledky komunikácie s ministerstvom zdravotníctva a verejnosť som poučil o právach spojených s poskytovaním zubno-lekárskej starostlivosti.

Mnoho zubných lekárov s ručne miešaným skloionomerným cementom - ako zubnou výplňou - nepracuje

Hoci ministerstvo zdravotníctva preukázalo, že aj v posledných rokoch bolo niektorými zubnými lekármi vykazované ošetrovanie zubného kazu v základnom prevedení, aj z reakcie verejnosti mi je zrejmé, že **mnoho zubných lekárov** s ručne miešaným skloionomerným cementom, ako zubnou **výplňou, nepracuje**. Ministerstvo zdravotníctva uviedlo, že po preštudovaní mojich

⁷⁴ Správa o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2023, str. 112 a nasl.

⁷⁵ [Zubár, ktorý má zmluvu so zdravotnou poisťovňou, vám nesmie účtovať za ošetrovanie zubného kazu. Tlačová správa zo dňa 19. augusta 2024.](#)

	<p>argumentov a v zmysle aktuálnej právnej úpravy dospelo k názoru, že by sekcia zdravia ministerstva mala tak, ako aj v minulosti, vyvolať rokovania a dohodnúť v spolupráci so sekciou farmácie a liekovej politiky ministerstva, s príslušnými lekáorskými organizáciami a so zdravotnými poisťovňami nový, vhodný materiál namiesto ručne miešaného skloionomerného cementu, a tak ako v minulosti v súvislosti s amalgámovou plombou, upraviť tieto skutočnosti aj v Katalógu zdravotných výkonov a v zozname materiálov, a tým napraviť vzniknutý stav v poskytovaní zdravotnej starostlivosti.</p>
<p>Zoznam zdravotných výkonov nevydaný</p>	<p>Nový pripravovaný zoznam zdravotných výkonov vo vzťahu k stomatológii doposiaľ nie je vydaný. Hoci informácie o jeho prípravách boli medializované už začiatkom roku 2023, plánovaný termín vydania sa už niekoľkokrát posúval.</p>
<p>Poučenie pre verejnosť</p>	<p>Vo vzťahu k patientským právam som verejnosť poučil, že v prípade zdravotných výkonov, ktoré sú plne hrazené z verejného zdravotného poistenia (okrem prípadov, ak nie sú poskytnuté ošetrojúcim zdravotníckym pracovníkom na základe súhlasu pacienta nadštandardným prevedením alebo s nadštandardným materiálom), nemá za ne požadovať poskytovateľ zubnolekárskej zdravotnej starostlivosti úhradu.</p>
<p>Zmluvný lekár musí ponúkať aj zdravotný výkon plne hrazený zdravotnou poisťovňou</p>	<p>Poskytovateľ zubnolekárskej zdravotnej starostlivosti, ktorý má uzatvorenú zmluvu so zdravotnou poisťovňou pacienta, a teda prijíma úhradu z verejného zdravotného poistenia, musí poskytovať zdravotný výkon aj v prevedení plne hrazenom zdravotnou poisťovňou. Plne uhrádzaný z verejného zdravotného poistenia je napríklad zdravotný výkon ošetrovania zubného kazu V12, pri ktorom sa ako výplň používa už uvedený ručne miešaný skloionomerný cement. Zároveň ošetrojúci lekár nesmie v rámci poučenia o možnostiach liečby opomenúť alternatívu plne uhrádzanú z verejného zdravotného poistenia, ak taká existuje. Je následne pacientovou voľbou k akej zdravotnej starostlivosti udelí informovaný súhlas. Ak má pacient pochybnosti o oprávnenosti vyžadovania úhrady za poskytnutý zdravotný výkon, môže sa obrátiť na orgán príslušný na vydanie povolenia na prevádzkovanie dotknutého poskytovateľa zdravotnej starostlivosti (napr. pri ambulanciách zubných lekárov je to samosprávny kraj podľa sídla ambulancie).</p>

Predchádzajúci súhlas zdravotnej poisťovne s úhradou zdravotnej starostlivosti poskytnutej v cudzine

Tento rok sa na mňa v naliehavej veci obrátila aj podávateľka, ktorá sa v tom čase nachádzala v zahraničí. Mala tam, na základe odporúčania ošetrojúceho lekára, v krátkom čase podstúpiť **operáciu jej ešte nenarodeného dieťaťa**, ktorá sa na Slovensku nevykonáva. V jej prípade vznikla reálna hrozba, že zahraničná nemocnica v dôsledku chýbajúcej úhrady časti zdravotnej starostlivosti nepristúpi k plánovanej operácii.

Bolo potrebné konať rýchlo na záchranu nenarodeného dieťaťa a matky

Ak by však v plánovanom termíne k vykonaniu zákroku nedošlo, boli by dieťa, a rovnako aj matka, vystavení riziku ohrozenia života a zdravia. Na základe neodkladnej súčinnosti ošetrojúceho lekára podávateľky, jej zdravotnej poisťovne, verejného ochrancu práv a slovenskej veľvyslankyne v Brazílii, sa v mimoriadne krátkom čase podarilo dosiahnuť nápravu a operácia bola úspešne zrealizovaná.

Poučenie pre verejnosť

V kontexte tohto prípadu som považoval za vhodné **verejnosť poučiť, že úhrada plánovanej zdravotnej starostlivosti poskytnutej** v cudzine mimo Európskej únie podlieha predchádzajúcemu schváleniu zo strany zdravotnej poisťovne.⁷⁶ Takýmto spôsobom sa postupuje najmä v prípadoch, ak ochorenie nie je možné diagnostikovať a liečiť v Slovenskej republike, príp. v členských štátoch Európskej únie. Upozornil som, že najmä v prípadoch, keď je efektívne vykonanie zdravotného výkonu závislé od termínu jeho realizácie, je mimoriadne dôležité podať zdravotnej poisťovni kompletnú žiadosť aj s prílohami stanovenými zákonom o zdravotnom poistení, aby sa tak predišlo zbytočnému predlžovaniu konania z dôvodu potreby vyzvať poisťovňu na doplnenie žiadosti. V súvislosti s potvrdením o schválení úhrady za plánovanú zdravotnú starostlivosť, ktoré vystavuje zdravotná poisťovňa, som vydal odporúčanie, aby si poisťovňa (najlepšie za súčinnosti poskytovateľa zdravotnej starostlivosti v cudzine) skontroloval rozsah zdravotnej starostlivosti, ktorej úhrada bola zo strany zdravotnej poisťovne schválená. Účelom je predísť prípadným odchýlkam medzi rozsahom plánovanej zdravotnej starostlivosti a úhradou krytej zdravotnej starostlivosti pri príchode do zdravotníckeho zariadenia v zahraničí.

Krízový stav paliatívnej starostlivosti

V súvislosti s ochranou zraniteľnej skupiny osôb s nevyliciteľnou a progredujúcou chorobou, ktorá spravidla

vedie k ich smrti, sa na mňa v roku 2024 obrátili poskytovatelia zdravotnej starostlivosti v hospicioch, ktorí namietali nedostatočné financovanie nimi poskytovanej zdravotnej starostlivosti. Aktuálne financovanie im totiž nezabezpečuje primerané krytie ekonomicky oprávnených nákladov ako poskytovateľov tejto starostlivosti tak, aby mohli plniť svoju funkciu v požadovanej kvalite a na adekvátnej úrovni. Poskytovatelia hospicovej starostlivosti zdôraznili, že štát ich zaväzuje napr. povinnosťou odmeňovať zdravotníckych pracovníkov podľa osobitných predpisov pri dodržiavaní minimálnych personálnych noratívov, no nevytvára im dostatočné podmienky na napĺňanie týchto ustanovení zákona v podobe úhrady s tým spojených nákladov z verejného zdravotného poistenia. Poukázali na to, že na základe zmluvných vzťahov a v zmysle cenového opatrenia ministerstva zdravotníctva nemali v roku 2023 pokryté ani mzdové náklady. Zároveň namietali, že zdravotné poisťovne obmedzujú platby v zmluvách s poskytovateľmi hospicovej zdravotnej starostlivosti prostredníctvom maximálnych zmluvných limitov.

K danej problematike sa už v predchádzajúcom roku vyjadril aj Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ktorý v roku 2023 vykonal kontroly úhrad a zistil nedostatky vo všetkých troch zdravotných poisťovniach.⁷⁷ Počas kontrol zistil, že v niektorých prípadoch boli regulované ceny do zmlúv s poskytovateľmi premietnuté s časovým oneskorením. Zároveň vo svojej tlačovej správe⁷⁸ označil ako problematické stanovenie finančných limitov, rozpočtov či rozsahov, nad rámec ktorých výkony neboli hrazené vôbec, alebo boli prepočítané nižším koeficientom, a teda znížené. Konštatoval, že v dôsledku toho sa stáva rozsah poskytovanej zdravotnej starostlivosti pre poistencov limitovaný, a tým môže dochádzať k obmedzovaniu prístupu nevyliciteľne chorých a umierajúcich k tejto špecifickej zdravotnej starostlivosti. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou aj v roku 2024 vykonal dohľad vo všetkých troch zdravotných poisťovniach a vo vzťahu k dvom z nich znovu identifikoval nedostatky vo forme maximálnych finančných limitov.

V kontexte zistených skutočností som požiadal ministerstvo zdravotníctva o vyjadrenie, ako je v súvislosti s aktuálnym stavom paliatívnej starostlivosti do budúca zaistené napĺňanie pozitívneho záväzku štátu zabezpečovať ochranu zdravia

⁷⁶ [Pomohli sme tehotnej Slovenke v zahraničí. Na čo myslieť pri vybavovaní liečby v cudzine.](#)

⁷⁷ Predmetom kontroly boli úhrady zdravotnej starostlivosti v kamenných hospicioch, mobilných hospicioch a v domoch ošetrovateľskej starostlivosti.

⁷⁸ Tlačová správa Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou z 30. januára 2024 na tému: [Prístup k hospicom sa musí razantne zmeniť, úrad ukončil dohľady vo všetkých troch poisťovniach a apeluje na zmenu.](#)

a dodržiavať limity ľudskej dôstojnosti v kontexte paliatívnej zdravotnej starostlivosti. Požiadal som aj o informáciu, ako sa ministerstvo zdravotníctva vysporiadalo s apelom Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou z januára 2024, aby sa v rámci tzv. prerozdelenovej vyhlášky na tento druh zdravotnej starostlivosti transparentne určil samostatný objem finančných prostriedkov porovnateľný s Českou republikou.

Ministerstvo zdravotníctva uviedlo, že si plne uvedomuje potrebu rozvíjania a rozširovania siete zariadení poskytujúcich paliatívnu zdravotnú starostlivosť. V súvislosti s plnením svojich úloh v tejto oblasti upozornilo na prijatie cenového opatrenia, ktoré vo vzťahu ku kamenným hospiciom stanovilo minimálnu cenu za lôžkodeň. Ministerstvo zdravotníctva vyjadrilo snahu i naďalej pevnú cenu stanovenú týmto opatrením navyšovať. Jedným dychom však zdôraznilo, že navýšenie tejto pevnej ceny za lôžkodeň je možné iba v rámci už i tak obmedzeného rozpočtu prislúchajúceho pre zdravotníctvo. K otázke, ako sa ministerstvo zdravotníctva vysporiadalo s januárovým apelom Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, aby sa v rámci tzv. prerozdelenovej vyhlášky na tento druh zdravotnej starostlivosti transparentne určil samostatný objem finančných prostriedkov porovnateľný s Českou republikou, sa nevyjadrilo. Neuviedlo ani žiadne iné informácie, ktoré by boli spôsobilé rozptýliť obavy, či bude Slovenská republika v budúcnosti schopná napĺňať pozitívny záväzok štátu zabezpečovať ochranu zdravia a dodržiavať limity ľudskej dôstojnosti pri poskytovaní paliatívnej zdravotnej starostlivosti.

Z toho dôvodu som verejne upozornil na opísaný stav paliatívnej starostlivosti na Slovensku, ktorý považujem za hraničiaci s dodržiavaním limitov ľudskej dôstojnosti v rámci poskytovania zdravotnej starostlivosti, ako aj s dodržiavaním záväzku štátu zabezpečovať ochranu zdravia. Situáciu plánujem sledovať aj v roku 2025 s prihliadnutím na avizované rokovania ministerstva zdravotníctva so zástupcami poskytovateľov paliatívnej zdravotnej starostlivosti, ktorých cieľom je nájsť riešenie, ktoré umožní i naďalej poskytovať na Slovensku paliatívnu starostlivosť v súlade so štandardami 21. storočia.

Nesúhlas s ukončením dočasnej pracovnej neschopnosti

Ešte v priebehu roka 2023 sa na mňa obrátila podávateľka s podnetom, ktorým namietala, že jej bola ukončená dočasná pracovná neschopnosť, hoci jej zdravotný stav v tom čase neumožňoval vykonávať pracovnú činnosť. Podávateľka sa

Lekára nekontrolujem, ale zameral som sa na postup Sociálnej poisťovne a Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou

Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou nepostupoval správne

Medicínske zisťovanie úzko súvisí s dočasnou práceneschopnosťou

Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou nekonaním porušil právo podávateľky

v tejto veci ešte pred podaním podnetu obrátila aj na Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ako aj na Sociálnu poisťovňu. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou jej podanie postúpil Sociálnej poisťovni, pričom odpoveď Sociálnej poisťovne podávateľku neuspokojila.

Moja pôsobnosť mi neumožňuje vstupovať do vzťahov medzi ošetrovateľom a pacientom. Z tohto dôvodu som sa pri vybavovaní podnetu mohol zamerať „len“ na Sociálnu poisťovňu a na Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

Pokiaľ ide o Sociálnu poisťovňu, v jej prípade nedošlo konaním, rozhodovaním alebo nečinnosťou k porušeniu základných práv a slobôd podávateľky. V rámci vybavovania podnetu som mal výhrady predovšetkým **voči postupu Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou**. Hoci podávateľka v podaní adresovanom Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou explicitne namietala konanie svojho ošetrojúceho lekára a **dožadovala sa obnovenia dočasnej pracovnej neschopnosti**, Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou sa týmto podaním po meritórnej stránke vôbec nezaoberal a vec postúpil Sociálnej poisťovni.

Podľa argumentácie Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou „vypísanie“ dočasnej pracovnej neschopnosti predstavuje **len administratívny úkon, a nie je poskytovaním zdravotnej starostlivosti**. S touto argumentáciou nesúhlasím z dvoch dôvodov. V príslušných právnych predpisoch je vystavenie potvrdenia o dočasnej pracovnej neschopnosti zaradené medzi zdravotné výkony, ktoré sú základnou jednotkou poskytovania zdravotnej starostlivosti. Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou taktiež opomína, že záveru vo veci dočasnej pracovnej neschopnosti, ktorý je sám o sebe možnože len administratívny úkon, musí ale predchádzať **medicínske zisťovanie a examinácia zdravotného stavu** pacienta, pretože len v takom prípade môže ošetrojúci lekár kvalifikovane posúdiť, či pacient je, alebo nie je, schopný práce.

Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou je orgánom verejnej moci, ktorý dohliada na správne poskytovanie zdravotnej starostlivosti. Predstavuje tak realizáciu garancie ochrany zdravia, ku ktorej sa zaviazal štát v čl. 40 ústavy. Tento imperatív však v podávateľkinom prípade nebol naplnený, keďže Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou **odmietol v danej veci vykonať dohľad, čím - podľa môjho záveru - porušil podávateľkino základné právo na ochranu zdravia** podľa čl. 40 ústavy. Úradu pre dohľad nad zdravotnou

Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou trval na svojom

Ani Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou nemá dostatočné právomoci, navrhujem zmenu právnej úpravy

Inšpirácia právnou úpravou Českej republiky

Oceňujem prístup ministerstva zdravotníctva

starostlivosťou som preto navrhol, aby sa predmetným podávateľkiným podaním zaoberal a vykonal v danej veci dohľad.

V reakcii na môj návrh opatrení však Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou zotrval na svojom právnom názore, že predmetná vec nepatrí do jeho pôsobnosti, ale do pôsobnosti Sociálnej poisťovne.

V súvislosti s vybavovaním tohto podnetu som však identifikoval, že súčasné možnosti obrany pacienta v prípade nesúhlasu so záverom ošetrojúceho lekára o dočasnej pracovnej neschopnosti sú veľmi limitované. Napokon, ani podanie podnetu Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou nepovažujem za dostatočne efektívny nástroj obrany. Jednak ani Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou nie je oprávnený zmeniť či zrušiť záver ošetrojúceho lekára o dočasnej pracovnej neschopnosti, jednak zákonná lehota na výkon dohľadu podľa zákona o dohľade nad zdravotnou starostlivosťou je deväť mesiacov, čo je v prípadoch dočasnej pracovnej neschopnosti prídlhá doba.

Z tohto dôvodu som preto **adresoval ministerstvu zdravotníctva podnet na zmenu právnej úpravy**, v ktorom som navrhoval inšpiráciu českou právnou úpravou. Podľa nej je možné podať návrh na preskúmanie rozhodnutia vo veci dočasnej pracovnej neschopnosti do troch pracovných dní. Tento návrh sa podáva priamo ošetrojúcemu lekárovi, ktorý prijal rozhodnutie o dočasnej pracovnej neschopnosti. Ak ten návrhu na preskúmanie nevyhoví, postúpi ho do piatich pracovných dní nadriadenému orgánu, ktorým je orgán vydávajúci povolenie na prevádzku zdravotníckeho zariadenia. Tento správny orgán je následne oprávnený záver o dočasnej pracovnej neschopnosti zmeniť.

Ministerstvo zdravotníctva sa **poďakovalo** za predmetný podnet a prisľúbilo, že pri zmenách zameraných na zlepšenie systému elektronickej pracovnej neschopnosti a pri úpravách, ktoré budú súvisieť so zmenou príslušnej legislatívy, zahrnie do zmien aj moje návrhy. Pozitívny prístup ministerstva zdravotníctva veľmi oceňujem.

Mechanizmus odškodnenia za sterilizácie vykonané v rozpore s právom

V dňoch 08. - 12. júla 2024 sa na Slovensku uskutočnila prvá zo série návštev, ktoré sa **komisár Rady Európy pre ľudské**

práva Michael O'Flaherty⁷⁹ rozhodol absolvovať v rámci svojej priority v oblasti ľudských práv Rómov a Travellerov v Európe. Už počas svojej návštevy komisár vyjadril pochopenie pre to, že odstraňovanie niektorých hlboko zakorenených predsudkov voči rómskej komunite v spoločnosti a od toho sa odvíjajúcich životných prekážok, ktorým naprieč generáciami rómska komunita čelí, si vyžiada roky sústredenej práce. Poukázal však aj na to, že prítomnosť zostáva zaťažená takými problémami z minulosti, riešenie ktorých je možné zrealizovať pomerne rýchlo. Takým zostáva aj **doposiaľ neukončený proces odškodňovania za sterilizácie vykonané v rozpore s právom**, obeťami ktorých boli v prevažujúcej miere rómske ženy.

Český kolega má čo vyhodnocovať, ja žiaľ nie

Žiaľ, zatiaľ čo môj náprotivok v Českej republike, verejný ochranca práv Stanislav Křeček vo svojej výročnej správe **sumarizuje poznatky z trojročného cyklu** odškodňovania za sterilizácie uskutočnené v rozpore s právom, ja môžem len dôraznejšie zopakovať apel na urýchlené prijatie právnej úpravy, ktorá by takýto mechanizmus odškodnenia do právneho poriadku v Slovenskej republike zakotvila, keďže v právnej úprave doposiaľ chýba a navrhované znenia zákona si nezískali podporu zákonodarného zboru.

Prísľub vedenia ministerstva spravodlivosti

V tomto kontexte je potrebné vnímať aj moju podporu rezortu spravodlivosti, ktorý reagoval na výhrady komisára Rady Európy pre ľudské práva a verejne komunikoval **zámer obnoviť činnosť pracovnej skupiny** poverenej prípravou návrhu zákona o odškodnení obetí sterilizácií vykonaných v rozpore s právom. Postrehy, ktoré som v minulosti zdieľal⁸⁰ v súvislosti s legislatívnou aktivitou rezortu spravodlivosti a poslancov národnej rady, som ponúkol rezortu opäť.⁸¹

Vláda má už skúsenosti s odškodňovaním

Vážnosť zámeru vlády prijať mechanizmus odškodnenia za sterilizácie vykonané v rozpore s právom, hoci tieto boli hrubým zásahom do základných práv a slobôd dotknutých osôb a poznačili ich do konca života, tak vzbudzuje z dôvodu zdĺhavého konania vážne pochybnosti. Platí to o to viac, ak vláda v rovnakom období **preukáže kapacitu operatívne**

⁷⁹ [Stretnutie s komisárom pre ľudské práva Rady Európy.](#)

⁸⁰ List ministromi spravodlivosti k legislatívnemu zámeru zákona o jednorazovom finančnom odškodnení žien sterilizovaných v rozpore s právom sp. zn. 2207/2023/KVOP zo dňa 7. marca 2023; list poslancom národnej rady k Návrhu poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Petra Polláka, Lukáša Buža, Anežky Škopovej a Viliama Tankóka na vydanie zákona o jednorazovom finančnom odškodnení osôb sterilizovaných v rozpore s právom a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatkoch za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (tlač 64) sp. zn. 3028/2024/KVOP zo dňa 26.02.2024.

⁸¹ List ministromi spravodlivosti a štátnej tajomníčke rezortu spravodlivosti sp. zn. 3914/2024/KVOP zo dňa 15. júla 2024.

reagovať na inú požiadavku na odškodnenie väčšej skupiny dotknutých osôb (pokuty za priestupky počas pandémie).⁸²

Nedostatky pri schvaľovaní úhrady lieku „na výnimku“ zdravotnými poisťovňami

V správe o činnosti za rok 2023⁸³ som predznamenal zámer pokračovať v analýze právneho prostredia, v ktorom sa uskutočňuje rozhodovanie zdravotných poisťovní o úhrade za lieky v osobitných prípadoch (verejnosti známe ako „lieky na výnimku“ či „výnimkové lieky“) a v identifikácii tých prekážok, ktoré **môžu brániť efektívnemu napíňaniu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu** podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva podľa jej čl. 40 **na ochranu zdravia a práva na bezplatnú zdravotnú starostlivosť na základe zdravotného poistenia za podmienok, ktoré ustanoví zákon.**

Môj záujem pramení z podaní pacientov a z odoziev lekárov

Môj hlbší záujem o túto problematiku bol vyvolaný viacerými podnetmi konkrétnych podávateľov – poistencov zdravotných poisťovní, v ktorých sa opakovali pochybenia zdravotných poisťovní vyplývajúce **z ústavne nesúladného výkladu** ustanovení zákona o úhrade liekov z verejného poistenia. Možné systémové presahy však naznačovali aj výhrady poskytovateľov zdravotnej starostlivosti (ambulantných lekárov), rôznych odborných združení a asociácií či patientskych organizácií.

Úspech verejného ochranu práv na zasadnutí Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť

Moje závery týkajúce sa postavenia zdravotných poisťovní pri schvaľovaní úhrady lieku v osobitnom prípade ako vykonávateľov verejnej moci a závery týkajúce sa schvaľovacích procesov zdravotných poisťovní ako konaní administratívneho charakteru, výsledkom ktorých je individuálny správny akt, som zhrnul do Stanoviska k dodržiavaniu práva pacientov a poistencov **na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy** v rozhodovacej činnosti Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s, ktoré som hneď v úvode roka tlmočil na pôde Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť spolu s apelom adresovaným ministerstvu zdravotníctva.⁸⁴ Na ministerstvo zdravotníctva som sa obracal ako na **jediného akcionára Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s.** s požiadavkou, aby prostredníctvom svojich oprávnení akcionára zabezpečilo na strane zdravotnej poisťovne dodržiavanie zákonných požiadaviek rozhodovacieho

⁸² Bližšie k téme v kapitole „Nezákonné vymáhanie úhrad za tzv. štátnu karanténu počas pandémie ochorenia COVID-19“.

⁸³ Bližšie pozri str. 117 až 121 Výročnej správy verejného ochrancu práv za kalendárny rok 2023.

⁸⁴ [Evidujem porušenia ústavného práva na inú právnu ochranu pri schvaľovaní úhrady lieku Všeobecnou zdravotnou poisťovňou. Problém včera prerokovala Rada vlády SR pre ľudské práva.](#)

Stanovisko vzala na vedomie aj vláda

procesu, rešpektovanie základných pravidiel správneho konania a princípov dobrej verejnej správy, súčasťou ktorej je aj požiadavka riadneho odôvodnenia vydávaných rozhodnutí.

Ministerstvo zdravotníctva odpočítavalo splnenie úlohy

Hoci moje stanovisko adresované Rade vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ktoré následne vzala na vedomie aj vláda) reflektovalo len na činnosť Všeobecnej zdravotnej poisťovne, a. s. ako obchodnej spoločnosti s úplnou majetkovou účasťou štátu, z hľadiska predmetu veci ho bolo možné rovnocenne premietnuť aj na postup súkromných zdravotných poisťovní zapojených do štruktúry verejného zdravotného poistenia na Slovensku.

Odpočet plnenia úlohy, ktorou Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť v nadväznosti na moju výzvu rezort zdravotníctva zaviazala, **predložilo ministerstvo zdravotníctva v júni 2024**. Z jeho obsahu vyplývalo, že rezort zdravotníctva si osvojil potrebu dbať na transparentnosť a spravodlivosť pri posudzovaní a rozhodovaní o úhrade liekov v osobitných prípadoch zdravotnou poisťovňou (a teda i potrebu dbať na riadne odôvodnenie rozhodnutí zdravotnej poisťovne) a plnenie tejto požiadavky sa zaviazal vyhodnocovať vo vzťahu k zdravotnej poisťovni opakovane. **Naplnenie tohto záväzku budem sledovať**.

Závery prezentované v mojom stanovisku, ktoré zdravotné poisťovne dlhodobo odmietali a spochybňovali nevyhnutnosť ich premietnutia do svojej rozhodovacej činnosti, boli napokon v priebehu roka viackrát potvrdené, a to nielen rozhodnutiami správnych súdov, ale i Generálnou prokuratúrou, ktorá v závere roka podala viacero protestov prokurátora, ktorými požadovala **zrušenie zamietavých stanovísk zdravotných poisťovní k úhrade lieku z dôvodu ich nezákonnosti vyplývajúcej z nedostatočného odôvodnenia**.⁸⁵

Zdravotné poisťovne musia dbať na riadne a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutí

Aj naďalej budem preto apelovať na zdravotné poisťovne, aby vo svojej rozhodovacej činnosti **dbali na riadne a presvedčivé odôvodnenie** svojich rozhodnutí tak, aby sa eliminovali akékoľvek pochybnosti o svojvôli v rozhodovacom procese a aby sa zabezpečila ochrana základných práv pacientov v súlade s ústavnými zárukami a s princípmi dobrej verejnej správy.

⁸⁵ [Kroky Generálnej prokuratúry SR potvrdzujú moje stanovisko zdôrazňujúce požiadavku na náležité odôvodnenie rozhodnutí zdravotných poisťovní o úhrade lieku na výnimku.](#)

Dialóg so všetkými zúčastnenými

Dôvody, pre ktoré zdravotné poisťovne zlyhávajú pri riadnom odôvodňovaní svojich rozhodnutí o úhrade lieku na výnimku som sa usiloval **v priebehu roka identifikovať v komunikácii so zdravotnými poisťovňami, s Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, s Úradom na ochranu osobných údajov, s patientskymi organizáciami, s platformou farmaceutických spoločností, či v priamej komunikácii s dotknutými podávateľmi podnetov – poistencami zdravotných poisťovní.**

Všeobecne a neurčito formulovaný rámec určovania vlastných kritérií pre súhlas na úhradu lieku

Predbežne, pre potreby tejto výročnej správy možno uviesť, že neuralgickým bodom sa javí príliš všeobecne a neurčito formulovaný rámec oprávnenia zdravotných poisťovní **určovať si vlastné kritériá**, v zmysle ktorých môže zdravotná poisťovňa úhradu lieku v osobitnom prípade odsúhlasiť (ak je poskytnutie lieku s prihliadnutím na zdravotný stav poistenca jedinou vhodnou možnosťou), ku ktorej pristupuje povinnosť zdravotných poisťovní hospodáriť s prostriedkami verejného zdravotného poistenia tak, aby zabezpečili riadne a bezpečné vykonávanie verejného zdravotného poistenia.

Podanie na Ústavný súd

Na možný nesúlad ustanovení zákona o úhrade liekov, ktoré regulujú postup zdravotných poisťovní pri schvaľovaní úhrady liekov z verejného zdravotného poistenia v osobitných prípadoch s ústavou, a tiež s ustanoveniami Dohovoru o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny upozornil v auguste 2024 Správny súd v Bratislave svojím návrhom na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa ustanovenia čl.130 ods. 1 písm. d) ústavy.

Budem informovať Ústavný súd o mojich poznatkoch

Argumentáciu správneho súdu som sa po prijatí návrhu Ústavným súdom⁸⁶ rozhodol podporiť vlastným *amicus curiae*, ktorý mi - ako verejnému ochrancovi práv - dáva nepomerne širší priestor pre informovanie Ústavného súdu o zisteniach, záveroch a úvahách, akými sa v uvedenej veci zaoberám.

⁸⁶ Ústavný súd na neverejnom zasadnutí pléna 15. januára 2025 rozhodol o prijatí návrhu Správneho súdu v Bratislave na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy o súlade § 88 ods. 9, 10, 11, 16 (v spojení s § 98h ods. 5) a 17 zákona č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s ústavou a Dohovorom o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny na ďalšie konanie v celom rozsahu (sp. zn. PL. ÚS 1/2025).

Nájomné bývanie a nútené vyst'ahovanie

Podmienky pridel'ovania nájomných bytov v Bratislave

Obracajú sa na mňa aj podávatelia, ktorí žiadali obec/mesto o pridelenie nájomného bytu, no ich žiadosti boli zamietnuté. V jednom prípade išlo o podávateľku, ktorej žiadosť o poskytnutie nájomného bývania bola zamietnutá preto, že v minulosti bola majiteľkou nehnuteľnosti. Podávateľka namietala, že nehnuteľnosť predala, pretože sa kvôli svojmu nepriaznivému zdravotnému stavu dostala do zlej finančnej situácie. Posledných 20 rokov prespávala u príbuzných alebo v ubytovniach. Preto žiadala o pomoc a o poskytnutie nájomného bývania Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava.

Podmienky, ktoré musí žiadateľ o nájom bytu splniť, upravovalo všeobecne záväzné nariadenie mesta Bratislava o nájme bytov a obytných miestností v zariadeniach určených na trvalé bývanie účinné v čase podania žiadosti tak, že hlavné mesto zaradí žiadateľa do zoznamu žiadateľov, ak nemá kde bývať buď preto, že nie je vlastníkom alebo nájomcom bytu/rodinného domu, alebo mu dlhé časové priesťahy pri vymáhaní práva bývať v byte súdnou cestou bránia užívať byt a o právo bývať v byte neprišiel vlastným pričinením.

Nevhodný výklad podmienky zo strany mesta

Hlavné mesto si druhú z podmienok vyložilo v podávateľkinom prípade tak, že predajom nehnuteľnosti sa podávateľka pripravila o právo bývať v byte. S takýmto výkladom som sa nestotožnil, pretože podľa dostupných informácií podávateľka splnila už prvú podmienku (nebola v čase podania žiadosti vlastníčkou ani nájomkyňou nehnuteľnosti) a nebolo potrebné už splniť druhú, alternatívnu časť podmienky, týkajúcu sa priesťahov a straty práva bývať v byte.

Hlavné mesto tým porušilo právo podávateľky na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Preto som ho požiadal o to, aby opätovne prehodnotilo podávateľkyňu žiadosť. Rovnako som hlavné mesto požiadal, aby nevykladalo podmienky poskytnutia nájomného bývania tak, že **predošlé vlastníctvo nehnuteľnosti** vylučuje žiadateľov z možnosti zaradenia do poradovníka a následne aj z pridelenia nájomného bytu.

S témou nájomného bývania úzko súvisí aj problematika dodržiavania základných práv a slobôd jednotlivcov pri nútenom vyst'ahovaní z nájomného bývania obce, príp. mesta. Úlohy

Poznatky pre Združenie miest a obcí Slovenska a Úniu miest Slovenska

verejného ochrancu práv vnímam aj vo vzťahu k prevencii a k podpore pri ochrane základných práv a slobôd.

Preto som sa v súvislosti s danou problematikou obrátil na zástupcov **Združenia miest a obcí Slovenska a Únie miest Slovenska**, aby som ich oboznámil s niektorými ľudskoprávnymi požiadavkami súvisiacimi s realizáciou núteného vystaňovania, ktorých naplnenie zároveň skúmam aj v prijatých podnetoch. K téme som sa dodatočne vrátil v mojom príhovore, ktorý som predniesol na Sneme Združenia miest a obcí Slovenska dňa 28. mája 2024.

Vzdelávanie a ochrana detí

Ochrana práv detí je v demokratickej spoločnosti kľúčová, pretože deti sú jednou z najzraniteľnejších skupín, ktorá potrebuje osobitnú ochranu a podporu na zabezpečenie ich fyzického, emocionálneho a intelektuálneho vývoja. Je dôležité, aby štát a spoločnosť vytvárali prostredie, ktoré podporuje ich zdravý rozvoj a zabezpečuje ich ochranu. Zabezpečenie prístupu k vzdelaniu je kľúčové nielen pre osobný rozvoj dieťaťa, ale aj pre jeho schopnosť plnohodnotne sa začleniť do spoločnosti a prispieť k jej rozvoju. Zároveň je nevyhnutné, aby boli deti chránené pred akýmkoľvek druhom násillia, zneužívania alebo zanedbávania, ktoré by mohlo narušiť ich zdravý vývoj. Ochrana detí pred negatívnymi vplyvmi a zabezpečenie prístupu k vzdelaniu je teda zodpovednosťou nielen rodičov, ale aj štátu, ktorý by mal vytvárať prostredie podporujúce ich ochranu a rozvoj. Ústava a medzinárodné právne normy zabezpečujú, aby sa práva detí dodržiavali a činnosť verejného ochrancu práv zohráva významnú úlohu pri ochrane detí pred porušovaním týchto práv.

Prvá alternatívna správa verejného ochrancu práv adresovaná Výboru OSN pre práva dieťaťa

V roku 2024 som sa rozhodol prispieť do monitorovacieho procesu OSN svojou alternatívnou správou, aby som nezávisle a objektívne reflektoval na stav uplatňovania záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohôrov OSN na Slovensku. V zmysle mandátu verejného ochrancu práv považujem za nevyhnutné upozorňovať na systémové nedostatky, ktoré bránia plnému rešpektovaniu základných práv a slobôd. Mojm poslaním je stáť na strane jednotlivcov, najmä tých najzraniteľnejších, ktorí sú ovplyvnení rozhodovaním alebo postupmi orgánov verejnej moci a vyvažovať mocenskú nerovnováhu medzi občanom a štátom.

Výbor OSN pre práva dieťaťa	V tejto súvislosti som 15. decembra 2024 predložil historicky prvú alternatívnu správu ⁸⁷ verejného ochrancu práv Výboru OSN pre práva dieťaťa . Táto správa bola zaslaná ako príspevok k hodnoteniu Slovenskej republiky v rámci 98. zasadnutia tohto výboru OSN, ktoré sa uskutočnilo od 13. do 31. januára 2025. ⁸⁸ Na základe skúseností z praxe som v správe identifikoval kľúčové oblasti vyžadujúce zlepšenie právnych a administratívnych rámcov a predložil som konkrétne odporúčania na systémové zmeny, ktoré by pomohli zabezpečiť plné rešpektovanie práv dieťaťa v Slovenskej republike.
Deti umiestnené v reedukačných centrách	Vo svojej alternatívnej správe som pozornosť venoval právam detí umiestneným v reedukačných centrách a potrebe reformy existujúceho systému reedukácie detí v Slovenskej republike. V správe som tiež upriamil pozornosť na práva detí rodičov vo výkone trestu odňatia slobody a vo výkone väzby. Vzhľadom na ustanovenia Dohovoru o právach dieťaťa, najmä na čl. 9 a 23, ktoré zdôrazňujú právo detí so zdravotným postihnutím žiť so svojimi rodinami a získať potrebnú starostlivosť a podporu na zabezpečenie ich dôstojnosti, rozvoja a inklúzie, som Výbor OSN pre práva dieťaťa informoval o nedostatočnej podpore pre rodičov starajúcich sa o dieťa so zdravotným postihnutím v podmienkach Slovenskej republiky.
Potreba posilniť podporu rodičov a zákonných zástupcov	Zdôraznil som potrebu posilniť podporu rodičov a zákonných zástupcov detí so zdravotným postihnutím, vrátane poskytnutia dostatočných finančných zdrojov a sociálnych služieb rodinám, včítane prístupu k včasnej intervencii, psychologickej a sociálnej pomoci, k denným službám starostlivosti a odľahčovacím službám. Posilnenie podpory pre rodiny je kľúčové vo vzťahu k predchádzaniu zbytočného oddeľovania detí od rodín a na zabezpečenie ochrany najlepšieho záujmu detí so zdravotným postihnutím v súlade s Dohovorom o právach dieťaťa.
Situácia detí cudzincov obmedzených na slobode	V súvislosti s výkonom mandátu národného preventívneho mechanizmu som výbor OSN informoval o svojich zisteniach z monitorovacej návštevy v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce . Keďže sa počas mojej návštevy v zariadení nachádzali aj rodiny s deťmi, zameral som svoju pozornosť aj na zistenie ich podmienok. ⁸⁹ Zistil som

⁸⁷ [Prvá alternatívna správa verejného ochrancu práv adresovaná Výboru OSN.](#)

⁸⁸ [Alternatívne správy.](#)

⁸⁹ [Správa z monitoringu národného preventívneho mechanizmu.](#)

Porovnaj aj mediálne vystúpenia:

[Pre RTVS o záveroch z monitoringu v ÚPZC Sečovce.](#)

	<p>nedostatočné vybavenie priestorov pre deti, ako aj obmedzený prístup do vonkajších priestorov na 20 minút trikrát denne, čo pripomínalo podmienky vo väzeniach. Vo svojich odporúčaniach som zdôraznil, že deti by mali byť umiestnené iba na miestach prispôbených ich potrebám, s prístupom k vzdelávaniu a k zmysluplným aktivitám, a zároveň som vyzval na ukončenie zaistenia detí na základe imigračného statusu ich samých, alebo ich rodičov.</p>
<p>Ochrana práv pacientov, vrátane detí</p>	<p>V správe som Výbor OSN pre práva dieťaťa upozornil aj na absenciu nezávislého monitorovacieho mechanizmu, ktorý by zabezpečoval ochranu práv pacientov, vrátane detí. Venoval som sa aj nedostatočnej, resp. absentujúcej právnej úprave súvisiacej s právom maloletých pacientov na sprevádzajúcu osobu počas hospitalizácie.</p>
<p>Vzdelanie pre rómske deti</p>	<p>Venoval som sa aj právu na vzdelanie pre rómske deti v slovenskom vzdelávacom systéme, ako aj posledným krokom relevantných autorít v boji s pretrvávajúcou segregáciou vo vzdelávaní. Zároveň som Výbor OSN pre práva dieťaťa informoval o svojich odporúčaniach v tejto téme.</p> <p>V predkladaní alternatívnych správ verejného ochrancu práv plánujem pokračovať aj v nasledujúcich rokoch v rámci výkonu svojho mandátu.</p>
<p>Analýza legislatívnych a koncepčných materiálov</p>	<p>Segregácia rómskych detí vo vzdelávaní</p> <p>Aj v roku 2024 som venoval pozornosť monitorovaniu stavu dodržiavania práva na vzdelanie bez diskriminácie pre rómske deti v slovenskom školstve. Z dôvodu obmedzených kapacitných možností Kancelárie bol monitoring zameraný hlavne na analýzu legislatívnych a koncepčných materiálov iniciovaných ministerstvom školstva v súvislosti s elimináciou segregácie rómskych detí vo vzdelávaní.</p> <p>Zamestnanci Kancelárie sa zároveň zúčastňovali aj na rôznych pracovných stretnutiach súvisiacich s danou témou, či už iniciovaných priamo ministerstvom školstva, alebo inými relevantnými inštitúciami. Absolvoval som aj niekoľko osobných stretnutí s vrcholnými predstaviteľmi rezortu školstva, ako aj so samotným ministrom Tomášom Druckerom.</p> <p>Nedávne aktívne kroky ministerstva školstva zamerané na elimináciu segregácie rómskych detí vo vzdelávaní úzko súvisia s Plánom obnovy a odolnosti Slovenskej republiky</p>

[Začali sme neohlásenú kontrolnú návštevu v Ústave policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce. Mysteryshopping v ÚVV a ÚVTOS Košice A ÚPZC Sečovce.](#)

Projekt
„Príležitosť pre všetkých“

a sú aj reakciou na rozhodnutie Európskej komisie podať žalobu na Slovensko Súdnemu dvoru Európskej únie za neefektívne riešenie problému segregácie rómskych detí vo vzdelávaní.

V priebehu roka 2024 iniciovalo ministerstvo školstva viacero koncepčných materiálov, ako aj legislatívnych zmien, ktorých cieľom je eliminácia segregácie vo vzdelávaní a podpora inkluzívneho vzdelávania.

V októbri 2024 ministerstvo školstva informovalo o začatí národného projektu „Príležitosť pre všetkých“. Cieľom projektu je **podporiť desegregáciu vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít** v systéme bežného vzdelávania v konkrétnych vybraných lokalitách.

Rezort školstva zároveň informoval, že v roku 2025 spustí národný projekt zameraný na inklúziu nesprávne zaradených žiakov v špeciálnych školách s názvom „Vytvorenie podmienok na inklúziu žiakov zaradených do špeciálnych škôl a špeciálnych tried základných škôl s potenciálom úspešne získať nižšie stredné vzdelanie“.

Ministerstvo školstva v rámci projektu plánuje **opätovné testovanie detí vo veku šesť až desať rokov** zaradených do špeciálnych škôl s diagnózou ľahkého mentálneho postihnutia vzhľadom na to, že výskyt diagnostikovaného postihnutia je päťnásobne vyšší medzi žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít. Nesprávne zaradení žiaci budú cez systém adaptačných tried presunutí do bežného vzdelávania.

Vítam iniciovanie praktických krokov ministerstva školstva namierených na riešenie segregácie vo vzdelávaní prostredníctvom dvoch národných projektov. Zároveň považujem za dôležité, aby rezort pri implementácii projektov reflektoval na širšie systémové výzvy a nadviazal na poznatky vyplývajúce z dát a skúseností z terénu.

Miera segregácie
a životné podmienky detí

Segregácia rómskych detí vo vzdelávacom systéme predstavuje závažné porušenie práva na vzdelanie a je dôsledkom pretrvávajúcich systémových problémov, ako sú zakorenená diskriminácia, sociálno-ekonomické nerovnosti, rezidenčná segregácia a zlé životné podmienky. Tieto faktory ovplyvňujú nielen vzdelávací systém, ale aj každodenný život detí, čím prehľbujú chudobu a sociálne vylúčenie a bránia prelomeniu tohto začarovaného kruhu.

	<p>Spojitosť medzi mierou segregácie a životnými podmienkami detí je evidentná nielen z práce Kancelárie, napríklad prostredníctvom podnetov, ale aj z dostupných dát.</p>
<p>Dostupné dáta</p>	<p>Podľa údajov EU-SILC MRC 2020⁹⁰ takmer polovica (47 %) detí vo veku šesť až 15 rokov z marginalizovaných rómskych komunít na Slovensku, ktoré sú zaradené do bežného vzdelávania, navštevuje triedy zložené výlučne z rómskych žiakov. Ďalších 23 % detí navštevuje triedy, v ktorých Rómovia tvoria väčšinu.</p>
	<p>Na porovnanie - medzi rómskymi deťmi z integrovaných domácností navštevuje výlučne rómske triedy iba 24 % detí, čo je polovica podielu v marginalizovaných komunitách. Rovnaký podiel, teda 23 % rómskych detí z integrovaných domácností však navštevuje triedy, kde väčšinu žiakov tvoria Rómovia, čo zodpovedá miere pozorovanej v marginalizovaných komunitách.</p>
<p>Horšia situácia v špeciálnom školstve</p>	<p>Tieto dáta sú ešte vypuklejšie v špeciálnom školstve. Podľa údajov EU-SILC MRK 2020⁸⁴ až 63 % detí vo veku šesť až 15 rokov z marginalizovaných rómskych komunít v špeciálnom vzdelávaní je zaradených do tried zložených výlučne z rómskych spolužiakov. Okrem toho 32 % žiakov z marginalizovaných rómskych komunít v špeciálnom vzdelávaní navštevuje školy, ktoré sú výhradne rómske.</p>
<p>Širšia podpora pre deti pochádzajúce z marginalizovaných rómskych komunít</p>	<p>Na efektívne riešenie problému segregácie vo vzdelávaní je teda potrebný komplexný prístup zahŕňajúci nielen školské opatrenia, ale aj širšiu podporu pre deti pochádzajúce z marginalizovaných rómskych komunít, ako je zlepšenie podmienok v oblasti bývania a v oblasti infraštruktúry a zabezpečenie prístupu k základným potrebám.</p> <p>Deti zo sociálne znevýhodnených rodín čelia bariéram, ktoré presahujú vzdelávací systém – patria sem zlé hygienické podmienky a nedostatočné materiálne zabezpečenie, vrátane nedostatku oblečenia. Preto je dôležité, aby podporné opatrenia v rámci desegregácie vo vzdelávaní zohľadňovali nielen potreby v škole, ale aby zohľadňovali aj širší kontext života týchto detí.</p> <p>V tejto súvislosti je teda potrebná úzka medzirezortná kooperácia, ďalej spolupráca s relevantnými aktérmi ako sú Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity a miestne samosprávy. Tento spolupracujúci prístup</p>

⁹⁰ Filip Markovič, Ľudmila Plachá, Príjmy a životné podmienky v marginalizovaných rómskych komunitách: Vybrané ukazovatele zo zisťovania EU SILC_MRK 2020, Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity, 2020.

Dôležité je získať dôveru a spoluprácu zo strany rodičov

by sa mal zamerať na prispôsobenie plánov desegregácie tak, aby riešili potreby a výzvy jednotlivých lokalít, čím sa zabezpečí, že prijaté opatrenia budú účinné a efektívne.

V rámci projektu desegregácie za rovnako dôležité považujem potrebu práce priamo v teréne nielen so školami, ale aj s rodičmi detí z marginalizovaných rómskych komunít a rovnako s rodičmi z majority. Úspešná desegregácia vo vzdelávaní nemôže byť postavená len na spolupráci so školami a ich zriaďovateľmi. Je rovnako **dôležité získať dôveru a spoluprácu zo strany rodičov**. Bez spolupráce s rodičmi nemôže byť desegregácia vo vzdelávaní úspešná. Naopak, môže viesť k sekundárnej segregácii.

Tento aspekt si vyžaduje priamu prácu v komunitách, ktorá by sa mala zabezpečiť využitím spolupráce s inštitúciami priamo pôsobiacimi v teréne. Ide napríklad o miestne centrá komunitných služieb, pracovníkov terénnej sociálnej práce, Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, či organizácie tretieho sektora, ktoré majú hlbokú znalosť lokálneho prostredia a dôveru obyvateľov. Tieto inštitúcie môžu efektívne sprostredkovať dialóg medzi školami, rodičmi z minority a rodičmi z majority, a zároveň poskytnúť odbornú podporu, ktorá je potrebná na riešenie obáv a na budovanie pozitívnych vzťahov. Bez tejto spolupráce môže byť desegregačný proces vnímaný ako vzdialený a nepochopený, čo by mohlo ohroziť jeho úspech a trvácnosť.

V neposlednom rade by všetky plány desegregácie mali byť podporené nepretržitým monitorovaním a hodnotením, aby sa vyhodnocoval pokrok a vykonávali potrebné úpravy, čím sa zabezpečí, že úsilie o desegregáciu povedie ku konkrétnym zlepšeniam vo vzdelávacích skúsenostiach a výsledkoch pre všetky deti.

Historicky druhé písomné podanie verejného ochrancu práv⁹¹ na ESLP

V marci 2024 som zaslal na ESLP písomné stanovisko tretej strany v prípade Salay proti Slovenskej republike.⁹² Táto sťažnosť predstavuje prvý prípad svojho druhu na ESLP týkajúci sa diskriminačného zaradenia rómskych žiakov do špeciálneho vzdelávania v Slovenskej republike.

⁹¹ V roku 2018 poskytla bývalá verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová historicky prvé písomné podanie verejného ochrancu práv na ESLP v prípade razié v Moldave nad Bodvou z roku 2013.

⁹² ESLP, Adrián SALAY proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 29359/22, Dostupné online na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-228211%22%5D%7D>.

Nadmerné zastúpenie
rómskych žiakov
v špeciálnom vzdelávaní

V roku 2022 podal Róm Adrián Salay sťažnosť proti Slovensku na ESLP pre **diskriminačné zaradenie a vzdelávanie v špeciálnej triede**. Pôvodne bol zaradený do prípravnej triedy namiesto štandardného prvého ročníka a neskôr bol preložený do špeciálnej triedy určenej pre deti so zdravotným postihnutím na základe diagnózy ľahkého mentálneho postihnutia.

Sťažnosť poukazuje na pretrvávajúci problém **nadmerného zastúpenia rómskych žiakov v špeciálnom vzdelávaní**, zdôrazňuje kultúrne a jazykovo zaujaté hodnotenia a diagnostiky, ktoré viedli k tomu, že žiadateľ bol vzdelávaný v špeciálnej triede pre deti s ľahkým mentálnym postihnutím. Okrem toho poukazuje na nedostatok informovaného súhlasu rodičov v týchto procesoch. Sťažovateľ tvrdí, že jeho právo na vzdelanie bolo porušené a že čelil diskriminácii na základe svojho etnického pôvodu.

Tohto sťažovateľa na ESLP zastupuje Európske centrum pre práva Rómov, ktoré ma požiadalo o zváženie rozhodnutia zaslať súdu stanovisko „amicus curiae“ - tretej strany, a to vzhľadom na dlhoročnú prácu Kancelárie v oblasti diskriminácie rómskych detí vo vzdelávaní v Slovenskej republike.

Povolenie zaslať
intervenciu ako tretia
strana

V decembri 2023, po dôslednom zvážení prípadu, som sa rozhodol zaslať ESLP žiadosť o povolenie zaslať intervenciu, ako tretia strana. ESLP mojej žiadosti vyhovel.

Nesprávne zaraďovanie detí z marginalizovaných rómskych komunít do systému špeciálneho školstva považujem za **mimoriadne závažné porušenie práva na vzdelanie**, ktoré má nezvratné negatívne dôsledky na ich budúcnosť, ako aj negatívne dôsledky pre spoločnosť ako celok.

Deti vzdelávané v špeciálnych triedach a školách pre žiakov s mentálnym postihnutím získajú po ukončení posledného ročníka špeciálnej základnej školy iba primárne vzdelanie (ISCED 1). Naopak, deti vzdelávané v bežných základných školách a v bežných triedach nadobudnú po ukončení základnej školy nižšie stredné vzdelanie (ISCED 2). Nižšie stredné vzdelanie je jednou z podmienok prijatia na strednú školu s maturitnou skúškou, ako je gymnázium alebo odborná škola. Žiaci, ktorí dosiahli iba primárne vzdelanie, môžu pokračovať v štúdiu v praktickej škole alebo v odbornom učilišti. Na týchto školách však nie je možné získať maturitnú skúšku.

Napriek novele školského zákona účinnej od 1. januára 2022, ktorá upravila predpoklady a možnosti pre žiakov, vrátane tých zo špeciálnych tried a škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím,

získať nižšie stredné vzdelanie prostredníctvom komisionálnych skúšok alebo prostredníctvom externého testovania, zostávajú vyhliadky týchto žiakov na ďalšie vzdelávanie po ukončení špeciálnej školy stále mimoriadne obmedzené v dôsledku **výrazne redukovaného učiva vyučovaného v špeciálnych školách.**

Reedukačné centrá

Prieskum mojej predchodkyne z roku 2013

Verejná ochrankyňa práv Jana Dubovcová už v roku 2013 uskutočnila prieskum zameraný na dodržiavanie základných práv a slobôd maloletých detí umiestnených v reedukačných centrách.⁹³ Zistila vážne systémové nedostatky, ktoré zhrnula vo svojej správe. Po vydaní správy sa obracala na všetky kompetentné orgány, ktorým zaslala zoznam odporúčaní najmä systémového charakteru, a upozorňovala na skutočnosť, že treba úplne prehodnotiť existujúci systém reedukácie detí v Slovenskej republike.

Vítam aktivitu Generálnej prokuratúry

Z tohto dôvodu som **veľmi uvítal skutočnosť**, že Generálna prokuratúra nadviazala na prieskum mojej predchodkyne a naozaj podrobne preskúmala podmienky v reedukačných centrách. Závery z prieskumu Generálnej prokuratúry však potvrdili moje obavy, že väčšina systémových nedostatkov **pretrváva aj naďalej a že situácia v reedukačných centrách sa po desiatich rokoch vôbec nezlepšila**, možno v niektorých ohľadoch aj zhoršila. Téma vyvolala veľký mediálny záujem.⁹⁴

Kroky ministerstva školstva

Po zverejnení správy od Generálnej prokuratúry som, spolu s kolegyňami z Kancelárie, absolvoval niekoľko stretnutí pracovnej skupiny k riešeniu systémových zmien v reedukačných centrách. Ministerstvo školstva pripravilo návrh Konceptie rozvoja špeciálnych výchovných zariadení v Slovenskej republike na roky 2024 - 2026, ktorý sme **výrazne pripomienkovali**, najmä z hľadiska ochrany základných práv a slobôd detí v nich umiestnených. Naše zásadné pripomienky sa týkali najmä potreby legislatívne upraviť a zhrnúť práva týchto detí, ktoré neboli doteraz explicitne vyjadrené v školskom alebo v inom zákone. Tieto práva im však vyplývajú jednak z ústavy, a jednak z medzinárodných dohovorov. Tiež sme žiadali, aby sa precizovali rozdiely medzi jednotlivými režimami v zariadeniach, a aby sa týmto deťom zabezpečila dostatočná psychologická

⁹³ [Súhrnná správa k prieskumu o dodržiavaní práv maloletých v reedukačných centrách.](#)

⁹⁴ [Spoločná tlačová konferencia verejného ochrancu práv a námestníka generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Vyjadrenie pre Rádio Slovensko v súvislosti s alarmujúcimi zisteniami v reedukačných centrách na Slovensku./ Vyjadrenie k článku Denníka N: "Reedukačné centrum alebo dom hrôzy? Sklo na podrezanie, lieky od skladníčky, šúľanie tabaku namiesto školy" Vyjadrenie pre Rádio Slovensko.](#)

Výber z pripomienok

a terapeutická starostlivosť, keďže v niektorých zariadeniach nemali deti k dispozícii ani psychológa. Nestačí deti niekam zaviesť, treba s nimi aj pracovať a snažiť sa nájsť príčinu ich problémov. Napriek tomu, že sa zamestnanci týchto zariadení zhodujú v tom, že pribúda detí s psychiatrickými diagnózami, nemajú k dispozícii odborníkov - v zariadeniach chýba liečebná zložka. S tým súvisí aj práca s deťmi a s ich rodinami pred umiestnením, a rovnako chýbajúca ambulantná starostlivosť. Zároveň je potrebné, aby sudcovia, ako aj kolízni opatrovníci boli s týmito deťmi viac v kontakte a pravidelne prehodnocovali ich umiestnenie a tiež, aby veci, ktoré sa detí týkajú, s nimi boli dostatočne komunikované a najmä aby deti vedeli prečo a ako dlho budú v zariadení. Naše pripomienky sa týkali aj mnohých ďalších súvisiacich problémov, o ktorých sme na stretnutiach diskutovali s ministerstvom školstva.

Dúfame, že naše pripomienky ministerstvo školstva do materiálu nielen zapracuje, ale vďaka nim aj pristúpi postupne k naozajstnej transformácii týchto zariadení tak, aby deťom ktoré to potrebujú, naozaj pomáhali a nie ich len izolovali od okolitého sveta.

Odôvodnenie návrhu na umiestnenie dieťaťa do diagnostického centra

Pri vybavovaní podnetov som sa stretol aj s prípadom neplnoletej podávateľky podnetu, ktorá ušla z domu, pretože bola na základe rozhodnutia súdu umiestnená do diagnostického centra. Podávateľka v podnete namietala, že zamestnankyne úradu práce boli voči nej zaujaté, nereprezentovali jej najlepší záujem, ale skôr pretláčali záujmy jej otca.

Úrad práce argumentoval tým, že s podávateľkou boli problémy, rodičia nezvládali jej výchovu, podávateľka nerešpektovala pokyny rodičov (najmä otca) a trávila priveľa času mimo domácnosť matky, u ktorej bývala. To spôsobilo, že bola negatívnym vzorom pre svojich mladších súrodencov. Výhodiskom z tejto situácie bol, podľa úradu práce, pobyt v diagnostickom centre.

Po preskúmaní poskytnutých podkladov som úradu práce vytkol **nedostatky plánu sociálnej práce s dieťaťom a s jeho rodinou** a jeho chýbajúce vyhodnotenie, nedostatočné odôvodnenie návrhu na vydanie výchovného opatrenia na umiestnenie podávateľky do diagnostického centra, neobjektívnosť hodnotenia podávateľky ako negatívneho vzoru pre mladších súrodencov a podanie skresľujúcich,

	<p>resp. neúplných informácií súdu, čo malo za následok porušenie práva podávateľky na osobitnú ochranu podľa čl. 41 ods. 1 ústavy.</p> <p>Neodkladné opatrenie, na základe ktorého bola podávateľka umiestnená do diagnostického centra neskôr zrušil krajský súd. Podávateľka sa po jeho zrušení vrátila domov.</p>
	<p>Právo maloletých pacientov na sprevádzajúcu osobu počas hospitalizácie</p> <p>Aj v roku 2024 som poukazoval na nedostatočnú vnútroštátnu právnu úpravu súvisiacu s právom maloletého pacienta na prítomnosť sprevádzajúcej osoby počas hospitalizácie.</p> <p>V auguste 2024 bol národnej rade predložený poslanecký návrh novely zákona o zdravotnej starostlivosti. Cieľom návrhu novely zákona bolo zakotvenie práva maloletého pacienta na prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Tento návrh však v septembri 2024 neprešiel do druhého čítania.</p> <p>V decembri 2024 som túto tému zaradil do svojej Alternatívnej správy adresovanej Výboru OSN pre práva dieťaťa v súvislosti s hodnotením implementácie Dohovoru o právach dieťaťa Slovenskou republikou, ktoré bolo naplánované na 98. zasadnutie Výboru OSN pre práva dieťaťa v januári 2025.</p> <p>Detský pacient má v zdravotníckom systéme špecifické potreby, ktoré zahŕňajú nielen fyzickú, ale aj emocionálnu a psychickú starostlivosť. Hospitalizácia často vyvoláva u detí strach nielen z liečby samotnej, ale aj z pocitu osamelosti.</p>
<p>Význam prítomnosti rodiča v nemocnici</p>	<p>Prítomnosť rodiča alebo inej blízkej osoby, ktorú dieťa pozná a dôveruje jej, významne prispieva k zníženiu stresu z nemocničného prostredia, čo pozitívne ovplyvňuje jeho psychickú pohodu, a tak pomáha urýchliť proces uzdravenia. Preto je dôležité zabezpečiť podmienky, ktoré umožnia rodičovi alebo blízkej osobe byť počas hospitalizácie s dieťaťom, čím sa posilní jeho pocit bezpečia a zlepší sa účinnosť liečby.</p>
<p>Benefity aj pre personál nemocnice</p>	<p>Prítomnosť sprevádzajúcej osoby počas hospitalizácie maloletého pacienta prináša nielen neoceniteľnú emocionálnu podporu, ktorá znižuje stres a napomáha procesu uzdravenia, ale má aj praktický prínos pre zdravotnícky personál. Sprevádzajúca osoba môže významne prispieť tým, že pomáha pri neklinických činnostiach starostlivosti o dieťa, ako sú základné hygienické úkony,</p>

Nedostatočná
a nejednoznačná právna
úprava

kŕmenie, či asistovanie pri dennej rutine pacienta. Týmto spôsobom **znižujú záťaž** na zdravotníckych pracovníkov, ako aj na celý systém.

Právo detských pacientov na sprevádzajúcu osobu počas hospitalizácie vychádza z ústavného práva na súkromný a rodinný život a je súčasťou práv dieťaťa zakotvených v medzinárodných dohovoroch, napríklad aj v spomínanom Dohovore o právach dieťaťa.

Podľa čl. 3 tohto dohovoru je najlepší záujem dieťaťa prvoradým hľadiskom pri všetkých rozhodnutiach, ktoré sa ho týkajú. Čl. 9 Dohovoru o právach dieťaťa ďalej zdôrazňuje, že dieťa nesmie byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, pokiaľ to nie je v jeho najlepšom záujme. Čl. 24 zasa ustanovuje právo dieťaťa na najvyššiu možnú úroveň zdravia, čo zahŕňa aj emocionálnu a psychologickú podporu počas hospitalizácie.

Vnútroštátna legislatíva v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti však toto právo **nedostatočne upravuje a absentuje jednoznačná legislatívna úprava**. Podľa § 15 zákona o zdravotnej starostlivosti je sprievodcom osoby v ústavnej starostlivosti osoba, ktorá bola prijatá do ústavnej starostlivosti spolu s osobou, ktorej sa poskytuje ústavná starostlivosť. Podľa zákona o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia je do nemocnice, ako sprevádzajúca osoba, povolený zákonný zástupca dieťaťa do troch rokov. **Podrobnejšie však táto služba** v právnych predpisoch upravená nie je. Takáto nejednoznačná a nedostatočná právna úprava presúva rozhodovanie na poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, čo vedie k **nekonzistentnosti a niekedy až k svojvoľnému odmietaniu** práva dieťaťa na sprevádzajúcu osobu.

Na nedostatočnú vnútroštátnu právnu úpravu súvisiacu s právom maloletého pacienta na prítomnosť sprevádzajúcej osoby počas hospitalizácie upozornila bývala verejná ochrankyňa práva Mária Patakyová vo svojej správe „Hovorme otvorene o pôrodoch: ľudskoprávny prístup pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti pri pôrodoch“.⁹⁵ Vzhľadom na absenciu právnej úpravy vo vzťahu k sprevádzajúcej osobe preto odporučila legislatívnu úpravu, ktorá by zabezpečila, aby pacienti, vrátane maloletých pacientov, mali pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti právo na prítomnosť osoby blízkej alebo osoby určenej pacientom.

⁹⁵ [Hovorme otvorene o pôrodoch: ľudskoprávny prístup pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti pri pôrodoch.](#)

Projekt: Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti na Slovensku a práva detí so zdravotným znevýhodnením v Slovenskej republike

Počas roka 2023 a 2024 sa zamestnanci Kancelárie zúčastňovali na zasadnutiach **Poradného výboru pre projekt Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti na Slovensku** financovaného Európskou Komisiou a realizovaného ministerstvom práce v spolupráci s UNICEFOM pre Európu a Strednú Áziu.

V novembri 2024 som sa osobne zúčastnil stretnutia organizovaného ministerstvom práce, ktoré bolo zamerané na prezentáciu výsledkov tohto projektu.⁹⁶ Na osobnom stretnutí ma zástupcovia rezortu informovali o tom, že napriek prvotnému zámeru iniciatívy zlepšiť podmienky detí so zdravotným znevýhodnením v systéme náhradnej starostlivosti, v nadväznosti na poznatky a skúsenosti z projektu je súčasným cieľom rezortu neumiestňovať tieto deti do skupín v pobytovej forme náhradnej starostlivosti.⁹⁷

Výstupy projektu

Výsledky projektu poukázali na to, že deti so zdravotným znevýhodnením sú nadmerne zastúpené v skupinách v pobytovej forme náhradnej starostlivosti. A to aj napriek tomu, že starostlivosť v zariadeniach môže mať vážne a trvalé následky na vývoj dieťaťa. Zariadenia, akokoľvek dobre vybavené, nemôžu nahradiť starostlivosť, ktorú dieťa potrebuje pre svoj psychický a emocionálny rozvoj. V tejto súvislosti sa rezort rozhodol koncertovať svoje úsilie na podporu umiestnenia týchto detí do profesionálnych náhradných rodín v rámci systému náhradnej starostlivosti.

Oceňujem prísľub ministerstva práce

Ministerstvo práce zároveň predstavilo sériu krokov namierených na posilnenie a podporu profesionálnych rodín, s cieľom **zabezpečiť dostatočné finančné, materiálne a iné zdroje na posilnenie umiestňovania detí so zdravotným znevýhodnením, a tým znížiť mieru ich umiestňovania do pobytovej formy náhradnej starostlivosti.**

Oceňujem tieto kroky ministerstva práce aj v kontexte poznatkov zo spomínaného projektu. Zároveň som však rezort upozornil, že je rovnako dôležité sústrediť pozornosť aj na prevenciu neumiestňovania detí so zdravotným znevýhodnením do náhradnej starostlivosti vôbec. Najlepší

Problémy s odlišením
bežnej rodičovskej
starostlivosti
a starostlivosti o dieťa
s postihnutím

záujem dieťaťa je vyrastať v rodinnom prostredí, ideálne vo svojej biologickej rodine.

V tejto súvislosti sa stotožňujem aj s ďalšími výsledkami projektu Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti na Slovensku, ktoré poukazujú na to, že podpora pre rodičov detí so zdravotným znevýhodnením **je stále nedostatočná**.

Tieto poznatky potvrdzujú aj moju skúsenosť vyplývajúcu z podnetov, ktoré mi boli doručené, ako aj zo stretnutí, ktoré som absolvoval s mimovládnyimi organizáciami zastupujúcimi rodičov detí s rôznymi typmi postihnutí.

Zdravotný stav týchto detí často vyžaduje nepretržitú starostlivosť, čo vedie rodičov k tomu, že rezignujú na svoju pracovnú kariéru a vzdajú sa jej, aby sa mohli plne venovať starostlivosti o dieťa. Podpora zo strany štátu (nielen finančná) je však podľa rodičov nedostatočná.

Rodičia detí s ŤZP vo veku od šesť do 18 rokov nemôžu pôsobiť ako osobní asistenti svojich detí; namiesto toho môže jeden z rodičov až do veku 18 rokov pôsobiť ako opatrovateľ a poberať príspevok na opatrovanie, ak splní zákonom stanovené podmienky. Získanie tohto príspevku je však často problematické. Úrady nie vždy dokážu **rozpoznať bežnú rodičovskú starostlivosť od starostlivosti o dieťa s postihnutím**, čo potvrdzujú aj podnety, ktoré preskúmavam. Najmä pri deťoch s duševným postihnutím býva uznanie potreby odkázanosti na opatrovanie problematické.

Podľa Záverečnej hodnotiacej správy z popisovaného projektu sú „zdroje, ktoré môžu podporiť deti so zdravotným znevýhodnením a osoby, ktoré sa o ne osobne starajú, sústredené v centrách pre deti a rodiny. Keďže centrá pre deti a rodiny (vrátane náhradných rodičov, ktorí sú zamestnancami centier pre deti a rodiny) sú dobre personálne zabezpečené a disponujú potrebným vybavením, sú vnímané ako špičkové centrá, ktoré dokážu poskytovať podporu, ktorú deti so zdravotným znevýhodnením potrebujú. Rodičia [...] však nemajú prístup k takejto podpore, čo môže byť príčinou umiestňovania detí.“⁹⁸

⁹⁶ [Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením](#).

⁹⁷ Náhradná starostlivosť sa poskytuje v rámci centier pre deti a rodiny, ktoré poskytujú náhradnú starostlivosť v skupinách v pobytovej forme a v profesionálnych náhradných rodinách.

⁹⁸ UNICEF Regionálna kancelária pre Európu a Strednú Áziu (ECARO) a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Veľké očakávania: Buďme ambiciózní v prospech detí so zdravotným znevýhodnením v Slovenskej republike Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike, Záverečná hodnotiacia správa | marec 2024. Autorky: Joanna Rogers, Elayn

Hodnotiacia správa ďalej uvádza, že „centrá pre deti a rodiny nie sú zdravotnícke zariadenia, ale sú vnímané ako zariadenia poskytujúce základnú zdravotnú starostlivosť pre deti so zdravotným znevýhodnením. Tieto centrá neposkytujú zdravotnícke služby ani lekársku starostlivosť, ale poskytujú určitú ošetrovateľskú starostlivosť a prístup k niektorým druhom zdravotníckeho vybavenia, pomocným zariadeniam a terapiám, ktoré niektoré deti so zdravotným znevýhodnením potrebujú.“⁹⁹ Správa ďalej uvádza, že „všetky deti by mali mať prístup k potrebnej zdravotnej starostlivosti v rámci systému zdravotníctva, vrátane komunitnej zdravotnej starostlivosti poskytovanej v domácom prostredí.“⁹⁹

Je dôležité poznamenať, že výška priemerných bežných výdavkov určených na miesto v centrách pre deti a rodiny zriadených Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny za rok 2023 bola vo výške 24 852,- eur. Ministerstvo práce plánuje v nasledujúcich rokoch tento príspevok zvýšiť.

Rodiča podporovaní na úrovni minimálnej mzdy

Výška peňažného príspevku na opatrovanie, ktoré môže vykonávať rodič dieťaťa s postihnutím, je **v súčasnosti 615,50 eura na jedno dieťa**, čo dosahuje úroveň čistej minimálnej mzdy pre rok 2024. Opatrovanie však ďalej nie je nijako podporované.

Rodiča zostávajú bez iných nárokov

Opatrovatelia - teda rodičia - **nemajú nárok na dovolenku, nie sú nemocensky a úrazovo poistení a poistení nie sú ani pre prípad nezamestnanosti**. Ich práca nekončí po ôsmich hodinách, ale vyžaduje celodennú starostlivosť, ktorá je veľmi psychicky náročná. Hoci legislatíva upravuje možnosť odľahčovacej služby, túto využíva len mizivé percento rodičov - opatrovateľov. Dôvodom je najmä jej nedostupnosť. Podľa aktuálnych informácií ministerstvo práce od **januára 2025 spúšťa projekt financovania tohto druhu pomoci**.¹⁰⁰

Na nedostatok sociálnych služieb pre rodiny starajúce sa o postihnuté dieťa upozorňuje aj finálna správa projektu, ktorá uvádza, že „zabezpečovanie sociálnych služieb, spôsob ich financovania a podpora, ktorú rodiny starajúce sa o deti so zdravotným znevýhodnením, a to najmä o malé deti, nie je dostatočne dostupná [...]“¹⁰¹ Bez dostatočnej podpory môžu rodiny zápasíť so starostlivosťou o svoje deti v domácom

M. Sammon a Alexandra Rapiová., strana 11., Dostupné online na: <https://www.unicef.org/eca/reports/great-expectations-being-ambitious-children-disabilities-slovakia>.

⁹⁹ Tamtiež, strana 13.

¹⁰⁰ [Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny: Projekt Podpora odľahčenia opatrovateľov.](#)

¹⁰¹ Tamtiež, strana 9.

prostredí, čo zvyšuje riziko ich umiestnenia do alternatívnej starostlivosti.

Vzhľadom na ustanovenia Dohovoru o právach dieťaťa, najmä na čl. 9 a 23, ktoré zdôrazňujú právo detí so zdravotným postihnutím žiť so svojimi rodinami a získať potrebnú starostlivosť a podporu na zabezpečenie ich dôstojnosti, rozvoja a inklúzie teda považujem za potrebné, aby sa podpora sústredila aj na zabezpečenie primeraných finančných zdrojov a sociálnych služieb rodinám starajúcim sa o svoje dieťa so zdravotným znevýhodnením v domácom prostredí, vrátane prístupu k včasnej intervencii, psychologickej a sociálnej pomoci, denným službám a k odľahčovacej starostlivosti. Posilnenie rodinnej podpory je kľúčové pri zabezpečení najlepšieho záujmu detí so zdravotným postihnutím.

Povinná školská dochádzka pre deti so statusom cudzinca s dočasným útočiskom

Aj v roku 2024 som venoval pozornosť situácii odídencom z Ukrajiny, ktorí v dôsledku ruskej vojenskej agresie na Ukrajine požiadali o dočasné útočisko v Slovenskej republike.

Zamestnanci Kancelárie sa naďalej aktívne **podieľali na pravidelných stretnutiach pracovných skupín zameraných na inklúziu a vzdelávanie**, ktoré fungujú v rámci Koordinačného fóra pre utečencov pod záštitou UNHCR, UNICEF a ďalších relevantných inštitúcií. Tieto pracovné skupiny sa zaoberajú otázkami integrácie odídencom z Ukrajiny v oblastiach ako je vzdelávanie, bývanie, uplatnenie sa na pracovnom trhu, prístup k zdravotnej starostlivosti a prevencia rodovo podmieneného násillia.

V oblasti vzdelávania sa v roku 2024 pozornosť venovala predovšetkým absentujúcej povinnej školskej dochádzke pre deti so statusom cudzinca s dočasným útočiskom. Podľa správy Európskej komisie z júla 2024 mala približne polovica členských štátov zavedenú povinnú školskú dochádzku pre vysídlených žiakov z Ukrajiny a viaceré štáty pripravujú jej zavedenie v budúcnosti.¹⁰²

Podľa ministerstva školstva sa povinná školská dochádzka nevzťahuje na deti prichádzajúce z Ukrajiny

Na základe stanoviska ministerstva školstva vypracovaného v reakcii na vojenskú agresiu Ruskej federácie na Ukrajine a s ohľadom na následný príliv utečencov na územie Slovenskej republiky bolo stanovené, že na deti prichádzajúce z Ukrajiny sa **povinná školská dochádzka nevzťahuje**. Podľa stanoviska je

¹⁰² Európska komisia, Inklúzia vysídlených detí z Ukrajiny do vzdelávacích systémov EÚ 2023-2024, júl 2024.

Štát potreboval čas na prípravu

plnenie povinného predprimárneho vzdelávania a povinnej školskej dochádzky na Slovensku podmienené trvalým pobytom dieťaťa alebo žiaka na území Slovenskej republiky. Keďže deti z Ukrajiny, ktoré získali štatút žiadateľa o dočasné útočisko, žiadateľa o azyl, odídenc a alebo azylanta, disponujú len dočasným alebo špecifickým druhom povoleného pobytu, nevyplýva im z tohto právneho postavenia povinnosť plniť predprimárne vzdelávanie ani povinnú školskú dochádzku. Napriek tomu bolo umožnené týmto deťom zapojiť sa do vzdelávacieho procesu prostredníctvom dobrovoľného začlenenia sa do škôl.

Riziká pre deti nezapojené do vzdelávania

Stotožnil som sa s názorom, že je nevyhnutné poskytnúť zákonným zástupcom určitý časový priestor na zápis dieťaťa na povinnú školskú dochádzku. Ak má mať dieťa z Ukrajiny zabezpečené právo na vzdelanie a toto má byť aj **reálne vykonateľné**, je dôležité dať i krajine čas na prípravu vzdelávacieho systému. Zároveň som však upozorňoval na to, že tento časový priestor oboch subjektov by nemal presahovať niekoľko mesiacov. Prístup k vzdelávaniu je kľúčovou súčasťou ochrany práv detí, pretože školy poskytujú nielen vedomosti, ale aj bezpečné a ochranné prostredie, ktoré môže slúžiť ako kontaktný bod pre špecializované služby pôsobiace v systéme ochrany práv detí.

Nedostatočný prístup k vzdelávacím inštitúciám zvyšuje riziko sociálneho vylúčenia, zanedbávania a ohrozenia detí. V tejto súvislosti som tiež upozorňoval na nedostatočný zber dát o ukrajinských deťoch, ktoré sa v Slovenskej republike nachádzajú, a ktoré sa nevzdelávajú vôbec.

Na základe štatistického prehľadu k 15. decembru 2024 o platných tolerovaných pobytoch cudzincov na území Slovenskej republiky s účelom dočasného útočiska je evidovaný celkový počet **131 428 osôb** vo všetkých vekových kategóriách. Z toho 36 986 osôb sú deti vo veku od nula do 17 rokov. Najviac detí s dočasným útočiskom **sa nachádza v Bratislavskom kraji**, kde ich počet dosahuje 13 631. Nasleduje Košický kraj s 6 318 deťmi, Nitriansky kraj s 3 938 deťmi, Trnavský kraj s 3 843 deťmi, Prešovský kraj s 3 648 deťmi, Trenčiansky kraj s 3 153 deťmi a Banskobystrický kraj s 2 455 deťmi.¹⁰³

Na základe dostupných údajov ministerstva školstva sa k 31. novembru 2024 na základných školách v Slovenskej republike vzdelávalo **celkovo 7 006 detí - odídenčov** z Ukrajiny. Najvyšší počet detí je evidovaný v Bratislavskom

¹⁰³ [Ministerstvo vnútra: Dočasné útočisko.](#)

kraji, kde navštevovalo základné školy 2 424 detí, čo predstavuje najväčšiu koncentráciu v rámci Slovenska. V ostatných krajoch sú čísla výrazne nižšie, pričom Nitriansky kraj má 847 detí, Žilinský kraj 825 detí, Trnavský kraj 779 detí, a Trenčiansky kraj 674 detí. Najnižší počet detí na základných školách bol zaznamenaný v Banskobystrickom kraji - 385 detí, v Košickom kraji - 520 detí a v Prešovskom kraji - 552 detí.

Zároveň k 31. októbru 2024 sa na slovenských školách (od materských škôl až po stredné školy) vzdelávalo 10 629 odídencom z Ukrajiny. Najvyššia koncentrácia detí navštevujúcich základné školy a stredné školy bola opäť v Bratislavskom kraji (3 633 detí), čo potvrdzuje trend regionálnej koncentrácie detí v hlavnom meste a v jeho okolí.

Tieto údaje poukazujú na dva hlavné fakty: jednak celkový počet detí odídencom z Ukrajiny **výrazne prevyšuje počet detí** aktuálne zapojených do školského systému, a jednak je zrejmé, že **Bratislavský kraj nesie najväčšiu záťaž na školský vzdelávací systém** pri poskytovaní vzdelávacích možností pre tieto deti. Túto skutočnosť potvrdili aj individuálne podnety, ktoré som do Kancelárie dostal v súvislosti so vzdelávaním detí odídencom z Ukrajiny.

Novela zákona:
povinnosť rodičov
požiadať o zaradenie
dieťaťa na predprimárne
vzdelávanie
a vzdelávanie
v základnej a v strednej
škole

V novembri 2024 národná rada schválila novelu zákona, ktorou sa mení a dopĺňa zákon o financovaní základných a stredných škôl a ďalšie právne predpisy, vrátane školského zákona. Novela školského zákona prináša **nové pravidlá pre vzdelávanie detí** z Ukrajiny, a to povinnosť zákonných zástupcov detí požiadať o zaradenie dieťaťa na predprimárne vzdelávanie a vzdelávanie v základnej a v strednej škole.

Novela zákona prináša konkrétne povinnosť pre zákonných zástupcov detí odídencom, ktorí sú štátnymi občanmi Ukrajiny, **požiadať do troch mesiacov** od začatia konania o poskytnutie dočasného útočiska o zaradenie dieťaťa na predprimárne vzdelávanie, ak ide o dieťa, ktoré dosiahlo piaty rok veku do 31. augusta príslušného kalendárneho roka, alebo o zaradenie dieťaťa na základné vzdelávanie alebo na vzdelávanie v strednej škole, ak ide o dieťa, ktoré dosiahlo šiesty rok veku do 31. augusta príslušného kalendárneho roka a nedosiahlo 16. rok veku.

Zákon zároveň stanovuje povinnosti občanov Ukrajiny a zákonných zástupcov detí týkajúce sa zápisu ich detí na povinnú školskú dochádzku. Tieto povinnosti sa vzťahujú na osoby, voči ktorým bolo do 31. decembra 2024 začaté konanie o poskytnutie dočasného útočiska, alebo ktorým bolo dočasné útočisko už poskytnuté. Rovnako sa vzťahujú

	na osoby, voči ktorým bude toto konanie začaté alebo im dočasné útočisko bude poskytnuté v období od 1. januára 2025 do 31. augusta 2025.
Zoznamy vedené obcou	Na základe novely zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve sa zároveň vytvoril právny rámec, aby obce mohli viesť zoznam odídenčov, ktorí majú v obci adresu dočasného útočiska a zároveň sú vo veku plnenia povinnej predškolskej výchovy a povinnej školskej dochádzky.
Najnovšie zmeny sú pozitívne, avšak treba pracovať na zlepšovaní	Ako verejný ochranca práv vnímam tieto legislatívne zmeny ako kroky k zlepšeniu prístupu detí odídenčov z Ukrajiny k vzdelaniu. Napriek prijatej novele zákona však nemožno hovoriť o plnohodnotnom legislatívnom zavedení povinnosti plniť školskú dochádzku pre tieto deti, keďže povinnosť zápisu je obmedzená konkrétnymi časovými lehotami a je viazaná na špecifický právny status pobytu.
Prístup detí s dočasným útočiskom k vzdelávaniu budem sledovať	Tejto téme sa budem venovať aj v nasledujúcom roku, pričom budem sledovať implementáciu novely zákona v praxi . Osobitnú pozornosť budem venovať systému monitorovania plnenia novej legislatívy a hodnoteniu jej efektivity pri zlepšovaní prístupu týchto detí k vzdelávaniu.

Právo na súdnu a inú právnu ochranu

Právo na súdnu a inú právnu ochranu predstavuje kľúčový pilier vzťahu medzi štátom a jednotlivcami nachádzajúcimi sa na jeho území. Umožňuje každému domáhať sa svojich práv podľa predvídateľných a vopred stanovených pravidiel. Zároveň poskytuje ochranu pred možnou svojvôľou zo strany štátnych orgánov a inštitúcií, ktoré štát zastupujú.

Toto právo nielenže zaručuje právnu istotu, ale tiež vytvára mechanizmy na ochranu osôb v prípadoch, keď štátne orgány nepostupovali podľa zákonom určených pravidiel. V priebehu minulého roka som sa stretol s podaniami, ktoré okrem prieťahov v konaniach upozorňovali aj na nesprávnosť rozhodnutí štátnych orgánov spôsobenú nedodržaním predpísaných postupov.

Právo na súdnu ochranu

Predloženie stanoviska Ústavnému súdu v konaní o súlade novely trestných kódexov s Ústavou

Vo februári 2024 schválila národná rada rozsiahlu novelu trestných kódexov. Táto novela predstavovala rozsiahlu rekodifikáciu trestného práva. Viaceré časti uvedenej novely však vzbudzovali pochybnosti o ich súlade s ústavou a s viacerými medzinárodnými zmluvami. V dôsledku týchto pochybností podala prezidentka Slovenskej republiky, ako aj dve skupiny poslancov národnej rady Ústavnému súdu návrhy na začatie konania o súlade tejto novely s ústavou a s viacerými medzinárodnými zmluvami.

Ústavný súd ma vyzval na podanie stanoviska

V rámci konania o súlade novely vedeného pod sp. zn. PL. ÚS 3/2024 ma v marci 2024 **Ústavný súd vyzval na predloženie odborného stanoviska** k otázke ústavnosti predmetnej novely. Po preštudovaní mimoriadne rozsiahlej novely som dospel k záveru, že viaceré schválené zmeny môžu byť v rozpore s ústavou.¹⁰⁴

Humanizácia trestného práva je pozitívna

Za problematickú som považoval kombináciu znižovania trestných sadzieb, skrátenia premlčacích dôb a zvýšenia výšky hraníc škôd v Trestnom zákone. Kombinácia týchto zmien predstavovala zmenu v prospech práv podozrivých a obvinených osôb, ako aj istú formu humanizácie trestného

¹⁰⁴ Celé znenie môjho stanoviska, ktoré som zaslal Ústavnému súdu: [Stanovisko verejného ochrancu práv k veci sp. zn. PL. ÚS 3/2024](#). Svoje stanovisko som prezentoval aj v médiách, napríklad: [Rozhovor pre Denník N](#).

Potreba hľadania balansu medzi právami podozrivého a právami poškodeného

práva. Takýto krok z ľudskoprávneho hľadiska **nemožno vnímať výlučne negatívne.**

Ústavný súd som však upozornil na možné vychýlenie proporcionality (balansu) medzi vyvažovaním chránených ústavných hodnôt – medzi potrebou ochrany základných práv a slobôd podozrivých a obvinených pred excesívnym výkonom verejnej moci v procese trestných konaní na jednej strane, a potrebou ochrany základných práv a slobôd poškodených a obetí trestnej činnosti na strane druhej.

Ústava totiž vyžaduje aj ochranu legitímnych ústavných hodnôt v podobe ochrany života, zdravia a majetku obyvateľov štátu, ktoré predstavujú jednu zo základných funkcií štátu v podobe zaistenia a udržania bezpečnosti a verejného poriadku. Z nich vychádza pozitívny záväzok štátu chrániť základné práva a slobody obyvateľov aj v **podobe efektívnej trestnoprávnej politiky**. Tieto hodnoty sú navyše úzko previazané s princípom legitimacy výkonu štátnej moci a monopolu štátu na násilie. Štátna moc totiž musí byť schopná ochrániť svojich občanov a ich majetok.

Napriek pozitívnemu trendu znižovania trestných sadzieb za majetkové a ekonomické trestné činy som poukázal aj na **potrebu zohľadnenia aspektu generálnej prevencie a odstrašujúceho účinku trestných sankcií**, keďže každá sankčná norma má v právnom poriadku plniť predovšetkým preventívnu funkciu.

Chudoba a zlá sociálno-ekonomická situácia obyvateľov nebola zohľadnená s ohľadom na poškodených

V otázke zvýšených hraníc výšky škôd som poukázal na sociálno-ekonomický aspekt, ktorý by mal zohľadňovať reálne príjmy obyvateľov. Upozornil som napr. na to, že spôsobenie škody v celkovej výške celoročného príjmu poškodeného vo výške priemernej mzdy v slovenskom hospodárstve predstavuje v zmysle novely len spôsobenie malej škody, pri ktorej spôsobení hrozia páchatelom len minimálne tresty. Aj takáto právna úprava môže prehlbovať ohrozenie tých skupín obyvateľstva, ktorých ekonomická a finančná situácia je slabšia. V kontexte mojej priority - ochrany ľudí pred **následkami chudoby a zlej sociálno-ekonomickej situácie - som vnímal tento aspekt novely mimoriadne negatívne.**

Vo svojom stanovisku som tiež poukázal aj na problémy súvisiace s alternatívnou možnosťou poškodených domáhať sa náhrady škody v civilných súdnych konaniach, v ktorých majú poškodení – v porovnaní s orgánmi činnými v trestnom konaní

Porušenie zákazu
retroaktivity
v neprospech
obvineného

– výrazne sťažené možnosti dokazovania, ako aj prístupu k právnej ochrane.

V procesnej rovine som upozornil na potenciálnu protiústavnosť **spätného posudzovania uzavretých dohôd o vine a treste**, porušujúce princíp zákazu retroaktivity v neprospech obvineného a jeho právnej istoty; zavedenie demonštratívneho výpočtu priťažujúcich okolností porušujúceho princíp právnej istoty a zákazu použitia analógie v trestnom práve; ako aj na nové oprávnenie orgánov činných v trestnom konaní **umiestniť zadržanú osobu do zdravotníckeho zariadenia pred rozhodnutím súdu.**¹⁰⁵

Ústavný súd svojím nálezom zo dňa 3. júla 2024 rozhodol, že prevažná časť novely je v súlade s ústavou a s medzinárodnými zmluvami. V súlade s mojim stanoviskom však rozhodol, že **spätné posudzovanie dohôd o vine a treste**, uzavretých pred nadobudnutím účinnosti novely, nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy a porušuje princíp zákazu retroaktivity v neprospech obvineného, a tiež porušuje princíp právnej istoty.

Zbytočné priet'ahy v súdnom konaní

Téma zbytočných priet'ahov (nielen) v súdnom konaní zostáva v našom prostredí naďalej aktuálnym problémom. Dôsledky, ktoré so sebou neodôvodnená **nečinnosť súdu** prináša, negatívne ovplyvňujú nielen **sporové strany (účastníkov konania), ale i samotný súd**. Iniciatíva na riešenie či eliminovanie výskytu zbytočných priet'ahov v konaniach vychádza čoraz častejšie nielen zvonku, ale aj zvnútra systému súdnictva. Pozorne sledujem kroky realizované na úrovni systémových opatrení zo strany ministerstva spravodlivosti či samotných súdov, no k dôležitým konkrétnym poznatkom z praxe prichádzam najmä v súvislosti s vybavovaním individuálnych podnetov. Prostredníctvom tohto procesu sa dajú zaznamenávať opatrenia na predchádzanie zbytočných priet'ahov aplikované do praxe, najmä v súvislosti s už dobre známou implementáciou novej súdnej mapy, s účinnosťou od 1. júna 2023. Hoci proces transformácie súdnictva už prebieha temer jeden a pol roka, naďalej vyžaduje zo strany súdov dosť úsilia predovšetkým so spracovaním množstva agendy, ktorá sa presúvala medzi súdmi a so špecializáciou súdov.

¹⁰⁵ [Zaslal som list poslankyniam a poslancom NR SR.](#)

Pri preskúvaní podnetov sa však ukazuje ako kľúčová aj snaha a prístup samotného súdu k zabezpečeniu účelu ochrany základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.

Otázky organizačno-technického, materiálneho a predovšetkým personálneho obsadenia súdu zostávajú naďalej v súvislosti s otázkou eliminácie zbytočných prieťahov v konaní kľúčové. Ich význam nemožno podceňovať.

O mojich zisteniach vyplývajúcich predovšetkým z preskúvania podnetovej agendy, ako aj o správach o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2022 a 2023 som informoval aktívne aj na rôznych odborných fórach¹⁰⁶ či podujatiach stavovských organizácií.¹⁰⁷

Verejný ochranca práv pomohol predísť opakovanej nečinnosti v dedičskom konaní

Spor od roku 2014

Obrátil sa na mňa podávateľ so žiadosťou o preskúmanie zbytočných prieťahov v dedičskom konaní vedenom na Okresnom súde Nové Zámky. Zdĺhavý spor dedičov sa vedie **už od roku 2014**. Vyznačuje sa najmä skutkovou zložitosťou, keďže masa patriaca do dedičstva zahŕňa viacero nehnuteľností, zostatky vkladov na rôznych účtoch bánk a cenné umelecké diela.

Prieťahy konštatovala už moja predchodkyňa

Zistil som, že bývalá verejná ochrankyňa práv **v danom súdnom konaní už v roku 2022** konštatovala porušenie základného práva na **prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy**, ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa ustanovenia čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv. Zaujímavosťou je, že v prvom prípade sa podnetom domáhal ochrany práv iný účastník toho istého konania.

Už dávnejšie bolo konanie pod dohľadom predsedníčky súdu

Vtedajšia predsedníčka dotknutého súdu na základe týchto zistení prijala opatrenia na predchádzanie vzniku ďalších prieťahov. Dohliadala na plynulosť konania a upozornila notára, aby konal plynule a súd pravidelne informoval o vykonaných úkonoch.

¹⁰⁶ Multidisciplinárne pracovné stretnutie sudcov vybavujúcich agendu P a spolupracujúcich subjektov, Omšenie, 28. október 2024.

¹⁰⁷ Hlavné zhromaždenie združenia sudcov Slovenskej republiky, 4. november 2024.

	<p>Pri preskúvaní tohto následného podnetu som sa teda sústredil na zisťovanie priebehu konania v časovom období, ktoré nasledovalo po zisteniach mojej predchodkyne a na to, či a ako boli prijaté opatrenia plnené zo strany súdu.</p>
<p>Nastala pozitívna zmena. Súd odňal vec notárovi a prideliť inej notárke</p>	<p>Zistil som, že v postupe súdu nastala pozitívna zmena. V dôsledku prijatých opatrení súd pozorne sledoval plynulosť postupu povereného notára. Vzhľadom na už predtým konštatované prieťahy a málo efektívny postup povereného notára aj v čase po vydaní opatrenia z marca 2023, súd pristúpil k odňatiu veci tomuto notárovi a už v júni 2023 bolo vydané poverenie pre novú notárku - súdnu komisárku.</p>
<p>Súd si musí nechať pričítať úkony notára ako súdneho komisára</p>	<p>Úkony notára ako súdneho komisára sa považujú za úkony súdu. Za zbytočné prieťahy v postupe notára ako súdneho komisára zodpovedá súd, keďže z jeho povinností vyplýva nielen nerobiť sám zbytočné prieťahy v konaní, ale aj zabezpečiť, aby k nim nedochádzalo zo strany osôb, ktorých úkony sa považujú za úkony súdu.¹⁰⁸</p>
<p>Súd konal plynule a aj nová notárka</p>	<p>Okresný súd teda aktívne a zodpovedne vykonával svoju právomoc aj v prípade dohľadu nad úkonmi súdnych komisárov. V postupe novej notárky - súdnej komisárky nebolo zrejmé ani jediné obdobie neodôvodnenej nečinnosti. Notárka aktívne vec prejednávala – nielenže získavala písomné podklady a reagovala na požiadavky, návrhy a sťažnosti dedičov, ale aj vytyčovala viacero termínov pojednávania. Napokon v apríli 2024 (po 10. rokoch sporu) notárka rozhodla uznesením o prejednaní dedičstva, čím prispela k odstráneniu právnej neistoty účastníkov.</p>
<p>Úspešný koniec prieťahov</p>	<p>S potešením som tak konštatoval, že prijaté opatrenia na základe zistení verejného ochrancu práv reálne pomohli predísť opakovaným zbytočným prieťahom v tomto konaní.¹⁰⁹</p>
	<p>Opakovane zistené zbytočné prieťahy v exekučnom konaní</p>
<p>Moja predchodkyňa už v roku 2020 preukázala prieťahy</p>	<p>S podnetom sa na mňa obrátil podávateľ, ktorý žiadal o ochranu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, porušenie ktorého už v roku 2020 preukázala bývala verejná ochrankyňa práv. Už vtedy konštatovala, že okresný súd nebol schopný rozhodnúť o návrhu na zastavenie exekúcie ani po dva a pol roku od jeho podania.</p>

¹⁰⁸ Nález Ústavného súdu č. III. ÚS 47/200.

¹⁰⁹ [Dedičské konanie ukončené po desiatich rokoch](#).

Prieťahy pokračovali	Pri preskúmaní nasledujúceho podnetu som zistil, že zo strany okresného súdu došlo opäť k zbytočným prieťahom.
Síce kratšie prieťahy, ale častejšie	Hoci súd následne (po oznámení o výsledkoch vybavenia podnetu mojou prredchodkyňou) realizoval niektoré potrebné procesné úkony a rozhodnutia, ani v ďalšom období nekonal celkom v súlade s požiadavkou plynulosti konania. Bolo možné pozorovať viaceré obdobia jeho nečinnosti, ktoré boli síce čo do časového rozsahu kratšie, avšak vyskytli sa opakovane a viedli ma k presvedčeniu, že postup súdu bol v danej veci zdĺhavý a neefektívny. ¹¹⁰
O návrhu rozhodnuté po troch rokoch a deviatich mesiacoch od podania tohto návrhu	<p>O návrhu podávateľa na zastavenie exekúcie bolo napokon rozhodnuté v októbri 2021, a to po troch rokoch a deviatich mesiacoch od podania návrhu. Čiže od konštatovania zbytočného prieťahu v danej veci v rámci predchádzajúceho podnetu trvalo ešte ďalší rok a štvrt', kým bolo o návrhu rozhodnuté. Reflektoval som potrebu súdu rozhodnúť o opravnom prostriedku proti uzneseniu o námietkach proti exekúcii, ako aj potrebu realizácie súvisiacich procesných úkonov, avšak práve výsledky vybavenia prvého podnetu kládli väčší dôraz a prísnosť na posudzovanie efektívnosti a plynulosti konania súdu.</p> <p>Výrazným pochybením súdu bolo, že uznesenie z októbra 2021 nebolo podávateľovi riadne doručené. Podávateľ sa medzičasom odhlásil z adresy trvalého pobytu. Nebolo zrejmé, či zmenu adresy súdu riadne oznámil. Pokiaľ by si aj túto povinnosť nesplnil, zostáva pochybením súdu, že nesprávne vyznačil na uvedenom uznesení doložku právoplatnosti, keďže rozhodnutie riadne a včas nedoručil.</p> <p>Pretože podávateľ nevedel o tom ako súd rozhodol o prvotnom návrhu na zastavenie konania (nebolo mu doručené uznesenie), podal druhý návrh v decembri 2022. Súd si však svoje pochybenie s nedoručením spomínaného uznesenia zrejme neuvedomoval. Nezávisle na tom začal realizovať niektoré úkony v súvislosti s rozhodovaním o druhom návrhu na zastavenie exekúcie. Súd neuviedol, kedy spomínané uznesenie napokon doručil. Podávateľ však odvolanie proti tomuto uzneseniu podal až v decembri 2023. To ma viedlo k úvahe o tom, kedy vlastne súd na dané pochybenie prišiel. Od druhého návrhu na zastavenie konania, až do podania odvolania proti uzneseniu o prvom návrhu na zastavenie konania, ubehol jeden rok.</p>

¹¹⁰ Nález Ústavného súdu č. I. ÚS 19/00.

Správy o plynulosti konania v dvojmesačných intervaloch

Súd napokon nesprávne vyznačenú právoplatnosť na uznesení **zrušil vo februári 2024 a v apríli 2024 spis predložil odvolaciemu súdu.**

Takýto významný zbytočný priesťah v konaní nie je možné ospravedlniť. Preto som predsedu súdu **požiadal o prijatie vhodných opatrení**, a to formou pravidelného dohľadu nad plynulosťou predmetného súdneho konania s predkladaním správ o stave konania v dvojmesačných intervaloch, a to až do právoplatného rozhodnutia o podaných návrhoch, ako aj o pohovor so zamestnancami súdu vybavujúcimi dotknutú agendu o potrebe predchádzať obdobným pochybeniam.

Pohovor so zákonným sudcom

Predseda súdu mi napokon oznámil prijaté opatrenia – opätovne nariadil dohľad s prísľubom, že o rozhodnutí ma bude následne informovať. Zároveň uviedol, že vykonal **pohovor so zákonným sudcom a upozornil ho na potrebu konať bez zbytočných priesťahov.**

Aj samosprávny orgán môže pocítiť dôsledky zbytočných priesťahov v súdnom konaní

S podnetom na odstránenie zbytočných priesťahov v súdnom konaní sa na mňa **obrátila obec**, ktorá bola stranou v dvoch civilných konaniach – tak na strane žalobcu, ako aj na strane žalovaných. Namietala, že napriek jednoduchej žalobe súd neuskutočňoval ani procesné úkony, ani meritórne nerozhodol. V prvom prípade obec podala žalobu v marci 2023. Po prvotných procesných úkonoch bol spis predložený zákonnému sudcovi na preštudovanie a rozhodnutie o ďalšom procesnom postupe. Až po siedmich mesiacoch od podania žaloby bol vytýčený termín pojednávania, a to na termín, ktorý sa mal uskutočniť o ďalšie štyri mesiace.

Ako má súd štandardne postupovať?

Civilný sporový poriadok prikazuje súdu, aby postupoval v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádzal zbytočným priesťahom, konal hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

Kedy je odstránená právna neistota strany konania?

Za konanie (postup) súdu odstraňujúce právnu neistotu účastníka (strany) konania v konkrétnom posudzovanom prípade možno považovať také konanie, ktoré smeruje k právoplatnému rozhodnutiu vo veci alebo k odstráneniu jeho právnej neistoty zákonom dovoleným spôsobom. K vytvoreniu právnej istoty preto dochádza **zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu.**

Dĺžku obdobia nečinnosti odôvodnenú iba študovaním spisu a prípravou pojednávania som nepovažoval za súladnú s požiadavkami na rýchlosť a hospodárnosť konania v zmysle ustanovení Civilného sporového poriadku. Je potrebné uviesť, že následne, po období nečinnosti, súd už konať začal.

V druhom konaní bola obec v postavení žalovaného. V tomto prípade obe strany sporu prispeli k predĺženiu konania, keďže súd opakovane žiadali o lehotu na mimosúdne rokovania. Súd však bol neodôvodnene nečinný ešte v čase pred mimosúdnyimi rokovaniami strán, a to celkovo v dĺžke 13 mesiacov.

Napokon strany sporu uzavreli mimosúdnu dohodu a obec to oznámila súdu. Na vytýčený termín pojednávania sa však ani jedna strana nedostavila, a to bez ospravedlnenia. Súd tak ešte musel zisťovať, či žalobkyňa berie žalobu späť. Na tomto mieste je potrebné uviesť, že dodržiavanie procesných povinností a pokynov súdu stranou konania je nielen povinnosťou, ale aj **záujmom strany –najmä pokiaľ namieta zdĺhavý postup súdu.**

V prípade prvého konania som požiadal predsedu súdu o prijatie opatrenia formou dohľadu nad plynulosťou konania. V prípade druhého konania už nebolo potrebné žiadať prijatie konkrétnych opatrení.

Prieťahy v súdnom konaní o správnej žalobe v sociálnych veciach

V oblasti sociálnych vecí sa na mňa obracajú podávatelia s podnetmi, v ktorých sa sťažujú jednak na prieťahy v konaniach pred orgánmi sociálneho zabezpečenia, kde som vo viacerých prípadoch konštatoval porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a jednak následne sa v mojej činnosti stretávam s podnetmi podávateľov namietajúcich prieťahy v sociálnom súdnictve.

V obdobnej veci sa na mňa obrátila podávateľka s podnetom, v ktorom namietala **porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov** v konaní o správnej žalobe v sociálnych veciach, vedenom na Krajskom súde v Bratislave.

Správna žaloba bola doručená na Krajský sud v Bratislave v januári 2022 a následne v júni 2023 prešla na Správny súd v Bratislave. Z chronológie úkonov súdu vyplynulo, že okrem viacnásobného doručovania výziev na vyjadrenie účastníkom

	<p>konania a zmeny v osobe sudcu a súdu, neboli zo strany súdov urobené úkony smerujúce k rozhodnutiu vo veci samej.</p>
	<p>Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priesťahom, som zohľadnil kritériá aplikované štandardne Ústavným súdom aj ESLP, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie sa účastníkov súdneho konania a postup samotného súdu. V tomto prípade bolo potrebné uplatniť aj kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa, keďže predmetom sporu bola výška starobného dôchodku. Takýto prípad možno zaradiť medzi konania, ktoré by mali byť vedené s osobitnou rýchlosťou. Je to tak preto, že na výsledku takýchto konaní má sťažovateľ eminentný záujem, pretože sa koná o nárokoch, o ktorých ak by nebolo rozhodnuté urýchlene, poskytnutá ochrana by sa minula účinku.</p>
<p>11 mesiacov bez vykonania relevantných úkonov</p>	<p>V rámci posudzovania postupu súdu som ako problematické vnímal najmä obdobie od 18. mája 2022 (doručená výzva žalovanej strane) do 2. júna 2023 (pridelenie spisu sudkyňi správneho súdu). V tomto období bol súd (v tom čase ešte Krajský súd v Bratislave) nepochybne nečinný a nerealizoval úkony, ktoré by smerovali k nadobudnutiu právnej istoty účastníkov konania, ako hlavného účelu súdneho konania. Súvislú dobu v rozsahu takmer 11 mesiacov bez vykonania relevantných úkonov zo strany súdu nemožno považovať „len za kratšie obdobie nečinnosti.“ Takúto nečinnosť je potrebné nepochybne vnímať ako jav, ktorý je v rámci súdneho konania jednoznačne nežiaduci.</p>
<p>Vec prešla na Správny súd v Bratislave</p>	<p>Po tom, ako agenda 1. júna 2023 prešla na Správny súd v Bratislave a po následnom pridelení spisu zákonnej sudkyňi dňa 2. júna 2023, súd realizoval dňa 4. decembra 2023, t. j. po šiestich mesiacoch úkon – opätovne bola vyzývaná žalovaná strana na podanie vyjadrenia. Následne, v roku 2024, t. j. za obdobie ďalších deviatich mesiacov súd nevykonával žiaden úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty účastníka konania. Súčasne je potrebné zdôrazniť, že súd by mal v tejto veci postupovať s osobitou rýchlosťou (vzhľadom na kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa - konanie, ktoré sa týka dôchodku), a preto pri hodnotení postupu súdu je potrebné klásť väčší dôraz na aktivitu konajúceho súdu.</p>
<p>Porušenie ústavného práva</p>	<p>S prihliadnutím na uvedené skutočnosti som konštatoval porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov zaručeného ustanovením čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa ustanovenia čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv postupom</p>

Správneho súdu v Bratislave (predtým Krajského súdu v Bratislave) v predmetnom súdnom konaní.

Vzhľadom k uvedeným záverom som predsedníčku súdu požiadal, aby z pozície orgánu riadenia a správy súdu nariadila dohľad nad plynulosťou konania v pravidelných lehotách a oznámila mi, kedy došlo k rozhodnutiu vo veci žaloby.

Vyporiadanie BSM od roku 1997 dodnes (až „za hrob“)

Podávateľka mi v marci 2024 zaslala podnet vo veci ochrany jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v konaní vedenom Okresným súdom Bratislava II a v konaní vedenom Krajským súdom v Bratislave. Uviedla, že Okresný súd Bratislava II rozhodol o vyporiadaní BSM v novembri 2019 (súdne konanie vedené **od roku 1997**), následne podala odvolanie, pričom do dňa podania podnetu (marec 2024) nebolo Krajským súdom v Bratislave rozhodnuté.

Podnet podávateľky mi bol doručený v čase, kedy konanie na prvostupňovom súde bolo už skončené a vec sa nachádzala na krajskom súde, ktorý rozhodoval o podanom odvolaní.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu sa ochrana základnému právu, vrátane základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, poskytuje len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušenie základného práva ešte trvalo.¹¹¹

Okresný súd Bratislava II už rozhodol

Keďže porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov postupom Okresného súdu Bratislava II **v čase podania podnetu verejnému ochrancovi práv už netrvalo, podnet som v tejto časti odložil.**

Stanovisko Krajského súdu v Bratislave obsahovalo informácie o neprimerane vysokom počte vecí v dotknutom senáte, o dlhodobých pracovných neschopnostiach členov senátu a o zmene zákonných sudcov v konaní. Z doručeného stanoviska Krajského súdu v Bratislave a z prehľadu úkonov ďalej vyplynulo, že od februára 2020, kedy bola vec predložená Krajskému súdu v Bratislave, do júna 2022 bol **súd nečinný**. Následne bolo súdom zistené, že žalovaný v apríli 2020 zomrel,

¹¹¹ Napr. I. ÚS 34/99, III. ÚS 20/00.

Súd sa zaoberal vecou po dvoch rokoch a ôsmich mesiacoch

a preto bola v októbri 2022 právnym zástupcom zaslaná výzva strán sporu, aby súdu oznámili okruh dedičov po zomrelom.

Z uvedených skutočností vyplýva, že súd sa začal vecou zaoberať **po dvoch rokoch a ôsmich mesiacoch** od predloženia veci Krajskému súdu v Bratislave, kedy bol urobený prvý úkon súdu v odvolacom konaní. **Obdobie nečinnosti súdu som posúdil ako zbytočné priedahy v súdnom konaní.** Po odoslaní predmetnej výzvy súd konal plynulo.

Porušenie práva Krajským súdom

Vo výsledkoch vybavenia podnetu som dospel k záveru, že postupom Krajského súdu v Bratislave v danom súdnom konaní došlo k porušeniu podávateľkinho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priedahov.

Technicko-organizačné problémy štátnych orgánov nemôžu byť na ťarchu účastníkov konania

Z ustálenej judikatúry Ústavného súdu vyplýva, že v žiadnom prípade nemožno prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to môže zapríčiňovať porušenie ich základných práv. Uvedené problémy nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priedahov a v konečnom dôsledku **nezbavujú štát zodpovednosti** za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priedahy v súdnom konaní.¹¹²

Súd už rozhodol

V stanovisku súdu ma predseda súdu ubezpečil, že predmetná vec bude vybavená - s prihliadnutím na nález a povinnosti z neho vyplývajúce - prednostne. V krátkom časovom odstupe od vybavenia podnetu mi bolo oznámené, že vo veci súd meritórne rozhodol.

Opakované prerozdelenie spisov a priedahy v súdnom konaní

Obrátila sa na mňa podávateľka s podnetom, v ktorom namietala porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priedahov v konaní vedenom Mestským súdom Bratislava IV, pôvodne Okresným súdom Bratislava I. Išlo o sporovú vec o nahradenie prejavu vôle, kde podávateľka vystupovala ako žalobca, pričom vec sa týkala kúpy bytu.

Z doručeného stanoviska súdu a z prehľadu úkonov vyplynulo, že počas predmetného konania došlo k **viacnásobnému prerozdeleniu spisu, a to trom jednotlivým sudcom.**

¹¹² III. ÚS 337/2017.

	<p>Žaloba bola podaná na Okresný súd Bratislava I v decembri 2018 a spis bol pridelený v poradí prvému zákonnému sudcovi. Počas konania v tomto období, do prerozdelenia spisu v poradí druhému zákonnému sudcovi, t. j. do júna 2019, konal súd plynulo.</p>
<p>Po prerozdelení spisu druhému sudcovi nastali prieťahy</p>	<p>Po prerozdelení spisu druhému sudcovi som evidoval dlhé obdobie nečinnosti súdu v trvaní dva a pol roka, pričom prvé pojednávanie bolo stanovené na termín po tri a pol roku od podania žaloby. Pojednávanie bolo odročené na návrh strán sporu, kvôli poskytnutiu lehoty na vyjadrenie sa.</p>
<p>Druhý sudca v poradí bol preložený na krajský súd, tretia zmena sudcu</p>	<p>Následne došlo k zrušeniu termínu pojednávania z dôvodu preloženia zákonného sudcu na Krajský súd v Bratislave. Z uvedeného dôvodu došlo k opätovnému prerozdeleniu spisu zákonnému sudcovi – tretiemu v poradí, čo sa však udialo až po siedmich mesiacoch. Uvedené obdobie nečinnosti súdu vykazuje znaky zbytočného prieťahu v súdnom konaní.</p>
	<p>Ďalšie obdobie nebolo poznačené nečinnosťou súdu, pričom na pojednávaní v decembri 2023 bol v predmetnej veci vyhlásený rozsudok.</p>
<p>Uznávam, že nový sudca musí vec naštudovať, avšak časté prerozdeľovanie spisov nesmie byť na ťarchu strane sporu</p>	<p>Súd vo svojom stanovisku argumentoval, že k celkovej dĺžke súdneho konania (v trvaní päť rokov) nepochybne prispela objektívna skutočnosť spočívajúca vo viacnásobnom prerozdelení predmetného spisu jednotlivým sudcom. Som si vedomý toho, že po prerozdelení veci novému zákonnému sudcovi je mu potrebné vymedziť istý čas na naštudovanie veci a na zváženie ďalšieho postupu, ale i tak nečinnosť v tejto dĺžke nie je odôvodnená.</p>
	<p>Ako som uviedol aj v iných častiach tejto správy, v žiadnom prípade nemožno prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to môže zapríčiniť porušenie ich základných práv.¹¹³</p>
	<p>I v danom prípade som dospel k záveru, že postupom Okresného súdu Bratislava I, neskôr Mestského súdu Bratislava IV v predmetnom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podávateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.</p>
	<p>Vzhľadom na to, že súd už vo veci medzičasom rozhodol, nepožiadala som predsedu Mestského súdu Bratislava IV o prijatie konkrétnych opatrení.</p>

¹¹³ III. ÚS 337/2017.

Zbytočné prietahy v správnom konaní

Súhlas na výrub drevín v chránenom území

Rád by som informoval o nedostatkoch v správnom konaní, ktoré sa týkali výrubu drevín v chránenom území. Prípad sa týka **podávateľa, ktorý žiadal o súhlas na výrub gaštanov v chránenom vtáčom území Malé Karpaty**, kde správne konanie vedie Okresný úrad Pezinok.

Prietahy Okresného úradu Pezinok

Tento úrad od podania žiadosti občana postupoval s výraznými prietahmi a nevydal rozhodnutie, čím porušil jeho ústavné práva.

Podľa mojich zistení Okresný úrad Pezinok zaslal žiadateľovi viaceré výzvy na doplnenie podania, avšak nekonal v zákonných lehotách, pričom konanie **trvá už tri roky**. Kľúčové pochybenia spočívali v tom, že úrad **nedodržel stanovené lehoty** na vybavenie žiadosti a neposkytol účastníkovi konania včasné upovedomenie o priebehu konania, čím vážne narušil jeho právnu istotu.

Zákonná lehota: 30, respektíve 60 dní

Zákon o ochrane prírody a krajiny stanovuje povinnosť správnych orgánov rozhodnúť o žiadosti do 30 dní, v komplikovanejších prípadoch do 60 dní. Tieto lehoty však neboli dodržané, pričom prietahy v konaní nastali aj z dôvodu **neúplnej komunikácie medzi Okresným úradom Pezinok a Okresným úradom Bratislava**, vo vzťahu k získaniu odborného stanoviska o vplyve výrubu na chránené územie NATURA 2000.

Na základe uvedených skutočností som dospel k záveru, že postup Okresného úradu Pezinok predstavuje porušenie **práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov** podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a **práva na súdnu a inú právnu ochranu** garantovaného v ustanovení čl. 46 ods. 1 ústavy. Vyzval som preto príslušné orgány verejnej moci, aby zabezpečili riadne a včasné vybavenie všetkých podaní občanov, najmä v prípadoch, v ktorých dochádza k zásahu do chráneného územia, a aby zabezpečili dôsledné dodržiavanie lehôt stanovených zákonom.

Prietahy v rozhodovaní o odvolaní vo veci zákazu výsadby nepôvodných druhov drevín

Obrátila sa na mňa s podnetom podávateľka, ktorá namietala **nečinnosť ministerstva životného prostredia** pri rozhodovaní

Rozhodnutie viac ako päť resp. šesť mesiacov po lehote

o jej odvolaní voči rozhodnutiu Okresného úradu Bratislava. Týmto rozhodnutím bola zakázaná výsadba nepôvodných druhov drevín (Paulownia Phoenix One) v extraviláne.

Podávateľka poukazovala na to, že ministerstvo životného prostredia prekročilo zákonné lehoty na rozhodnutie o odvolaní, čím došlo k porušeniu jej práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

Podľa zákona o ochrane prírody a krajiny je lehota na rozhodnutie o odvolaní v jednoduchých veciach 30 dní a v zložitých veciach 60 dní od začatia konania.

Ministerstvo životného prostredia však vydalo rozhodnutie o odvolaní až po viac **ako siedmich mesiacoch** od doručenia odvolania, bez riadneho predĺženia lehoty a bez informovania podávateľky o tom, že nestihne dodržať lehotu na rozhodnutie. Týmto postupom došlo k porušeniu práva podávateľky na **prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov** podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv.

Prietahy v konaní o povolenie výsadby nepôvodných druhov drevín

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal opätovnú nečinnosť Okresného úradu Bratislava, odboru starostlivosti o životné prostredie vo veci vydania súhlasu na výsadbu a pestovanie nepôvodných druhov rastlín (Paulownia Phoenix One) v extraviláne.

Okresný úrad Bratislava nedodrжал zákonnú lehotu na rozhodnutie podľa § 85 ods. 1 zákona o ochrane prírody a krajiny, ktorá je v jednoduchých veciach 30 dní a v zložitých prípadoch 60 dní od začatia konania. Okresný úrad Bratislava vydal rozhodnutie o zastavení konania po lehote na rozhodnutie bez toho, aby požiadal o predĺženie lehoty alebo informoval podávateľa o tom, že nestihne dodržať lehotu na rozhodnutie.

Týmto postupom došlo k porušeniu zákonnej povinnosti rozhodnúť v stanovenej lehote a k zásahu do práva podávateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv.

I v tomto prípade považujem za dôležité upozorniť na skutočnosť, že argument Okresného úradu Bratislava

o nedostatočných personálnych kapacitách nie je dostatočným ospravedlnením, keďže technické a organizačné problémy nemôžu byť na ťarchu účastníka konania.

Nedostatočná komunikácia obce v stavebnom konaní

S podnetom sa na mňa obrátil podávateľ - účastník stavebného konania. V podnete namietal postup obce Sady nad Torysou ako stavebného úradu.

Podávateľ po oznámení začatia správneho konania na základe žiadosti o vydanie stavebného povolenia opakovane podával námietky. Stavebný úrad povolil žiadateľovi stavbu na individuálnu rekreáciu, pričom v odôvodnení rozhodnutia uviedol, že žiadne námietky neboli podané. V dôsledku tohto postupu **podávateľ nemal možnosť efektívne chrániť svoje práva v priebehu správneho konania**. Podal odvolanie proti rozhodnutiu stavebného úradu o povolení stavby, pričom následne, až do podania podnetu, nedostal žiadne informácie o jeho priebehu.

Nespolupráca
s verejným ochrancom
práv

V záujme objektívneho posúdenia veci som stavebný úrad požiadal o vyjadrenie k uvedeným skutočnostiam. Napriek výzvam z mojej strany, vrátane písomných žiadostí o stanovisko stavebného úradu doručených v mesiacoch apríl, máj, júl a september 2024, **som doteraz nedostal odpoveď**.

Takýto postup stavebného úradu **možno považovať za porušenie nielen ústavných práv podávateľa, ale aj za porušenie povinností voči verejnému ochrancovi práv, vyplývajúcich zo zákona o verejnom ochrancovi práv, ako aj za nerešpektovanie princípov dobrej verejnej správy**.

V tomto období je podaná žiadosť o stanovisko Regionálnemu úradu pre územné plánovanie a výstavbu Košice. Aktívne podnikám kroky na ochranu práv podávateľa a na zabezpečenie riadneho prešetrovania veci.

Zakročiť by mal
regionálny úrad pre
územné plánovanie
a výstavbu

Upozorňujem, že stavebné úrady majú povinnosť konať v súčinnosti s účastníkmi konania, a to zodpovedne a bez zbytočných prieťahov. Pri nesprávnom postupe stavebného úradu by mal zasiahnuť nadriadený orgán – v tomto prípade regionálny úrad pre územné plánovanie a výstavbu – ktorý má povinnosť zabezpečiť zákonný priebeh konania a ochranu práv účastníkov správneho konania.

Šesť mesiacov nečinný
stavebný úrad

Zbytočné prietahy v stavebnom konaní

Riešil som aj podnet podávateľov, ktorí namietali zbytočné prietahy v konaní o dodatočnom povolení stavby.

Preskúmaním podnetu som zistil, že stavebný úrad po uplynutí lehoty na predloženie dokladov na dodatočné povolenie stavby bol **približne šesť mesiacov nečinný**, čím porušil ustanovenie § 29 ods. 4 Správneho poriadku tým, že v konaní nepokračoval. Uvedená nečinnosť mala za následok predĺženie konania a oddialenie nadobudnutia právnej istoty účastníkov konania, čo je aj v rozpore so zásadou rýchlosti a hospodárnosti konania.

Keďže stavebný úrad v konaní nedodrжал lehotu ustanovenú Správnyim poriadkom, ani nepožiadal nadriadený orgán o predĺženie lehoty na rozhodnutie a súčasne neupovedomil ostatných účastníkov konania o predĺžení lehoty, pričom vydané meritórne rozhodnutie bolo zo strany nadriadeného orgánu následne zrušené, konštatoval som, že v namietanom konaní o dodatočnom povolení stavby **došlo k zbytočným prietahom v konaní** podľa ustanovenia § 48 ods. 2 ústavy.

Keďže konanie o dodatočnom povolení stavby bolo v tom čase následne prerušené v súlade so zákonom, neuložil som správneimu orgánu konkrétne opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov. Pro futuro (do budúcnosti) som však stavebný úrad požiadal, aby dodržiaval vo svojich konaniach zákonný postup podľa ustanovení Správneho poriadku.

Zbytočné prietahy v konaní podľa zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov

S podnetom sa na mňa obrátil podávateľ, ktorý uvádzal, že v decembri 2022 kontaktoval v zmysle zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov na Okresný úrad Zvolen, ktorý začal na základe jeho žiadosti konanie o vydaní rozhodnutia o vzniku podnájomného vzťahu v prospech spoločnosti podávateľa.

Ak vlastník pozemku odmietne dať súhlas na podnájom, alebo ak vznikne spor o zákonnosť podnájomného vzťahu, okresný úrad môže na žiadosť nájomcu **rozhodnúť o vzniku podnájomného vzťahu**. Podávateľ v podnete namietal, že podľa jeho názoru okresný úrad nekoná akoby by mal, keďže prebehol už rok od začatia tohto konania a doterajší nájomca si bez akýchkoľvek nájomných zmlúv osieva parcely a poberá dotácie.

Dlhodobá nečinnosť

Aj napriek skutočnosti, že išlo o právne a fakticky zložitejšie konanie a v konaní bolo vznesených viacero námietok, s ktorými sa musel správny orgán vyporiadať, zistil som, že správny orgán ostal **v konaní dlhšiu dobu nečinný**. Toto obdobie nečinnosti v dĺžke približne šesť mesiacov tak tvorilo pri posudzovaní zbytočných prietáhov v konaní, vzhľadom na celkovú dĺžku konania, najzávažnejšiu skutočnosť, aby som skonštatoval, že postupom **Okresného úradu Zvolen došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, zaručeného ustanovením čl. 48 odsek 2 ústavy**.

Dostával som pravidelné informácie o postupe

Vedúceho odboru pozemkového a lesného Okresného úradu Zvolen som požiadal o dohľad nad konaním do jeho skončenia, poskytnutie prehľadu úkonov v konaní od doručenia posledného stanoviska, o pravidelné informovanie v dvojmesačných intervaloch o jednotlivých úkonoch vykonaných v konaní a o poskytnutie informácie, že vo veci bolo vydané meritórne rozhodnutie. Vedúci odboru ma následne pravidelne informoval o vykonaných úkonoch, ako aj o meritórnom skončení daného konania.

Oneskorené vydanie potvrdenia obcou - porušenie princípov dobrej verejnej správy

Obrátil sa na mňa podávateľ s podnetom, v ktorom uvádzal, že bol na obecnom úrade so žiadosťou o overenie originálu listu zo Slovenského pozemkového fondu Bratislava. Tlačivo malo obsahovať informáciu, že nemá podlžnosti. Pracovníčka úradu to mala potvrdiť, následne k nej mala pristúpiť ďalšia osoba, ktorá tam mala vlastnoručne dopísať vlastnú úvahu o tom, že obec nemá vedomosť, že či má a kde ďalšie dlhy.

Obec spôsobila komplikáciu podávateľovi vo vzťahu k Slovenskému pozemkovému fondu

Zo Slovenského pozemkového fondu daný dokument vrátili s tým, že takéto tlačivo nemôžu akceptovať. Po doručení druhého tlačiva podávateľ žiadosť poslal obci poštou, spolu s vysvetľujúcim listom a s požiadavkou, aby starosta prihliadol na odpoveď Slovenského pozemkového fondu. V podnete namietal nečinnosť obce.

Konanie obce spočívajúce v overení tlačiva nie je konaním, ktoré by malo za následok vydanie rozhodnutia o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach. Preto v uvedenom postupe obce nemohlo dôjsť priamo k porušeniu niektorého základného práva alebo slobody.

Aj keď neexistuje zákonom upravený postup, vždy platia princípy dobrej verejnej správy

Orgány verejnej správy však musia **konať v súlade s princípmi dobrej verejnej správy**. Princípy dobrej verejnej správy tvoria súčasť princíпов európskeho správneho práva. Obec tak aj v administratívnych konaniach musí postupovať v súlade s princípmi dobrej verejnej správy, ktorá má fungovať a slúžiť pre občana. Samotný pojem dobrej správy popisuje také konanie orgánov verejnej správy, ktoré im síce nepredpisuje priamo zákon, ale ktoré od nich možno spravodlivo požadovať. Princípy dobrej verejnej správy (good governance, good administration) majú svoj základ v čl. 41 Charty základných práv Európskej únie, v judikatúre európskych inštitúcií a čoraz častejšie sa na ne vo svojej judikatúre odvoláva aj Najvyšší súd. Viaceré ustanovenia ústavy podporujú presadzovanie princíпов dobrej verejnej správy aj v situácii, keď chýba ich zákonná úprava alebo je táto nedostatočná.

Medzi princípy dobrej verejnej správy je nepochybne možné zaradiť aj princíp konania v primeranej lehote, ako aj požiadavku na určitý minimálny štandard slušnosti a ústretovosti v postupe orgánu verejnej správy.

Obec odôvodnila predĺženie konania tým, že z jej strany bolo potrebné preveriť, či má podávateľ všetko uhradené a súčasne bolo potrebné zisťovať, či nevlastní aj psy, ktoré údajne nemal mať nahlásené. Po tomto preverení mohla obec pristúpiť k vydaniu potvrdenia.

Obec na zisťovanie nepotrebovala mesiace

V rámci vybavovania podnetu som tak zistil, že obec nekonala v súlade s uvedenými princípmi dobrej verejnej správy, keďže ňou uvádzané okolnosti, pre ktoré došlo k predĺženiu konania, odôvodňujú **predĺženie konania rádovo v dňoch, nie však mesiacoch** – ako je to v tomto prípade.

Na základe uvedených skutočností som obec požiadal, aby do budúcnosti upravila svoje pracovné procesy tak, aby k takýmto nedostatkom už viac nedochádzalo. Samotný nedostatok bol odstránený počas vybavovania podnetu, keď si podávateľ po komunikácii medzi Kanceláriou a obcou bol osobne vyzdvihnúť potvrdené tlačivo na obecnom úrade.

Priestupkové konania

Fyzické aj právnické osoby sa na mňa obracajú aj vo veci priestupkových konaní, či už prebiehajúcich alebo skončených. Namietajú nesprávne postupy orgánov štátnej správy a samosprávy v závislosti od svojho procesného postavenia, často nesúhlasia so závermi priestupkového konania, prípadne

nesúhlasia s výškou uloženej sankcie. Tieto situácie je potrebné analyzovať z ústavnoprávneho hľadiska vo vzťahu k možnému zásahu do právnej sféry podávateľa podnetu, a následne aj skutkovo a procesne, s cieľom posúdenia konkrétneho postupu či rozhodnutia správneho orgánu.

Premostenie drobného vodného toku a uloženie pokuty

Obrátila sa na mňa podávateľka, ktorá okrem iného namietala postup obce, ako stavebného úradu, vo veci podávateľkou postaveného tzv. premostenia drobného vodného toku.

Obec, ako stavebný úrad podľa stavebného zákona, vykonala štátny stavebný dohľad a následne začala priestupkové konanie, v rámci ktorého **uznala podávateľku vinnou** zo spáchania priestupku.

Odvolaie proti priestupku

Proti rozhodnutiu o priestupku sa podávateľka **odvolala**, ale o spôsobe vybavenia odvolania, resp. o akomkoľvek ďalšom postupe obce (alebo o postupe odvolacieho orgánu) v priestupkovom konaní nebola vôbec informovaná.

Podávateľka pritom opakovane **namietala vecnú príslušnosť obce ako stavebného úradu** v predmetnej veci, ale obec na námietku nereagovala.

Obec nemala udeľovať pokutu

Z preskúmaných skutočností som zistil, že **obec** nebola vo veci stavby premostenia stavebným úradom a podľa stavebného zákona **tak nebola ani príslušná na priestupkové konanie**.

Rozhodovať mal špeciálny stavebný úrad: Okresný úrad Banská Bystrica

Výkonom štátneho stavebného dohľadu mala obec, ako stavebný úrad, dospieť k záveru, že nepovolená stavba premostenia **nie je stavbou v zmysle stavebného zákona, ale vodnou stavbou** podľa zákona o vodách, na konanie o ktorej bol príslušný špeciálny stavebný úrad - Okresný úrad Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie.

V prípade pochybnosti, či išlo o vodnú stavbu, sa mal stavebný úrad obrátiť na príslušný okresný úrad, ktorý o tejto skutočnosti rozhoduje v zmysle zákona o vodách. Ďalej by potom konal Okresný úrad Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie, ako orgán štátnej vodnej správy (príslušný správny orgán, špeciálny stavebný úrad), a to aj vo veci s tým súvisiaceho konania o priestupku podľa zákona o vodách.

Nulitné rozhodnutie

Obec však v rozpore s platnou právnou úpravou začala na podklade štátneho stavebného dohľadu priestupkové konanie podľa stavebného zákona, rozhodnutím uznala podávateľku vinnou zo spáchania priestupku a uložila jej pokutu.

Vzhľadom na to, že stavebný úrad v danom prípade rozhodol nad rámec svojich zákonom zverených kompetencií, mal tento **nedostatok právomoci za následok nulitu (ničotnosť) vydaného rozhodnutia (správneho aktu) v priestupkovej veci.**

Zároveň zo stanoviska obce, ani z jeho doplnenia, ktoré som si vyžiadal, nevyplývalo akým spôsobom obec vybavila podávateľkou podané odvolanie proti rozhodnutiu o priestupku. Obec neskôr postúpila spisový materiál Okresnému úradu Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie ako orgánu štátnej vodnej správy príslušnému konať o vodnej stavbe, nie však ako odvolaciemu orgánu v priestupkovej veci.

V uvedenej veci som dospel k záveru, **že postupom obce bolo porušené podávateľkino základné právo na súdnu a inú právnú ochranu** garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy.

Obci som preto navrhol aby **prijala opatrenia, ktorými do budúcnosti zabezpečí**, že nedôjde k opakovanému porušovaniu (nielen) podávateľkinho základného práva a ktoré budú spočívať predovšetkým v dôslednom dodržiavaní kompetencií plynúcich obci z platnej legislatívy.

Porušenie zákonom ustanovenej povinnosti pri objasňovaní priestupku

Na základe oznámenia o fyzickom napadnutí osoby obvodné oddelenie Policajného zboru, ako oprávnený orgán v zmysle ustanovení zákona o priestupkoch, vykonávalo objasňovanie priestupku.

Proces objasňovania priestupku je podrobne upravený ustanoveniami zákona o priestupkoch, vrátane plynutia lehôt. Možno zhrnúť, že oprávnený orgán je povinný takéto oznámenia vybavovať čo najskôr a objasňovanie priestupku sa má skončiť najneskôr do **jedného mesiaca** odo dňa, kedy sa oprávnený orgán o priestupku dozvedel.

Orgán Policajného zboru v prípade podozrenia zo spáchania priestupku proti občianskemu spolunažívaniu je príslušný

len na objasňovanie priestupku a jeho okolností, nie na začatie a vedenie samotného priestupkového konania. Z toho vyplýva, že v takomto prípade spravidla prichádza do úvahy odloženie veci (pokiaľ sa nezistí spáchanie priestupku) alebo postúpenie veci na prejednanie príslušnému správne mu orgánu (ak je zistené spáchanie priestupku).

Štádium objasňovania priestupku nie je konaním, ktoré by končilo rozhodnutím. Jeho výsledkom je správa o objasnení priestupku a je podkladom na začatie priestupkového konania. **V tomto štádiu nie je teda možné hovoriť o účastníkoch konania a ich základných právach.**

V čase podania podnetu a v štádiu objasňovania priestupku ani podávateľka nespĺňala zákonom ustanovené podmienky na to, aby mala postavenie účastníčky konania.

Napriek nemožnosti porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov som zistil, že oprávnený orgán porušil svoju zákonom ustanovenú povinnosť, pretože pri objasňovaní priestupku nekonal plynule, priebežne a včas. Tieto zistenia som oznámil aj riaditeľovi príslušného okresného riaditeľstva Policajného zboru.

Nečinný policajt

Už v čase preskúmania podnetu vec na základe sťažnosti preskúmavalo aj príslušné krajské riaditeľstvo Policajného zboru. Záverom bolo, že činnosť povereného príslušníka Policajného zboru pri objasňovaní priestupku nebola v súlade s povinnosťami ustanovenými zákonom o priestupkoch. **Dotknutý policajt bol vo veci nečinný.** Taktiež došlo aj k porušeniu nariadenia Prezídia Policajného zboru o priestupkoch zo strany zodpovedného nadriadeného, pretože organizácia a kontrola práce policajtov nebola dostatočná.

V rámci prijatých opatrení boli policajti príslušných základných útvarov Policajného zboru oboznámení so zistenými nedostatkami, aby v budúcnosti nedochádzalo k obdobným pochybeniam. Zároveň boli **v danej veci preškolení.** Voči policajtom zodpovedným za konkrétne pochybenie boli prijaté opatrenia podľa ustanovení zákona o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru. Tieto opatrenia som považoval za dostatočné.

Neodovzdaný dôchodok poštovou doručovateľkou, poškodená v priestupkovom konaní

S podnetom sa na mňa obrátila podávateľka, ktorá namietala nečinnosť okresného úradu v konaní o priestupku proti majetku, v ktorom bola účastníčkou konania ako poškodená. Priestupkové konanie bolo vedené proti obvinenej, ktorá ako poštová doručovateľka údajne neodovzdala podávateľke dôchodok za jeden mesiac.

Zo stanoviska okresného úradu vyplynulo, že ako správny orgán predvolal na základe priestupkového spisu z okresného riaditeľstva Policajného zboru na ústne pojednávanie obvinenú – poštovú doručovateľku, podávateľku podnetu a jej brata, ako oznamovateľa priestupku. Z dôvodu ospravedlnenia neúčasti podávateľky bolo ústne pojednávanie opakovane vytýčené, avšak odpoveď z dotknutej pošty v obci nebola ešte poskytnutá, a preto bola účasť obvinenej na pojednávaní zrušená. Ďalšie ústne pojednávanie sa uskutočnilo až po predložení podkladov z pošty, na základe urgencie okresného úradu, ktorý následne vydal rozhodnutie o zastavení priestupkového konania, pretože spáchanie skutku - priestupku, o ktorom sa konalo, nebolo obvinenej preukázané.

Podávateľka podnetu bola zároveň oboznámená s tým, že týmto rozhodnutím nebolo dotknuté jej právo poškodenej uplatniť si svoj nárok na náhradu škody v konaní na súde alebo na inom príslušnom orgáne. Podávateľka sa následne, prostredníctvom svojho právneho zástupcu, obrátila na Správny súd v Bratislave. Podľa zákona o priestupkoch je poškodený ten, komu bola priestupkom spôsobená škoda a uplatnil si nárok na jej náhradu v konaní o priestupku. Poškodený je účastníkom konania, ak ide o prejednanie náhrady majetkovej škody spôsobenej priestupkom.

Poškodený však nie je účastníkom konania vo vzťahu k celému konaniu

Poškodený však nie je účastníkom konania vo vzťahu k celému priestupkovému konaniu, ale len k tej časti konania, v ktorej sa prejednáva jeho nárok na náhradu majetkovej škody spôsobenej priestupkom, teda len v tzv. adhéznom konaní.

Rozhodnutie o povinnosti nahradiť škodu spôsobenú priestupkom nemôže správny orgán vydať samostatne, ale vždy musí byť súčasťou rozhodnutia o priestupku, ktorým je obvinený z priestupku uznaný vinným. V uvedenom prípade bolo priestupkové konanie zastavené.

Znamená to, že okresný úrad nevydal rozhodnutie, ktorým by bola obvinená z priestupku uznaná vinnou za jeho spáchanie.

Zo zákona o priestupkoch navyše vyplýva, že rozhodnutie, ktoré je výsledkom konania o priestupku, svojim výsledkom – výrokom rozhodnutia – v prípade uznania viny a uloženia sankcie smeruje proti obvinenému, a teda **zasahuje do práv a povinností obvineného, nie však do práv a povinností iného účastníka konania** (napr. poškodeného alebo navrhovateľa).

V zmysle judikatúry Ústavného súdu,¹¹⁴ ako aj Najvyššieho súdu,¹¹⁵ sa rozhodnutie o priestupku osobne týka iba osoby obvinenej z priestupku. Iné osoby, bez ohľadu na to, či boli účastníkmi priestupkového konania, nemohli byť ukrátené ani dotknuté na akýchkoľvek svojich subjektívnych právach a právom chránených záujmoch vrátane tých, ktoré sú garantované ústavou, t. j. ani na základných právach.

Keďže podávateľka mala v danom prípade postavenie poškodenej v priestupkovom konaní, **nemohli byť priamo dotknuté jej práva a povinnosti**. V súlade s citovanou judikatúrou jej situácia nespádala pod garancie základného práva na súdnu a inú právnu ochranu, ani pod garancie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.

Keďže v tomto prípade nebola príčinná súvislosť medzi namietaným postupom orgánu verejnej moci a porušením niektorého zo základných práv a slobôd, ako aj po zohľadnení skutočnosti, že sa podávateľka v uvedenej veci obrátila na súd, musel som preskúmaný podnet podľa zákona o verejnom ochrancovi práv, **odložiť**.

Rastliny na hranici pozemku, spory medzi susedmi, priestupkové pokračovanie

Obrátila sa na mňa podávateľka s podnetom, v ktorom okrem iného uviedla, že susedia jej opakovane postriekali kríky škodlivou látkou, čo spôsobilo ich zničenie. Súčasne uviedla, že susedov ihličnatý strom koreňmi a konármi presahuje na jej pozemok a ohrozuje jej stavbu. Vzhľadom na dlhodobé susedské spory sa obrátila na obec, Okresný úrad v Dunajskej

¹¹⁴ Napr. Uznesenie Ústavného súdu zo dňa 9. júna 2011, sp. zn. IV.ÚS 242/2011-9; Uznesenie Ústavného súdu zo dňa 9. júna 2011, sp. zn. I. ÚS 166/2011-12; Uznesenie Ústavného súdu zo dňa 14. novembra 2018, sp. zn. I. ÚS 369/2018.

¹¹⁵ Napr. Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 21. apríla 2010, sp. zn. 3 Sži 10/2009; Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 24. februára 2011, sp. zn. 5 Sži 2/2011; Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 1. júla 2014, sp. zn. 4 Sžo/46/2014; Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 24. septembra 2014, sp. zn. 6 Sži/18/2013; Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 14. júna 2018, sp. zn. 6Asan/3/2017.

Strede i na políciu v Šamoríne, kde jej nemala byť poskytnutá relevantná pomoc.

Vo vzťahu k obci, ktorá počas dlhodobého susedského sporu vykonala niekoľko ústnych dohovorov, miestnych obhliadok, apelovala na vyriešenie tohto konfliktu, bol v tejto časti podnet odložený, pretože riešenie susedských sporov nepatrí medzi úlohy, ktoré sú mi zverené.

V časti postupu polície bolo zistené, že táto v danej veci konala ako orgán objasňujúci priestupky podľa ustanovenia § 58 ods. 3 písm. a) priestupkového zákona, a nie ako správny orgán, ktorý prejednáva a rozhoduje o priestupkoch v správnom (priestupkovom) konaní. Namietaný postup polície, t.j. **objasňovanie priestupkov, nie je konaním, v ktorom sa rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov konania**. Objasňovanie priestupkov je v zmysle priestupkového zákona osobitným postupom predchádzajúcim prípadnému začatiu konania o priestupku.

Obvodné oddelenie Policajného zboru v Šamoríne predložilo správu o výsledku objasňovania priestupku v zmysle zákona o priestupkoch na Okresný úrad v Dunajskej Strede, odbor všeobecnej vnútornej správy, ktorý následne postúpil priestupkový spis z dôvodu vecnej a miestnej príslušnosti na Okresný úrad Dunajská Streda, odbor starostlivosti o životné prostredie.

Nekonal okresný úrad

Zistil som, že po postúpení priestupkového spisu Okresný úrad Dunajská Streda, odbor starostlivosti o životné prostredie **vo veci nekonal**. Zároveň nereagoval na moje opakované urgencie na doplnenie stanoviska, z ktorého by bolo možné zistiť ďalšie informácie.

V súlade s judikatúrou Najvyššieho súdu¹¹⁶ a Ústavného súdu¹¹⁷ platí, že v rámci konania o správnom delikte (vrátane priestupku) môžu byť porušené iba základné práva a slobody účastníka konania, a to iba obvineného z priestupku. Keďže tento predpoklad nebolo možné aplikovať na uvedenú vec (priestupku sa mal dopustiť sused), postupom správneho orgánu pri prejednaní priestupku tak nemohli byť základné práva (základné právo na súdnu a inú právnu ochranu a základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov) podávateľky porušené.

¹¹⁶ Napr. Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 20. apríla 2010, sp. zn. 3 SŽi 10/2009; Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 24. februára 2011, sp. zn. 5 SŽi 2/2011.

¹¹⁷ Napr. uznesenie Ústavného súdu zo dňa 9. júna 2011, sp. zn. IV. ÚS 242/2011-9.

Preto bol podnet v tejto časti, vo vzťahu k možnému porušeniu základných práv a slobôd, odložený. Keďže však správny orgán zostal nečinný a nepostupoval v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona o priestupkoch, dospel som k záveru, že zo strany Okresného úradu Dunajská Streda, odbor starostlivosti o životné prostredie došlo k porušeniu povinnosti ustanovenej zákonom, konkrétne povinnosti uvedenej v ustanovení § 67 zákona o priestupkoch, čo som Okresnému úradu Dunajská Streda oznámil.

Vzhľadom na zistenia o porušení zákonných povinností zo strany Okresného úradu Dunajská Streda, odboru starostlivosti o životné prostredie, som tento **požiadal o prijatie potrebných opatrení tak, aby konal v súlade s platnou legislatívou a aby nedochádzalo k obdobným pochybeniam.**

Právo na inú právnu ochranu

Predbežná ochrana pri zásahu do pokojného stavu

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal nečinnosť obce pri vybavovaní jeho návrhu na poskytnutie predbežnej ochrany proti zrejmemu zásahu do pokojného stavu podľa ustanovenia § 5 Občianskeho zákonníka. Podávateľ návrhom žiadal o poskytnutie ochrany pred zmenou odtokových pomerov spomaľujúcich odtok zrážkových vôd z územia, na ktorom mali byť postihnuté pozemky z dôvodu terénnych úprav a navozenia stavebnej sute na susedný pozemok.

Kvôli objektívnemu preskúmaniu podnetu som si vyžiadal písomné stanovisko od obce. Zo stanoviska vyplynulo, že podávateľ nemá v obci trvalý ani prechodný pobyt, nie je vlastníkom dotknutých pozemkov, ktoré priamo susedia s predmetným pozemkom a že na zastupovanie vo veci nemá generálnu plnú moc. Z uvedených dôvodov bola obec toho názoru, že vo veci nemohla konať.

Obec zostala nečinná

Preskúmaním postupu obce som v tomto prípade zistil, že obec, ako správny orgán príslušný podľa ustanovenia § 5 Občianskeho zákonníka vo veci podávateľom podaného návrhu na poskytnutie predbežnej ochrany, **nevykonala správne konanie v zmysle Správneho poriadku (podľa ktorého mala konať), resp. zostala nečinná.**

Správne konanie podľa ustanovenia § 5 Občianskeho zákonníka je možné začať len na návrh dotknutej osoby a tento

	<p>sa posudzuje podľa obsahu. Obec bola povinná vyhodnotiť, či z obsahu podávateľovho návrhu vyplývala žiadosť o poskytnutie ochrany pokojného stavu, alebo išlo o iné podanie, ktoré by patrilo do pôsobnosti niektorého orgánu verejnej správ (v takomto prípade by bola obec povinná postúpiť podávateľov návrh vecne príslušnému správne mu orgánu).</p>
<p>Obec mala dokončiť konanie rozhodnutím</p>	<p>V súlade s ustanovením § 18 ods. 2 Správneho poriadku bolo podaním návrhu na poskytnutie predbežnej ochrany začaté správne konanie a obec bola povinná ho ukončiť vydaním rozhodnutia, či už o schválení zmieru, o predbežnom opatrení, o zamietnutí návrhu alebo o zastavení konania. Obec podávateľov návrh na poskytnutie predbežnej ochrany nepostúpila inému správne mu orgánu, ale ani nezačala vo veci správne konanie.</p>
<p>Výhovorku obce som nemohol akceptovať. Obec nie je súdny orgán</p>	<p>Argumenty obce, že nemohla vo veci konať, keďže podávateľ jej nepredložil generálnu plnú moc, nemá v obci trvalý ani prechodný pobyt a nie je vlastníkom pozemkov priamo susediacich s uvedenou parcelou, som nemohol považovať za relevantné, pretože obec pri poskytovaní ochrany podľa ustanovenia § 5 Občianskeho zákonníka zisťuje a rieši len skutkové otázky, neskúma a ani nemôže skúmať, komu právo skutočne patrí, resp. aká je právna pozícia jednotlivých strán. O právnom stave rozhoduje až súd.</p>
<p>Obec má zariadiť pokojný stav. Obec nerozhoduje o právnom stave</p>	<p>Skutkovým základom na rozhodnutie obce je v danom prípade posledný pokojný stav, ktorý existoval pred zrejým zásahom. Obec v konaní o poskytnutí predbežnej ochrany nevytvára právny stav, ale stav pokojný (ktorý môže byť teoreticky aj v rozpore s právom), a tomu poskytuje ochranu.</p>
<p>Porušenie práva obcou</p>	<p>Po zohľadnení všetkých rozhodujúcich skutočností som dospel k záveru, že postup obce Hankovce v danej veci bolo možné charakterizovať ako porušenie podávateľovho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy.</p>
<p>Obec akceptovala moje stanovisko. Stavebná suť bola odstránená</p>	<p>Obci som navrhol, aby prijala opatrenia, ktoré povedú k odstráneniu zisteného porušenia podávateľových základných práv. Obec mi následne oznámila, že na základe môjho návrhu na prijatie opatrení začala vo veci správne konanie, ktoré bolo právoplatne skončené rozhodnutím o zastavení konania, a to preto, že podávateľ vzal svoj návrh na začatie konania späť. Stavebná suť bola odstránená tak, aby parcela nebola navýšená a nespôsobovala škody podávateľovi. Spolu</p>

s vlastníkom susednej parcely podávateľ vyreguloval priekopu pod pozemkami. S takouto úpravou pozemku bol spokojný a už nič nenamietal.

Späťvzatie žiadosti o dodatočné stavebné povolenie prístavby

Podávateľ podal podnet, ktorým namietal postup mesta Piešťany ako stavebného úradu vo veci konania o dodatočnom stavebnom povolení časti jeho rodinného domu. Podávateľ uviedol, že pri štátnom stavebnom dohľade na pozemku suseda, mu bolo pracovníkmi stavebného úradu doporučené podať žiadosť o dodatočné stavebné povolenie na jeho prístavbu,

čo aj urobil. Následne však zistil, že stavba rodinného domu bola v celom rozsahu v minulosti povolená a skolaudovaná a je tak i zakreslená - ako jeden celok - v katastrálnej mape a rodinný dom je zapísaný na liste vlastníctva v katastri nehnuteľností. Preto požiadal stavebný úrad o späťvzatie žiadosti o dodatočné stavebné povolenie a o vrátenie správneho poplatku. Mesto Piešťany, ako stavebný úrad, nereagovalo.

Podľa ustanovenia čl. 46 ods. 1 ústavy sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí **právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy**, ktorá má základ v platnom právnom poriadku.¹¹⁸ Platí to nielen **pre hmotné právo, ale aj pre normy procesného práva.**

Konanie sa nielen má začať, ale aj skončiť

Súčasťou ochrany poskytovanej ustanovením čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania, aby sa konanie začaté na jeho návrh skončilo spôsobom, ktorý určuje zákon.

Mesto malo konanie zastaviť

Zo stanoviska mesta Piešťany, ktoré mi bolo doručené vyplynulo, že po doručení späťvzatia žiadosti a príslušných dokumentov mal stavebný úrad za preukázané, že stavba je postavená v súlade so stavebným povolením, a tak ďalej **nekonal a spis odložil**. Stavebný úrad však opomenul prebiehajúce stavebné konanie, ktorého začatie oznámil listom, zastaviť.

¹¹⁸ Napr. IV. ÚS 77/02.

Mesto neporušilo
základné právo
podávateľa

Na základe uvedených skutočností som dospel k záveru, že **správny orgán nepostupoval v súlade so zákonom, keď neukončil prebiehajúce konanie zastavením**. Stavebný úrad tak mal urobiť po tom, čo mu bolo doručené späťvzatie žiadosti a keď sa stotožnil s tým, že dôvody na konanie o dodatočnom povolení stavby pominuli.

Napriek tomu, že som konštatoval zo strany správneho orgánu porušenie zákonných ustanovení, domnievam sa, že postupom správneho orgánu nedošlo k porušeniu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu garantovaného v ustanovení čl. 46 ods. 1 ústavy, a to najmä s prihliadnutím na nižšiu intenzitu porušenia povinnosti stanovenej zákonom zo strany správneho orgánu v spojení s tým, že dôvodom ukončenia stavebného konania bolo späťvzatie žiadosti.

Mesto Piešťany, ako stavebný úrad, som vyzval na prijatie opatrení smerujúcich k ukončeniu protiprávneho stavu a súčasne na prijatie takých opatrení, ktoré by zabránili opakovaniu sa obdobných procesných nedostatkov v budúcnosti.

Nesprávny postup Ministerstva spravodlivosti - výkon trestu v domovskom štáte

Obrátila sa na mňa podávateľka, ktorá podnetom namietala postup ministerstva spravodlivosti pri vybavovaní žiadosti o začatie konania na zaslanie rozsudku na účely výkonu trestu v domovskom štáte. Zo stanoviska ministerstva spravodlivosti vyplýva, že podávateľke odpovedalo na žiadosť listom, v ktorom s poukazom na implementáciu rámcového rozhodnutia Rady Európskej únie 2008/909/SVV o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania rozsudkov v trestných veciach, ktorými sa ukladajú tresty odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúce pozbavenie osobnej slobody na účely ich výkonu v Európskej únii uviedlo, že nemá právomoc zasahovať do konania cudzích justičných orgánov a nemôže v trestnom konaní vedenom v Maďarskej republike iniciovať odovzdanie výkonu rozhodnutia.

Ministerstvo spravodlivosti v odpovedi podávateľku odkázalo na možnosť obrátiť sa so žiadosťou o uplatnenie tohto postupu priamo na Ministerstvo spravodlivosti Maďarskej republiky, ktoré je v zmysle notifikácií Maďarskej republiky k uvedenému nástroju príslušným orgánom na prijatie takejto žiadosti.

Podľa čl. 4 ods. 5 rámcového rozhodnutia Rady Európskej únie 2008/909/SVV o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania rozsudkov v trestných veciach, ktorými sa ukladajú tresty

Ministerstvo
spravodlivosti malo
zabezpečiť garanciu
práva

odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúce pozbavenie osobnej slobody na účely ich výkonu v Európskej únii **môže odsúdená osoba požiadať príslušné orgány vykonávajúceho štátu o začatie konania na zaslanie rozsudku a osvedčenia na účely výkonu trestu v domovskom štáte.** Súdny dvor Európskej únie vo veci C-554/14¹¹⁹ zdôraznil povinnosť vnútroštátnych orgánov vykladať vnútroštátne právo v súlade s týmto rámcovým rozhodnutím, aj keď nebolo priamo implementované.

Ministerstvo spravodlivosti, ako orgán vykonávajúceho štátu, malo preto žiadosť podávateľky podnetu riadne posúdiť a malo konať v súlade s európskou právnou úpravou a judikatúrou, **aby zabezpečilo jej právo na súdnu a inú právnu ochranu garantované čl. 46 ods. 1 ústavy.**

Na základe môjho upovedomenia ma ministerstvo spravodlivosti následne informovalo, že v súvislosti s nedostatočnou transpozíciou uvedeného rámcového rozhodnutia, bude do času prijatia zákona o justičnej spolupráci v trestných veciach postupovať **v súlade s euro-konformným výkladom v intenciách pripravovaného návrhu zákona o justičnej spolupráci v trestných veciach.** Ministerstvo spravodlivosti zároveň prisľúbilo, že bude o tomto postupe informovať aj súdy.

Neoprávnené zrušenie súpisného čísla a výmaz nehnuteľnosti z katastra

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal postup obce a Okresného úradu Skalica, katastrálneho odboru. Uvádza, že obec bez informovania vlastníkov nehnuteľnosti **a podávateľa podnetu, ktorý je synom jedného zo zosnulých vlastníkov a ktorý nehnuteľnosť využíva ako svoje obydlie,** oznámila katastru, že súpisné číslo k dotknutej nehnuteľnosti bolo zrušené, hoci v skutočnosti zrušené nebolo.

Na základe tejto nesprávnej informácie kataster vymazal nehnuteľnosť z evidencie.

Obec poskytla
nesprávne údaje

Podľa zákona o obecnom zriadení obec určuje a zrušuje súpisné čísla stavbám a vedie ich evidenciu. Zrušenie súpisného čísla bolo možné len po predchádzajúcom upovedomení vlastníka stavby a po vydaní rozhodnutia. **Obec však nesprávne informovala kataster,** že súpisné číslo bolo

¹¹⁹ Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-554/14 z 8. novembra 2016, obdobne aj vo veci C-573/17 z 24. júna 2019.

Katastrálny odbor
nepreveril fakty

zrušené, hoci v skutočnosti zrušené nebolo a súpisné číslo stále existuje. Týmto konaním obec poskytla katastru nesprávne údaje.

Podľa katastrálneho zákona je výmaz stavby z katastra možný len na základe právoplatného rozhodnutia o odstránení stavby alebo na základe rozhodnutia o zrušení súpisného čísla. Katastrálny odbor Okresného úradu Skalica však, na základe nesprávnej informácie od obce, **vymazal stavbu z evidencie bez overenia zákonných podkladov** a bez informovania dotknutých osôb.

Došlo k porušeniu práva

Týmto postupom došlo k **porušeniu práva podávateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv.**

Nemožnosť zrušenia trvalého pobytu

Obrátil sa na mňa podávateľ s podnetom, v ktorom uvádzal, že ako majiteľ bytu by si potreboval overiť, či a kto je prihlásený u neho na trvalý alebo prechodný pobyt. Na ohlasovní pobytov mu tvrdili, že mu tieto informácie nemôžu poskytnúť. Podávateľ namietal, že má na ne, ako majiteľ bytu, právo.

Zo zákona o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky vyplýva, že ohlasovňa pobytu je na základe písomnej žiadosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby oprávnená poskytovať iba údaje týkajúce sa pobytu obyvateľa, t. j. osoby, ktorá má v danej obci evidovaný trvalý pobyt alebo prechodný pobyt, a to za predpokladu, že sú splnené všetky zákonom stanovené podmienky pre vykonanie požadovaného úkonu, t. j. žiadosť obsahuje všetky požadované údaje a totožnosť občana, ktorý poskytnutie údajov žiada, je overená. **Pre poskytnutie požadovaného výpisu osôb prihlásených v predmetnej nehnuteľnosti na trvalý pobyt alebo na prechodný pobyt chýba ohlasovní oprávnenie.**

Pomohol som vlastníkovi
nájsť riešenie

Aj keď som v danom prípade priamo neidentifikoval žiadne konkrétne základné právo alebo slobodu, ktoré by mohli byť porušené, v záujme poskytnutia pomoci podávateľovi som sa obrátil na ministerstvo vnútra, ktoré uviedlo, že v danom prípade môže vlastník podať návrh na zrušenie trvalého pobytu smerujúci **voči všetkým osobám**, ktoré majú v predmetnej nehnuteľnosti evidovaný trvalý pobyt alebo prechodný pobyt. Vlastníkovi nehnuteľnosti nemôže byť upreté právo na podanie návrhu na zrušenie trvalého pobytu akejkoľvek osobe, ktorá nemá k predmetnej nehnuteľnosti žiadne užívacie právo

Legislatívny vzor
z Rakúska

len preto, že nemá o takejto osobe vedomosť alebo nedisponuje jej osobnými údajmi. Preto je potrebné zvážiť individuálny prístup a postup pri riešení daného problému.

V takýchto prípadoch odporučilo ministerstvo vnútra dotknutej ohlasovni prijať návrh na zrušenie trvalého pobytu (bez osobných údajov dotknutých osôb) smerujúci všeobecne voči všetkým osobám, ktoré majú v predmetnej nehnuteľnosti evidovaný trvalý pobyt alebo prechodný pobyt, následne doplniť do návrhu údaje o dotknutých osobách v rozsahu meno a priezvisko, aby vlastník mohol vyhlásiť, že uvedené osoby nemajú k predmetnej nehnuteľnosti žiadne užívacie právo a na základe takéhoto návrhu záznamy o trvalom pobyte dotknutých osôb zrušiť.

V tejto súvislosti ministerstvo vnútra uviedlo, že eviduje podnety od občanov ohľadne danej problematiky a do budúcnosti zváži úpravu legislatívy v tejto oblasti.

V tejto súvislosti uvádzam, že v Rakúsku je tento proces upravený zákonom o registrácii pobytu (**Meldegesetz 1991**), ktorý v § 20 ods. 1 upravuje za akých podmienok môžu byť takéto súvisiace informácie poskytnuté. Najmä musí byť preukázaná identita záujemcu o tieto údaje a jeho oprávnený záujem.

Podľa môjho posúdenia by sa obdobná právna úprava mala prijať aj na Slovensku. Na základe uvedených skutočností sa v tejto veci obrátim opätovne na ministerstvo vnútra so žiadosťou o precizovanie právnej úpravy.

Nezákonnosť v konaní o pozemkových úpravách

Podávateľka v podnete žiadala o pomoc s problémom v konaní o pozemkových úpravách v obci. Pozemkové úpravy sú jediným nástrojom komplexného usporiadania vlastníckych a užívacích práv na určitom území, vykonávaných na odstránenie prekážok ich výkonu a vyriešenia problematickej rozdrobenosti pozemkov spôsobenej historickým vývojom. Cieľom pozemkových úprav je sceľovanie, parcelácia, optimalizácia tvaru pozemkov a s tým súvisiaci výkon právnych, terénnych a iných opatrení, s úmyslom umožniť vlastníkom pozemkov reálne užívať svoje pozemky a nakladať s nimi. Podávateľka podnetu uvádzala, že jej nebohá babka vlastnila v obci pozemok, ktorý sa stal predmetom pozemkových úprav. Po nebohej babke sa obnovilo dedičské konanie, ktoré ešte nebolo právoplatne ukončené. Podávateľka ďalej uviedla, že kontaktovala Okresný úrad Košice-okolie a aj zhotoviteľa pozemkových úprav, a žiadala ich

o vytýčenie termínu na prejednanie umiestnenia pozemku po nebohej babke, čo jej bolo odmietnuté. Podávateľka tvrdila, že jej bolo oznámené, že účastníčkou pozemkových úprav môže byť až po právoplatnom uznesení o dedičstve. V konaní mal nebohú babku zastupovať výlučne Slovenský pozemkový fond. Pozemkové úpravy sa nachádzali v etape odsúhlasovania umiestnenia nových pozemkov. Podávateľka sa obávala, že konaním zhotoviteľa a Okresného úradu Košice-okolie bude porušené jej vlastnícke právo nevhodným umiestnením pozemku tým, že jej bude zamedzená prístupová cesta k nemu.

Slovenský pozemkový fond v konaní vo veciach pozemkových úprav vykonáva práva vlastníka nehnuteľností vo vlastníctve štátu a zastupuje neznámych vlastníkov pozemkov alebo vlastníkov pozemkov, ktorých miesto pobytu nie je známe. Pokiaľ dôjde k stotožneniu osoby, takúto osobu nemôže Slovenský pozemkový fond ďalej v konaní zastupovať a je potrebné postupovať podľa všeobecnej úpravy uvedenej v Občianskom zákonníku, ktorá upravuje inštitút dedenia. K prechodu práv a povinností, vrátane vlastníckeho práva, dochádza okamihom smrti poručiťľa bez ohľadu na potrebu prejednať majetok v konaní o dedičstve. Ten, komu svedčí určitý dedičský titul, nenadobúda teda dedičstvo bez ďalšieho priamo podľa ustanovení hmotného práva, ale len za predpokladu, že na základe uznesenia súdu o dedičstve aj dedičstvo nadobudne. V období medzi úmrtím poručiťľa a nadobudnutím právoplatnosti osvedčenia / uznesenia o dedičstve sa dedičia považujú za vlastníkov celého majetku, ktorý tvorí predmet dedičstva. Z uvedených informácií vyplýva, že domnelého dediča môžeme považovať za fyzickú osobu, ktorej vlastnícke alebo iné práva môžu byť pozemkovými úpravami dotknuté.

V časti stanoviska Okresný úrad Košice-okolie uviedol, že podávateľka žiadnym dokladom nepotvrdila, že je dedičkou. Od začatia konania o pozemkových úpravách nemala podávateľka prejavíť záujem stať sa účastníčkou konania.

Okresný úrad Košice-okolie mal v konaní postupovať v súlade so základnými zásadami správneho konania, medzi ktoré patrí zásada súčinnosti, podľa ktorej sú orgány povinné poskytovať pomoc a poučenia, aby účastníci konania, zúčastnené osoby a ani iné osoby, ktorých sa konanie týka, pre neznalosť právnych predpisov neutrpeli v konaní ujmu. Nestačí teda, aby správny orgán poukázal na nedostatky podania, ale správny orgán musí vyvinúť aktivitu, **aby nedostatky podania boli odstránené**. Poukázal som aj na to, že správny orgán by sa mal riadiť aj zásadou materiálnej pravdy, ktorá vyžaduje,

Nedošlo k porušeniu práva podávateľky, ale došlo k porušeniu povinnosti ustanovenej zákonom

aby rozhodnutia správneho orgánu vychádzali zo spoľahlivého zisteného stavu veci.

Aj keď podávateľka vyslovene nepožiadala o to, aby sa stala účastníčkou konania, jej zámer zúčastniť sa prerokovania umiestnenia novej parcely svedčil o tejto skutočnosti.

Pokiaľ tento zámer nebol správnemu orgánu jasný, mal vyzvať podávateľku na doplnenie jej podania a na doloženie dokladov, ktoré potreboval.

Konanie Okresného úradu Košice-okolie, podľa môjho posúdenia, **nedosiahlo takú intenzitu**, ktorej dôsledkom je porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

V tejto veci som preto Okresnému úradu Košice-okolie oznámil, že **došlo k porušeniu povinnosti ustanovenej zákonom**, konkrétne povinnosti uvedenej v ustanovení § 3 ods. 2 a ods. 4 Správneho poriadku. **Zohľadnil som**, že v konaní o pozemkových úpravách bolo nakoniec umožnené podávateľke komunikovať so zhotoviteľom pri spracovaní rozdeľovacieho plánu a zhotoviteľ po intervencii podávateľky upravil umiestnenie novej parcely.

Vyrubovanie poplatkov za komunálny odpad

V roku 2024 sa na mňa obrátilo **viacero obyvateľov z rôznych slovenských obcí s podnetmi týkajúcimi sa vyrubovania poplatkov za komunálne odpady a drobné stavebné odpady**. Podávateľov súvisiacich podnetov trápila najmä povinnosť platiť poplatok aj v prípadoch, keď neprodukujú žiaden odpad, alebo tiež problém duplicitného vyrubovania poplatkov.

Podľa podávateľov všeobecne záväzné nariadenia obcí často ukladajú povinnosť platiť poplatky aj tým, ktorí sa v nehnuteľnosti dlhodobo nezdržiavajú. Niektorí podávatelia mi tiež opísali situácie, keď museli platiť poplatok za komunálny odpad za viacero nehnuteľností, čo považovali za nespravodlivé.

Podávateľom som vysvetlil, že zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku predpokladá, že každá osoba oprávnená užívať nehnuteľnosť, produkuje odpad. Tento predpoklad je automatický a nezohľadňuje reálne množstvo vyprodukovaného odpadu. Výška poplatku sa stanovuje všeobecne, na základe vlastníctva nehnuteľnosti, bez ohľadu na individuálne okolnosti.

Na odpustenie
a zníženie poplatku nie
je nárok

Na žiadosť musí obec
reagovať

Niektorí podávatelia namietali, že ich obec neposkytuje možnosť odpustenia alebo zníženia poplatku, pričom iné obce takúto možnosť ponúkajú. Upozornil som ich, že zákon síce umožňuje obciam zaviesť úľavy, napríklad pre seniorov, avšak ich uplatnenie je fakultatívne. Obec **teda môže, ale nemusí takéto opatrenia zaviesť**.

Podávateľov som informoval o možnosti požiadať obec o odpustenie alebo o zníženie poplatku podľa § 82 ods. 3 zákona o miestnych daniach a miestnom poplatku. Zdôraznil som, že obec môže žiadosti vyhovieť, ak to považuje za opodstatnené. Ak však obec takúto žiadosť zamietne, poplatník nemá možnosť proti rozhodnutiu sa odvolať.

Nadalej sledujem postupy obcí pri vyrubovaní poplatkov za komunálny odpad a priebežne informujem občanov o možnostiach, ktoré im poskytuje zákon.¹²⁰ Mojim cieľom je zabezpečiť spravodlivé a primerané riešenie každej situácie.

Moje odporúčania smerujúce k skvalitneniu výkonu správnej praxe v súvislosti s poplatkovou povinnosťou za komunálny odpad som opätovne pripomenul aj (v príhovore) na 35. sneme Združenia miest a obcí, ktorého som sa zúčastnil v máji 2024.

Súlad všeobecne záväzného nariadenia obce so zákonom o miestnych daniach a miestnom poplatku

Obrátil sa na mňa podávateľ, ktorý namietal postup obce pri vybavovaní jeho žiadostí o odpustenie poplatku za komunálne odpady. Podávateľ má trvalý pobyt v obci, avšak dlhodobo sa zdržiava v inom meste, kde taktiež platí poplatok za komunálny odpad.

Obec mu na základe svojho všeobecne záväzného nariadenia znížila poplatok o 50 %, ale nevyhovela jeho žiadosti o úplné odpustenie poplatku, a to napriek tomu, že sa na území obce vôbec nezdržiava.

Po preskúmaní podnetu som zistil, že **obec postupovala v súlade so svojím platným všeobecne záväzným nariadením**.

Avšak mám vážne pochybnosti o súlade tohto všeobecne záväzného nariadenia so zákonom o miestnych daniach

¹²⁰ [Tlačová správa zo dňa 19. novembra 2024.](#)

Dôvod neprítomnosti poplatníka nesmie byť diskriminačne nastavený

Podnet postúpený na prokuratúru

a miestnom poplatku, ako aj so zásadou rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona. Všeobecne záväzné nariadenie obce v príslušných ustanoveniach taxatívne stanovuje dôvody a podmienky, za ktorých možno poplatok odpustiť alebo znížiť. Týmto spôsobom neprimerane zužuje okruh poplatníkov, ktorí môžu žiadať o odpustenie poplatku a vytvára nerovné zaobchádzanie medzi poplatníkmi na základe dôvodov ich neprítomnosti v obci.

Obec napríklad rozlišuje medzi poplatníkmi pracujúcimi v zahraničí, študentmi študujúcimi mimo územia Slovenska a tými, ktorí sa zdržiavajú mimo obce z iných dôvodov.

Zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku umožňuje obci vo všeobecne záväznom nariadení upraviť podmienky na zníženie alebo odpustenie poplatku pre poplatníkov, ktorí sa nezdržiavajú na území obce viac ako 90 dní. Avšak pritom musí dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania a **nesmie diskriminovať poplatníkov na základe dôvodov ich neprítomnosti**. Účelom zákona je poskytnúť úľavu všetkým, ktorí sa na území obce nezdržiavajú viac ako stanovenú dobu, bez ohľadu na dôvod.

Preto som sa rozhodol obrátiť sa na príslušnú prokuratúru s podnetom na preskúmanie zákonnosti všeobecne záväzného nariadenia obce v častiach, ktoré sú - podľa môjho názoru - v rozpore so zákonom a s princípom rovnosti pred zákonom.

Nedodržanie zákonných lehôt v konaní o ochrane osobných údajov

Podávateľka namietala podnetom postup Úradu na ochranu osobných údajov preto, že vybavil jej návrh na začatie konania o ochrane osobných údajov po zákonnej lehote a o výsledkoch vybavenia návrhu ju upovedomil až po urgencii. Podávateľka žiadala o prešetrenie zákonnosti inštalácie kamerového systému v bytovom dome, ktorým - podľa nej - dochádzalo k zásahu do jej súkromia a k neoprávnenému spracúvaniu osobných údajov. Úrad na ochranu osobných údajov podávateľkin návrh odložil ako neopodstatnený. Konštatoval, že kamerový systém slúži výlučne na ochranu majetku a je využívaný v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Pri posudzovaní podnetu som zistil, že Úrad na ochranu osobných údajov postupoval správne pri rozhodnutí o kamerovom systéme a v tejto veci som **nezistil porušenie podávateľkiných základných práv a slobôd**. Problém nastal

pri oznamovaní výsledkov vybavenia návrhu. Úrad na ochranu osobných údajov neinformoval podávateľku o výsledku v zákonnej lehote 30 dní a spravil tak až po jej urgencii, a to po vyše dvoch rokoch odo dňa doručenia jej pôvodného návrhu. V tejto veci som preto konštatoval, že oznámenie výsledkov vybavenia návrhu s takým časovým odstupom spôsobilo porušenie podávateľkinho **práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy**.

Pretože Úrad na ochranu osobných údajov sám prijal opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a príčin ich vzniku, nepovažoval som za potrebné navrhnúť ďalšie opatrenia.

Treba zabrániť predčasnému vyhost'ovaniu

So žiadosťou o pomoc sa na mňa obrátili traja cudzinci v rovnakej situácii. Prišli na Slovensko študovať a vybavovanie administratívnych povinností spojených s pobytom, zverili inej osobe. Tá však cudzincov uviedla do omylu, kvôli čomu ich pobyt nebol riadne nahlásený. Cudzinci si vyžiadali termín na návštevu cudzineckej polície s cieľom podať žiadosť o tolerovaný pobyt. Keď prišli na Oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru Nitra, toto vydalo v ich veci **rozhodnutie o administratívnom vyhostení podľa zákona o pobyte cudzincov**.

Okamžitá vykonateľnosť vyhostenia

Všetci traja cudzinci sa odvolali proti rozhodnutiu na nadriadený orgán. Oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru Nitra však v zmysle § 55 ods. 2 Správneho poriadku **vylúčilo odkladný účinok odvolania a rozhodnutia o vyhostení sa stali vykonateľné**, ak by podávatelia neopustili územie Slovenskej republiky v určenej lehote.

Vyhodnotil som, že vykonaním rozhodnutia by mohlo dôjsť **k nenávratnému zásahu** do základných práv a slobôd podávateľov podnetov. V prípade úspechu v odvolacom konaní alebo v prípade kladného rozhodnutia o tolerovanom pobyte by rozhodnutie o vyhostení stratilo platnosť. Taktiež by sa mohli následne rozhodnúť pre podanie správnej žaloby. Pre podávateľov by však bolo zložité, ba až nemožné domáhať sa svojich práv z domovskej krajiny v južnej Amerike.

Využil som právomoc, aby sa zabránilo ujme

V zmysle § 17 ods. 2 písm. e) zákona o verejnom ochrancovi práv majú orgány verejnej moci povinnosť vysporiadať sa s opatreniami, ktoré verejný ochranca práv navrhne. **Ešte počas preskúmania** podnetu som preto navrhol, aby Oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru Nitra počkalo s výkonom rozhodnutí o administratívnom vyhostení,

	<p>kým sa neskončí konanie a rozhodovanie o tolerovanom pobyte.</p>
<p>Druhostupňový orgán mi vyhovel</p>	<p>Z Oddelenia cudzineckej polície Policajného zboru Nitra som dostal odpoveď, v ktorej mi uviedli, že nadriadený orgán zrušil rozhodnutia o administratívnom vyhostení. O mojich krokoch som informoval aj podávateľov. Keďže však už neexistovalo namietané rozhodnutie, svoje podnety zobrali späť a ja som na základe toho podnety odložil.</p>
	<p>Ukladanie pokút príslušníkom rómskej menšiny z marginalizovaných rómskych komunít za porušenie protipandemických opatrení</p>
<p>Podozrenie na rasovú profiláciu</p>	<p>Obrátila sa na mňa mimovládna organizácia Poradňa pre občianske a ľudské práva, ktorá žiadala o preskúmanie postupu polície pri ukladaní pokút za porušenie protipandemických opatrení príslušníkom rómskej menšiny z marginalizovaných rómskych komunít. Dôvodom bolo podozrenie zo systémovej praxe polície predstavujúcej špecifickú formu diskriminácie – rasovú profiláciu.</p>
<p>Stačia aj indície</p>	<p>V zmysle judikatúry ESLP platí, že tvrdenia o odlišnom zaobchádzaní musia byť podložené primeranými dôkazmi, ktoré toto odlišné zaobchádzanie preukazujú bez dôvodných, resp. rozumných pochybností. Takéto tvrdenia pritom nemusia byť preukázané len priamo, ale môžu vyplynúť aj zo súboru indícií a nevyvrátiteľných domnienok, ktoré sú dostatočne silné, jasné a súladné.¹²¹</p>
<p>Odlišné zaobchádzanie sa nepotvrdilo</p>	<p>Vykonaním testu diskriminácie som nedospel k záveru, že by dochádzalo k odlišnému zaobchádzaniu. Štatistické údaje, ktoré predložila Poradňa pre občianske a ľudské práva síce vypovedali o početnosti uložených blokových pokút za nedodržiavanie opatrení počas mimoriadnej situácie v jednotlivých okresoch, avšak zo štatistík nebolo zrejmé, akým skupinám osôb boli uložené. Zvýšená početnosť uložených blokových pokút v okresoch mohla byť ovplyvnená viacerými faktormi, a preto nepreukazovala dostatočným spôsobom namietané skutočnosti.</p>
<p>Preveroval som aj iné zdroje</p>	<p>Preveril som aj ďalšie dostupné zdroje informácií, ktoré by prispeli k čo najúčinnejšiemu preukázaniu možných prejavov rasového profilovania voči Rómom. Ani jeden z týchto zdrojov neposkytol také informácie, na základe ktorých by som mohol konštatovať porušenie práv pokutovaných osôb.</p>

¹²¹ Rozhodnutia ESLP vo veci Timishev proti Rusku, sťažnosti č. 55762/00 55974/00, para. 39.

Preto som konštatoval, že sa z dostupných podkladov **nepodarilo preukázať**, že by postupom polície vo veci **ukladania blokových pokút príslušníkom marginalizovaných rómskych komunít** došlo k porušeniu ich základných práv a slobôd.

Nezákonné vymáhanie úhrad za tzv. štátnu karanténu počas pandémie ochorenia COVID-19

Už bývalá verejná ochrankyňa práv vo svojej správe o činnosti za rok 2021 informovala národnú radu o nezákonnom vymáhaní úhrad nákladov spojených s karanténou v štátom určených zariadeniach (tzv. povinná štátna karanténa), ktorú museli absolvovať všetky osoby vstupujúce na územie Slovenskej republiky po príchode zo zahraničia počas prvej vlny ochorenia COVID-19 na jar v roku 2020.

Neústavnosť úpravy štátnej karantény

Samotná zákonná **úprava štátnej karantény obsiahnutá** v zákone o ochrane verejného zdravia bola – na základe návrhu verejnej ochrankyne práv – Ústavným súdom vyhlásená za protiústavnú.¹²²

Osoby obmedzené na osobnej slobode rozhodnutím štátnych orgánov boli navyše povinné uhradiť náklady spojené s výkonom štátnej karantény. Tie boli ukladané ministerstvom vnútra vo forme faktúr.

Nezákonnosť spôsobu vymáhania poplatkov

Takýto **spôsob sme moja predchodkyňa, ako aj ja, vyhodnotili ako nezákonný**. Ministerstvo vnútra totiž v zmysle zákona o ochrane verejného zdravia nebolo príslušné na vymáhanie týchto úhrad (príslušným bol úrad verejného zdravotníctva). Náklady boli vymáhané aj nezákonnou formou - vo forme pohľadávok z občianskoprávných záväzkov, hoci podľa zákona mala byť povinnosť úhrady nákladov vydávaná vo forme rozhodnutí v správnom konaní, proti ktorým by bolo možné podať odvolanie a následne aj správnu žalobu v správnom súdnictve.

Komunikácia s vedením ministerstva vnútra

Potrebu nápravy som v máji 2023 komunikoval vtedajšiemu ministrovi vnútra Ivanovi Šimkovi¹²³ a následne, vo februári 2024, aj jeho nástupcovi Matúšovi Šutaj Eštokovi.¹²⁴ Ani jeden z ministrov sa s mojím stanoviskom o nezákonnom vymáhaní nákladov za štátnu karanténu nestotožnil a neustúpil¹²⁵ od súdneho a exekučného vymáhania nezaplatených faktúr.

¹²² Nález Ústavného súdu, sp. zn. PL. ÚS 4/2021 z 8. decembra 2021.

¹²³ Listom zo dňa 23. mája 2023.

¹²⁴ Listom zo dňa 6. februára 2024.

¹²⁵ [Tlačová správa zo dňa 17. júla 2023.](#)

Komunikácia s vládou

Preto som sa v máji 2024 obrátil so **žiadost'ou o nápravu na vládu**.¹²⁶

Minister vnútra na základe úlohy uloženej mu uznesením vlády zo dňa 10. júla 2024 predložil¹²⁷ vláde návrh stanoviska, v ktorom sa v zásade pridržiaval svojich dovtedajších vyjadrení.

Vládou uložená úloha pre ministra vnútra

Minister vnútra naďalej trval na tom, že ministerstvo vnútra bolo oprávnené vymáhať úhrady nákladov spojených s absolvovaním povinnej štátnej karantény, keďže úhrady sa týkali primárne stravy osôb obmedzených na osobnej slobode. Minister vnútra zároveň poukázal na zákonnú povinnosť ministerstva, ako správcu pohľadávok štátu, využívať všetky právne prostriedky na ich vymożenie. Zároveň v stanovisku uviedol, že jedinou cestou k náprave veci, v zmysle mojich odporúčaní, je **prijatie zodpovedajúcej právnej úpravy**. O výsledkoch mojej iniciatívy vo vzťahu k vláde som listom informoval aj poslancov národnej rady.¹²⁸

Vládou schválený zákon

Dňa 6. novembra 2024 vláda schválila návrh zákona o odškodňovaní fyzických osôb v súvislosti s protipandemickými opatreniami, ktorý následne predložila národnej rade.¹²⁹ Podľa tohto návrhu zákona by osoby, ktoré úplne alebo sčasti uhradili náklady súvisiace s vykonanou štátnou karanténou, mali byť - na základe ich žiadostí - odškodnené, a to vyplatením uhradenej sumy nákladov, prípadne aj vynaložených trov konania v súdnom alebo v exekučnom konaní.¹³⁰ Doposiaľ neuhradené pohľadávky, ktorých zaplataenia sa ministerstvo vnútra domáha v súdnych alebo v exekučných konaniach, by sa nadobudnutím účinnosti zákona mali stať nevymáhateľné.¹³¹

Úrady verejného zdravotníctva by svoje vyhlášky mali prijímať v podrobnejšie upravenom procese

Ešte počas prebiehajúcej pandémie sa na moju predchodkyňu obrátilo viacero podávateľov, ktorí namietali **opakované uzatváranie rómskych osád** úradmi verejného zdravotníctva. V niektorých takýchto podnetoch konštatovala porušenie základných práv osôb, ktoré boli izolované, ešte moja

¹²⁶ Listom zo dňa 31. mája 2024.

¹²⁷ [Tlačová správa zo dňa 10. júla 2024.](#)

¹²⁸ [Tlačová správa zo dňa 28. októbra 2024.](#)

¹²⁹ Uznesenie vlády č. 681/2024. Dostupné online: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30175/1>.

¹³⁰ Uvedený návrh zákona zároveň umožňuje odškodnenie aj vo vzťahu k pokutám uloženým za priestupky za porušenie protipandemických opatrení. Hoci vítam krok vlády vo vzťahu k odškodneniu osôb za nezákonne vymáhané faktúry za povinnú štátnu karanténu, musím zdôrazniť, že moje závery sa netýkali ukladania pokút za porušovanie protipandemických opatrení. Tieto opatrenia som nikdy nespochyboval. Na tento rozdiel som poukázal aj v odpovedi pre portál EurActiv.sk: [Odpoveď pre EURACTIV](#).

¹³¹ [Odpoveď pre EURACTIV](#).

<p>Obdobie „pokoja“ je obdobie vhodné na obzretie sa</p>	<p>predchodkyňa. Niektoré prípady som uzavrel počas svojho funkčného obdobia aj ja.¹³²</p> <p>Majúc na zreteli, že momentálne je z epidemiologického hľadiska „pokojné obdobie“ považoval som práve tento čas za vhodný na ohliadnutie sa za postupmi orgánov verejnej správy a na poučenie sa z chýb, ktoré sme ja, alebo moja predchodkyňa, identifikovali.</p>
<p>Nezrozumiteľnosť a nepredvídateľnosť vyhlášok regionálnych úradov verejného zdravotníctva</p>	<p>Jedným z problémov, na ktoré som počas preskúmania podnetov týkajúcich sa karanténizácie rómskych osád narazil, bola nezrozumiteľnosť a nepredvídateľnosť vyhlášok regionálnych úradov verejného zdravotníctva. Som presvedčený, že jedným z hlavných faktorov, ktorý tento stav spôsobil, bola aj rýchlosť a veľmi strohá úprava „legislatívneho procesu“, v ktorom boli vyhlášky pripravované a následne publikované.</p>
<p>List pre ministerstvo zdravotníctva</p>	<p>Rozhodol som sa preto apelovať na zmenu právnej úpravy, ktorá zavedie demokratické a participatívne prvky do tvorby všeobecne záväzných právnych predpisov úradmi verejného zdravotníctva.</p>
<p>Spolupráca s Generálnou prokuratúrou</p>	<p>Do tejto iniciatívy som sa zapojil aj s Generálnou prokuratúrou, ktorá rovnako dôsledne sledovala zásady dodržiavania zákonnosti počas boja s pandemiou COVID-19. V čase prípravy výročnej správy koordinujeme svoje postupy a na expertnej úrovni rokujeme o rozsahu potrebnej úpravy pandemickej legislatívy, s ktorou sa obrátíme na príslušných gestorov témy.</p>

¹³² Napríklad karanténa rómskej osady Glejovka v Pezinku, o ktorej som informoval vo svojej výročnej správe za rok 2023. K tomu bližšie: Správa o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2023, s. 28-30.

Právo na priaznivé životné prostredie

Životné prostredie je základom pre zdravý a kvalitný život každého jednotlivca a aj spoločnosti, ako celku. Právo na priaznivé životné prostredie nie je len **abstraktným pojmom, ale je zakotvené v našej ústave v čl. 44 a 45**. Toto právo zabezpečuje, aby každý mal možnosť žiť v prostredí, ktoré neohrozuje jeho zdravie, fyzickú ani psychickú pohodu.

V súčasnosti čelíme viacerým environmentálnym výzvam, ako sú klimatické zmeny, znečistenie ovzdušia, vody a pôdy, strata biodiverzity či nadmerný hluk a vibrácie. Tieto problémy majú priamy negatívny dopad na život a zdravie ľudí a vyžadujú si aktívnu a efektívnu reakciu zo strany štátu. Daná téma bola aj mediálne často šírená¹³³ a vzbudzuje záujem obyvateľov Slovenska.¹³⁴ Tému som sa venoval aj na viacerých medzinárodných odborných stretnutiach a podujatiach.¹³⁵

Štát má povinnosť nielen zdržať sa konania, ktoré by mohlo poškodiť životné prostredie, ale aj **prijímať pozitívne opatrenia na jeho ochranu a zlepšenie**. Táto povinnosť vyplýva nielen z vnútroštátnych právnych predpisov, ale aj z medzinárodných zmlúv a dokumentov, ku ktorým sa Slovenská republika zaviazala, ako sú napríklad Aarhuský dohovor, Parížska dohoda či Charta základných práv Európskej únie.

Dôležitou súčasťou ochrany životného prostredia je aj zabezpečenie **práv občanov na prístup k informáciám, účasť na rozhodovacích procesoch a prístup k spravodlivosti vo veciach životného prostredia**. Tieto práva posilňujú transparentnosť a zodpovednosť orgánov verejnej moci a umožňujú verejnosti aktívne sa podieľať na ochrane svojho životného prostredia.

V praxi sa však často stretávame s prípadmi, keď orgány verejnej moci nedokážu naplniť svoje záväzky v oblasti ochrany životného prostredia. Ich nečinnosť, nezákonné postupy alebo nesprávne rozhodnutia môžu viesť k porušeniu základného práva na priaznivé životné prostredie a ohroziť zdravie a kvalitu života občanov.

¹³³ [K porušeniu práva na priaznivé životné prostredie a práva na ochranu zdravia vo veci nadmerného hluku z rýchlostnej cesty R1 v mestskej časti Rakytovce \(Banská Bystrica\) pre Správy RTVS, Obyvatelia mestskej časti Rakytovce \(Banská Bystrica\) budú znášať hluk z rýchlostnej cesty R1 až do roka 2032. Žiadam Ministerstvo dopravy o zabezpečenie dočasných hlukových opatrení.](#)

¹³⁴ [Stretnutie s občianskou iniciatívou „Chránime si naše“ o plánovanej baterkárni Šuranoch.](#)

¹³⁵ [Cesta do Baku,](#)

[O ľudských právach a životnom prostredí s ombudsmanni z celého sveta.](#)

V tejto časti správy uvádzam informácie z preskúvania podnetov, v ktorých došlo k porušeniu práva na priaznivé životné prostredie v dôsledku konania alebo nekonania orgánov verejnej moci. Tieto prípady poukazujú na potrebu posilniť mechanizmy kontroly a dohľadu, zlepšiť efektivitu orgánov verejnej moci a zabezpečiť, aby štát plnil svoju úlohu garanta ochrany životného prostredia v plnom rozsahu.

Ochrana životného prostredia nie je len otázkou dodržiavania zákonov, ale je aj prejavom zodpovednosti voči budúcim generáciám. Je preto nevyhnutné, aby štát vytváral podmienky na udržateľné využívanie prírodných zdrojov, chránil ekosystémy a podporoval environmentálne uvedoméle správanie občanov aj podnikateľských subjektov.

Prieskum dodržiavania práv v súvislosti s nadmerným hlukom z cestnej dopravy

V súlade s ustanovením § 13 ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv som v roku 2024 začal konanie z vlastnej iniciatívy zamerané na preskúmanie postupu orgánov verejnej moci v oblasti ochrany verejného zdravia podľa zákona o ochrane verejného zdravia a podľa zákona o posudzovaní a kontrole hluku. Toto konanie stále trvá.

Cieľ prieskumu

Cieľom prieskumu v rámci konania z vlastnej iniciatívy je zistiť mieru dodržiavania ochrany základných práv, najmä práva na priaznivé životné prostredie a práva na ochranu zdravia u osôb žijúcich v blízkosti zdrojov nadmerného hluku—cestných komunikácií. Zameriavam sa predovšetkým na územia, ktoré sú už v súčasnosti výrazne ovplyvnené hlukom z dopravy.

Oblasti prieskumu

Oblasti zamerania prieskumu:

- **Postup orgánov ochrany zdravia pri riešení expozície obyvateľov nadmerným hlukom z dopravy:** Skúmam, ako orgány verejného zdravotníctva riešia prevenciu a konkrétne prípady nadmernej hlukovej záťaže, vrátane podnetov a petícií od občanov na základe výsledkov strategického hlukového mapovania.
- **Postup miest a obcí pri akustickom plánovaní:** Analyzujem, akým spôsobom miestne samosprávy implementujú akustické plánovanie do svojich územných plánov a aké opatrenia prijímajú na zníženie hlukovej záťaže pre svojich obyvateľov.
- **Dodržiavanie práva verejnosti na prístup k informáciám o životnom prostredí:** Overujem, či sú

občania adekvátne informovaní o hlukovej situácii vo svojom okolí a či majú prístup k relevantným informáciám v súlade so zákonom.

Cieľom prieskumu je identifikovať nedostatky v postupoch príslušných orgánov a navrhnúť opatrenia na zlepšenie ochrany práv občanov pred negatívnymi vplyvmi nadmerného hluku z cestnej dopravy. Dôležitým aspektom je zabezpečiť, aby štátne orgány a samosprávy plnili svoje zákonné povinnosti a prispievali k ochrane zdravia a kvality života obyvateľov.

Environmentálne záťaže na Slovensku – pokračovanie vlastnej iniciatívy

V uplynulom roku som nadviazal na Mimoriadnu správu verejného ochrancu práv o situácii v riešení environmentálnych záťaží na území Slovenskej republiky, ktorú moja predchodkyňa predložila národnej rade.¹³⁶

Moja predchodkyňa vo funkcii zistila skutočnosti nasvedčujúce tomu, že konaním niektorých orgánov verejnej moci došlo nielen k závažnému porušeniu základných práv a slobôd, ale aj to, že porušenie sa týka väčšieho počtu osôb. S cieľom ochrany ústavného práva na ochranu zdravia pre každého (čl. 40), práva na priaznivé životné prostredie a ochranu životného prostredia (čl. 44), a tiež aj práv na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia (čl. 45), **upozornila mimoriadnou správou na skutočnosti zistené počas prieskumu a predložila niektoré návrhy s cieľom prispieť k rýchlejšiemu odstraňovaniu environmentálnych záťaží na území Slovenskej republiky.**

Podklady pre prieskum boli čerpané z verejne dostupných zdrojov, najmä z informácií zverejnených na webových stránkach ministerstva životného prostredia, z Informačného systému environmentálnych záťaží (ISEZ), od Slovenskej agentúry životného prostredia, ako aj od ďalších subjektov na základe individuálnej komunikácie v danej téme. Environmentálnu záťaž definuje geologický zákon ako znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu s výnimkou environmentálnej škody [§ 3 písm. t)].

¹³⁶ [Mimoriadna správa verejnej ochrankyne práv o situácii v riešení environmentálnych záťaží na území Slovenskej republiky \(október 2020\).](#)

Ako konštatuje spomínaná mimoriadna správa, environmentálne záťaže sa nachádzajú na území našej krajiny najmä v oblastiach, v ktorých v minulosti boli areály priemyselných a poľnohospodárskych podnikov, železničné depá, nekontrolované skládky nebezpečných odpadov, nezabezpečené sklady pesticídov, pohonných hmôt a iných nebezpečných látok, v lokalitách kde sa ťažili nerasty, pôsobili ozbrojené sily, alebo sa vykonávali iné činnosti, počas ktorých sa dlhoročne a nekontrolované nakladalo s nebezpečnými látkami. Tieto látky však v prostredí pretrvávajú, kontaminujú jeho jednotlivé zložky a **dokázateľne negatívne ovplyvňujú zdravotný stav obyvateľstva, a to nie vždy iba vo svojom bezprostrednom okolí.**

Register environmentálnych záťaží predstavuje nosnú obsahovú časť informačného systému environmentálnych záťaží. Register zaznamenáva životný cyklus environmentálnych záťaží a všetky informácie a procesy s tým súvisiace. Register umožňuje vyhľadávať informácie o environmentálnych záťažiach v podobe zoznamov, zostáv a registračných listov alebo v podobe máp. Jeho prevádzku, aktualizáciu a prístup k jeho obsahu zabezpečuje Slovenská agentúra životného prostredia pod odbornou gesciou ministerstva životného prostredia.

Register environmentálnych záťaží obsahuje časť A - pravdepodobné environmentálne záťaže, časť B - environmentálne záťaže (potvrdené) a časť C - sanované/rekultivované lokality. Každá lokalita evidovaná v časti A a v časti B je posudzovaná metódou predbežného hodnotenia rizika, na základe ktorého je lokalita zaradená do jednej z troch tried podľa priority sanácie.

Mimoriadna správa mojej predchodkyne sa zamerala na situáciu a stav **riešenia environmentálnych záťaží** v jednotlivých krajoch Slovenskej republiky, ktoré sú podľa Registra environmentálnych záťaží **zaradené do kategórie B, teda potvrdené environmentálne záťaže; osobitne na tie s vysokou prioritou, ktoré sú klasifikované ako najviac ohrozujúce nielen životné prostredie, ale aj život a zdravie všetkých obyvateľov, ktorí sa nachádzajú v dosahu zamorenia, ktoré jednotlivé záťaže spôsobujú.**

Zo záverov mimoriadnej správy vyplynulo, že na území Slovenskej republiky bolo, podľa Registra environmentálnych záťaží, k septembru 2020 registrovaných 308 záťaží registrovaných v registri čast' B a 152 environmentálnych záťaží označovaných ako environmentálne záťaže s vysokou prioritou.

K decembru 2024 bol, podľa údajov z registra, počet registrovaných environmentálnych záťaží v registri časť B 324, z toho 144 environmentálnych záťaží je označených ako environmentálne záťaže s vysokou prioritou.¹³⁷

V tomto prípade pokračujem konaním z vlastnej iniciatívy, ktorého cieľom je predovšetkým s odstupom času zistiť posun pri odstraňovaní jednotlivých záťaží a ich aktuálny stav. V danej veci som oslovil príslušné štátne orgány s požiadavkou o vyjadrenie sa ohľadom štádia riešenia konkrétnej záťaže a o predloženie sumára úkonov, ktoré boli pri odstraňovaní jednotlivých záťaží vykonané.

¹³⁷ <https://envirozataze.enviroportal.sk/>.

Sumárne vyhodnotenie porušení základných práv z doručených podnetov

Sumárne vyhodnotenie porušení základných práv z doručených podnetov	
Norma	Počet zistených porušení
Ústava	
čl. 16 ods. 1 - nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia	4
čl. 16 ods. 2 - zákaz mučenia, krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania	6
čl. 17 - osobná sloboda	1
čl. 19 ods. 1 - právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti	1
čl. 19 ods. 2 - ochrana súkromného a rodinného života	3
čl. 19 ods. 3 - ochrana osobných údajov	1
čl. 20 - vlastnícke právo	3
čl. 24 - sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery	1
čl. 26 - právo na informácie	5
čl. 39 ods. 1 - primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu	6
čl. 40 – ochrana zdravia	3
čl. 41 ods. 1 - osobitná ochrana detí a mladistvých	2
čl. 46 ods. 1 - právo na súdnu a inú právnu ochranu	32
čl. 46 ods. 2 - právo na súdny prieskum rozhodnutia orgánu verejnej správy	1
čl. 47 - právo na právnu pomoc a tlmočníka	1
čl. 48 ods. 2 - zbytočné prieťahy v konaní súdu a iného orgánu verejnej správy	47
Európsky ohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd	
čl. 3 - mučenie, neľudské a ponižujúce zaobchádzanie	8
čl. 5 - právo na slobodu a osobnú bezpečnosť	1
čl. 6 - právo na spravodlivé konanie	14
čl. 8 - právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života	4
Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach	
čl. 11 - právo na primeranú životnú úroveň a zlepšovanie životných podmienok	2
Spolu všetky zistené porušenia	146

Tabuľka č. 1

Spolupráca so zahraničnými ľudskoprávnymi inštitúciami

Rok 2024 priniesol intenzívnu medzinárodnú spoluprácu a výmenu skúseností, či už na pôde Kancelárie alebo v zahraničí. Finančná situácia však nedovolila naplno využiť potenciál verejného ochrancu práv a Kancelárie. Účasť na väčšine zahraničných pracovných ciest bola možná len v prípadoch preplatenia nákladov zo strany organizátorov. Konkrétne išlo o zahraničné pracovné cesty na Medzinárodné fórum v Baku, Medzinárodnú konferenciu ombudsmanských a ľudskoprávných inštitúcií v Skopje, celosvetový summit ombudsmanov v Hongkongu a medzinárodnú konferenciu v Budapešti.

Prijatie maltských sudcov

Jednou z takýchto spoluprác bolo prijatie delegácie maltských sudcov, ktorí navštívili v apríli Bratislavu. Spolu s kolegami z Kancelárie sme s delegáciou diskutovali o prieniku kompetencií verejného ochrancu práv a súdnej moci, o spolupráci s orgánmi verejnej správy a s médiami, ako aj o porovnaní štruktúry ľudskoprávných inštitúcií na Slovensku a na Malte.

Stretnutie s právnym výborom Krajinského snemu Severného Porýnia a Vestfálska

V máji som na pôde veľvyslanectva Spolkovej republiky Nemecko v Bratislave mal tú česť diskutovať s členmi právneho výboru Krajinského snemu Severného Porýnia a Vestfálska, ktorých som oboznámil s prácou Kancelárie a s pôsobnosťou verejného ochrancu práv. Zaujímali sa o metódu práce ombudsmana v teréne, ako aj o aktuálne otázky ľudských práv a slobôd na Slovensku.

Prijatie komisára Rady Európy pre ľudské práva

Komisár Rady Európy pre ľudské práva Michael O'Flaherty prišiel v júli na monitorovaciu návštevu na východ Slovenska, počas ktorej sa stretol so zástupcami z rómskej komunity. Pri príležitosti cesty na Slovensko zavítal aj do našej Kancelárie. Počas rozhovoru sme sa venovali otázkam prístupu k zdravotnej starostlivosti, segregácii v zdravotníckych zariadeniach, segregácii vo vzdelávaní, ako aj problematike sterilizácií rómskych žien vykonávaných v rozpore s právom, na ktorú moje predchodkyne, ako aj ja, upozorňujeme už niekoľko rokov.

Prijatie delegácie z Kosova

Začiatkom júla som v Kancelárii prijal Srdjana Sentica, zástupcu verejného ochrancu práv z Prištiny, spolu s jeho kolegami, ktorí prišli na výmennú návštevu na Slovensko. Spolu s mojím tímom z právnej sekcie Kancelárie sme s nimi diskutovali o viacerých témach, ako napríklad o postupe práce pri vybavovaní sťažností, sledovaní implementácie odporúčaní ombudsmana, problematike práv národnostných menšín s osobitným zameraním na Rómov, boji proti nenávisným prejavom a trestným činom zameraním na LGBTI osoby a pravidelných správach ombudsmana.

Pracovná cesta do Berlína

Začiatkom augusta som absolvoval pracovnú cestu do Berlína, kde som sa zúčastnil workshopu Nemeckej akademickej výmennej služby (Deutscher Akademischer Austauschdienst – DAAD – Alumni) zameraného na „Právny rámec a výmenu znalostí s Ukrajinou“, na ktorom som aktívne vystúpil s príspevkom. Okrem toho som sa stretol s ombudsmanom spolkovej krajiny Berlín Alexandrom Oerkem, s ktorým sme diskutovali o aktuálnych výzvach oboch úradov, kompetenciách a právomociach.

Stretnutie s vedúcou Spolku slovenských žien Dôvera

Začiatkom augusta som mal možnosť prijať na pôde Kancelárie Janu Dudash, ktorá na Ukrajine vedie Spolok slovenských žien Dôvera a pôsobí aj ako pedagogička slovenského jazyka v tomto regióne. Pani Dudash podrobne priblížila aktivity, ktoré realizuje slovenská menšina na Ukrajine a ktoré - v záujme zachovania našich tradícií - odovzdáva ďalším generáciám našich krajanov. V rámci diskusie sme hovorili o praktických skúsenostiach uplatňovania práv príslušníkov národnostnej menšiny, aj o konkrétnych možnostiach aktivít ako príkladov dobrej praxe. Dotkli sme sa však aj dopadov vojnového konfliktu na každodenný život ľudí žijúcich na Ukrajine.

Prijatie zástupkyne námestníka ministra pre demokraciu, ľudské práva a prácu Spojených štátov amerických

Koncom septembra som, spolu s kolegami z Kancelárie, prijal zástupkyňu námestníka ministra pre demokraciu, ľudské práva a prácu Spojených štátov amerických Monicu Jacobsen, ktorú na stretnutí sprevádzali zástupcovia ambasády USA na Slovensku. Diskutovali sme na tému volebného procesu v Slovenskej republike. Témou bol aj navrhovaný zákon o označovaní „zahraničných agentov“, pričom som delegáciu informoval, že som v tejto veci rokoval s predkladateľom zákona a upozornil som ho na mnohé ľudskoprávne limity. Rovnako som ju oboznámil s mojimi pripomienkami k dvom veľkým balíkom zákonov, známych ako Lex atentát a k novele trestných kódexov. Dotkli sme sa aj práv menšín žijúcich na území Slovenskej republiky, segregácie vo vzdelávaní a sociálnych práv.

Účasť na Medzinárodnom fóre v Baku

Koncom septembra som sa zúčastnil Medzinárodného fóra v Baku, ktoré sa venovalo téme „Zmena klímy a ľudské práva: úloha ombudsmanov a národných inštitúcií pre ľudské práva.“ Na fóre som vystúpil s príspevkom: „Právo na ochranu dedičstva životného prostredia. Skúsenosti zo Slovenska“. Venoval som sa problematike znečisťovania ovzdušia, podzemných vôd a pôdy, poškodeným ekosystémom, nadmernému hluku a vibráciám, ktoré negatívne ovplyvňujú život a zdravie ľudí žijúcich v takýchto podmienkach. Právo na priaznivé životné prostredie, vrátane práva na informácie o životnom prostredí, zaručuje čl. 44 a čl. 45 ústavy. Záštitu nad týmto fórom prevzal Rozvojový program OSN.

20. výročie založenia tradície stretnutí ombudsmanov krajín V4

V októbri 2004 ombudsmani krajín Vyšehradskej skupiny - Pavel Kandráč, Barnabás Lenkovic, Otakar Motejl a Andrzej Zoll, založili spoločnú tradíciu stretávania sa verejných ochrancov práv Česka, Poľska, Maďarska a Slovenska. Som nesmierne rád, že som mal možnosť zorganizovať summit ombudsmanov krajín V4 práve na 20. výročie založenia tejto tradície v priestoroch krásneho Smolenického zámku.

Počas rokovania sme sa venovali nasledujúcim témam:

- druhogeneračná povaha sociálnych práv – ich minimálny obsah, hranice medzi sociálnou politikou a napĺňaním záväzkov vyplývajúcich zo sociálnych práv ako základných práv: právo na bývanie, kompetencie ombudsmanov vo vzťahu k zdravotným poisťovniam alebo aké úlohy má miestna samospráva pri odstraňovaní zdrojov hluku v obciach a mestách,
- právne usporiadanie vzťahov medzi vlastníckmi pozemkov a verejným sektorom v krajinách V4: vyrovnávanie sa s „dedičstvom“ socializmu v podobe kolektívizácie súkromných pozemkov vo verejnom záujme,
- ľudskoprávne aspekty v súvislosti s pandémiou COVID-19 - skúsenosti a poznatky krajín V4 s cieľom formulovať odporúčania, aby sa predchádzalo porušovaniu základných práv a slobôd v prípade opätovného ohrozenia života a zdravia obyvateľstva pandémiou,
- aktuálne výzvy a skúsenosti krajín V4 s výkonom mandátu národného preventívneho mechanizmu: ako to funguje v zariadeniach, v ktorých sú osoby obmedzené na slobode, ľudskoprávne výzvy, ktoré prinášajú migračné toky a iné.

Skutočnosť, že sa summitu zúčastňujú všetci verejní ochrancovia práv, potvrdzuje vzájomnú spoluprácu ombudsmanských krajín V4 na najvyššej úrovni. Naším spoločným cieľom bolo, aby vzájomná výmena skúseností nezostala len v rovine formalít, ale aby sme sa dobré príklady a skúsenosti z praxe snažili presadzovať vo svojich krajinách, s cieľom zvyšovania ľudskoprávných štandardov.

Medzinárodná konferencia v Skopje

V novembri som prijal pozvanie na dvojdňovú Medzinárodnú konferenciu ombudsmanských a ľudskoprávných inštitúcií v Skopje, zameranú na problematiku životného prostredia a ľudských práv. Všetci zúčastnení svojimi príspevkami len potvrdili skutočnosť, že právo na priaznivé životné prostredie je v každej krajine vysoko aktuálnou témou a je nevyhnutné dať tejto problematike v rámci ombudsmanských tém prioritu.

Celosvetový summit ombudsmanov v Hongkongu

Začiatkom decembra som sa zúčastnil celosvetového summitu ombudsmanov v Hongkongu, nad ktorým prevzal záštitu International Ombudsman Institute - Medzinárodný ombudsmanský inštitút, ktorého členmi sme od roku 2005. Hlavným mottom summitu bolo „Ombudsman v meniacom sa svete: poučenie z minulosti, príprava na budúcnosť“. Toto podujatie, ktoré oslávilo 35. výročie založenia inštitútu ombudsmana v Hongkongu, poskytlo jedinečnú platformu pre výmenu skúseností a posilnenie medzinárodnej spolupráce v oblasti ochrany

ľudských práv. Vzhľadom na súčasnú politickú situáciu v Hongkongu, založenú na princípe "jeden štát, dva systémy", považujem za obzvlášť dôležité, aby sme sa aktívne zapojili do dialógu o dodržiavaní základných práv a slobôd. Summitu sa zúčastnilo viac ako 140 odborníkov z celého sveta, vrátane ombudsmanov z Kanady, USA, Nového Zélandu, Japonska a Južnej Kórey. Diskusie sa zamerali na minulosť, súčasnosť a budúcnosť ombudsmanských inštitúcií. Zdieľali sme naše skúsenosti s fungovaním týchto inštitúcií s dôrazom na ochranu sociálnych práv a práv občanov voči orgánom verejnej moci. V rámci summitu som s ombudsmanom Hongkongu podpísal Memorandum o porozumení¹³⁸, ktorého cieľom je prehĺbiť našu spoluprácu a zdieľať praktické poznatky v oblasti dodržiavania sociálnych práv, postupov pri vybavovaní sťažností voči nesprávnemu úradnému postupu, zdieľania skúseností pri vytváraní dôvery občanov voči ombudsmanskej inštitúcii a odborného vzdelávania zamestnancov oboch našich ombudsmanských inštitúcií.

Online pracovné stretnutie so zástupkyňami FRONTEX

V decembri sa uskutočnilo online stretnutie so zástupkyňami FRONTEX. Spolu s kolegyňou sme s nimi diskutovali o migračnom toku na Slovensku, najmä na hraničných priechodoch Ubl'a a Vyšné Nemecké. Dotkli sme sa tiež problematiky implementácie migračného paktu Európskej únie.

Konferencia v Budapešti

V decembri som sa zúčastnil dôležitej medzinárodnej konferencie v Budapešti, ktorej cieľom bolo diskutovať o prepojení ľudských práv a ochrany životného prostredia. Konferenciu s názvom „Let's Build a Sustainable Future: Protecting Human Rights and the Environment“ zorganizoval maďarský ombudsman pán Ákos Kozma. Spolu so mnou sa na konferencii zúčastnili kolegyne z Kancelárie a kolegovia z ombudsmanských inštitúcií zo Srbskej, Českej a Poľskej republiky. Hlavným cieľom konferencie bolo posilniť postavenie ombudsmanských inštitúcií v oblasti ochrany životného prostredia a práv budúcich generácií. Spoločne sme diskutovali o možnostiach obmedzenia negatívnych dôsledkov klimatických zmien, podpore udržateľného rozvoja a zlepšení dostupnosti informácií o životnom prostredí. Významným výstupom konferencie bola „Budapeštianska deklarácia“¹³⁹, ktorá zdôrazňuje kľúčovú úlohu ombudsmanov pri riešení dlhodobých globálnych výziev a vyzýva na posilnenie medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti, najmä na výmenu skúseností a budovanie kapacít medzi jednotlivými inštitúciami. Ceníme si získané poznatky a skúsenosti týkajúce sa uplatňovania princípov medzinárodného práva v oblasti ochrany ľudských práv a životného prostredia. Diskusie nám poskytli podnetné inšpirácie pre posilnenie mechanizmov zohľadňovania potrieb budúcich generácií prostredníctvom systematického využívania vedeckých poznatkov, otvoreného dialógu s odborníkmi a širšej participácie verejnosti. Účasť na tejto konferencii bola súčasťou mojej dlhodobej ombudsmanskej vízie, ktorá spočíva v presadzovaní udržateľného prístupu k ochrane ľudských práv, ekosystémov a dlhodobých verejných záujmov, s cieľom chrániť nielen súčasné, ale aj budúce generácie.

¹³⁸ Memorandum o porozumení je zverejnené v centrálnom registri zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/data/att/5460362.pdf>

¹³⁹ Budapeštianska deklarácia je zverejnená v centrálnom registri zmlúv:

<https://www.crz.gov.sk/data/att/5546843.pdf>

Stretnutia s veľvyslankyňami a veľvyslancami

Počas roka som mal možnosť absolvovať viaceré stretnutia a prijatia akreditovaných veľvyslankyň a akreditovaných veľvyslancov na území Slovenska. Nosnou témou našich stretnutí boli diskusie o ľudskoprávnej agende v rôznych odborných a spoločenských oblastiach.

V januári som v Kancelárii prijal kanadskú veľvyslankyňu Cheryl Cruz, s ktorou sme sa dohodli na vzájomnej výmene skúseností a poznatkov v oblasti riešenia problému chudoby, práv žien a vylúčených marginalizovaných komunít. Pani veľvyslankyni som predstavil moje aktivity, najmä neohlásené návštevy miest, kde sú osoby obmedzené na slobode.

S Hanou Jelínkovou, vedúcou konzulárneho oddelenia veľvyslanectva Českej republiky, sme v januári diskutovali o ochrane základných ľudských práv v rôznych životných situáciách občanov Českej republiky na našom území, ale aj o súdnych konaniach týkajúcich sa predovšetkým návratu maloletých detí do Česka.

O problematiku maloletých detí, najmä v cezhraničných rodičovských sporoch o dieťa a o školskú segregáciu detí, sa zaujímala aj veľvyslankyňa Španielskeho kráľovstva Lorey Arribalzaga Ceballos.

Veľvyslanca Francúzskej republiky pre práva LGBTI+ ľudí Jeana-Marca Berthona počas návštevy Slovenska zaujímalo postavenie LGBTI+ ľudí na Slovensku a ich práva. Napríklad legislatívne snahy poskytnúť párom rovnakého pohlavia právne uznanie a ochranu ich vzťahu.

O téme prebiehajúceho konfliktu na území štátu Palestína som hovoril s Safou Khladi, veľvyslankyňou štátu Palestína.

Počas prijatia Vusala Abdullayeva, veľvyslanca Azerbajdžanu, sme diskutovali o mojej ombudsmanskej činnosti, najmä vo vzťahu k cudzincom a k miestam, kde sú osoby obmedzené na slobode, ako sú napr. cely policajného zaistenia, určené priestory alebo útvary policajného zaistenia pre cudzincov. Využil som túto príležitosť na poďakovanie za jeho pomoc pri nadviazaní spolupráce s ombudsmankou Azerbajdžanu.

Prijatie veľvyslankyne Severného Macedónska Evgenie Ilieve bolo príležitosťou na konštruktívny dialóg o aktuálnych výzvach v oblasti ochrany ľudských práv a ombudsmanskej činnosti, a to najmä vo vzťahu k cudzincom na našom území. Pani veľvyslankyňu som tiež informoval o mojej účasti na medzinárodnej konferencii na tému životného prostredia a ľudských práv v Skopje.

S veľvyslancom Talianskej republiky na Slovensku Gianclemente De Felice sme, okrem iného, diskutovali aj o prípade medzinárodného únosu dieťaťa, o riešení, ktoré by bolo v súlade s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv.

Aktivity na podporu ľudských práv

Záštity

V roku 2024 som prevzal záštitu nad viacerými podujatiami, ktoré svojou činnosťou, aktivitami, programom či osvetovou činnosťou prispievajú k rozvoju základných ľudských práv a slobôd.

Bolo pre mňa cťou prevziať záštitu nad benefičným koncertom „Zdieľame si chýbanie“, ktorého organizátorkou bola lekárka Andrea Škripeková. Spomienkový benefičný koncert bol skvelým spôsobom ako podporiť dôležitú vec, akou paliatívna medicína je, ale tiež bol skvelým spôsobom na prejav podpory pre pozostalých po pacientoch, ktorí už nie sú so svojimi najbližšími. Koncert bol akoby „slepačou polievkou pre dušu“, bol spôsobom ako sa so stratou ľahšie vyrovať.

V septembri som sa zúčastnil podujatia Čítanie mien obetí holokaustu, nad ktorým som prevzal záštitu. Pietne podujatie, aj za účasti preživších holokaustu, bolo veľmi emotívne. Svedectvá, ktoré som si mohol vypočuť, boli príbehmi sily a odhodlania žiť ďalej, napriek všetkým prekážkam a tragédiám.

Citlivo vnímam, že v očiach slovenskej spoločnosti je LGBTI+ téma stále vnímaná veľmi polarizujúco. Častokrát je spojená s nepochopením a predsudkami, bez snahy o toleranciu a rešpekt. Prevzatím záštitu nad 10. ročníkom festivalu Drama Queer som sa snažil zdôrazniť, že práve prostredníctvom predstavení v podaní domácich aj medzinárodných divadelných súborov, ktoré sa vo svojej tvorbe venujú LGBTI+ témam, sa dajú citlivo a s rešpektom priblížiť verejnosti témy, ktoré sú pre mnohých neznáme a nepochopené.

Prevziať záštitu nad 1. ročníkom udeľovania novinárskeho ocenenia „S úctou k ľuďom – cena za ohľaduplnú publicistiku o chudobe“, som považoval za nesmierne dôležité, pretože sa mi potvrdila téza, že chudobu, ktorá je príčinou aj následkom porušovania ľudských práv, možno považovať za jednu z najväčších ľudskoprávných lekcií našej spoločnosti.

Prevzatie záštitu v poradí už nad 16. ročníkom oceňovania Roma Spirit som považoval za veľmi prínosné, pretože cieľom podujatia bolo zviditeľniť osobnosti v oblasti inklúzie rómskej komunity a zlepšiť postavenie tejto menšiny v spoločnosti, čo prispieva k scitlivovaniu verejnosti.

Bolo pre mňa veľkou cťou prijať ponuku na prevzatie záštitu nad slávnostným oceňovaním Senior roka, ktoré bolo spojené s vyjadrením vďaky seniorom za ich prínos a životné príbehy. Ich práca, ich rodiny, ich komunity – to všetko zanecháva hlbokú stopu v našej spoločnosti. Sú nositeľmi tradícií a hodnôt, ktoré sú základom našej identity. Ich životné skúsenosti, múdrosť a obetavosť sú neoceniteľné.

Vážim si iniciatívu a odhodlanie organizátorov podujatia HUMAN FORUM vnášať do spoločnosti kultivovanú a odbornú diskusiu, prepájať zástupcov štátnych inštitúcií a samosprávy, akademikov, predstaviteľov tretieho sektora, cirkví, kultúry a študentov, v snahe ísť príkladom ostatným, v snahe poukázať na to, že v demokratickej spoločnosti sú

vzájomná spolupráca, komunikácia a rešpekt k ľudským právam nevyhnutné a potrebné. Preto som nad 11. ročníkom podujatia HUMAN FORUM veľmi rád prevzal záštitu.

Prevzatie záštity nad 11. ročníkom podujatia „Noc vonku“ som považoval za dôležité, keďže som aj takouto formou chcel vyjadriť poďakovanie všetkým dobrovoľníkom občianskeho združenia Vagus, ktorí neúnavne a s plným nasadením pracujú s ľuďmi, od ktorých mnohí v našej spoločnosti častokrát odvracajú zrak a stávajú sa pre nich neviditeľnými.

Počas Medzinárodného dňa ľudských práv som mal možnosť stretnúť sa a odovzdať gratulačné listy a dary oceneným študentom a žiakom, ktorí sa zapojili do súťaže na tému „20 rokov vstupu Slovenska do Európskej únie.“ Oceňovanie prebiehalo v rámci Medzinárodnej konferencie: 35 rokov Slovenska v slobodnej Európe, nad ktorým som prevzal záštitu. Podujatie zorganizovalo občianske združenie Misia 89 v spolupráci s Ústavom pamäti národa. Som veľmi rád, že konferencia sa konala práve na Medzinárodný deň ľudských práv, čím sa symbolicky ešte viac zdôraznil ľudskoprávny rozmer celého podujatia. Súčasťou konferencie bolo aj odovzdávanie ocenení študentom - víťazom súťaže Európa a MY.

Odborné diskusie, osвета a ďalšie aktivity

Účasť na konferenciách, seminároch a prednáškach na akademickej pôde bola súčasťou aktivít, ktoré považujem za veľmi dôležité. Vzdelávanie v ľudskoprávnej oblasti je nevyhnutné k tomu, aby sa kvalita demokracie v našej spoločnosti zvyšovala.

Na základe pozvania Andrey Škripekovej, primárky oddelenia paliatívnej medicíny Národného onkologického ústavu som v rámci špecializačnej prípravy prednášal lekárom o právach a o zákonných nárokoch pacientov v oblasti dlhodobej, následnej a paliatívnej zdravotnej starostlivosti.

Začiatkom marca som s členmi Platformy na podporu slobody tlače a ochranu novinárov diskutoval o poznatkoch z dodržiavania základných práv a slobôd orgánmi verejnej moci, osobitne vo vzťahu k slobode prejavu a k právu na informácie.

Na pôde Ústavu európskych štúdií a medzinárodných vzťahov Fakulty sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave som so študentmi viedol zaujímavú diskusiu na tému výkonu pôsobnosti verejného ochrancu práv, ako príspevku k humanizácii právneho štátu.

V Kancelárii som prijal zástupcov novovzniknutého občianskeho združenia Iuvenum Iurim. Je to združenie mladých ľudí - stredoškolákov, ktorých cieľom je zvýšenie právneho povedomia mladých ľudí na Slovensku, najmä v oblasti ľudských práv. Dohodli sme sa na vzájomnej spolupráci, ktorá bude spočívať najmä v edukatívnej a informačnej činnosti pre stredoškolákov.

Kolegyne z Kancelárie sa zúčastnili Úradníckeho Jobfair 2024, ktorého cieľom bolo predstaviť a prezentovať študentom činnosť štátnych úradov a inštitúcií.

Oceňujem tiež veľký záujem o prednášku pre Akadémiu tretieho veku v Trenčíne, ktorej sa zúčastnilo až 90 účastníkov. Vzdelávanie o ľudských právach je dôležité v každom veku. Zvlášť v prípade starších osôb, seniorov, ktorí patria k zraniteľným skupinám.

V marci a v júni sme v Kancelárii zorganizovali rokovania za okrúhlym stolom k téme „Človek v chudobe a naplnenie jeho ľudských práv v systéme sociálno-zdravotnej starostlivosti“. Stretnutia sa zúčastnili predstavitelia orgánov verejnej moci, mimovládneho sektora, ale aj ďalšie významné osobnosti, ktoré robia všetko preto, aby sa znižovali sociálne rozdiely a aby Slovenská republika bola aktívnejšia v zápase s chudobou.

Rokovania za okrúhlym stolom pokračovali aj v auguste. Tentoraz bola témou stretnutia za okrúhlym stolom registrácia cirkví a náboženských spoločností na Slovensku. Počas stretnutia sme diskutovali o možnostiach zlepšenia právneho rámca pre registráciu cirkví a náboženských spoločností.

Veľmi rád som sa zúčastnil otvorenia PRIDE mesiaca na Slovensku, ktoré organizovala Iniciatíva Inakosť. Ako jeden z rečníkov som vystúpil aj v diskusnom paneli inKonferencie 2024 na tému: „Ako sme sa posunuli v postavení LGBTI+ ľudí za 20 rokov členstva v Európskej únii.“

V októbri Kancelária, spolu so Slovenským národným strediskom pre ľudské práva, zvolali stretnutie za okrúhlym stolom, ktorého sa zúčastnili zástupcovia seniorských organizácií a orgánov verejnej moci. Cieľom tohto rokovania bolo oboznámiť sa problémami, s akými sa stretávajú starší ľudia napríklad v činnosti Sociálnej poisťovne, zdravotných poisťovní, úradov práce, miest a obcí, v oblasti rešpektovania práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, či práva na ochranu zdravia. Nemenej dôležitou témou bola aj nediskriminácia starších ľudí a to, ako dočasné vyrovnávacie opatrenia môžu prispieť k zabezpečeniu rovnakých príležitostí a k ochrane ich práv.

Moje vystúpenie na výročnom sneme Združenia miest a obcí Slovenska sa nieslo v duchu korektnej spolupráce, pričom spoločným cieľom musí byť zvyšovanie ľudskoprávných štandardov na Slovensku.

V novembri som sa zúčastnil 20. výročia založenia Justičnej akadémie Slovenskej republiky. Cieľom oboch inštitúcií bolo posilnenie porozumenia ľudským právam u tých, ktorí ich majú chrániť a presadzovať.

Počas pracovného stretnutia poručenských sudcov v Omšeni som vo svojom príspevku pripomenul dôležitosť témy ochrany práv dieťaťa. Deti patria medzi najzraniteľnejších v našej spoločnosti. Ich ochrana by mala byť tou najvyššou prioritou. Najmä orgány verejnej moci by mali pri svojej činnosti vždy konať a rozhodovať v súlade s najlepším záujmom dieťaťa.

Som rád, že okrem odborných stretnutí a konferencií som sa mohol zúčastniť aj podujatí, ktoré nesú v sebe ľudský a humánny kontext. Takýmito podujatiami boli vernisáž výstavy obrazov ukrajinských autorov, koncert ukrajinských speváčok v Klariskom kostole, otvorenie Festivalu slobody, ktoré organizoval Ústav pamäti národa, slávnostné oceňovanie Lúč z tmy, či ocenenie Biela vrana.

Nezabúdame

Počas celého roka som sa zúčastňoval viacerých pietnych spomienok, osláv pri príležitosti štátnych sviatkov, výročí a spomienok, počas ktorých sme si pripomenuli dôležité udalosti z minulosti.

Medzi takéto udalosti patrili Pamiatka obetí holokaustu, 82. výročie prvého židovského transportu z Popradu, v ktorom 999 žien a dievčat bolo deportovaných do koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau, 80. výročie likvidácie rómskeho tábora v Osvienčime, v ktorom počas noci z 2. na 3. augusta 1944 boli usmrtené tisícky rómskych mužov, žien i detí. Pamätný deň rómskeho holokaustu je spomienkou na všetky ďalšie obete nacistického režimu z približne pol milióna Rómov zavraždených v okupovanej Európe. 9. september 1941 je deň, kedy bol prijatý Židovský kódex. Pietnou spomienkou na Rybnom námestí v Bratislave som si uctil všetky obete holokaustu a rasového násillia.

Počas 11. novembra, na pamiatku dňa ukončenia 1. svetovej vojny, som mal symbolicky pripnutý vlčí mak, ktorým som vzdal hold všetkým vojnovým veteránom.

V obci Kalište som si pripomenul 79. výročie udalostí v tejto dedinke - hrôzy vypálenia obce nacistami a ich kolaborantmi.

Počas osláv 80. výročia SNP som vzdal úctu bojovníkom v centre povstania – v Banskej Bystrici, spolu s najvyššími ústavnými činiteľmi.

Pri pamätníku v Dukle som vzdal úctu všetkým tým, ktorí tu v ťažkých bojoch počas karpatsko-duklianskej operácie padli v boji za našu slobodu.

Cestou do Prievidze sme, spolu s kolegami z Kancelárie na pozvanie Mareka Schöna z občianskeho združenia Vedieme, navštívili Jankov vršok. Pán Schön nám predstavil históriu tohto významného miesta, ktoré bolo súčasťou partizánskeho odboja.

Smutnými udalosťami v našich dejinách, ktoré sme si pripomenuli, boli: vpád vojsk Varšavskej zmluvy na územie vtedajšieho Československa, ktoré predstavovalo bezprecedentné siahnutie na slobodu; najväčšiu tragédiu v dejinách slovenského baníctva v Handlovej, pri ktorej zahynulo 20 baníkov a banských záchranárov; výročie vraždy novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice Marty Kušnírovej, ktorých násilná smrť otriasla celou krajinou; či pripomenutie si obetí pandémie COVID-19 - podľa štatistík za štyri roky len na Slovensku chorobe podľahlo viac ako 21 000 obetí.

Významnými udalosťami boli spomienkové podujatia konané pri príležitosti 35. výročia protestného pochodu, ktorý sa konal pri príležitosti Medzinárodného dňa študentov. Táto udalosť nebola len obyčajným protestom, ale stala sa katalyzátorom verejného dialógu medzi mladými ľuďmi a vtedajšou vládnu mocou.

35. výročie Nežnej revolúcie, ktorá priniesla slobodu, demokraciu a ľudské práva, ktoré sme si dlhé roky priali a 20. výročie vstupu Slovenska do Európskej únie. Tento historický medzník znamenal pre našu krajinu krok vpred v oblasti demokracie, prosperity a ochrany ľudských práv.

Nezabudli sme tiež na Medzinárodný deň žien, Medzinárodný deň Rómov, na Svetový deň povedomia o autizme, Svetový deň Alzheimerovej choroby, Deň narcisov, Medzinárodný deň boja proti homofóbii, bifóbii a transfóbii, Medzinárodný deň ľudí bez domova, Medzinárodný deň boja proti násiliu páchanému na ženách, Spomienku na obeť prenasledovania za vieru, Medzinárodný deň osôb so zdravotným znevýhodnením a na Medzinárodný deň ľudských práv.

V rámci osláv Dní Frankofónie na Slovensku som prijal pozvanie kanadskej veľvyslankyne na Slovensku Cheryl Cruz na premietanie filmu s názvom „Dounia a princezná z Aleppa“, ktorý rozprával príbeh o dievčatku, ktoré bolo donútené opustiť vojnou zničenú Sýriu.

Zúčastnil som sa tiež slávnostnej večere iftar na pozvanie riaditeľa Islamskej nadácie na Slovensku Mohamada Hasnu, ako aj sedrovej večere, ktorú zorganizoval veľvyslanec Spojených štátov amerických Guatam Rana, počas ktorej sa židovské rodiny a komunity stretávajú a uvažujú nad významom toho, čo znamená byť slobodný.

Kancelária verejného ochrancu práv

Pre plnenie úloh spojených s odborným, organizačným a technickým zabezpečením činnosti verejného ochrancu práv bola zákonom o verejnom ochrancovi práv zriadená Kancelária verejného ochrancu práv.

Kancelária je právnickou osobou so sídlom v Bratislave a jej činnosť je financovaná zo štátneho rozpočtu.

Na čele Kancelárie stojí vedúci Kancelárie, ktorého vymenúva a odvoláva verejný ochranca práv. Vedúci Kancelárie je štatutárnym orgánom Kancelárie a zároveň generálnym tajomníkom služobného úradu. Úlohy Kancelárie plnia štátni zamestnanci a zamestnanci pri výkone práce vo verejnom záujme, ktorých počet schvaľuje verejný ochranca práv.

Personálne a organizačné zabezpečenie Kancelárie

Podľa organizačného poriadku, schváleného verejným ochrancom práv, disponovala Kancelária v roku 2024 celkovým počtom 58 miest. Z toho je jedno miesto ústavného činiteľa – verejného ochrancu práv a 57 zamestnaneckých miest v členení 44 zamestnancov v štátnej službe a 13 zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme.

Nevyhnutnou podmienkou pre riadne plnenie úloh, ako aj pre ďalší rozvoj v súlade s vytýčenými cieľmi verejného ochrancu práv, je primeraný a nepodhodnotený rozpočet na personálne zabezpečenie Kancelárie. V tejto súvislosti Kancelária za posledných viac ako desať rokov v správach o činnosti verejného ochrancu práv, ale aj v podrobných komentároch predkladaných ministerstvu financií k návrhu rozpočtu na ďalšie rozpočtové obdobie, ako aj v rámci osobných rokovaní v procese prípravy rozpočtu opakovane upozorňovala, že **pridelené rozpočtové prostriedky na osobné výdavky nedovoľujú pokryť nároky pre plánovaný počet zamestnancov**. Cieľom Kancelárie je poskytovať kvalifikovanú pomoc fyzickým osobám a právnickým osobám v rozsahu pôsobnosti verejného ochrancu práv riadne a včas. Na to je potrebné obsadiť všetky pozície podľa organizačnej štruktúry kvalifikovanými zamestnancami, pričom v cca 63 % ide o právnické pozície.

Viazanie rozpočtových prostriedkov Kancelárie na rok 2024 v sume 85 837,- eur, ku ktorému došlo v decembri 2023, nebolo možné premietnuť do mzdových výdavkov bez toho, aby sa toto opatrenie negatívne nepremietlo do už aj tak nedostatočného personálneho zabezpečenia a do ohrozenia riadneho výkonu činnosti verejného ochrancu práv. V roku 2024 bol priemerný evidenčný stav zamestnancov 48,429. Fluktuácia zamestnancov bola na úrovni 8,26 %.

Kancelária v roku 2024 obsadzovala celkovo šesť pracovných miest, päť v štátnej službe a jedno pri výkone práce vo verejnom záujme. Štátnozamestnanecké miesta boli obsadzované formalizovanými výberovými konaniami podľa zákona o štátnej službe.

Od 1. júna 2024 nadobudol účinnosť zákon č. 99/2024 Z. z. o centrálnom informačnom systéme štátnej služby a o zmene a doplnení zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V súlade s touto novou právnou úpravou boli výberové konania na štátnozamestnanecké miesta vyhlásené

prostredníctvom registra výberových konaní verejného portálu centrálného informačného systému štátnej služby - www.cisss.sk.

Na plnenie časovo obmedzených a špecializovaných úloh Kancelária **výnimočne využíva** aj režim práce na základe dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru. V roku 2024 šlo celkom o štyri dohody o vykonaní práce, všetky boli realizované pre potreby plnenia úloh národného preventívneho mechanizmu. Tri sa týkali zabezpečenia prekladov a tlmočenia z / do arabského a tureckého jazyka a výsledkom jednej bolo komplexné zabezpečenie odbornej činnosti súvisiacej s prípravou a vyhodnotením monitoringu sociálnej práce s odsúdenými vykonávajúcimi trest odňatia slobody na doživotie.

Kancelária **dlhodobo podporuje** získavanie praktických skúseností pre záujemcov zo strany študentov vysokých škôl, najmä právnických fakúlt. Stážisti sa počas odbornej stáže podieľajú na každodennej činnosti a agende verejného ochrancu práv a Kancelárie, získavajú a prehľbujú si teoretické poznatky a praktické zručnosti v oblasti ochrany základných práv a slobôd. Obsahová náplň činnosti stážistu je závislá od zaradenia do organizačného útvaru, v ktorom stáž vykonáva.

Celkovo v roku 2024 vykonávalo v Kancelárii odbornú stáž **šesť stážistov**, z toho štyria stážisti v sekcii ochrany základných práv a slobôd, jeden stážista v odbore komunikácie a protokolu sekcie riadenia a správy a jeden stážista v osobnom úrade Kancelárie. Stáže trvali zväčša tri mesiace a realizovali sa pod odborným vedením zamestnanca Kancelárie, ako garanta stáže. Touto iniciatívou sa Kancelária snaží podporovať **záujem mladej generácie o ochranu ľudských práv a slobôd, ako aj o poslanie a pôsobnosť verejného ochrancu práv**. Súčasne sa z úspešných stážistov stávajú veľmi rýchlo plnohodnotní zamestnanci. Aj preto sa Kancelária zúčastňovala podujatí organizovaných vysokými školami, na ktorých prezentovala poslanie a činnosť verejného ochrancu práv a Kancelárie, ako aj voľné pracovné pozície a možnosti odborných stáží. Pri realizácii odborných stáží pokračovala aj v spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave.

Jedným z predpokladov kvalitného plnenia úloh zamestnancami Kancelárie je ich vzdelávanie. Kancelária preto zabezpečuje a organizuje vzdelávanie štátnych zamestnancov a zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme tak, aby v čo najväčšej miere smerovalo k udržiavaniu, zdokonaľovaniu a získavaniu vedomostí, skúseností, zručností a schopností zamestnancov. Kancelária však vníma vzdelávanie aj ako nástroj na zlepšenie medziľudských vzťahov a osobnostného rozvoja zamestnancov, čo následne prispieva k optimálnemu plneniu ich úloh a k napíňaniu priorít a cieľov verejného ochrancu práv.

Ciele vzdelávania štátnych zamestnancov Kancelária systematicky spracovala v pláne kontinuálneho vzdelávania Kancelárie na rok 2024, pričom pre každého štátneho zamestnanca bol vypracovaný aj individuálny plán vzdelávania. Realizované vzdelávacie aktivity mali individuálnu, skupinovú, aj hromadnú formu. V záujme šetrenia finančných prostriedkov Kancelária využívala nielen externé formy vzdelávania, ale aj formy interné, v rámci ktorých boli realizované hromadné interné vzdelávacie podujatia v oblasti informačných technológií a slovenského jazyka. Taktiež viaceré vzdelávacie podujatia zabezpečované externe boli z dôvodu nižších nákladov realizované skupinovo, alebo hromadne. Išlo o vzdelávacie podujatia zamerané na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti, na osvojenie si deeskalačných techník a o kurz prvej pomoci.

Tak, ako posledné roky, aj v roku 2024 prevládala dištančná forma vzdelávacích aktivít.

V súvislosti s využívaním Centrálného ekonomického systému a Centrálného informačného systému štátnej služby sa zamestnanci zúčastňovali aj vzdelávacích aktivít, ktoré napomáhajú riadnemu využívaniu týchto systémov. Súčasťou vzdelávania štátnych zamestnancov boli už tradične kurzy, ktoré realizuje Centrum vzdelávania a hodnotenia Úradu vlády Slovenskej republiky, ktoré boli zamerané najmä na osobnostný rozvoj štátnych zamestnancov a zlepšovanie manažérskych zručností riadiacich zamestnancov. Na základe Memoranda o spolupráci s Justičnou akadémiou Slovenskej republiky sa zamestnanci Kancelárie v roku 2024 zúčastnili 27 vzdelávacích podujatí, zameraných prevažne na osobnostný rozvoj.

Finančné zabezpečenie a hospodárenie Kancelárie

Kancelária je rozpočtová organizácia, ktorá je súčasťou rozpočtovej kapitoly Všeobecná pokladničná správa. Hospodári s prostriedkami štátneho rozpočtu určenými na financovanie programu Ochrana základných práv a slobôd a programu Informačné technológie financované zo štátneho rozpočtu.

Vývoj rozpočtu

Podľa zákona o štátnom rozpočte na rok 2024 mala Kancelária hospodáriť so schváleným rozpočtom bežných a kapitálových výdavkov vo výške 2 227 601,- eur. Z dôvodu vládou realizovaného viazania prostriedkov bol tento rozpočet o 85 837,- eur nižší ako pôvodný, vyrovnaný vládny návrh rozpočtu na rok 2024.

Kancelária viazanie výdavkov na rok 2024 v sume 85 837,- eur realizovala z prevádzkových výdavkov, teda z výdavkov na tovary a služby. Ako už bolo uvedené v predchádzajúcich častiach správy, viazanie osobných výdavkov **by prinieslo zníženie počtu zamestnancov**, ktoré si Kancelária v už aj tak oslabenej personálnej situácii nemohla dovoliť. Bolo by ohrozené fungovanie pôsobnostnej sekcie aj administratívnej podpory a súčasne by vznikli záväzky na odstupné splatné v roku 2024. Zákonný dôvod pre zníženie osobných príplatkov neexistoval a iná forma reštriktívnych finančných opatrení by priniesla personálnu nestabilitu a odchod skúsených zamestnancov, ohrozenie chodu organizácie a zníženie kvality služieb poskytovaných verejnosti.

Od začiatku roka Kancelária vnímala ako kritické financovanie výdavkov na energie, bezpečnostné opatrenia podľa zákona o kybernetickej bezpečnosti a služby súvisiace s výkonom pôsobnosti verejného ochrancu práv. Schválený rozpočet neumožňoval splniť všetky záväzky súvisiace so základnou prevádzkou, v podstatnej miere boli obmedzené viaceré aktivity verejného ochrancu práv súvisiace s prieskumami na mieste, osvetovou a preventívnou činnosťou. Okrem zabezpečenia Summitu ombudsmanov krajín V4 Kancelária neorganizovala žiadne iné reprezentačné podujatie. Znížili sa výdavky na vzdelávanie a cestovné náhrady. Kancelária bola nútená priebežne prehodnocovať aj aktivity v oblasti činnosti národného preventívneho mechanizmu. Napriek tomu sa pre rok 2024 Kancelárii podarilo zabezpečiť všetky plánované výjazdy.

Hrozilo, že v dôsledku obmedzenia prieskumov na mieste, konaní z vlastnej iniciatívy, či osvedy a prevencie, stratí inštitút verejného ochrancu práv pozíciu, ktorú postupne vybudoval. Znamenalo by to reputačné riziko na národnej aj medzinárodnej úrovni, a to nielen pre Kanceláriu, ale v prípade nedodržania medzinárodných záväzkov aj pre Slovenskú republiku. Verejný ochranca práv bol v dôsledku nepriaznivej rozpočtovej situácie nútený odmietnuť viaceré zahraničné služobné cesty a účasť na medzinárodných podujatiach. V niektorých prípadoch bola jeho účasť možná len preto, že pozývajúca organizácia zabezpečila a poskytla bezplatné ubytovanie, prípadne výdavky na dopravu.

Nielen verejný ochranca práv, ale aj celá Kancelária museli opakovane prehodnocovať svoje priority a prijať viaceré úsporné opatrenia. Zamestnanci sa nemohli zúčastniť niektorých, nielen zahraničných, ale ani domácich vzdelávacích podujatí, konferencií a služobných ciest. Kancelária bola nútená zrušiť aj pravidelné spoločné vzdelávanie zamestnancov, z ekonomických dôvodov obmedzila niektoré rokovania a stretnutia za okrúhlym stolom s odbornými partnermi. Finančná situácia neumožnila Kancelárii zorganizovať ani každoročné oceňovanie verejného ochrancu práv „Ombudsmanské ďakujem“, na ktorom verejný ochranca práv pravidelne oceňuje tých, ktorí výrazne prispievajú k ochrane základných práv a slobôd.

Aby Kancelária mohla plniť svoje záväzky a zákonné povinnosti, predložila v priebehu roka tri žiadosti o vykonanie rozpočtového opatrenia na zvýšenie rozpočtu prevádzkových výdavkov. Prostredníctvom úsporných opatrení a v spolupráci s ministerstvom financií, ktoré žiadosti o vykonanie rozpočtového opatrenia schválilo, sa podarilo počiatočný schodok prevádzkových výdavkov vo výške 80 600,- eur eliminovať.

Počiatočný stav schodku v eurách	80 600	100 %
MF SR - RO/0000036/2024, zdravotné poistenie	-13 232	16 %
MF SR - RO/0000057/2024, bezpečnostné opatrenia podľa zákona o kybernetickej bezpečnosti	-27 144	34 %
MF SR - RO/0000195/2024, energie a finančný príspevok na stravovanie	-5 140	6 %
Kancelária - úsporné opatrenia	-36 084	44%
Stav schodku rozpočtu k 31. decembru 2024 v eurách	0	0 %

Tabuľka č. 2

Okrem úprav rozpočtu súvisiacich so zdravotným poistením, kybernetickou bezpečnosťou a energiami bol v priebehu roka rozpočet Kancelárie zvýšený o kapitálové prostriedky z roka 2023 (1 620,- eur) a o prostriedky určené na krytie zákonných nárokov ústavného činiteľa (5 844 eur,-).

Kancelária teda v roku 2024 hospodárila s upraveným rozpočtom v sume 2 282 110,- eur, ktorý bol o 56 129,- eur vyšší ako schválený rozpočet.

Rozpočet Kancelárie a jeho čerpanie k 31. decembru 2024 - v eurách					
Klasifikácia		Rozpočet			
		schválený	upravený	čerpanie	zostatok
610	mzdové výdavky	1 355 902	1 361 038	1 350 652	10 386
620	poistné	473 070	477 625	472 086	5 539
630	tovary a služby	344 829	388 550	386 427	2 123
640	bežné transfery	53 800	52 212	50 894	1 318
700	kapitálové výdavky	0	4 305	4 305	0
Spolu		2 227 601	2 283 730	2 264 364	19 366

Tabuľka č. 3

Osobné výdavky (mzdové výdavky a poistné)

Ako už bolo uvedené, Kancelária vníma osobné výdavky ako trvalé riziko. Výška mzdového limitu a s tým súvisiaceho poistného Kancelárii, žiaľ, opakovane **neumožňuje obsadiť všetkých 58 miest** podľa organizačnej štruktúry Kancelárie a oznámeného limitu počtu zamestnancov rozpočtových organizácií. V roku 2024 evidovala nekryté osobné výdavky na siedmich zamestnancov, ktoré vyčíslila v podrobnom komentári k návrhu rozpočtu na obdobie 2024 – 2026, vypracovanom pre potreby ministerstva financií na 239 400,- eur, vrátane výdavkov na stravovanie a tvorbu sociálneho fondu.

Prevádzkové výdavky (tovary a služby, transfery)

Kancelária počas celého roka realizovala úsporné opatrenia, priebežne sledovala vývoj rozpočtu a vykonávala presuny v prospech podpoložiek ekonomickej klasifikácie s negatívnym vývojom.

Výdavky na tovary a služby, ktoré priamo nesúviseli s prenájmom a prevádzkou administratívnych priestorov, ale ich zabezpečenie bolo potrebné na vykonávanie pôsobnosti verejného ochrancu práv a národného preventívneho mechanizmu, Kancelária zredukovala na nevyhnutné minimum. Všetky svoje aktivity orientovala výlučne na odborné témy.

Vzhľadom na zásadné rozpočtové limity zorganizovala v októbri roku 2024 len jedno väčšie podujatie, ktorým bolo regionálne stretnutie partnerských ombudsmanských inštitúcií – Summit ombudsmanov krajín V4.

Z navýšenia rozpočtu určeného na konkrétny účel sa Kancelárii podarilo zabezpečiť zákonné povinnosti v oblasti kybernetickej bezpečnosti.

Prevádzka a bezpečnostné opatrenia Kancelárie

V roku 2024 Kancelária pokračovala v intenzívnom nastavovaní bezpečnostných štandardov a politik s cieľom ďalej posilňovať ochranu pred kybernetickými hrozbami. Nadviazala na výsledky samohodnotenia z predchádzajúceho obdobia a využila identifikované poznatky na zdokonalenie bezpečnostnej stratégie. V rámci tohto procesu boli implementované moderné bezpečnostné politiky, ktoré zohľadňujú aktuálne riziká a najlepšie postupy v oblasti kybernetickej ochrany.

V priebehu roka boli priebežne revidované a aktualizované interné smernice, aby reflektovali nové regulačné požiadavky a technologický pokrok. Kancelária zároveň zaviedla pravidelné školenia pre zamestnancov na tému kybernetickej hygieny, čím sa upevňuje povedomie o zodpovednom používaní digitálnych nástrojov. Cieľom týchto krokov je zabezpečiť dostatočnú úroveň ochrany citlivých údajov, ako aj prispieť k budovaniu dôveryhodného a bezpečného digitálneho prostredia pre činnosť Kancelárie.

Opatrenia v oblasti ochrany osobných údajov Kancelárie

Počas celého roka sa v Kancelárii realizoval audit spracovateľských činností a realizovali sa stretnutia zamestnancov spolu so zodpovednou osobou za ochranu osobných údajov, na ktorých si definovali činnosti, pri ktorých dochádza k spracúvaniu osobných údajov. Audit je prípravou na revíziu Bezpečnostného projektu a súvisiacej dokumentácie v oblasti ochrany osobných údajov, ktorá čaká Kanceláriu v roku 2025.

Riadenie rizík v Kancelárii

V Kancelárii sa v roku 2024 uskutočnili aj výrazné zmeny v oblasti riadenia rizík. Bola vypracovaná interná smernica týkajúca sa riadenia rizík, revidoval sa Zoznam rizík Kancelárie, identifikovali sa najvýraznejšie riziká v Kancelárii a stanovili sa opatrenia, ktoré môžu tieto riziká znížiť.

Vzťahy s verejnosťou

Komunikácia verejného ochrancu práv a Kancelárie

V priebehu roka 2024 bolo v podateľni Kancelárie zaevidovaných spolu 8 719 doručených záznamov, z toho až 75,10 % záznamov bolo doručených elektronickou formou (5 374 prostredníctvom e-mailu a 1 174 prostredníctvom elektronickej schránky) a 24,90 % bolo doručených poštou alebo osobne (2 171).

Kancelária odoslala spolu 7 141 záznamov, z toho 70,84 % záznamov bolo odoslaných elektronicke (2 902 prostredníctvom e-mailu, 2 157 prostredníctvom elektronickej schránky) a 29,16 % bolo odoslaných poštou alebo odovzdaných osobne (2 082).

Zamestnanci Kancelárie vytvorili spolu 3 830 interných záznamov.

Mediálna politika a komunikácia verejného ochrancu práv a Kancelárie

V roku 2024 sa verejný ochranca práv intenzívne venoval informovaniu verejnosti o svojich zisteniach a aktivitách prostredníctvom sociálnych médií a webového sídla. Týmto spôsobom nielen zvyšoval povedomie o dôležitosti ochrany základných práv a slobôd, ale aj preventívne pôsobil na orgány verejnej moci.

Predchádzanie porušovaniu práv je totiž kľúčovou súčasťou jeho mandátu. Ak sa napriek tomu porušenia vyskytli, verejný ochranca práv verejne upozorňoval na tieto skutočnosti a vyvíjal tlak na zodpovedné orgány, aby prijali nápravné opatrenia.

Tlačové správy a vyhlásenia

Počas roka vydal verejný ochranca práv celkovo 35 tlačových správ. Tieto boli motivované rôznymi podnetmi, ako napríklad medializovanými informáciami o porušovaní základných práv a slobôd, rozhodnutiami ESLP, otázkami zo strany médií alebo zisteniami získanými v rámci vlastnej činnosti.

Tlačové správy verejného ochrancu práv pokrývajú širokú škálu tém. Od hodnotenia dodržiavania základných práv a slobôd pri konaní štátnych orgánov, cez výsledky kontrol v konkrétnych inštitúciách, až po vyjadrenia k aktuálnym spoločenským otázkam, ktoré majú vplyv a dopad na práva a slobody.

Oblasť	Počet
Postupy rezortu vnútra a polície	3
Ochrana zdravia	7
Ochrana životného prostredia	4
Ochrana sociálnych práv	9
Politické práva	4
Rozhodnutia ESLP	0
Konštatovanie neporušení základných práv a slobôd	0
NPM	1
Neohlásené kontrolné návštevy	1
Informovanie národnej rady	3
Iné	3

Tabuľka č. 4

Zdroj: webové sídlo Kancelárie

Mediálne výstupy

Verejný ochranca práv poskytol médiám v roku 2024 celkovo 51 príspevkov, či už formou rozhovorov, vyhlásení alebo priamych účasti v reláciách.

Mediálne výstupy boli poskytnuté médiám ako Denník N, Aktuality.sk, Pravda, Denník SME, EReport, TV JOJ, TV Markíza, Rozhlas a televízia Slovenska, TASR, Hospodárske noviny, Denník Korzár, Denník Štandard, Rádio Expres, Rádio Regina a 360°.

Medializované témy sa týkali predovšetkým kontrolných aktivít verejného ochrancu práv a jeho oficiálnych vyjadrení, v ktorých konštatoval porušenie základných práv a slobôd podávateľov.

Zverejňovanie aktualít a komunikácia na webovom sídle

Po celý rok 2024 Kancelária pravidelne informovala verejnosť o svojej práci a o činnosti verejného ochrancu práv prostredníctvom krátkych aktualít zverejňovaných na svojom webovom sídle.

Celkovo bolo zverejnených 252 aktualít. Týkali sa najmä aktivít verejného ochrancu práv, ako boli výjazdy do regiónov, neohlásené kontroly, pracovné stretnutia a informovanie verejnosti o ochrane základných práv a slobôd.

Aby Kancelária návštevníkom webového sídla zabezpečila čo najlepšiu mieru dostupnosti informácií, zrealizovala v roku 2024 ďalšie technické vylepšenia v oblasti prístupnosti. Tieto zmeny umožňujú jednoduchšiu navigáciu a zvýšenú interakciu.

Oblasť zverejnených informácií a aktualít na webovom sídle	Počet
Postupy rezortu vnútra a polície	16
Ústavy na výkon väzby a ústavy na výkon trestu odňatia slobody	3
Účasť verejného ochrancu práv na rokovaní výborov národnej rady	1
Národný preventívny mechanizmus	4
Ochrana sociálnych práv	26
Ochrana politických práv	9
Ochrana práv detí	7
Ochrana práv menšín	13
Ochrana zdravia	14
Ochrana životného prostredia	5
Aktuality o mediálnych výstupoch	32
Protokolárne záležitosti, prijatia, stretnutia a účasť na podujatiach	68
Informovanie vlády a národnej rady	10
Podpora medzinárodných kampaní a významných dní	19
Rozhodnutia ESLP	0
Iné	25

Tabuľka č. 5

Zdroj: webové sídlo Kancelárie

Sociálne siete

V kalendárnom roku 2024 sa verejný ochranca práv aktívne angažoval v komunikácii s verejnosťou prostredníctvom populárnych sociálnych sietí Facebook, Instagram, YouTube a LinkedIn. Na týchto platformách pravidelne zverejňoval informácie o svojej činnosti a aktivitách. Kancelária navyše využívala sociálne siete na účely zverejňovania výberových konaní a pracovných ponúk.

Významným aspektom komunikácie verejného ochrancu práv na sociálnych sieťach bolo poukazovanie na porušovanie základných práv v politickom kontexte. Jeho aktivita, vyvrcholená zámerom podať podanie na Ústavný súd a výzvami k zákonodarnému orgánu, demonštruje praktické uplatňovanie zákonných kompetencií v záujme ochrany základných práv a slobôd.

Tlačové konferencie

V roku 2024 boli zrealizované dve tlačové konferencie.

Na prvej tlačovej konferencii predstavil verejný ochranca práv, spolu s odborníkmi z praxe, pozičný dokument na tému: „Človek v chudobe a naplnenie jeho ľudských práv v systéme sociálno-zdravotnej starostlivosti“. Vypracovanie pozičného dokumentu je výsledkom dvoch stretnutí za okrúhlym stolom, na ktorých sa zúčastnilo viac ako 15 zástupcov inštitúcií, organizácií a osobností, ktoré sa zaoberajú otázkou sociálnych nerovností a problematikou chudoby. Pozičný dokument obsahuje deväť navrhovaných opatrení pre rezorty zdravotníctva

a práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorých cieľom je zlepšiť úroveň ľudskoprávneho štandardu ľudí bez domova.

Druhá tlačová konferencia bola venovaná predstaveniu Správy národného preventívneho mechanizmu z návštev cieľ policajného zaistenia a určených priestorov za obdobie 2023 a 2024 – spolu z 22 neohlásených návštev.

Z neohlásených kontrolných a systematických návštev boli vypracované individuálne správy obsahujúce zistenia a odporúčania na zlepšenie praxe a podmienok v policajných celách. Následne bola vydaná súhrnná správa obsahujúca systémové odporúčania na zlepšenie podmienok v celách policajného zaistenia a určených priestoroch. Odporúčania boli adresované Prezídiu Policajného zboru a ministerstvu vnútra.

Propagačné a informačné materiály

V rámci plnenia svojich úloh Kancelária pripravuje a pravidelne aktualizuje informačné materiály určené pre verejnosť. V roku 2024 boli prepracované letáky týkajúce sa väzby, výkonu trestu odňatia slobody, cieľ policajného zaistenia, práv seniorov a výkonu národného preventívneho mechanizmu. Tieto materiály sú distribuované počas rôznych aktivít verejného ochrancu práv a Kancelárie.

Letáky určené pre osoby, ktoré sú obmedzené na slobode vo väzbe, výkone trestu odňatia slobody alebo v podmienkach polície, boli na základe spolupráce s Veľvyslanectvom Veľkej Británie a Severného Írska na Slovensku preložené do anglického jazyka a distribuované veľvyslanectvám pôsobiacim na území Slovenskej republiky.

V priebehu roka 2024 boli do arabského a anglického jazyka preložené letáky týkajúce sa výkonu národného preventívneho mechanizmu.

Všetky propagačné a informačné materiály sú zverejnené na webovom sídle Kancelárie.

Spolupráca s inštitúciami v oblasti mediálnej politiky

V októbri 2024, s cieľom upozorniť na dôležitosť ochrany práv seniorov, sa verejný ochranca práv a Slovenské národné stredisko pre ľudské práva rozhodli pre spoločnú iniciatívu. Spoločne spustili informačnú kampaň, ktorej cieľom bolo priblížiť verejnosti činnosť oboch ľudskoprávných inštitúcií v tejto oblasti. Okrem sociálnych sietí boli informácie zverejnené aj na webových stránkach oboch inštitúcií a prostredníctvom tlačovej správy.

Vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobode informácií

Právo na informácie je jedným z ústavou garantovaných práv a vyplýva tiež z viacerých noriem medzinárodného práva - napr. z Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv, z Listiny základných práv a slobôd a z Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach. Zmyslom práva na informácie je zabezpečiť, aby orgány verejnej moci primeraným spôsobom poskytovali informácie o svojej činnosti. Procesný postup umožňujúci realizáciu tohto práva

žiadateľmi upravuje vo všeobecnej rovine zákon o slobodnom prístupe k informáciám. Špeciálnu právnu úpravu na tomto poli obsahujú aj iné právne predpisy.

Zákon o slobode informácií upravuje dva spôsoby prístupu k informáciám – tzv. aktívny prístup, teda povinné zverejňovanie informácií a tzv. pasívny prístup, teda sprístupňovanie informácií na základe individuálnej žiadosti žiadateľa. Kancelária zabezpečuje povinné zverejňovanie informácií priebežne, prostredníctvom svojej webovej stránky, kde zverejňuje všetky informácie, ku ktorým sa táto povinnosť viaže, vrátane uzatvorených zmlúv a objednávok.

Sprístupňovanie informácií na základe žiadostí individuálnych žiadateľov zabezpečuje Kancelária taktiež priebežne, v súlade so zákonom o slobode informácií.

V roku 2024 bolo Kancelárii doručených 92 individuálnych žiadostí o sprístupnenie informácií od fyzických a právnických osôb, navyše dve žiadosti boli prenesené z roku 2023, keďže boli doručené na konci kalendárneho roka 2023. Kancelária teda v roku 2024 vybavovala 94 žiadostí, z toho 92 žiadostí o sprístupnenie informácií bolo v roku 2024 aj vybavených. Vybavenie dvoch žiadostí, ktoré boli Kancelárii doručené na sklonku roka 2024, bolo prenesené do roku 2025. Z celkového počtu 92 vybavených žiadostí o sprístupnenie informácií boli požadované informácie v plnom rozsahu sprístupnené v 40 prípadoch. V ďalších dvoch prípadoch bola časť požadovaných informácií sprístupnená a časť žiadostí bola postúpená inej povinnej osobe. V troch prípadoch Kancelária celé žiadosti o sprístupnenie informácií postúpila inej povinnej osobe. Požadované informácie sprístupnené neboli v 24 prípadoch a boli vydané rozhodnutia o ich nesprístupnení. V 15 prípadoch bola časť požadovaných informácií poskytnutá a časť požadovaných informácií sprístupnená nebola – teda boli vydané rozhodnutia o čiastočnom nesprístupnení informácií. V 16 prípadoch bola Kancelária nútená vyzvať žiadateľov na doplnenie informácií a v dvoch z nich bola nútená žiadosti odložiť pre nedoplnenie obligatórnych náležitostí žiadostí. Jednu žiadosť vzal jej žiadateľ späť. Kancelárii boli v roku 2024 doručené dve odvolania. V jednom prípade druhostupňový orgán potvrdil rozhodnutie prvostupňového orgánu vo vzťahu ku všetkým častiam odvolania, okrem časti, ktorá sa týkala zmeškania lehoty doručenia rozhodnutia – v tejto časti dala Kancelária odvolávajúcej sa za pravdu a v druhom prípade bolo vydané rozhodnutie o zastavení konania. Okrem toho Kancelária vydala ďalšie tri rozhodnutia o zastavení konania.

Úhrnom teda možno vyjadriť, že v roku 2024 Kancelária sprístupnila požadované informácie (v plnom rozsahu aj čiastočne) v 57 prípadoch a v 39 prípadoch vydala rozhodnutie o nesprístupnení informácií (úplnom aj čiastočnom). Vydala tiež štyri rozhodnutia o zastavení konania. V piatich prípadoch bola žiadosť o sprístupnenie informácií postúpená úplne alebo sčasti inej povinnej osobe. Postúpenia boli adresované konkrétne národnej rade, v dvoch prípadoch Generálnemu riaditeľstvu ZVJS, rovnako v dvoch prípadoch Katastrálnemu odboru Okresného úradu Košice a v jednom prípade Okresnému riaditeľstvu Policajného zboru Prievidza. Jedna žiadosť bola odložená, pretože jej žiadateľ ju vzal späť a ďalšie dve žiadosti museli byť odložené pre nedoplnenie údajov žiadateľmi.

Tie žiadosti, ktoré boli vybavené sprístupnením alebo čiastočným sprístupnením požadovaných informácií, sa týkali prevažne žiadostí o kópie rôznych stanovísk a dokumentov od orgánov verejnej správy a rozhodnutí verejného ochrancu práv v rámci podnetov, informácií

o stave vybavenosti podnetov, a tiež rôznych štatistických informácií vo vzťahu k podnetom. Tiež boli požadované informácie o kandidátoch na funkciu verejného ochrancu práv, informácie o príjmoch vedúcich zamestnancov, či o iných fyzických osobách. Žiadosti sa týkali napr. aj rôznych prehľadov, interných predpisov, a tiež sťažnostného spisu.

Rozhodnutia o nesprístupnení žiadostí sa týkali predovšetkým takých informácií, ku ktorým je prístup zákonne obmedzený (najmä z dôvodu ochrany osobných údajov a osobnosti) a informácií, ktoré Kancelária verejného ochrancu práv nemala k dispozícii, príp. informácií, ktoré sú v rámci režimu zákona o slobode informácií z poskytovania vylúčené – právne stanoviská a výklady a pod, rovnako tiež pre nepredloženie súhlasu tých fyzických osôb, ktorých sa žiadosti týkali. Rozhodnutia o zastavení konania Kancelária vydala pre nedoplnenie odvolania na žiadosť Kancelárie, tiež preto, lebo išlo o opakované žiadosti a preto, lebo požadovanou informáciou žiadateľ preukázateľne disponoval.

Všetky žiadosti o sprístupnenie informácií, ktoré boli Kancelárii doručené, boli, okrem jednej, vybavené bez zbytočného odkladu, v zákonom stanovenej lehote, pričom v jednom prípade bola lehota predĺžená v súlade so zákonom o slobode informácií. V jednom prípade sa Kancelária omeškala s lehotou o jeden deň. V tejto súvislosti žiadateľka podala i odvolanie, ktoré v časti týkajúcej sa lehoty bolo akceptované. Žiadosti boli vybavené zaslaním požadovaných kópií a informácií, príp. zaslaním rozhodnutí o čiastočnom alebo o úplnom nesprístupnení informácií, či rozhodnutím o zastavení konania.